

Microfilmed from the original owned by

PUNJABI UNIVERSITY LIBRARY  
Patiala

as part of the  
Microfilming of Indian Publications Project

Funded in part by the  
Government of India

GOBIND SINGH, GURU,  
1666-1708

SRI DASAM GRANTH  
SAHIB

AMRITSAR, 1941

NBIL record number 34315

## MICROFILMING OF INDIAN PUBLICATIONS PROJECT

### Bibliographic Record Target

Gobind Singh, Gur'u, 1666-1708.

Sr'i Dasam Granth S'ahib. Amritsar : The  
editor, 1941.

8 v. ; 25 cm.

Ed. by Gī'an'i Bī'san Singh.

NBIL record number 34315

Panjabi -- Philosophy and religion.

---

Vol. 1 : nd. . X, 245 p.

Vol. 1: Part 1 : nd. . iii, 146 p.

Vol. 4 : 1941. XVI, 390 p.

Vol. 5 : Ed. by S. Gurbachan Singh & Tarlochan Kaur  
1941. ii, 391 - 460 p.

Pages of these two volumes are in  
Continuation.

Vol. 6 : xi, 545 p.

Other information same as in the  
target.

SOME PAGES  
IN THE ORIGINAL BOOK  
CONTAIN  
MUTILATIONS AND OTHER  
DEFECTS.

THESE ARE PART  
OF THE BOOK FILMED

# VOLUME 1



ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥



ਪਹਿਲੀ

ਪੰਥੀ

# ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ

ਜਿਸ ਵਿਚ

ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ  
ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ ਪੰਜਾਬੀ ਟੀਕਾ ਹੈ

## ਟੀਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਸਨੀਯ

ਪੰਡਿਤ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅਧਯਾਪਕ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤ ਸ੍ਰਗਵਾਸੀ, ਪੰਥ ਰਤਨ ਸਰਦਾਰ ਕਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ, ਵੱਡਾ ਬਾਬਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਵਾਲਾ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਚੌਫ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੰਤ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦਰਾਜ ਜਥੇਦਾਰ ਕੇਸਗੜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਗੁਰਪੁਰੀ ਨਿਵਾਸੀ, ਸੋਢੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ, ਬਾਬਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਮਹੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਗਿਆਨੀ ਬਿਬੇਕਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ, ਗਿਆਨੀ ਸਾਵਣ ਸਿੰਘ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਧਯਾਪਕ, ਗਿਆਨੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਿਰੋਮਣੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ, ਸੰਤ ਅਮਰਦਾਸ ਪੂਰਨ ਵੈਰਾਗੀ ਕਾਵਯ ਅਧਯਾਪਕ, ਵੈਦਰਾਜ ਭਾਸ਼ਕਰਾ ਨੰਦ ਉਦਾਸੀ ਰਮਤੇ ਸੰਤ, ਵੈਦਰਾਜ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਗਿਆਨੀ ਰਾਜ ਭਵਨ ਕਪੂਰ ਥਲਾ, ਡਾਕਟਰ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ, ਸੰਤ ਯੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਲਾਹੌਰ, ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਕਵਿਰਾਜ ਬਿੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਗਿਆਨੀ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਰੋਮਣੀ ਗਿਆਨੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਮੋਢੀ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ।

## ਦਸਮੇਸ਼ ਬਾਣੀ ਸਮੇਤ ਮੋਖ ਪ) ਰੁਪੈ

ਮਿਲਨ ਦਾ ਪਤਾ:-

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ  
ਟੀਕਾਕਾਰ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਵਗੈਰ ਹਿੰਦ ਪ੍ਰੇਸ ਹਾਲ ਬਾਝਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸ: ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੀ. ਏ. ਐਲ ਐਫ. ਬੀ. ਸੋਨੇਜਰ  
ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਛਪਿਆ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ  
ਨੇ ਛਾਪ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਯੀਤਾ।

3/1/83

Dr. Bhai Jodh Singh Collection

ਭੁਮਿਕਾ

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਟੀਕਾ ਭਾਵੇਂ ੧੯੬੧-੬੨ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਵਿਘਨਾਂ ਕਰਕੇ ਛਪਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਪੈਂਦੀ ਗਈ। ਪਹਿਲੇ ਇਸ ਦੇ ਛਾਪਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਸ: ਬ: ਸ: ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਯਾ ਭੰਡਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਟੀਕਾ ਛਪਣੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਸ: ਬ: ਸ: ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਦਿਤਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬੜਾ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਇਆ, ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ੨ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਪੁੱਜਿਆ। ਦੇਸ ਪਰਦੇਸ ਮਹਾਨ ਰੁਪਯਾ ਕਰਾਇਆਂ, ਉੱਤੇ ਖਰਚਿਆ, ਐਤਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਈਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਤੋਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਪੁਸ਼ਟ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਥਾਂ ਮੇਰੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਨ ਦਾ 'ਸਮਾਂ ਡੂੰਘੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮੈਂ ਪੈਦਲ ਤੁਰਨ ਕਰਕੇ ਪਛੜ ਗਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰਾਤ ਗਈ ਪੁੱਜਿਆ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕ ਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਉਬੜਵਾਹੇ ਉਠਕੇ ਬੰਦੂਕ ਸਿੱਧੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਚੋਰ ਹੈ, ਪਰ ਬੰਦੂਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਫੜ ਲਈ, ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਖ ਭਰੇ ਵਿਰੜੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਏਥੇ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉੱਤਰ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਅੱਜ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਦੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਅਜ ਅਪਣਾ ਜੀਵਣ ਸਫਲ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਟੀਕਾ ਛਾਪਣ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ:-

- (੧) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਰਨੈਲ ਆਰਮੀ ਹੋਡ-ਕੁਆਟਰ ਪਟਿਆਲਾ।
- (੨) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਵਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਜਿੰਦ ਬਾਗ ਪਟਿਆਲਾ।
- (੩) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਐਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾਹੌਰ।
- (੪) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸ: ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟਾਟਾ ਨਗਰ।
- (੫) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਚੌਧਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਫੀਸਰ ਦਫਤਰ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਸ਼ਿਮਲਾ।
- (੬) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮੇਜਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ।
- (੭) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਕੈਪਟਨ ਡਾਕਟਰ ਖੁਸਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਨਾਮ।
- (੮) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਕਪਤਾਨ ਮਹਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਈਂਸ ਅਟਾਰੀ।
- (੯) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸ: ਬ: ਸ: ਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਫਰੀਦਕੋਟ।
- (੧੦) ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸ: ਬ: ਸ: ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਮ ਸੈਕਟਰੀ ਫਰੀਦਕੋਟ।

(ੳ)

## ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ

ਜਾਪ=ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਸਹਿਜੇ ੨ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਉੱਚੀ ੨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਕੇ ਮਿੱਠੀ ੨ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਗੁਪਤ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਘਟ ਟਿਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਹੀ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਨ ਉਡ ੨ ਕਿਤੇ ਦਾ ਕਿਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਦਲ ਤੁਰਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਥ ਦੀ ਕਾਰ, ਹਲ ਵਾਹੁਣਾ, ਖੇਤੀ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕੁਰ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਕਾਰ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਚੋਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਚੁਪ ਚਾਪ ਇਕੰਤ ਥਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਇਕ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਹੈ। ਮਨ ਬੜਾ ਔਖਾ ਖੜੋਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰ ਵਿਚ ਮਨ ਛੇਤੀ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਜਿੱਕੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁਤ੍ਰੀ ਦੁਧ ਰਿੜ-ਕਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਇਕੰਤ ਥਾਂ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਪਤ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਕਾਰ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਘੋੜੇ ਆਦਕ ਉਤੇ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਪੈਦਲ ਤੁਰਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ, ਪਰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਦਰਜਾ ਹੈ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਇਕੰਤ ਚੋਕੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰੇ ਚਾਹੇ ਤੁਰ ਫਿਰ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਮਤਿ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਬਾਦ ਬਿਬਾਦ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਕਰੋ, ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖ ਉਚੀ ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ ਤਦੋਂ ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਆਖਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁਖ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ—ਕੀ ਦੁਖ ਹੈ ?

ਉੱਚੀ ਧੁਨਿ ਸਿਖ ਪੜਤੇ ਬਾਨੀ ॥

ਇਹੀ ਹਮਾਰੀ ਕੁਲ ਦੁਖ ਦਾਨੀ ॥

ਉਹ ਮਲੇਛ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾ ਵੱਸੇ।

ਇਸ ਲਈ ਉਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

## ਮੰਗਲ, ਨਾਮ, ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ

ਮੰਗਲ=ਮੰਗਲ ੩ ਤਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੧ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ। ੨ ਵਸਤੂ ਦਾ ਵਰਨਨ ਕਰਨਾ। ੩ ਅਸੀਸ ਦੇਣੀ। ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੀ ਆਈ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਚਿਹਨ ਚੱਕਰ ਦਾ ਵਰਨਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਇਸ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਰੂਪਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਨੌ ਤਰਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਇਕ ਭਗਤੀ ਹੀ ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਪਰਮਾ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਆਦਮੀ ਦਾ ਜੀਵਣ ਬਿਅਰਥ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਕੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣਾ। ਹੰਕਾਰ ਨ ਕਰਨਾ। ਮੌਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ। ਵੰਡ ਛਕਣਾ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨ ਕਰਨਾ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੁਰਿਆਂ ਨ ਆਖਣਾ। ਨ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਾਉਣੀ ਤੇ ਨ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨਾ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸਮਝੋ ਉਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਐਵੇਂ ਪਖੰਡ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਆਦਮੀ ਦਾ ਦਿਨ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਸੁੱਚਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੇ ਮਹਾਨ ਜਾਲ ਵਿਸ਼ੇ ਪਏ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਮੀ ਕਿਸੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸੇਗਾ। ਚਾਹੇ ਗੁਪਤ ਜਪੇ ਚਾਹੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਜਪੇ। ਕੋਈ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰੇ, ਕੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰੇ, ਕੋਈ ਖੁਦਾ ਖੁਦਾ ਕਰੇ, ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਲੋੜ ਆਦਮੀ ਮਨਦਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇ। ਮਨ ਤੋਂ ਖੋਟਾ ਤੇ ਕਪਟੀ ਨ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਖੋਟਾ ਤੇ ਕਪਟੀ ਹੈ ਤੇ ਤਾਂ ਸਮਝੋ ਉਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਗੁਪਤ ਜਾਂ ਉਚੀ ਉਚੀ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ੧ ਓ ਤੋਂ ਗੁਰ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਕ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ ਤਾਂ ਵੀ ਸੁਖ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਵੀ ਚੰਗਾ ਹੈ।



## ਬਾਣੀਆਂ

ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਪਰਾ, ਦੂਸਰੀ ਬਸੰਤੀ, ਤੀਸਰੀ ਮਧਮਾ, ਚੌਥੀ ਬੈਖਰੀ। ਪਹਿਲੀ ਪਰਾ ਤਾਂ ਓਹ ਬਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਹੜੀ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਰੇ ਦੂਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਬਸੰਤੀ ਓਹ ਹੈ ਜੋ ਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਵੱਸੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਾਰੀ ਠੀਕ ਠੀਕ ਯਥਾਰਥ ਬਣਾਵਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਅਜੇ ਕੁਛ ਖਿਆਲ ਬੱਝੇ ਹਨ, ਪੱਕੇ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਓਸਨੂੰ ਬਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਮਧਮਾ ਓਹ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰਾ ਪੂਰਾ ੨ ਖਿਆਲ ਆਕੇ ਬੱਝ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੁਛ ਵੀ ਬੋਲਣਾ ਹੈ ਓਹ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਧਮਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਬੈਖਰੀ ਹੈ, ਓਹ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਪਣੇ ਸਾਕਾਂ ਸਨਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਬੋਲਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

## ਨਿਤਨੇਮ

ਕੋਈ ਜੀਵ ਸਿਆਲ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਤੇ ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਤ ਦੇ ਭਾਰ ਖੜੋਕੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਿਮਾਜ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਕੇ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਹੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਖਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪਖੰਡ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਨਿਤਨੇਮ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਯਾਦ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੱਸੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਹਰ ਇਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਜੀਵ ਕਿਤੇ ਰਾਜਾ ਬਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਜਾ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਰਜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਕੇ ਤੰਗ ਕਰੇ ਤੇ ਇਹ ਪਰਜਾ ਨਾਲ ਹੱਸਕੇ ਬੋਲੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ, ਪਰ ਵਜ਼ੀਰ ਤਾਂ ਹੀ ਹੈ ਜੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇ ਤੇ ਲੋਭ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਗੱਲ ਸੁਣੇ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਹਕੀਮ ਹੈ। ਰੋਗੀ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਨਾਲ ਹੱਸਕੇ ਬੋਲੇ, ਧੀਰਜ ਦੇਵੇ, ਲੋਭ ਨਾ ਕਰੇ, ਗਰੀਬ ਅਮੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖੇ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਗੁਰੂ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇ ਅਰ ਆਪ ਹਰੀ ਭਗਤ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਉਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸੰਤਾਨ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਕੇ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਚੁੰਡੀਆਂ ਵੱਢਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਗਾਲੀਆਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਹਾਉਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਹੱਸਕੇ ਬੋਲੇ

ਤੇ ਓਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰੇ ਅਰ ਸੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ। ਕਿਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਉਸਤਾਦ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਉਸਤਾਦ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਹੀ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਆਪਣਿਆਂ ਸ਼ਗਿਰਦਾਂ ਦੀ ਹਰ ਇਕ ਤਰਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੱਸ ਜੀ ਧਾਰਮਕ ਕੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਤਾਂ ਨਿਤਨੇਮ ਨੂੰ ਸੌ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ, ਜੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਤਨੇਮ ਇਕ ਵਿਖਾਵਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਖਾਵਾ ਨਿਤਨੇਮ ਚੰਗਾ ਹੈ ਹੋਰਨਾਂ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮ ਨ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਖੰਡੀ ਵਿਖਾਵੇ ਨਾਲ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਚੰਗਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਮਨਮੁਖ ਹੈ ਉਸਦੀ ਤਾਂ ਆਸ ਹੀ ਘਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਪਾਸੇ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਅਜ ਕਲ ਦੀ ਹਵਾ ਨਾਲ ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਅੰਤ ਨੂੰ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ। ਸੋ ਨਿਤਨੇਮ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮਸੀਤ, ਠਾਕਰਦੁਆਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਓ, ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਤੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਪਦਾਰਥ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਆਸਾ ਤਿਸ਼ਨਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਹਨ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਿਨਾਰੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਲਾਹ ਹੈ, ਜੀਵ ਮੁਸਾਫਰ ਹਨ, ਜਗਤ ਘਰ ਜਾਂ ਸਰਾਂ ਹੈ, ਪਾਪੀ ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਗਤ ਤਰਦੇ ਹਨ, ਜੁਆਨੀ ਹੜ੍ਹ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਟਿਕਟ ਹੈ, ਭਜਨ ਨਿਤਨੇਮ ਚੌਪਾ ਹੈ, ਮਨ ਡੂੰਘਾਈ ਹੈ। ਉਮਰ ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ਹੈ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਵਡਾਕੂ ਜੀਵ ਹਨ ਸਤ ਸੰਤੋਖ, ਮੱਛਾਂ ਹਨ, ਸੋ ਇਸ ਮਹਾਂ ਭੋਜਲ ਤੋਂ ਤਰਨ ਦਾ ਮੋਖਾ ਉਪਾਉ ਨਿਤਨੇਮ ਹੀ ਹੈ।

ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਆਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਬਾਹਰ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦੇ ਪਾਸ ਨਵੀਂ ਅਬਾਦੀ ਰਣਜੀਤ ਪੁਰਾ ਨਗਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਏਥੇ ਆਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ।

**ਗਿਆਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ**

### ੴ ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ੴ

\*ਕਈ ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਹ ਪਾਨਿ ਹਾਰ ॥ ਕਈ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ॥  
ਕਈ ਬਿਸ਼ਨ ਰੁਦ੍ਰ ਰਾਮਾ ਰਸੂਲ ॥ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਯੋ ਨ ਕੋਈ ਕਬੂਲ ॥ ੯੫ ॥

### ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਵਿੱਚੋਂ

ਚੌਬੀਸਵੇਂ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਤਾਕਰ ਕਹੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਧਾਰਾ ॥  
ਸੰਕਰ ਬਰਣ ਪਰਜਾ ਸਭ ਹੋਈ। ਏਕ ਗਯਾਤ ਕੋ ਰਹਾ ਨ ਕੋਈ ॥  
ਅਤਿ ਬਿਭਚਾਰ ਫਸੀ ਬਰਨਾਰੀ ॥ ਧਰਮ ਰੀਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਸਾਰੀ ॥  
ਹਿੰਦਵ ਕੋਈ ਨ ਤੁਰਕਾ ਰਹਿ ਹੈ ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਘਰ ਘਰ ਮਤ ਗਹਿ ਹੈ ॥  
ਦੋਹਰਾ ॥

ਪਾਪਾ ਕ੍ਰਾਂਤ ਧਰਾ ਭਈ ਪਲਨ ਸਕਤ ਠਹਿਰਾਇ ॥  
ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਯਾਨ ਧਰ ਰੋਵਤ ਭਈ ਬਨਾਇ ॥  
ਦੀਨਨ ਕੀ ਰੱਛਾ ਨਿਮਿਤ ਕਰ ਹੈ ਆਪ ਉਪਾਇ ॥  
ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਾਵਨ ਸਦਾ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਆਇ ॥  
ਕਲਜੁਗ ਕੇ ਅੰਤਹਿ ਸਮੇਂ ਸਤਿਜੁਗ ਲਾਗਤ ਆਇ ॥  
ਦੀਨਨ ਕੀ ਰੱਛਾ ਲੀਏ ਧਰ ਹੈ ਰੂਪ ਅਨਾਦ ॥

ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਿਆ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਅੰਤ ਇਹ ਹੈ:-  
ਸੋਰਠਾ-ਇਮ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਜੀਤੇ ਜੁਧ ਸਬੈ ਨਿਪਤ ॥  
ਕੀਨੋ ਰਾਜ ਸੁਧਾਰ ਬੀਸ ਸਹੰਸ ਦਸ ਲੱਖ ਬਰਖ ॥

\*ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਇਕ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪਰਮ ਜੋਤ ਵਾਲੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਜੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਬਾਲ ਬਿਧ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਏਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਚੰਦ, ਸੂਰਜ, ਚਮੀਨ, ਅਸਮਾਨ, ਪਾਣੀ ਆਦਿਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਕਾਰ ਕਮੌਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਅਵਤਾਰ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਆਦਿਕ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕੰਮ ਕਾਰ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਨੌਕਰ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਪਰ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

# ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ

ਦਾ  
ਭਾਵਾਰਥ ਤਤਕਰਾ

ਅਗਸਤ ਆਦਿ	੯੫	ਕੇਸ-ਜੜਾਵਾਂ	੧੨੧
ਅੱਤੁ ਕੇ ਚਲੱਯਾ	੧੨੧	ਖਗ ਖੰਡ ਬਿਹੰਡ	੧੩੧
ਏਕ ਸਿਵ ਭਏ	੬੩	ਖੂਕ ਮਲਹਾਰੀ	੫੯
ਏਕਤਾ	੬੮	ਦੀਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ	੧੧੬
ਸ੍ਰਾਵਗ ਸੁੱਧ	੪੭	ਪਾਹਨ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਹੀਂ	੧੫੪
ਕਤ ਹੂੰ ਸੁਚੇਤ	੪੨	ਮੋਨ ਭਜੇ ਨਹੀਂ	੧੫੫
ਕਈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ	੫੪	ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੌਣ ਬਚਾਵੈ	੧੫੩
ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ	੧੪੯	ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੌਣ ਬਚਾਵੈ	੧੫੪
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੇ ਕੀਟ	੭੩-੧੦੭	ਰਵਾਲ ਸਰ ਜਾਣਾਂ ਹੈ	੧੫੩
ਕੀਰਤੀ	੧੨੭	ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇਹੜੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਹੈ	੭੨



ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ	ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ	੧੫੬
ਦੂਜਾ	ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇਵਤਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਾ	੧੬੧
”	ਸੋਢੀਆਂ ਬੇਦੀਆਂ ਦੀ ਕਥਾ	੧੬੫
ਤੀਜਾ	ਲਾਹੌਰੀਆਂ ਕਸੂਰੀਆਂ ਦਾ ਜੰਗ	੧੭੬
ਚੌਥਾ	ਲਾਹੌਰੀਏ, ਬੇਦੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਗਏ	੧੭੮
ਪੰਜਵਾਂ	ਗੁਰ ਬੰਸਾਵਲੀ	੧੮੦
ਛੇਵਾਂ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ	੧੮੨
”	ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਾ	੧੮੪
ਸਤਵਾਂ	ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ	੧੯੬
ਅੱਠਵਾਂ	ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਜੰਗ	੧੯੮
ਨੌਵਾਂ	ਨਦੋਣ ਦਾ ਜੰਗ	੨੦੯
ਦਸਵਾਂ	ਰੁਸਤਮ ਖਾਂ ਦਾ ਔਣਾ	੨੧੮
ਯਾਰਵਾਂ	ਹੁਸੈਨੀ ਦਾ ਜੰਗ	੨੧੯
ਬਾਰਵਾਂ	ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਪਹਾੜੀਏ ਆਦਿਕ	੨੩੫
ਤੇਰਵਾਂ	ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਾ ਔਣਾ	੨੩੭
ਚੌਦਵਾਂ	ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਡਰਪੋਕਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ	੨੪੪

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

## ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ੧੦  
ਛਪੇ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਚੱਕ੍ਰ=ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਜਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬਰੀਕ ੨ ਲੀਕਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ੬ ਚੱਕ੍ਰ 'ਕੰਠ' ਨਾਭੀ ਆਦਿਕ ਜਾਂ ਫਿਰਨਾ ਭਾਵ ਭੌਂਦਿਆਂ ਰਹਿਣਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹੀਆ ਭੌਂਦਾ ਹੈ। ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਲੀਕਾਂ ਦੇ ਬਰੀਕ ੨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਲੀਕਾਂ ਚੱਕ੍ਰ ਕਹਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਚਿਹਨ=ਨਿਸ਼ਾਨ, ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਚੱਕ੍ਰ ਆਦਿਕ ਹਨ। ਬਰਨ=ਚਾਰ ਵਰਨ-ਖੱਤੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਵੈਸ਼, ਸ਼ੂਦ੍ਰ। ਜਾਤ=ਜਾਤਾਂ ਜੀਕ੍ਰਿ ਇਕ ੨ ਵਰਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਜਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਖੱਤੀਆਂ, ਰੋੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਜਾਤਾਂ ਹਨ। ਪਾਤ=ਪੰਗ-ਤੀਆਂ, ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੰਗਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਰੂਪ=ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਅਕਾਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੰਗ=ਕਾਲਾ ਚਿੱਟਾ ਆਦਿਕ। ਰੇਖ=ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕ ੨ ਲੀਕਾਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜੋ ਬਰੀਕ ੨ ਲੀਕਾਂ ਹਨ।

ਭੇਖ=ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭੇਸ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਭੇਖ ਤੋਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਦੱਸਣ ਲਈ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ। ਅਚਲ=ਅਭੋਲ। ਅਨਭਉ=ਨਹੀਂ ਡਰ, ਜਾਂ ਅਨੁਭਵ ਸੁਤੇ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਚਾਨਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਅਮਿਤੋਜ=ਅਮਿਤ, ਵੱਡਾ। ਓਜ=ਬਲ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ ਚੋਰ। ਕਹਿਜੈ=ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਟਿ=ਕਰੋੜਾਂ। ਇੰਦ੍ਰਾਣਿ=ਵੱਡਾ ਇੰਦ੍ਰ। ਤਿਭਵਣ=ਤਿੰਨ ਲੋਕ-ਸੁਰਗ ਲੋਕ, ਮਾਤ ਲੋਕ, ਪਤਾਲ। ਮਹੀਪ=ਧਰਤੀ ਦੇ, ਮਾਲਕ ਰਾਜੇ। ਸੁਰ=ਦੇਵਤੇ। ਅਸੁਰ=ਦੈਂਤ। ਨੇਤ=ਨਹੀਂ ਇਤਿ, ਭਾਵ ਬੱਸ ਬੱਸ, ਭਾਵ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ। ਤ੍ਰਿਣ=ਘਾਹ। ਕਰਮ=ਜਿਹੜੇ ੨ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਜਿਸ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਮਤ ਚੰਗੀ ਅਕਲ।

[ਛਪੇ ਛੰਦ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ।]

**ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਰੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ ॥**

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰੀਕ ਲੀਕਾਂ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਚਾਰ ਵਰਨ, ਜੰਮਣਾ, ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ।

**ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰੁ ਰੇਖ ਭੇਖ ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤਿ ਕਿਹ ॥**

ਸੰਦਰ ਸਰੂਪ, ਕਾਲਾ ਪੀਲਾ ਰੰਗ, ਲੀਕਾਂ ਕੱਛ ਮੱਛ ਆਦਿਕ ਭੇਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਣੇਣਾਂ ਇਹ ਕੋਈ ਆਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਹੈ।

**ਅਚਲ ਮੂਰਤਿ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਮਿਤੋਜ ਕਹਿਜੈ ॥**

ਜਦੋਂ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਜੰਮਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ ਜੋਰ ਵਾਲਾ ਬਲ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣ ਸਾਹ ਸਾਹਾਣਿ ਗਣਿਜੈ ॥**

ਉਹ ਕਰੋੜਾਂ ਇੰਦ੍ਰਾਂ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ ਭਾਵ ਬੜੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਗਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

**ਤ੍ਰਿਭੁਵਣ ਮਹੀਪ ਸੁਰਨਰ ਅਸੁਰ ਨੇਤਿਨੇਤਿ ਬਨ ਤ੍ਰਿਣ ਕਹਿਤ ॥**

ਤਿੰਨਾਂ ਘਰਾਂ ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਦੇਵਤੇ, ਲੋਕ, ਦੈਂਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਜਾਂ ਰੋਜ਼-੨ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜੰਗਲ ਤੇ ਬਿਅੰਤ ਘਾਹ ਦੇ ਤ੍ਰਿਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜਾਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ।

**ਤਵ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕਥੈ ਕਵਨ ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਣਤ ਸੁਮਤਿ ॥ ੧ ॥**

ਤੇਰਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਤਰਾਂ ਕੋਈ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਹੜੇ ੨ ਤੂੰ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਤੋਂ ਜੇਹੜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਬਣੇ ਹਨ ਉਹ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ॥ ੧ ॥

**ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਨਮਸਤੁੰ ਅਕਾਲੇ ॥ ਨਮਸਤੁੰ ਕ੍ਰਿਪਾਲੇ ॥**

**ਨਮਸਤੁੰ ਅਰੂਪੇ ॥ ਨਮਸਤੁੰ ਅਨੂਪੇ ॥ ੨ ॥**

ਅਨੂਪ=ਬਿਨਾਂ ਉਪਮਾ ਭਾਵ ਉਸਤਤੀ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਅਰੂਪ=ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਕੋਈ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਕਾਲ=ਕਾਲ ਮੌਤ ਤੋਂ

ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਘਰ (ਜੇਹੜਾ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਸੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਬਹੁਤ ਸੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਇਕੁਰ ਦਾ ਹੈ) ਉਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨ ॥

**ਨਮਸਤੰ ਅਭੇਖੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਲੇਖੇ ॥**

**ਨਮਸਤੰ ਅਕਾਏ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਜਾਏ ॥ ੩ ॥**

ਅਭੇਖ=ਬਣੇਣ ਬਿਨਾਂ। ਅਲੇਖ=ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਅਕਾਏ=ਕਾਇਆਂ, ਦੇਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਅਜਾਏ=ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਕੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩ ॥

**ਨਮਸਤੰ ਅਗੀਜੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਭੰਜੇ ॥**

**ਨਮਸਤੰ ਅਨਾਮੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਠਾਮੇ ॥ ੪ ॥**

ਵੱਢਣ, ਟੁਟਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਅਨਾਮੇ=ਨਾਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਅਠਾਮੇ=ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੪ ॥

**ਨਮਸਤੰ ਅਕਰਮੰ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਧਰਮੰ ॥**

**ਨਮਸਤੰ ਅਨਾਮੰ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਧਾਮੰ ॥ ੫ ॥**

ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਧਰਮ=ਰੀਤੀ, ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਅਨਾਮੰ=ਅਨ+ਆਮ=ਦੁਖ ਰੋਗ ਬਿਨਾਂ, ਘਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫ ॥

**ਨਮਸਤੰ ਅਜੀਤੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਭੀਤੇ ॥**

**ਨਮਸਤੰ ਅਬਾਹੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਢਾਹੇ ॥ ੬ ॥**

ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਵਾਹੁਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਥਿਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਵਹਿਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਦਰਿਆ ਆਦਿਕ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੬ ॥

**ਨਮਸਤੰ ਅਨੀਲੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਨਾਦੇ ॥**

**ਨਮਸਤੰ ਅਛੇਦੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਗਾਧੇ ॥ ੭ ॥**

ਅਨੀਲੇ=ਕਲੰਕ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਰੰਗ ਬਿਨਾਂ। ਅਨਾਦੇ=ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਦੇ ਜਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨ ਛੇਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ। ਅਗਾਧੇ=ਬਿਅੰਤ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ

ਭੁੰਘੇ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ) ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੭ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਗੰਜੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਭੰਜੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਉਦਾਰੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਪਾਰੇ ॥ ੮ ॥

ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਨਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ । ਭੱਜਣ ਟੁਟਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ । ਉਦਾਰੇ= ਦਾਤੇ, ਦਲੇਰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਵਡੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੮ ॥

ਨਮਸਤੰ ਸੁ ਏਕੈ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਨੇਕ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਭੂਤੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਜੂਪੇ ॥ ੯ ॥

ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋਣ ਵਾਲੇ । ਅਭੂਤੇ=ਪੰਜ ਤੱਤ ਜਾਂ ਜਨਮ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ਅਜੂਪੇ=ਜੂਆ, ਛਲ ਆਦਿਕ ਜਾਂ ਅਜੂਬ=ਦੁਖ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੯ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਿਕਰਮੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਨਿਭਰਮੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਿਦੇਸੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਨਿਭੇਸੇ ॥ ੧੦ ॥

ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਨਿਰਗੁਨ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਮਾੜੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ । ਭਰਮ, ਸ਼ੰਕਾ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈਂ ਦੇਸ ਤੇ ਬਣੈਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈਂ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਿਨਾਮੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਨਿਕਾਮੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਿਘਾਤੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਨਿਘਾਤੇ ॥ ੧੧ ॥

ਨਿਨਾਮੇ=ਨਾਮ ਰੂਪ ਛਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਇੱਛਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾ । ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਭਾਵ ਕਿਤੇ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । ਨਿਘਾਤੇ=ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈ, ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ । ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਿਧੂਤੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਭੂਤੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਲੋਕੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਸੋਕੇ ॥ ੧੨ ॥

ਨਿਧੂਤੇ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਜਾਂ ਪਿੱਤਲ ਆਦਿਕ ਧਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਅਭੂਤੇ= ਪੰਜ ਤੱਤ, ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ । ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸ਼ੋਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ । ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ ॥ ੧੨ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਿਤਾਪੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਥਾਪੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਤ੍ਰਿਮਾਨੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਨਿਧਾਨੇ ॥ ੧੩ ॥

ਤਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਨ ਥਾਪੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਤੈਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੂ ਖਜ਼ਾਨਾ ਰੂਪ ਹੈਂ ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਗਾਹੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਬਾਹੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਤ੍ਰਿਬਰਗੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਸਰਗੇ ॥ ੧੪ ॥

ਅਗਾਹੇ=ਵੱਡਾ ਬਿਅੰਤ । ਅਬਾਹੇ=ਇਸਥਤ । ਤ੍ਰਿਬਰਗੇ=ਰਜੋ ਤਮੋ ਸਤੋ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਤਰਾਂ ਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨਿਪੁੰਸਕ ਰੂਪ ਵਾਲੇ । ਅਸਰਗੇ=ਨ ਸਿਰਜੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥

ਨਮਸਤੰ ਪ੍ਰਭੋਗੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਸੁਜੋਗੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਰੰਗੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਭੰਗੇ ॥ ੧੫ ॥

ਪ੍ਰਭੋਗੇ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਆਪ ਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਗੀ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਰੰਗ ਤੋਂ ਟੁਟਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਗੰਮੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਸਤੁ ਰੰਮੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਜਲਾਸਰੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਨਿਰਾਸਰੇ ॥ ੧੬ ॥

ਅਗੰਮੇ=ਪਹੁਚ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਤਕ ਪੁਜਣਾਂ ਔਖਾ ਹੈ । ਨਮਸਤੰ ਸਤੁ= ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਰੰਮੇ=ਸੰਦਰ ਅਨੰਦ ਰੂਪ । ਜਲਾਸਰੇ=ਜਲ ਆਦਿ ਪੰਜ ਤੱਤ ਤੇਰੇ ਆਸਰੇ ਹਨ ਤੇ ਤੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ ਰੂਪ ਜਾਂ ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਜਾਤੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਪਾਤੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਮਜਬੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਸਤੁ ਅਜਬੇ ॥ ੧੭ ॥

ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ । ਮਜ਼ਬ=ਮੌਤ, ਰਸਤੇ (ਵਿਡਿਆਂ ਵਿਡਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ) ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਜਬ, ਸੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈ ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥

ਅਦੇਸੰ ਅਦੇਸੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਭੇਸੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਿਧਾਮੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਨਿਬਾਮੇ ॥ ੧੮ ॥

ਦੇਸ=ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਜਾਂ ਦੇਸਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸ਼ਕਲਾਂ ਭੇਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ਘਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਬਾਮੇ=ਟੇਢਤਾ ਜਾਂ ਖੰਬਾ, ਉਲਟਾ ਇਤਆਦਿਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਕਾਲੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਦਯਾਲੇ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਰੂਪੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਭੂਪੇ ॥ ੧੯ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਭਾਵ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਦਿਆਲੂ, ਸਾਰਿਆਂ ਰੂਪਾਂ ਵਾਲੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਖਾਪੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਥਾਪੇ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਕਾਲੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਪਾਲੇ ॥ ੨੦ ॥

ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਕਥਨ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਇਸਥਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਕ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥

ਨਮਸਤਸਤੁ ਦੇਵੈ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਭੇਵੈ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਜਨਮੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਸੁਬਨਮੇ ॥ ੨੧ ॥

ਦੇਵੈ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ, ਭੇਦ ਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਬਨ=ਪਾਣੀ ਰੂਪ ਭਾਵ ਪੁਜਣ ਯੋਗ ਜਾਂ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬਣੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੧ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਗਉਨੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਭਉਨੇ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਰੰਗੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਭੰਗੇ ॥ ੨੨ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜਣ ਵਾਲੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟ ਵਾਲੇ, ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਸਾਰਿਆਂ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਹਰ ਅਨੰਦ ਦੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਭੰਗ=ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੨ ॥

ਨਮੋ ਕਾਲ ਕਾਲੇ ॥ ਨਮਸਤਸਤੁ ਦਯਾਲੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਬਰਨੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਮਰਨੇ ॥ ੨੩ ॥

ਕਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਲ=ਮੌਤ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਹੇ ਦਿਆਲੂ, ਬਰਨ=ਰੰਗ ਜਾਂ ਵਰਨ ਆਸ਼ਮ, ਚਾਰ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਰਹਿਤ, ਮਰਨ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੩ ॥

ਨਮਸਤੰ ਜਰਾਰੰ ॥ ਨਮਸਤੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰੰ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਧੰਧੇ ॥ ਨਮੋ ਸਤ ਅਬੰਧੇ ॥ ੨੪ ॥

ਜਰਾਰੰ=ਬੁਢੇਪੇ ਦੇ ਵੈਰੀ ਭਾਵ ਬੁਢੇਪਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਤਾਰੰ=ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਰੂਪ ਹੈ, ਬੰਧਣਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਿਸਾਕੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਨਿਬਾਕੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਰਹੀਮੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਕਰੀਮੇ ॥ ੨੫ ॥

ਸਾਕਾਂ ਸਰਬੰਧੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਬਾਕੇ=ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਰਹਿਮ=ਤਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥

ਨਮਸਤੰ ਅਨੰਤੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਮਹੰਤੇ ॥

ਨਮਸਤਸਤੁ ਰਾਗੇ ॥ ਨਮਸਤੰ ਸੁਹਾਗੇ ॥ ੨੬ ॥

ਬਿਅੰਤ ਵੱਡਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗ ਰੂਪ ਭਾਵ ਨ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੬ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਸੋਖੰ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਪੋਖੰ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਕਰਤਾ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਹਰਤਾ ॥ ੨੭ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੭ ॥

ਨਮੋ ਜੋਗ ਜੋਗੇ ॥ ਨਮੋ ਭੋਗ ਭੋਗੇ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਦਯਾਲੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਪਾਲੇ ॥ ੨੮ ॥

ਜੋਗ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਭਾਵ ਮਨ ਇਸਥਿਤ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਭੋਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਰੂਪ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਆਲੂ ਤੇ ਪਾਲਕ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੮ ॥

ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਰੂਪ ਹੈਂ ॥ ਅਨੂਪ ਹੈਂ ॥ ਅਜੂ ਹੈਂ ॥ ਅਭੂ ਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥

{ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ ॥  
ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ। }

ਤੂ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਉਪਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਅਜੂ=ਜੁੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜਾਂ ਇਸਥਿਤ ਹੈਂ। ਅਭੂ=ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਅਲੇਖ ਹੈਂ ॥ ਅਭੇਖ ਹੈਂ ॥ ਅਨਾਮ ਹੈਂ ॥ ਅਕਾਮ ਹੈਂ ॥ ੩੦ ॥

( ੮ )

ਲੇਖਿਆ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਬਣੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵ ਖਾਸ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੱਸ ਸਕੀਏ, ਕਾਮਣਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੂੰ, ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੦ ॥

**ਅਧੇਯ ਹੈਂ ॥ ਅਭੇਯ ਹੈਂ ॥ ਅਜੀਤ ਹੈਂ ॥ ਅਭੀਤ ਹੈਂ ॥ ੩੧ ॥**

ਅਧੇ=ਧਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਭੇ=ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਡਰ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੧ ॥

**ਤ੍ਰਿਮਾਨ ਹੈਂ ॥ ਨਿਧਾਨ ਹੈਂ ॥ ਤ੍ਰਿਬਰਗ ਹੈਂ ॥ ਅਸਰਗ ਹੈਂ ॥ ੩੨ ॥**

ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਬਰਗ=ਰਜੋ ਤਮੋ ਸਤੋ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਸਰਗ=ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੨ ॥

**ਅਨੀਲ ਹੈਂ ॥ ਅਨਾਦਿ ਹੈਂ ॥ ਅਜੇ ਹੈਂ ॥ ਅਜਾਦ ਹੈਂ ॥ ੩੩ ॥**

ਰੰਗ ਰਹਿਤ, ਅਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਜਾਦ=ਖੁਲ੍ਹਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੩ ॥

**ਅਜਨਮ ਹੈਂ ॥ ਅਬਰਨ ਹੈਂ ॥ ਅਭੂਤ ਹੈਂ ॥ ਅਭਰਨ ਹੈਂ ॥ ੩੪ ॥**

ਜਨਮ ਤੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਭਾਵ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਭਰਨ=ਗਹਿਣਾ ਰੂਪ ਹੈਂ ਜਾਂ ਸੋਭਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈਂ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੪ ॥

**ਅਗੰਜ ਹੈਂ ॥ ਅਭੰਜ ਹੈਂ ॥ ਅਝੁਝ ਹੈਂ ॥ ਅਝੰਝ ਹੈਂ ॥ ੩੫ ॥**

ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਟੁਟਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਲੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜੇਹੜਾ ਇਸਤਰਾਂ ਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੫ ॥

**ਅਮੀਕ ਹੈਂ ॥ ਰਫੀਕ ਹੈਂ ॥ ਅਧੰਧ ਹੈਂ ॥ ਅਥੰਧ ਹੈਂ ॥ ੩੬ ॥**

ਅਮੀਕ=ਝੁੰਘਾ ਹੈਂ, ਰਫੀਕ=ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੈਂ। ਧੰਧਿਆਂ ਤੇ ਥੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੬ ॥

**ਨਿਸ਼ੁਝ ਹੈਂ ॥ ਅਸੂਝ ਹੈਂ ॥ ਅਕਾਲ ਹੈਂ ॥ ਅਜਾਲ ਹੈਂ ॥ ੩੭ ॥**

ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਪੁਛਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਤੇਰੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਸੂਝ=ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੂਝਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਮੌਤ ਤੇ ਫਾਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈਂ, ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੭ ॥

**ਅਲਾਹ ਹੈਂ ॥ ਅਜਾਹ ਹੈਂ ॥ ਅਨੰਤ ਹੈਂ ॥ ਮਹੰਤ ਹੈਂ ॥ ੩੮ ॥**

ਨ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਜਿਸਦੀ ਖਾਸ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨ ਹੋਵੇ, ਬਿਅੰਤ ਹੈ, ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਿਰੋਮਣੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੮ ॥

( ੯ )

**ਅਲੀਕ ਹੈਂ ॥ ਨਿਸ਼੍ਰੀਕ ਹੈਂ ॥ ਨਿਲੰਭ ਹੈਂ ॥ ਅਸੰਭ ਹੈਂ ॥ ੩੯ ॥**

ਅਲੀਕ=ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੈਂ ਜਾਂ ਲੀਕ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਕ ਭਾਵ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਹਿੰਸਾ ਵੰਡਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਲੰਭ=ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਅਸੰਭ=ਅਸਚਰਜ ਜਾਂ ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ਇਸ ਲਈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੩੯ ॥

**ਅਰੀਮ ਹੈਂ ॥ ਅਜੀਮ ਹੈਂ ॥ ਅਭੂਤ ਹੈਂ ॥ ਅਫੂਤ ਹੈਂ ॥ ੪੦ ॥**

ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ, ਜਨਮ ਤੋਂ, ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁਹਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਭਿੱਟ ਛੋਹ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੪੦ ॥

**ਅਲੋਕ ਹੈਂ ॥ ਅਸੋਕ ਹੈਂ ॥ ਅਕਰਮ ਹੈਂ ॥ ਅਭਰਮ ਹੈਂ ॥ ੪੧ ॥**

ਵੇਖਣ, ਸੋਕ, ਕੰਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ, ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ॥ ੪੧ ॥

**ਅਜੀਤ ਹੈਂ ॥ ਅਭੀਤ ਹੈਂ ॥ ਅਬਾਹ ਹੈਂ ॥ ਅਗਾਹ ਹੈਂ ॥ ੪੨ ॥**

ਜਿੱਤ, ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਅਬਾਹ=ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਅਗਾਹ=ਵੱਡਾ ਬਿਅੰਤ ਹੈਂ ॥ ੪੨ ॥

**ਅਮਾਨ ਹੈਂ ॥ ਨਿਧਾਨ ਹੈਂ ॥ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ॥ ਫਿਰ\* ਏਕ ਹੈ ॥ ੪੩ ॥**

ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਜਾਂ ਮਿਣਤੀ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਨਿਧਾਨ=ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈਂ। ਕਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ, ਕਦੇ ਫਿਰ ਇਕ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ॥ ੪੩ ॥

ਭੁੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਮਾਨੇ ॥ ਸਮਸਤੀ ਨਿਧਾਨੇ ॥

**ਨਮੋ ਦੇਵ ਦੇਵੇ ॥ ਅਭੇਖੀ ਅਭੇਵੇ ॥ ੪੪ ॥**

ਇਸ ਛੰਦ ਵਿਚ ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਦੀ ਰਲੀ ਮਿਲੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ।

ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਹੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੂੰ ਭੇਖ ਤੇ ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੪੪ ॥

**ਨਮੋ ਕਾਲ ਕਾਲੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਪਾਲੇ ॥**

**ਨਮੋ ਸਰਬ ਗਉਣੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਭਉਣੇ ॥ ੪੫ ॥**

ਕਾਲ, ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਬਾਂਵਾ ਦੇ

\*ਫਿਰੋਕ ਹੈ, ਇੱਕੂਰ ਵੀ ਪਾਠ ਹੈ।

ਪਹੁਚਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਘਰਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਭੋਣ ਵਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੪੫ ॥

**ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਥੇ ॥ ਨਿਸੰਗੀ ਪ੍ਰਮਾਥੇ ॥**

**ਨਮੋ ਭਾਨ ਭਾਨੇ ॥ ਨਮੋ ਮਾਨ ਮਾਨੇ ॥ ੪੬ ॥**

ਤੇਰਾ ਅੰਗ ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਆਦਿ ਅੰਗ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇਰਾ ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਥ ਹੈਂ ਪਰ ਆਪ ਤੂੰ ਅਨਾਥ=ਮਾਲਕ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਸੰਗੀ=ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਥੇ=ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਥਣ ਭਾਵ ਰਿੜਕਣ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਥੇ=ਪਰਮਾਰਥ ਭਾਵ ਸੁਧ ਰੂਪ ਹੈਂ ਭਾਨ=ਸੂਰਜ ਦਾ ਸੂਰਜ ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨ=ਆਦਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਆਦਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ ॥ ੪੬ ॥

**ਨਮੋ ਚੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰੇ ॥ ਨਮੋ ਭਾਨ ਭਾਨੇ ॥**

**ਨਮੋ ਗੀਤ ਗੀਤੇ ॥ ਨਮੋ ਤਾਨ ਤਾਨੇ ॥ ੪੭ ॥**

ਚੰਦ ਦੇ ਚੰਦ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸੀਤਲ ਰੂਪ। ਸੂਰਜ ਦਾ ਸੂਰਜ ਭਾਵ ਵੱਡਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪੀ, ਵੱਡਾ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਵਡਿਆਂ ਵਡਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਜੋ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨਦੇ ਹਨ ਤੂੰ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨਦਾ ਹੈਂ। ਗੀਤ ਦਾ ਗੀਤ ਭਾਵ ਗੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਗਵੱਯਾ ਹੈਂ। ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਤਾਨ ਸੈਨ ਹੈਂ ਜਾਂ ਜੋਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜੋਰ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੪੭ ॥

**ਨਮੋ ਨਿੱਤ ਨਿੱਤੇ ॥ ਨਮੋ ਨਾਦ ਨਾਦੇ ॥**

**ਨਮੋ \*ਪਾਨ ਪਾਨੇ ॥ ਨਮੋ ਬਾਦ ਬਾਦੇ ॥ ੪੮ ॥**

ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ, ਤੂੰ ਨੱਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਨਾਚਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਰਤ ਕਾਰੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਤੂੰ ਹੈਂ। ਨਾਦਾ=ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਭੀ ਵਾਜਾ ਭਾਵ ਸੁਣਦਾ, ਅਵਾਜਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦੀ ਹੈਂ। ਪਾਨ=ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥ ੪੮ ॥

**ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਥੇ ॥ ਸਮਸਤੀ ਸਰੂਪੇ ॥**

**ਪ੍ਰਭੰਗੀ ਪ੍ਰਮਾਥੇ ॥ ਸਮਸਤੀ ਬਿਭੂਤੇ ॥ ੪੯ ॥**

\*ਪਾਨ ਬੀੜੇ ਅਰਥ ਅਯੋਗ ਹੈ ।

ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵ ਖਾਸ ਕੋਈ ਨਾਮ ਥਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਮਸਤੀ=ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਭੰਗੀ=ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਥਣ ਭਾਵ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਮਸਤੀ=ਸਾਰੀ ਬਿਭੂਤੇ=ਸਮਗਰੀ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਵਸਤੂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ॥ ੪੯ ॥

**ਕਲੰਕੰ ਬਿਨਾਨੇ ਕਲੰਕੀ ਸਰੂਪੇ ॥**

**ਨਮੋ ਰਾਜ \*ਰਾਜੇਸ਼੍ਰੀ ਪਰਮ ਰੂਪੇ ॥ ੫੦ ॥**

ਕਿਤੇ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈਂ ਕਿਤੇ ਕਲੰਕ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਭਾਵ ਕਿਤੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਭਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ ਕਿਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈਂ, ਇਹ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਤੇਰੇ ਹਨ, ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਰਾਜੇਸ਼੍ਰੀ=ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈਂ, ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫੦ ॥

**ਨਮੋ ਜੋਗ ਜੋਗੇਸ਼੍ਰੀ ਪਰਮ ਸਿੱਧੇ ॥**

**ਨਮੋ ਰਾਜ ਰਾਜੇਸ਼੍ਰੀ ਪਰਮ ਬਿੱਧੇ ॥ ੫੧ ॥**

ਤੂੰ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਜੋਗੀਸ਼ਰ ਜੋਗੀ ਹੈਂ, ਵੱਡੀ ਸਿਧੀ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਈਸ਼ਰ ਰਾਜਾ ਭਾਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈਂ ਤੇ ਵੱਡੀ ਬਿਧੀ ਭਾਵ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਚੀਜ਼ ਵਸਤੂ ਹੋਵੇ ਓਹ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫੧ ॥

**ਨਮੋ ਸਸਤ੍ਰ ਪਾਣੇ ॥ ਨਮੋ ਅਸਤ੍ਰ ਮਾਣੇ ॥**

**ਨਮੋ ਪਰਮ ਗਯਾਤਾ ॥ ਨਮੋ ਲੋਕ ਮਾਤਾ ॥ ੫੨ ॥**

ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਡਰੋਣੀ ਮੂਰਤੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਨਿੱਕੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ।

(ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤੈਨੂੰ) ਤੇਰੇ ਪਾਣੇ=ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਹਨ। ਅਸਤ੍ਰ=ਤੀਰ ਆਦਿਕ ਓਹ ਹਥਿਆਰ ਜੇਹੜੇ ਦੂਰੋਂ ਮਾਰੀਏ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਮਾਨਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਚਲੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਵੱਡੇ ਗਿਆਤ ਭਾਵ ਸਮਝ ਵਾਲੇ। ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਨ ਵਾਲੇ, ਆਦਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫੨ ॥

**ਅਭੇਖੀ ਅਭਰਮੀ ਅਭੋਗੀ ਅਭੁਗਤੇ ॥**

**ਨਮੋ ਜੋਗ ਜੋਗੇਸ਼੍ਰੀ ਪਰਮ ਜੁਗਤੇ ॥ ੫੩ ॥**

(ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ) ਭੇਖਾਂ, ਭਰਮਾਂ, ਭੋਗਣ, ਖਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ

\*ਅਗਯਾਤ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪਦ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਪਾਠ ਅਸੁਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ।



ਹੈ। ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਾ ਵਿਕਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ। ਨਾ ਹੀ ਤੇਨੂੰ ਕੋਈ ਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੋਗ ਦੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੋਗ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫੩ ॥

**ਨਮੋ ਨਿਤ ਨਾਰਾਇਣੇ ਕ੍ਰਮ ਕਰਮੇ ॥**

**ਨਮੋ ਪ੍ਰੇਤ ਅਪ੍ਰੇਤ ਦੇਵੇ ਸੁ ਧਰਮੇ ॥ ੫੪ ॥**

[ਡਰੋਣਾਂ ਸੁਰਬੀਰਤਾ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਸਰਗੁਨ ਦਾ ਹੈ।]

ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੈਣ ਵਾਲੇ, ਕ੍ਰਮ=ਬੜੇ ਕਰੜੇ ਡਰੋਣੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੇਤ=ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਅਪ੍ਰੇਤ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇਵਤਾ ਰੂਪ ਤੁਸੀਂ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਦੇਵਤੇ ਆਪ ਹੋ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਚੰਗਾ ਧਰਮ ਹੈ ਭਾਵ ਚੰਗਾ ਧਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਤੁਸੀਂ ਦੇਵਤਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਦੈਂਤ ਕਰੜੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਬਣੇ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥ ੫੪ ॥

**ਨਮੋ ਰੋਗ ਹਰਤਾ ਨਮੋ ਰਾਗ ਰੂਪੇ ॥**

**ਨਮੋ ਸਾਹ ਸਾਹਿ ਨਮੋ ਭੂਪ ਭੂਪੇ ॥ ੫੫ ॥**

ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ, ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਵਡੇ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫੫ ॥

**ਨਮੋ ਦਾਨ ਦਾਨੇ ਨਮੋ ਮਾਨ ਮਾਨੇ ॥**

**ਨਮੋ ਰੋਗ ਰੋਗੇ ਨਮਸਤੰ ਸਨਾਨੇ ॥ ੫੬ ॥**

ਦਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦਾਨੀ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਦਾਤੇ ਜਾਂ ਸਿਆਣੇ, ਮਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਨੀ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਭਾਰੇ ਆਦਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਰੋਗ ਨੂੰ ਰੋਗ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਵਡਿਆਂ ੨ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸਨਾਨ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੋ ਭਾਵ ਹੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਆਪ ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫੬ ॥

**ਨਮੋ\* ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰੇ ਨਮੋ ਜੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰੇ ॥**

**ਨਮੋ ਇਸਟ ਇਸਟੇ ਨਮੋ ਤੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰੇ ॥ ੫੭ ॥**

\*ਮੰਤ੍ਰ=ਜੋ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਤਮ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਤੰਤ੍ਰ=ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਕਾਗਜ਼ ਜਾਂ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਆਦਕ ਉੱਤੇ ਖਾਨੇ ਬਣਾਕੇ ਤਵੀਤ ਵਿਚ ਮੜ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਾਹ ਆਦਕ ਨਾਲ ਬੱਧਾ

ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਣ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਤਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੰਮੇ ਹਨ ਆਪ ਸਭ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਹੋ। ਜੰਤ੍ਰ=ਜਾਦੂਆਂ ਵਿਚ ਜਾਦੂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਭਾਵ ਆਪ ਵੱਡੇ ਜੰਤ੍ਰੀ ਹੋ, ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਜੰਤ੍ਰੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪ ਵੱਡੇ ਜੰਤ੍ਰੀ ਹੋ। ਇਸਟ=ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਭਾਵ ਆਪ ਵੱਡੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਚਲੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਤੰਤ੍ਰ=ਗੰਥਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ੨ ਗੰਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਣੇ ਵਾਲੇ ਹੋ (ਹੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫੭ ॥

**ਸਦਾ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਸਰਬ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ॥**

**ਅਨੂਪੇ ਅਰੂਪੇ ਸਮਸਤੁਲ ਨਿਵਾਸੀ ॥ ੫੮ ॥**

ਸਦਾ ਹੀ ਸੱਚ ਅਨੰਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਨੂਪਮ=ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਜਾਂ ਉਪਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਅਰੂਪੇ=ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਕੋਈ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੫੮ ॥

**ਸਦਾ ਸਿੱਧਿਦਾ ਬੁੱਧਿਦਾ ਬ੍ਰਿੱਧਿ ਕਰਤਾ ॥**

**ਅਧੋ ਉਰਧ ਅਰਧੰ ਅਘੰ ਓਘ ਹਰਤਾ ॥ ੫੯ ॥**

ਸਦਾ ਸਿੱਧੀਆਂ ਭਾਵ ਇੱਛਿਆ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਅਕਲ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਅਧੋ=ਹੇਠਾਂ ਭਾਵ ਪਤਾਲ ਤੇ ਉਰਧ=ਉਚਾ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਅਰਧੰ=ਅੱਧਾ ਭਾਵ ਵਿਚਕਾਰ, ਮਾਤ ਲੋਕ, ਅਘੰ=ਪਾਪ, ਓਘ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਵ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੫੯ ॥

**ਪਰੰ ਪਰਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰੰ ਪ੍ਰੋਛ ਪਾਲੰ ॥**

**ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਸਿੱਧਿ ਦਾਤਾ ਦਯਾਲੰ ॥ ੬੦ ॥**

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਲਾਣੇ ਜਾਂ ਪਖੰਡੀ ਸਾਧ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਜਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਿਮਟਾ ਆਦਕ ਫੜਕੇ ਝਾੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਭ ਪਖੰਡ ਹੋ ਜਾਂ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਖ ਬਾਣੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰ ਮੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਜੋ ਠੱਗਾਂ ਦੇ ਮਨ ਘੜਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਜੰਤ੍ਰ=ਕੋਈ ਸਾਜ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਜੋ ਬਾਲੀ ਭਾਂਡਾ ਆਦਕ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੜੀਆਂ ਖਡਾਏ ਹਨ ਜਾਂ ਤਵੀਤ ਮੜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰਾ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਉੱਤਮਾਂ ਦਾ ਉੱਤਮ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ਭਾਵ ਵੱਡਿਆਂ ੨ ਦਾ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਈਸ਼ਰ ਹੈਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਛੋ-ਲੁਕ ਛਪ ਕੇ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਬੁਰਿਆਂ ਭਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈਂ ਪਰ ਦਿਸਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਇਸ ਲਈ ਤੇਨੂੰ ਛਪਕੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਆਖਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਵੱਡਾ ਪਾਲਕ ਹੈਂ। ਸਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਇੱਛਿਆ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੇ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈਂ ॥ ੬੦ ॥

**ਅਛੇਦੀ ਅਛੇਦੀ ਅਨਾਮੀ ਅਕਾਮੀ ॥**

**ਸਮਸਤੋ ਪਰਾਜੀ ਸਮਸਤਸਤੁ ਧਾਮੀ ॥ ੬੧ ॥**

ਛੇਦ ਭੇਦ ਨਾਮ ਕਾਮਣਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਵਿੰਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰਾ ਭੇਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਖਾਸ ਨਾਮ ਕੋਈ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਆਪ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਜੀ-ਦੇਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਸਮਸਤ-ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਧਾਮੀ-ਘਰਹੋਭਾਵ ਤੇਰਾ ਘਰ ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ॥ ੬੧ ॥

ਤੇਰਾ ਜੋਰੁ ॥ ਚਾਚਰੀ ਛੇਦ ॥

**ਜਲੇ ਹੈਂ ॥ ਬਲੇ ਹੈਂ ॥ ਅਭੀਤ ਹੈਂ ॥ ਅਭੇ ਹੈਂ ॥ ੬੨ ॥**

[ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਚਾਚਰੀ ਛੇਦ ਆਖਦਾ ਹਾਂ]

ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈਂ, ਰੇਤ ਆਦਿਕ ਸੁੱਕਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੈਂ, ਅਭੀਤ=ਕੰਧ, ਪੜਦੇ ਜਾਂ ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ, ਅਭੇ=ਭੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਭਾਵ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ॥ ੬੨ ॥

**ਪ੍ਰਭੂ ਹੈਂ ॥ ਅਜੂ ਹੈਂ ॥ ਅਦੇਸ ਹੈਂ ॥ ਅਭੇਸ ਹੈਂ ॥ ੬੩ ॥**

ਮਾਲਕ ਹੈਂ, ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ, ਕੋਈ ਖਾਸ ਦੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦੇਸ=ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਜਾਂ ਤੇਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭੇਸ=ਭੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਜਾਂ ਅਭ=ਰਿਦੇ ਦਾ ਏਸ=ਮਾਲਕ ਹੈਂ ॥ ੬੩ ॥

ਭੁਯੰਗ ਪਯਾਤ ਛੇਦ ॥ ਅਗਾਧੇ ਅਬਾਧੇ ॥ ਅਨੰਦੀ ਸਰੂਪੇ ॥

**ਨਮੋ ਸਰਬ ਮਾਨੇ ॥ ਸਮਸਤੀ ਨਿਧਾਨੇ ॥ ੬੪ ॥**

ਅਗਾਧ=ਬਿਅੰਤ ਭਾਵ ਡੂੰਘਾ। ਅਬਾਧੇ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਾ ਰੂਪ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੬੪ ॥

**ਨਮਸਤੁ ਨਿਨਾਥੇ ॥ ਨਮਸਤੁ ਪ੍ਰਮਾਥੇ ॥**

**ਨਮਸਤੁ ਅਗੰਜੇ ॥ ਨਮਸਤੁ ਅਭੰਜੇ ॥ ੬੫ ॥**

ਨਿਨਾਥੇ=ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਥੇ=ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਥਨ, ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਅਗੰਜੇ=ਰੋਗ ਰਹਿਤ, ਭੱਜਣ ਟੱਟਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰਾ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੬੫ ॥

**ਨਮਸਤੁ ਅਕਾਲੇ ॥ ਨਮਸਤੁ ਅਪਾਲੇ ॥**

**ਨਮੋ ਸਰਬ ਦੇਸੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਭੇਸੇ ॥ ੬੬ ॥**

ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ, ਤੇਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਸਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਭੇਖਾਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰਾ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੬੬ ॥

**ਨਮੋ ਰਾਜ ਰਾਜੇ ॥ ਨਮੋ ਸਾਜ ਸਾਜੇ ॥**

**ਨਮੋ ਸਾਹ ਸਾਹੇ ॥ ਨਮੋ ਮਾਹ ਮਾਹੇ ॥ ੬੭ ॥**

ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਸਾਜਾਂ ਦੇ ਸਾਜਨ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸ ਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ, ਚੰਦ ਦੇ ਚੰਦ ਭਾਵ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੀਤਲ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੬੭ ॥

**ਨਮੋ ਗੀਤ ਗੀਤੇ ॥ ਨਮੋ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰੀਤੇ ॥**

**ਨਮੋ ਰੇਖ ਰੇਖੇ ॥ ਨਮੋ ਸੇਖ ਸੇਖੇ ॥ ੬੮ ॥**

ਗੀਤ ਗੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਗਵੱਈਏ ਹੋ, ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਗੁੱਸੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਜੇਹੜੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਗੁੱਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਜਾਂ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਭਾਵ ਦੇਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੬੮ ॥

**ਨਮੋ ਸਰਬ ਰੋਗੇ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਭੋਗੇ ॥**

**ਨਮੋ ਸਰਬ ਜੀਤੰ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਭੀਤੰ ॥ ੬੯ ॥**

ਸਾਰਿਆਂ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਭੋਗਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਬਣੋਟ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਭੀਤ=ਕੰਧ ਪੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੬੯ ॥

**ਨਮੋ ਸਰਬ ਗਯਾਨੰ ॥ ਨਮੋ ਪਰਮ ਤਾਨੰ ॥**

ਨਮੋ ਸਰਬ ਮੰਤ੍ਰੰ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਜੰਤ੍ਰੰ ॥ ੨੦ ॥

ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਸਿਆਣਪਾਂ ਵਾਲੇ, ਵੱਡੇ ਜ਼ੋਰ ਵਾਲੇ, ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਬਣੇਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਆਪ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਦਿਸੰ ॥ ਨਮੋ ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਸੰ ॥

ਨਮੋ ਸਰਬ ਰੰਗੇ ॥ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਅਨੰਗੇ ॥ ੨੧ ॥

ਦਿਸੰ=ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ । ਕ੍ਰਿਸੰ=ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਮਾੜਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ । ਸਾਰਿਆਂ ਰੰਗਾਂ ਵਾਲੇ, ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ=ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਭਾਵ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਅੰਗਾਂ, ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰਾ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੧ ॥

ਨਮੋ ਜੀਵ ਜੀਵੰ ॥ ਨਮੋ ਬੀਜ ਬੀਜੇ ॥

ਅਭਿਜੇ ਅਭਿਜੇ ॥ ਸਮਸਤੰ ਪ੍ਰਸਿਜੇ ॥ ੨੨ ॥

ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬੀਜਾਂ ਦੇ ਬੀਜਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਖੀਆਂ ਵਿਚ ਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਣ ਵਾਲੇ, ਖਿੱਝਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਜਾਂ ਖੇਦ ਦੁਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਅਭਿਜੇ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਭਿਜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸਿਜੇ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੨੨ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ਸਰੂਪੇ ॥ ਕੁਕਰਮੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ॥

ਸਦਾ ਸਰਬ ਦਾ ਰਿਧਿ ਸਿੱਧੰ ਨਿਵਾਸੀ ॥ ੨੩ ॥

ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੋ ਮਾੜਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਸਦਾ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਆਪ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥ ੨੩ ॥

ਚਰਪਟ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰਮੇ ॥ ਅੰਬ੍ਰਿਤ ਧਰਮੇ ॥ ਅਖੱਲ ਜੋਗੇ ॥ ਅਚੱਲ ਭੋਗੇ ॥ ੨੪ ॥

[ਹੇ ਅਗਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਚਰਪਟ ਛੰਦ ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ ।]

ਅੰਮ੍ਰਿਤ=ਮਿੱਠੇ ਜਾਂ ਇਸਥਿਤ ਕੰਮ ਭਾਵ ਜੇਹੜੇ ੨ ਕੰਮ ਆਪ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਚੰਗੇ ਹਨ ਤੇ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸੂਰਜ, ਧਰਤੀ, ਦਰਿਆ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਬਨਾਸਪਤੀ ਆਦਿਕ ਆਪ ਦੇ ਕੰਮ ਠੀਕ ਹਨ । ਸਾਰਿਆਂ ਜਗਤ ਜੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ=ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹੋ ਜਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਭਾਵ ਧਰਮ ਚਲੰਣ ਵਾਲੇ ਹੋ । ਅਖਿਲ=ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਇਸਥਿਤ ਖਾਣੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥ ੨੪ ॥

ਅੱਚਲ ਰਾਜੇ ॥ ਅੱਟਲ ਸਾਜੇ ॥ ਅੱਖਲ ਧਰਮੰ ॥ ਅੱਲਖ ਕਰਮੰ ॥ ੨੫ ॥

ਆਪ ਇਸਥਿਤ ਰਾਜੇ ਹੋ, ਇਸਥਿਤ ਸਾਜ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂ ਬਣੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਸਾਜਾਂ ਦੇ ਸਾਜਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਆਪ ਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੇ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ ॥ ੨੫ ॥

ਸਰਬੰ ਦਾਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਗਯਾਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਭਾਨੇ ॥ ਸਰਬੰ ਮਾਨੇ ॥ ੨੬ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਾਨੇ=ਸੂਰਜ ਹੈ ਜਾਂ ਭੰਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੨੬ ॥

ਸਰਬੰ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥ ਸਰਬੰ ਤ੍ਰਾਣੀ ॥ ਸਰਬੰ ਭੁਗਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਜੁਗਤਾ ॥ ੨੭ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੋਰ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾ=ਖੁਰਾਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੨੭ ॥

ਸਰਬੰ ਦੇਵੰ ॥ ਸਰਬੰ ਭੇਵੰ ॥ ਸਰਬੰ ਕਾਲੇ ॥ ਸਰਬੰ ਪਾਲੇ ॥ ੨੮ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭੇਤ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੨੮ ॥

ਰੂਆਲ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਆਦਿ ਰੂਪ ਅਨਾਦਿ ਮੂਰਤਿ ਅਜੋਨਿ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰ ॥

ਸਰਬ ਮਾਨ ਤ੍ਰਿਮਾਨ ਦੇਵ ਅਭੇਵ ਆਦਿ ਉਦਾਰ ॥

ਸਰਬ ਪਾਲਕ ਸਰਬ ਘਾਲਕ ਸਰਬ ਕੋ ਪੁਨ ਕਾਲ ॥

ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਬਿਰਾਜਹੀ ਅਵਧੂਤ ਰੂਪ ਰਸਾਲ ॥ ੨੯ ॥

{ ਰੂਆਲ ਛੰਦ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ।  
ਇਸ ਛੰਦ ਵਿਚ ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਫਲੀ ਮਿਲੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ । }

ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਦੀ ਮੂਰਤੀ ਅਨਾਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਜਾਂ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪੁਰਖ=ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਜਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਦਰ ਹੈ ਜਾਂ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਦੇਵ=ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਹੈ ਸਾਰੇ ਜੀਆਂ ਦਾ ਮੁਢ ਹੈ ਦਲੇਰ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘਾਲਕ=ਨਾਸ ਜਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੁਧ ਰੂਪ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ॥ ੨੯ ॥

ਨਾਮ ਠਾਮ ਨ ਜਾਤ ਜਾਕਰ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨ ਰੇਖ ॥  
 ਆਦਿ ਪੂਰਖੁ ਉਦਾਰ ਮੂਰਤਿ ਅਜੋਨਿ ਆਦਿ ਅਸੇਖ ॥  
 ਦੇਸ ਔਰ ਨ ਭੇਸ ਜਾਕਰ ਰੂਪ ਰੇਖ ਨ ਰਾਗ ॥  
 ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ ॥ ੮੦ ॥

ਨਾਂ ਥਾ ਜਾਤ ਜਾਕਰ=ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਕਲ, ਰੰਗ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਦਾ ਵਿਆਪਕ, ਦਲੇਰ ਦਾਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦਲੇਰ ਮੂਰਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦਾਨੀ ਜੂਨੀ ਰਹਿਤ, ਮੁੱਢ ਦਾ ਅਸੇਖ=ਸਾਰੇ ਪੂਰਨ ਹੈ ਜਾਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਦੇਸ=ਅੰਗ ਤੇ ਭੇਖ ਵੀ, ਜਾਕਰ=ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸ਼ਕਲ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਔਖਾ ਹੀ ਭਿੱਜਦਾ ਹੈ। ਜਿਧਰ ਕਿਧਰ ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਖਿਲਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਨੁਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਕੇ ॥ ੮੦ ॥

ਨਾਮ ਕਾਮ ਬਿਹੀਨ ਪੇਖਤ ਧਾਮਹੁ ਨਹਿ ਜਾਹਿ ॥  
 ਸਰਬ ਮਾਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮਾਨ ਸਦੈਵ ਮਾਨਤ ਤਾਹਿ ॥  
 ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥  
 ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ ॥ ੮੧ ॥

ਦੁਖ ਇੱਛਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ ਘਰ ਵੀ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਘਰ ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਆਦਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੱਚਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਕਈ ਰੂਪ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੇਹੜੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਨ ਖੇਡੀਆਂ ਜਾਣ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਖੇਡ ਖੇਡ ਕੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਫੇਰ ਇਕ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੮੧ ॥

ਦੇਵ ਭੇਵ ਨ ਜਾਨਹੀ ਜਿਹ ਬੇਦ ਔਰ ਕਤੇਬ ॥  
 ਰੂਪ ਰੰਗ ਨ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਸੁ ਜਾਨਈ ਕਿਹ ਜੇਬ ॥  
 ਤਾਤ ਮਾਤ ਨ ਜਾਤ ਜਾਕਰ ਜਨਮ ਮਰਣ ਬਿਹੀਨ ॥  
 ਚਕ੍ਰ ਬਕ੍ਰ ਫਿਰੈ ਚਤੁਰ ਚਕ ਮਾਨਹੀ ਪੁਰ ਤੀਨ ॥ ੮੨ ॥

ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਜਿਸਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੇਦ ਕਤੇਬਾਂ ਵੀ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਕਲ ਰੰਗ ਜਾਤੀ ਤੇ ਪੰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਕੋਈ ਪੰਗਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਸ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਬਹਿਣਾ ਖਲੋਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਤ=ਜੰਮਣਾ ਤੇ ਪਾਤ=ਮਰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸਤਰਾਂ ਦੀ ਤੇਰੀ ਜੇਬ=ਸੋਭਾ ਹੈ ਇਹ ਵੀ

ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਕਰ=ਜਿਸਦਾ ਪਿਓ ਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਚੱਕਰ ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਬਕ੍ਰ=ਟੇਵਾ ਭਾਵ ਨ ਮੋੜਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਿੰਨੋਂ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ॥ ੮੨ ॥  
 ਲੋਕ ਚੌਦਹਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਗ ਜਾਪਹੀ ਜਿਹ ਜਾਪ ॥  
 ਆਦਿ ਦੇਵ ਅਨਾਦਿ ਮੂਰਤਿ ਥਾਪਯੋ ਸਭੈ ਜਿਹ ਥਾਪਿ ॥  
 ਪਰਮ ਰੂਪ ਪੁਨੀਤ ਮੂਰਤਿ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰ ॥  
 ਸਰਬ ਬਿਸ੍ਵ ਰਚਯੋ ਸੁਯੰਭਵ ਗੜਨ ਭੰਜਨਹਾਰ ॥ ੮੩ ॥

[ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸਦੇ ਜਾਪ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਜਪਦਾ ਹੈ।]

ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਨਾਦ=ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲੋਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਥਾਪਣਾ ਥਾਪਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਟਿਕਾਉ ਟਿਕਾਇਆ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਸਾਫ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲਾ ਪੂਰਾ ਪੁਰਖ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਿਆ ਭਾਵ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੮੩ ॥

ਕਾਲਹੀਨ ਕਲਾ ਸੰਜੁਗਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਦੇਸ ॥  
 ਧਰਮ ਧਾਮ ਸੁ ਭਰਮ ਰਹਿਤ ਅਭੂਤ ਅਲਖ ਅਭੇਸ ॥  
 ਅੰਗ ਰਾਗ ਨ ਰੰਗ ਜਾਕਹਿ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਨ ਨਾਮ ॥  
 ਗਰਬ ਗੰਜਨ ਦੁਸਟ ਭੰਜਨ ਮੁਕਤਿ ਦਾਇਕ ਕਾਮ ॥ ੮੪ ॥

ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਓਹ ਦੇਸ ਜਾਂ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਧਰਮ ਦਾ ਘਰ ਭਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਤੱਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਜਾਂ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਰੰਗ ਵੀ ਜਿਸਦਾ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ ਤੇ ਨਾਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਭੰਨਣ ਵਾਲਾ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਹ ਜਿਸਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ॥ ੮੪ ॥

ਆਪ ਰੂਪ ਅਮੀਕ ਅਨ ਉਸਤਤਿ ਏਕ ਪੁਰਖ ਅਵਧੂਤ ॥  
 ਗਰਬ ਗੰਜਨ ਸਰਬ ਭੰਜਨ ਆਦਿ ਰੂਪ ਅਸੂਤ ॥  
 ਅੰਗ ਹੀਨ ਅਭੰਗ ਅਨਾਤਮ ਏਕ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ ॥  
 ਸਰਬ ਲਾਇਕ ਸਰਬ ਘਾਇਕ ਸਰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰ ॥ ੮੫ ॥

ਭੁੰਘੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਉਸਤਤਿ ਬਿਨਾਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਕੇ ਫੈਲਿਆ

ਹੈ ਸੁਧ ਰੂਪ ਜਾਂ ਇਸਥਿਤ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਰੂਪ ਮਰਯਾਦਾ ਰੀਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਪਿਆਰ ਰਹਿਤ ਨਾਸ ਰਹਿਤ, ਆਤਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਵ ਮਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਇਕ ਹੀ ਵੱਡਾ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲਾਇਕ=ਜੋਗ ਭਾਵ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਸਰਬ ਰੀਤਾ ਸਰਬ ਹੰਤਾ ਸਰਬ ਤੇ ਅਨਭੇਖ ॥  
ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨਹੀ ਜਿਹ ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰੁ ਰੇਖ ॥  
ਪਰਮ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਜਾਕਹਿ ਨੇਤਿ ਭਾਖਤ ਨਿੱਤ ॥  
ਕੋਟਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਾਣ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨ ਆਵਈ ਵਹੁ ਚਿੱਤ ॥ ੮੬ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੰਤਾ=ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹੰਤਾ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਭੇਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਸਿਸਏ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਦ ਤੇ ਪੁਰਾਣ ਰੋਗ ਬਿਅੰਤ ੨ ਕਰਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਕਰੋੜਾਂ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ, ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਓਹ ਪ੍ਰਮਿਸ਼ਰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਗੁਨ ਗਨ ਉਦਾਰ ॥ ਮਹਿਮਾ ਅਪਾਰ ॥  
ਆਸਨ ਅਭੰਗ ॥ ਉਪਮਾ ਅਨੰਗ ॥ ੮੭ ॥

[ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ]

ਬਹੁਤਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਤੇ ਦਲੇਰ ਦਿਲ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਬਹਿਣ ਦਾ ਥਾਂ ਟੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਉਸਤਤੀ ਅਗੇ ਕਾਮਦੇਵ ਕੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀ ਕਹਾਂ ॥ ੮੭ ॥

ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਨਿਸਦਿਨ ਅਨਾਸ ॥

ਆਜਾਨੁ ਬਾਹ ॥ ਸਾਹਾਨ ਸਾਹ ॥ ੮੮ ॥

ਤੇਰਾ ਚਾਨਣ ਆਪੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ੨ ਹੈ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਵਿਚ ਤੂੰ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਆਜਾਨ=ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਾਨ=ਗੋਠਿਆਂ ਤਕ ਤੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਨ। ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ॥ ੮੮ ॥

ਰਾਜਾਨ ਰਾਜਾ ਭਾਨਾਨ ਭਾਨਾ ਦੇਵਾਨ ਦੇਵ ॥ ਉਪਮਾ ਮਹਾਨ ॥ ੮੯ ॥

ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਸੂਰਜ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਉਪਮਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੮੯ ॥

ਇੰਦਾਨ ਇੰਦ੍ਰਾਬਾਲਾਨ ਬਾਲ ॥ ਰੰਕਾਨ ਰੰਕ ॥ ਕਾਲਾਨ ਕਾਲ ॥ ੯੦ ॥

ਤੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ=ਮਾਲਕ ਹੈਂ, ਵੱਡਿਆਂ ੨ ਬਲੀਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਬਲੀ ਹੈਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਬਲ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਗਰੀਬ ਹੈਂ ਭਾਵ ਗਰੀਬ ਵੀ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਹੈਂ। ਮੌਤ ਦਾ ਮੌਤ ਹੈਂ ਭਾਵ ਮੌਤ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੯੦ ॥

ਅਨਭੂਤ ਅੰਗ ॥ ਆਭਾ ਅਭੰਗ ॥

ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਅਪਾਰ ॥ ਗੁਨ ਗਨ ਉਦਾਰ ॥ ੯੧ ॥

ਭੂਤ=ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਂ ਅਦਭੂਤ, ਅਸਚਰਜ ਅੰਗ ਹਨ ਤੇਰੀ ਆਭਾ=ਸੋਭਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਗਤੀ=ਚਾਲ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵੱਡੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਦਲੇਰ ਹੈਂ ॥ ੯੧ ॥

ਮੁਨਿ ਗਨ ਪ੍ਰਨਾਮ ॥ ਨਿਰਭੈ ਨ੍ਰਿਕਾਮ ॥

ਅਤਿ ਦੁਤਿ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਮਿਤਿ ਗਤਿ ਅਖੰਡ ॥ ੯੨ ॥

ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਨੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਭਰ ਤੇ ਕਾਮਣਾ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਭਾ ਤੇ ਚਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਤਿਖੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਗਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਹੈ ਭਾਵ ਟੁਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੯੨ ॥

ਆਲਿਸਯ ਕਰਮ ॥ ਆਦਿਸਯ ਧਰਮ ॥

ਸਰਬਾ ਭਰਨਾਢਯ ॥ ਅਨਡੰਡ ਬਾਢਯ ॥ ੯੩ ॥

ਆਲਸ ਭਾਵ ਲਿਸੇ, ਮਾੜੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਆਲਸ ਵਾਲੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਧਰਮ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਭਾਵ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਆਢਯ=ਆਸਰਾ ਜਾਂ ਅਸਥਾਨ ਹੈਂ ਭਾਵ ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਭਾ ਆਪ ਤੋਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ। ਡੰਡ=ਸਜਾ, ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਬਾਢਯ=ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਵਧਣ ਫੁਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੯੩ ॥

ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਬੰਦੇ ॥ ਮੁਕੰਦੇ ॥ ਉਦਾਰੇ ॥ ਅਪਾਰੇ ॥ ੯੪ ॥

[ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।]

ਗੋਬੰਦੇ=ਗੋ=ਧਰਤੀ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਇੰਦ੍ਰ=ਮਾਲਕ ਹੈਂ। ਮੁਕਤਿ ਦਾਤਾ, ਦਲੇਰ ਵੱਡਾ ਹੈ ॥ ੯੪ ॥

\*ਹਰੀਅੰ ॥ ਕਰੀਅੰ ॥ ਨਿਨ੍ਰਾਮੇ ॥ ਅਕਾਮੇ ॥ ੯੫ ॥ \*ਸੁਧ ਪਾਠ ਕਰੋ।

( ੨੨ )

ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਹੈਂ । ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈਂ । ਨਾਮ ਤੇ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈਂ ॥ ੯੫ ॥

ਭੁਯੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਕਰਤਾ ॥ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਹਰਤਾ ॥

ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਦਾਨੇ ॥ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਜਾਨੇ ॥ ੯੬ ॥

ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਚਹੁੰਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਦਾ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੈਂ ॥ ੯੬ ॥

ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਵਰਤੀ ॥ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਭਰਤੀ ॥

ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਪਾਲੇ ॥ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਕਾਲੇ ॥ ੯੭ ॥

ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ । ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਦੇ ਭਰਨ=ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈਂ । ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਦਾ ਕਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ॥ ੯੭ ॥

ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਪਾਸੇ ॥ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਵਾਸੇ ॥

ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਮਾਨਯੈ ॥ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਦਾਨਯੈ ॥ ੯੮ ॥

ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈਂ । ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈਂ । ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ । ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈਂ ॥ ੯੮ ॥ ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ॥

ਨ ਸਤ੍ਰੈ ॥ ਨ ਮਿਤ੍ਰੈ ॥ ਨ ਭਰਮੰ ॥ ਨ ਭਿਤ੍ਰੈ ॥ ੯੯ ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨ ਕੋਈ ਵੇਰੀ ਹੈ ਨ ਕੋਈ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਿਤ੍ਰੇ=ਡਰ ਹੈ ॥ ੯੯ ॥

ਨ ਕਰਮੰ ॥ ਨ ਕਾਏ ॥ ਅਜਨਮੰ ॥ ਅਜਾਏ ॥ ੧੦੦ ॥

ਉਸ ਵਿਚ ਨ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਹਨ ਨ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਹੈ । ਜਨਮ ਤੇ ਜਗਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਓਹ ਉਲਾਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੧੦੦ ॥

ਨ ਚਿਤ੍ਰੈ ॥ ਨ ਮਿਤ੍ਰੈ ॥ ਪਰੇਹੈ ॥ ਪਵਿਤ੍ਰੈ ॥ ੧੦੧ ॥

ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਤੇ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ ॥ ੧੦੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀਸੈ ॥ ਅਦੀਸੈ ॥ ਅਦਿਸੈ ॥ ਅਕ੍ਰਿਸੈ ॥ ੧੦੨ ॥

ਪ੍ਰਿਥੀਸੈ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਈਸ਼ਰ ਹੈ । ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਖਿਆ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਅਕ੍ਰਿਸੈ=ਲਿੱਸਾ ਪੁਣਾ ਭਾਵ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਵੱਡਾ ਜੋਰਾਵਰ ਹੈ ॥ ੧੦੨ ॥

( ੨੩ )

ਭਗਵਤੀ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਥਤੇ ॥

ਕਿ ਆਛਿੱਜ ਦੇਸੈ ॥ ਕਿ ਆਛਿੱਜ ਭੇਸੈ ॥

ਕਿ ਆਗੰਜ ਕਰਮੈ ॥ ਕਿ ਆਭੰਜ ਭਰਮੈ ॥ ੧੦੩ ॥

[ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਭਗਵਤੀ ਛੰਦ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ]

ਕਿ=ਉਸਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਭੇਖ ਮਿਲਨ ਜਾਂ ਭਿੱਜਣ ਗਾਵ ਕਿਸੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹਨ । ਓਹ ਭਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ॥ ੧੦੩ ॥

ਕਿ ਆਛਿੱਜ ਲੋਕੈ ॥ ਕਿ ਆਦਿੱਤ ਸੋਕੈ ॥

ਕਿ ਅਵਧੂਤ ਬਰਨੈ ॥ ਕਿ ਬਿਭੂਤ ਕਰਨੈ ॥ ੧੦੪ ॥

ਕਿ ਓਹ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ । ਓਹ ਆਦਿਤ=ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਓਹ ਨਿਰਮਲ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਓਹ ਵਿਭੂਤੀ=ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੦੪ ॥

ਕਿ ਰਾਜੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਧਰਮੰਧੁਜਾ ਹੈਂ ॥

ਕਿ ਆਸੋਕ ਬਰਨੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਾ ਅਭਰਨੈ ॥ ੧੦੫ ॥

ਉਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਰਾਜਿਆਂ ਵਰਗੀ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ ਝੰਡਾ ਭਾਵ ਉੱਚਾ ਹੈ । ਕਿ ਓਸ ਨੂੰ ਸ਼ੋਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਖੀਦਾ ਹੈ ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਭਾਵ ਸਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੦੫ ॥

ਕਿ ਜਗਤੰ ਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਛਤ੍ਰੰ ਛਤ੍ਰੀ ਹੈਂ ॥

ਕਿ ਬ੍ਰਹਮੰ ਸਰੂਪੈ ॥ ਕਿ ਅਨਭਉ ਅਨੂਪੈ ॥ ੧੦੬ ॥

ਓਹ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਛਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਛੱਤ੍ਰਧਾਰੀ=ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਓਹ ਵਿਆਪਕ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਓਹ ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਮਾਂ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ॥ ੧੦੬ ॥

ਕਿ ਆਦਿ ਅਦੇਵ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਆਪ ਅਭੇਵ ਹੈਂ ॥

ਕਿ ਚਿਤ੍ਰੰ ਬਿਹੀਨੈ ॥ ਕਿ ਏਕੈ ਅਧੀਨੈ ॥ ੧੦੭ ॥

ਓਹ ਅਦੇਵ=ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦੇਵ=ਤੰਤਾਂ ਦਾ ਆਦੀ ਕਾਰਨ ਹੈ । ਓਹ ਆਪ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਓਹ ਇਕ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਸ ਇੱਕ ਦੇ ਵੱਸ ਹਨ ॥ ੧੦੭ ॥

ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਰਜ਼ਾਕੈ ॥ ਰਹੀਮੈ ਰਹਾਕੈ ॥

ਕਿ ਪਾਕ ਬਿਐਬ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਗੈਬੁਲ ਗੈਬ ਹੈਂ ॥ ੧੦੮ ॥

(੨੪)

ਓਹ ਰੋਜੀ=ਰੋਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਰਹਿਮ, ਤਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਗੈਬ ਤੋਂ ਗੈਬ ਭਾਵ ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ॥ ੧੦੮ ॥

ਕਿ ਅਫਵੁਲ ਗੁਨਾਹ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਸਾਹਾਨ ਸਾਹ ਹੈਂ ॥

ਕਿ ਕਾਰਨ ਕੁਨਿੰਦ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਦਹਿੰਦ ਹੈਂ ॥ ੧੦੯ ॥

ਓਹ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬਖਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਖਿਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਓਹ ਉਪਜੀਵਕਾਂ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੦੯ ॥

ਕਿ ਰਾਜ਼ਕ ਰਹੀਮ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਕਰਮ ਕਰੀਮ ਹੈਂ ॥

ਕਿ ਸਰਬ ਕਲੀ ਹੈਂ ॥ ਕਿ ਸਰਬ ਦਲੀ ਹੈਂ ॥ ੧੧੦ ॥

ਓਹ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈ। ਓਹ ਕਰਮ=ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਓਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੧੦ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮਾਨਜੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦਾਨਜੈ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਗਉਨੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭਉਨੈ ॥ ੧੧੧ ॥

ਓਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹਰ ਥਾਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗਉਨੈ=ਚਲ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਹਰ ਥਾਂ ਭੌਂਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ॥ ੧੧੧ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦੇਸੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭੇਸੈ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਰਾਜੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਾਜੈ ॥ ੧੧੨ ॥

ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਭੇਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੧੨ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦੀਨੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਲੀਨੈ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜਾਹੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭਾਹੈ ॥ ੧੧੩ ॥

ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਨਮਸਕਾਰ ਭਜਨ ਆਦਿ ਸਭ ਤੋਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜਗਾ ਵਿਚ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰੇ ਭਾਹੋ=ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੧੩ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦੇਸੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭੇਸੈ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਕਾਲੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪਾਲੈ ॥ ੧੧੪ ॥

(੨੫)

ਓਹ ਸਾਰੇ ਦੇਸਾਂ ਤੇ ਭੇਖਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੧੪ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਹੰਤਾ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਗੰਤਾ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭੇਖੀ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੇਖੀ ॥ ੧੧੫ ॥

ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੰਤਾ=ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਗੰਤਾ=ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਸਮਝਦਾਰ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਭੇਖਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ॥ ੧੧੫ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਕਾਜੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਰਾਜੈ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸੋਖੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੋਖੈ ॥ ੧੧੬ ॥

ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੧੬ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਤੁਣੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੁਣੈ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦੇਸੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭੇਸੈ ॥ ੧੧੭ ॥

ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੋਰ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਸਾਂ ਤੇ ਭੇਖਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ॥ ੧੧੭ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮਾਨਜੈ ॥ ਸਦੈਵ ਪ੍ਰਧਾਨਜੈ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਜਾਪਜੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਥਾਪਜੈ ॥ ੧੧੮ ॥

ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੰਨੀ ਦਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਪਦੇ ਹਨ ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੧੮ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭਾਨੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮਾਨੈ ॥

ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਇੰਦੈ ॥ ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਚੰਦੈ ॥ ੧੧੯ ॥

ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਇੰਦ=ਮਾਲਕ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡ ਘਲਣ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੧੯ ॥

ਕਿ ਸਰਬ ਕਲੀਮੈ ॥ ਕਿ ਪਰਮ ਫਹੀਮੈ ॥

ਕਿ ਆਕਲ ਅਲਾਮੈ ॥ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਕਲਾਮੈ ॥ ੧੨੦ ॥

ਓਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਲੀਮੈ=ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਲੈਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਓਹ ਵੱਡਾ ਫਰੀਮੈ=ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਓਹ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਅਲਾਮੈ=

( ੨੬ )

ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਓਹ ਕਲਮੇ=ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ॥ ੧੨੦ ॥

ਕਿ ਹੁਸਨਲ ਵਜੂ ਹੈ ॥ ਤਮਾਮੁਲ ਰੁਜੂ ਹੈ ॥

ਹਮੇਸੁਲ ਸਲਾਮੈ ॥ ਸਲੀਖਤ ਮੁਦਾਮੈ ॥ ੧੨੧ ॥

ਓਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਵਜੂ=ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤਮਾਮ ਵਿਚ ਰਜੂ=ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਹੈ ਭਾਵ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਲੀਖਤ=ਪੁਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਵਾਲ ਦੀ ਖੱਲ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਨਿੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਦਾਮੈ=ਸਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੰਤਾਣ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥ ੧੨੧ ॥

ਗਨੀਮੁਲ ਸ਼ਿਕਸਤੈ ॥ ਗਰੀਬੁਲ ਪਰਸਤੈ ॥

ਬਲੰਦੁਲ ਮਕਾਨੈ ॥ ਜ਼ਮੀਨੁਲ ਜ਼ਮਾਨੈ ॥ ੧੨੨ ॥

ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉੱਚੇ ਮਕਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਵਾਲਾ। ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜਾਣੂ ਹੈ ॥ ੧੨੨ ॥

ਤਮੀਜ਼ੁਲ ਤਮਾਮੈ ॥ ਰੁਜੂਅਲ ਨਿਧਾਨੈ ॥

ਹਰੀਫੁਲ ਅਜ਼ੀਮੈ ॥ ਰਜ਼ਾਇਕ ਯਕੀਨੈ ॥ ੧੨੩ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਤੋਰੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਰਜੂਅਲ=ਮੁੜ ਘਿੜ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹਰੀਫ=ਮਿੱਤ੍ਰ ਅਜ਼ੀਮ=ਵੱਡਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਹੇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ॥ ੧੨੩ ॥

ਅਨੇਕੁਲ ਤਰੰਗ ਹੈ ॥ ਅਭੇਦ ਹੈ ਅਭੰਗ ਹੈ ॥

ਅਜ਼ੀਜ਼ੁਲ ਨਿਵਾਜ਼ ਹੈ ॥ ਗਨੀਮੁਲ ਖ਼ਿਰਾਜ ਹੈ ॥ ੧੨੪ ॥

ਅਨੇਕਾਂ ਲਹਿਰਾ ਭਾਵ ਤਮਾਸ਼ੇ ਜਾਂ ਕੰਮ ਆਦਿਕ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭੇਦ ਤੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਵਾਝਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਵਡਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛਿੱਲਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੨੪ ॥

ਨਿਰੁਕਤ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥ ਤ੍ਰਿਮੁਕਤਿ ਬਿਭੂਤ ਹੈ ॥

ਪ੍ਰਭੁਗਤਿ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ਸੁਜੁਗਤਿ ਸੁਧਾ ਹੈ ॥ ੧੨੫ ॥

ਤੂੰ ਕਥਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰੂਪ ਕਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਵਿਭੂਤੀ=ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਭਾਵ ਖੁਲਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ

( ੨੭ )

ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾਂ ਤੇ ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੧੨੫ ॥

ਸਦੈਵ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥ ਅਭੇਦੀ ਅਨੂਪ ਹੈ ॥

ਸਮਸਤੋ ਪਰਾਜ ਹੈ ॥ ਸਦਾ ਸਰਬ ਸਾਜ ਹੈ ॥ ੧੨੬ ॥

ਤੂੰ ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭੇਦ ਤੇ ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਸਾਜ ਸਾਜਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੨੬ ॥

ਸਮਸਤੁਲ ਸਲਾਮ ਹੈ ॥ ਸਦੈਵਲ ਅਕਾਮ ਹੈ ॥

ਨਿਬਾਧ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥ ਅਗਾਧ ਅਨੂਪ ਹੈ ॥ ੧੨੭ ॥

ਸਾਰੇ ਸਲਾਮਤ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸਥਿਤ। ਸਦਾ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੧੨੭ ॥

ਓਅੰ ਆਦਿ ਰੂਪੈ ॥ ਅਨਾਦੀ ਸਰੂਪੈ ॥

ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਮੈ ॥ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਤ੍ਰਿਕਾਮੈ ॥ ੧੨੮ ॥

ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਨਾਦ=ਪੈਦਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅੰਗ ਤੇ ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਵਲਾਂ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਗਰਦਨ, ਲੱਕ, ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਜੇਹੜੇ ਤਿੰਨ ਵਲ ਪੂਜਨੀਕ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੂੰ ਓਹ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਭਾਵ ਭਗਤ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੧੨੮ ॥

ਤ੍ਰਿਬਰਗੰ ਤ੍ਰਿਬਾਧੈ ॥ ਅਗੰਜੇ ਅਗਾਧੈ ॥

ਸੁਭੰ ਸਰਬ ਭਾਗੇ ॥ ਸੁ ਸਰਬਾਨੁਰਾਗੇ ॥ ੧੨੯ ॥

ਰਜੋ, ਸਤੋ, ਤਮੋ ਤਿੰਨ ਰੰਗ ਜੇਹੜੇ ਤਿੰਨ ਆਦਮੀ ਇਸਤੀ ਨਿਪੁੰਸਕ ਹਨ ਓਨਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਗਿਣਤ ਜਾਂ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਅਗਾਧ=ਬਿਅੰਤ ਜਾਂ ਡੂੰਘਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਾਗ ਚੰਗੇ ਹਨ। ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੨੯ ॥

ਤਿਭੁਗਤ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥ ਅਛਿੰਜ ਹੈ ਅਛੂਤ ਹੈ ॥

ਕਿ ਨਰਕੰ ਪ੍ਰਣਾਸ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਿਥੀਉਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਹੈ ॥ ੧੩੦ ॥

ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਾਸ ਤੇ ਛੋਹ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਵਾਸਾ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਹੈ ॥ ੧੩੦ ॥



(੨੮)

ਨਿਰੁਕਤ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈਂ ॥ ਸਦੈਵ ਸਦਾ ਹੈਂ ॥

ਬਿਭੁਗਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ॥ ਪ੍ਰਜੁਗਤਿ ਅਨੂਪ ਹੈਂ ॥ ੧੩੧ ॥

ਤੇਰੀ ਸੋਭਾ ਕਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਦਾ ਹੈਂ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਉਪਮਾਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ॥ ੧੩੧ ॥

ਨਿਰੁਕਤ ਸਦਾ ਹੈਂ ॥ ਬਿਭੁਗਤ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈਂ ॥

ਅਨੁਕਤ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ॥ ਪ੍ਰਜੁਗਤਿ ਅਨੂਪ ਹੈਂ ॥ ੧੩੨ ॥

ਸਦਾ ਕਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰੀ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਕਥਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਤੇ ਮੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ॥ ੧੩੨ ॥

॥ ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ ॥

ਅੰਗ ਹੈਂ ॥ ਅਨੰਗ ਹੈਂ ॥ ਅਭੇਖ ਹੈਂ ॥ ਅਲੇਖ ਹੈਂ ॥ ੧੩੩ ॥

ਨਾਸ, ਅੰਗ, ਭੇਖ, ਲੇਖ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ॥ ੧੩੩ ॥

ਅਭਰਮ ਹੈਂ ॥ ਅਕਰਮ ਹੈਂ ॥ ਅਨਾਦਿ ਹੈਂ ॥ ਜੁਗਾਦਿ ਹੈਂ ॥ ੧੩੪ ॥

ਭਰਮ, ਕੰਮ, ਪੈਦਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਵੀ ਤੂੰ ਸੀ ॥ ੧੩੪ ॥

ਅਜੇਯ ਹੈਂ ॥ ਅਭੇਯ ਹੈਂ ॥ ਅਭੂਤ ਹੈਂ ॥ ਅਧੂਤ ਹੈਂ ॥ ੧੩੫ ॥

ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਅਬਨਾਸ਼ੀ ਹੈਂ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੁਪ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥ ੧੩੫ ॥

ਅਨਾਸ ਹੈਂ ॥ ਉਦਾਸ ਹੈਂ ॥ ਅਧੰਧ ਹੈਂ ॥ ਅਬੰਧ ਹੈਂ ॥ ੧੩੬ ॥

ਆਸਾ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਧੰਧਿਆਂ ਬੰਧਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ॥ ੧੩੬ ॥

ਅਭਗਤ ਹੈਂ ॥ ਬਿਰਕਤ ਹੈਂ ॥ ਅਨਾਸ ਹੈਂ ॥ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈਂ ॥ ੧੩੭ ॥

ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਭਗਤ ਭਾਵ ਬੇਮੂਖ ਰੂਪ ਹੈ (ਆਦਮੀਆਂ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾੜੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਤੇਰੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਵੈਰਾਗੀ=ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ)। ਨਾਸਰਹਿਤ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ ॥ ੧੩੭ ॥

ਨਿਚਿੰਤ ਹੈਂ ॥ ਸੁਨਿੰਤ ਹੈਂ ॥ ਅਲਿੱਖ ਹੈਂ ॥ ਅਦਿੱਖ ਹੈਂ ॥ ੧੩੮ ॥

ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿੰਤ ਹੈਂ। ਲਿਖਣ ਤੇ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ॥ ੧੩੮ ॥

ਅਲੇਖ ਹੈਂ ॥ ਅਭੇਖ ਹੈਂ ॥ ਅਢਾਹ ਹੈਂ ॥ ਅਗਾਹ ਹੈਂ ॥ ੧੩੯ ॥

ਲੇਖ ਭੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਡਿੱਗਣ ਵਹਿਣ ਤੇ ਗਾਹੁਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ॥ ੧੩੯ ॥

ਅਸੰਭ ਹੈਂ ॥ ਅਗੰਭ ਹੈਂ ॥ ਅਨੀਲ ਹੈਂ ॥ ਅਨਾਦਿ ਹੈਂ ॥ ੧੪੦ ॥

(੨੯)

ਅਸੰਭ=ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈਂ। ਅਗੰਭ=ਅਗੰਮ=ਪਹੁੰਚ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਜਾਂ ਅਗ ਤੇ ਅੰਭ=ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਰੰਗ ਜਾਂ ਗਿਣਤੀ ਰਹਿਤ ਅਨਾਦੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੈ ॥ ੧੪੦ ॥

ਅਨਿੱਤ ਹੈ ॥ ਸੁਨਿੱਤ ਹੈ ॥ ਅਜਾਤ ਹੈ ॥ ਅਜਾਦ ਹੈ ॥ ੧੪੧ ॥

ਕਿਤੇ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਭਾਵ ਆਦਮੀ ਰੂਪ ਰੋਕੇ ਨਿੰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਨਿੰਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਜਾਂ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ ਰੋਜ਼ ਹੈਂ। ਜਾਤੀ ਰਹਿਤ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ॥ ੧੪੧ ॥

ਚਰਪਟ ਛੰਦ ॥ ਤੁਪੁਸਾਦਿ ॥

ਸਰਬੰ ਹਿੰਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਗੀਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਖਜਾਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਗਜਾਤਾ ॥ ੧੪੨ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿਆਤਾ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੪੨ ॥

ਸਰਬੰ ਹਰਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਕਰਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥ ਸਰਬੰ ਤ੍ਰਾਣੀ ॥ ੧੪੩ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਤੂੰ ਹੈ ॥ ੧੪੩ ॥

ਸਰਬੰ ਕਰਮੀ ॥ ਸਰਬੰ ਧਰਮੀ ॥ ਸਰਬੰ ਜੁਗਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਮੁਕਤਾ ॥ ੧੪੪ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ ॥ ੧੪੪ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਤੁਪੁਸਾਦਿ ॥

ਨਮੋ ਨਰਕਨਾਸੇ ॥ ਸਦੈਵ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ॥ ਅਨੰਗੀ ਸਰੂਪੇ ॥ ਅਭੰਗੀ ਬਿਭੂਤੇ ॥ ੧੪੫ ॥

[ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ]

ਨਰਕ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸਦਾ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਅੰਗ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ, ਨਾਮ ਭਗਤੀ ਗਿਆਨ ਆਦਿਕ ਵਿਭੂਤੀ ਉਸ ਦੀ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥ ੧੪੫ ॥

ਪ੍ਰਮਾਥੰ ਪ੍ਰਮਾਥੇ ॥ ਸਦਾ ਸਰਬ ਸਾਥੇ ॥

ਅਗਾਧ ਸਰੂਪੇ ॥ ਨਿਬਾਧ ਬਿਭੂਤੇ ॥ ੧੪੬ ॥

ਜੇਹੜੇ ਦੈਂਤ ਜਾਂ ਜ਼ਾਲਮ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਥਨ=ਰਿੜਕਨ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਅੰਤ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਵਿਭੂਤੀ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਨਾਮ ਆਦਿਕ ਜੇਹੜੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ॥ ੧੪੬ ॥

ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਮੇ ॥ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਤ੍ਰਿਕਾਮੇ ॥

ਨਿਭੰਗੀ ਸਰੂਪੇ ॥ ਸੁਬੰਗੀ ਅਨੂਪੇ ॥ ੧੪੭ ॥

ਸਰੀਰ ਤੇ ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੈਂ । ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅੰਗੀ=ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਪਿਆਰਾ ਹੈਂ ਤੇ ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥੧੪੭॥

ਨ ਪੋਤ੍ਰੈ ਨ ਪੁਤ੍ਰੈ ॥ ਨ ਸਤ੍ਰੈ ਨ ਮਿਤ੍ਰੈ ॥

ਨ ਤਾਤ੍ਰੈ ਨ ਮਾਤ੍ਰੈ ॥ ਨ ਜਾਤ੍ਰੈ ਨ ਪਾਤ੍ਰੈ ॥ ੧੪੮ ॥

ਨ ਓਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਹੈ ਨਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪੋਤਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਹੈ ਨ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ । ਨ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮਾਂ ਹੈ ਨ ਪਿਓ ਹੈ ਨ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ਨ ਪੰਗਤੀ ਹੈ ॥ ੧੪੮ ॥

ਨਿਸਾਕੰ ਸਰੀਕ ਹੈ ॥ ਅਮਿਤੋ ਅਮੀਕ ਹੈ ॥

ਸਦੈਵੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥ ਅਜੈ ਹੈ ਅਜਾ ਹੈ ॥ ੧੪੯ ॥

ਓਹ ਸਾਕਾਂ ਸ਼ਰੀਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਕ ਸ਼ਰੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਓਹ ਅਮਿਤੋ=ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਮੀਕ=ਭੁੰਘਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਮੋਭਾ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਜਿੱਤਣ ਤੇ ਜਗਾ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੧੪੯ ॥

ਭਗਵਤੀ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਕਿ ਜ਼ਾਹਰ ਜ਼ਹੂਰ ਹੈ ॥ ਕਿ ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ਹੈ ॥

ਹਮੇਸੁਲ ਸਲਾਮ ਹੈ ॥ ਸਮਸਤੁਲ ਕਲਾਮ ਹੈ ॥ ੧੫੦ ॥

[ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ । ]

ਤੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਪਾਸ ਤੋਂ ਪਾਸ ਹੈਂ । ਸਦਾ ਇਸਥਿਤ ਹੈਂ । ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਸਾਰੇ ਹੈ ॥ ੧੫੦ ॥

ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਦਿਮਾਗ ਹੈ ॥ ਕਿ ਹੁਸਨੁਲ ਚਰਾਗ ਹੈ ॥

ਕਿ ਕਾਮਲ ਕਰੀਮ ਹੈ ॥ ਕਿਰਾਜ਼ਕ ਰਹੀਮ ਹੈ ॥ ੧੫੧ ॥

ਤੂੰ ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ਭਾਵ ਚੰਗੇ ਵੱਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਦਿਲ ਦੀ ਬੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ । ਸੂਰਜ ਆਦਿਕ ਦੀਵਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਤੇਰਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਪੂਰਾ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਰਿਜ਼ਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੧੫੧॥

ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ ਦਹਿੰਦ ਹੈ ॥ ਕਿ ਰਾਜ਼ਕ ਰਹਿੰਦ ਹੈ ॥

ਕਰੀਮੁਲ ਕਮਾਲ ਹੈ ॥ ਕਿ ਹੁਸਨੁਲ ਜਮਾਲ ਹੈ ॥ ੧੫੨ ॥

ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਰਿਜ਼ਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਕਮਾਲ ਦਾ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈਂ । ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੫੨ ॥

ਗ਼ਨੀਮੁਲ ਮਿਰਾਜ ਹੈ ਗ਼ਰੀਬੁਲ ਨਿਵਾਜ ਹੈ ॥

ਹਰੀਫੁਲ ਸ਼ਿਕੰਨ ਹੈ ॥ ਹਿਰਾਸੁਲ ਫਿਕੰਨ ਹੈ ॥ ੧੫੩ ॥

ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਛਿਲਣ ਵਾਲਾ, ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਉਣ ਵਾਲਾ । ਹਰੀਫੁਲ=ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਸਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਭਜਾਉਣ ਵਾਲਾ । ਹਿਰਾਸੁਲ=ਭਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੫੩ ॥

ਕਲੰਕੰ ਪ੍ਰਣਾਸ ਹੈ ॥ ਸਮਸਤੁਲ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ॥

ਅਗੰਜੁਲ ਗ਼ਨੀਮ ਹੈ ॥ ਰਜ਼ਾਇਕ ਰਹੀਮ ਹੈ ॥ ੧੫੪ ॥

ਦਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਗ਼ਨੀਮ=ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ॥ ੧੫੪ ॥

ਸਮਸਤੁਲ ਜੁਬਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਾ ਹੈ ॥

ਕਿ ਨਰਕੰ ਪ੍ਰਣਾਸ ਹੈ ॥ ਬਹਿਸ਼ਤੁਲ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ॥ ੧੫੫ ॥

[ ਸਦਾ ਜਵਾਨ ਹੈਂ, ਕਿਰਾ=ਵਲੈਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ]

ਨਰਕ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੧੫੫॥

ਕਿ ਸਰਬੁਲ ਗਵੰਨ ਹੈ ॥ ਹਮੇਸੁਲ ਰਵੰਨ ਹੈ ॥

ਤਮਾਮੁਲ ਤਮੀਜ਼ ਹੈ ॥ ਸਮਸਤੁਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਹੈ ॥ ੧੫੬ ॥

ਸਾਰੇ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਚਾ ਰਵਿਆ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਹੈ । ਤਮਾਮ ਸਮਝਾਂ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੫੬ ॥

ਪਰੰ ਪਰਮ ਈਸ ਹੈ ॥ ਸਮਸਤੁਲ ਅਦੀਸ ਹੈ ॥

ਅਦੇਸੁਲ ਅਲੇਖ ਹੈ ॥ ਹਮੇਸੁਲ ਅਭੇਖ ਹੈ ॥ ੧੫੭ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਾਲਕ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤੂੰ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਦਾ ਭੇਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ॥ ੧੫੭ ॥

ਜ਼ਮੀਨੁਲ ਜ਼ਮਾ ਹੈ ॥ ਅਮੀਕੁਲ ਇਮਾਂ ਹੈ ॥

ਕਰੀਮੁਲ ਕਮਾਲ ਹੈ ॥ ਕਿ ਜੁਰਅਤ ਜਮਾਲ ਹੈ ॥ ੧੫੮ ॥

ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਜਮਾਨੇ=ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੈਂ । ਭੁੰਘੇ ਇਮਾਨ=ਧਰਮ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕਮਾਲ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । ਜੁਰਅਤਿ=ਦਲੇਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ॥੧੫੮॥

ਕਿ ਅਚਲੰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ ॥ ਕਿ ਅਮਿਤੋ ਸੁਬਾਸ ਹੈ ॥

ਕਿ ਅਜਬ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥ ਕਿ ਅਮਿਤੋ ਬਿਭੂਤ ਹੈ ॥ ੧੫੯ ॥

( ੩੨ )

ਤੇਰਾ ਇਸਥਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਵੱਡਾ ਵੱਸਣਾ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਵੱਡੀ ਵਿਭੂਤੀ ਹੈ ॥ ੧੫੯ ॥

ਕਿ ਅਮਿਤੋ ਪਸਾ ਹੈ ॥ ਕਿ ਆਤਮ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ ॥

ਕਿ ਅਚਲੰ ਅਨੰਗ ਹੈ ॥ ਕਿ ਅਮਿਤੋ ਅਭੰਗ ਹੈ ॥ ੧੬੦ ॥

ਤੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਪਸਾ=ਦਾਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸਥਿਤ ਤੇ ਅੰਗ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਵੱਡਾ ਹੈਂ ਤੇ ਟੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ॥ ੧੬੦ ॥

ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਿਪੁਸ਼ਾਦਿ ॥ ਮੁਨਿ ਮਨ ਪ੍ਰਨਾਮ ਗੁਨ ਗਨ ਮੁਦਾਮ ॥

ਅਰਿ ਬਰ ਅਗੰਜ ॥ ਹਰਿ ਨਰ ਪ੍ਰਭੰਜ ॥ ੧੬੧ ॥

[ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ]

ਮੁਨੀ ਮਨ ਨਾਲ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਉਹ ਮੁਨੀ ਬਹੁਤਿਆਂ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਮੁਦਾਮ=ਇਸਥਿਤ ਹਨ। ਤੂੰ ਅਰ=ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਬਰ=ਬਲੀਆਂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥ ੧੬੧ ॥

ਅਨ ਗਨ ਪ੍ਰਨਾਮ ॥ ਮੁਨਿ ਮਨ ਸਲਾਮ ॥

ਹਰਿ ਨਰ ਅਖੰਡ ॥ ਬਰਨਰ ਅਮੰਡ ॥ ੧੬੨ ॥

ਤੈਨੂੰ ਅਣਗਿਣਤ ਲੋਕ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਅਖੰਡ=ਲਗਾਤਾਰ ਹੈਂ ਜਾਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈਂ। ਬਲੀਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਅਮੰਡ=ਬਾਪਣਾ ਭਾਵ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਜਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮੰਡਨ=ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੧੬੨ ॥

ਅਨੁਭਵ ਅਨਾਸ ॥ ਮੁਨਿ ਮਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥

ਗੁਨ ਗਨ ਪ੍ਰਨਾਮ ॥ ਜਲ ਥਲ ਮੁਦਾਮ ॥ ੧੬੩ ॥

ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ੨, ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਮੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਣੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੈਂ ॥ ੧੬੩ ॥

ਅਨ ਛਿੰਜ ਅੰਗ ॥ ਆਸਨ ਅਭੰਗ ॥

ਉਪਮਾ ਅਪਾਰ ॥ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਉਦਾਰ ॥ ੧੬੪ ॥

ਜਿਸਦੇ ਅੰਗ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਜਿਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਤਤਿ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਗਤੀ=ਚਾਲ ਉਦਾਰ=ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੈ ॥ ੧੬੪ ॥

( ੩੩ )

ਜਲ ਥਲ ਅਮੰਡ ॥ ਦਿਸ ਵਿਸ ਅਭੰਡ ॥

ਜਲ ਥਲ ਮਹੰਤ ॥ ਦਿਸ ਵਿਸ ਬਿਅੰਤ ॥ ੧੬੫ ॥

ਨਿਰਗੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਦੀ ਅਮੰਡ=ਬਣੋਟ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਭੰਡ=ਪੈਦਾਵਾਰੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਜਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿੰਦਿਆ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਹੈ। ਦਿਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਜਾਂ ਵਿਚ ਬਿਅੰਤ ਹੈ ਭਾਵ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੬੫ ॥

ਅਨੁਭਵ ਅਨਾਸ ॥ ਧ੍ਰਿਤ ਧਰ ਧੁਰਾਸ ॥

ਆਜਾਨੁ ਬਾਹੁ ॥ ਏਕੈ ਸਦਾਹੁ ॥ ੧੬੬ ॥

ਭਵ=ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਜਦੋਂ ਸਰਗੁਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਧੁਰਾਸ=ਧੁਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਧਾਰਨ ਨੂੰ ਧਰ=ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੋ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਚਲੋਣ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਧ੍ਰਿਤ=ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਆਸਾਂ ਦਾ ਧੁਰਾ=ਆਸਰਾ ਹੈ। ਅਜਾਨ=ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਇਕ ਹੈ ॥ ੧੬੬ ॥

ਓਅੰਕਾਰ ਆਦਿ ॥ ਕਥਨੀ ਅਨਾਦਿ ॥

ਖਲ ਖੰਡ ਖਯਾਲ ॥ ਗੁਰੁ ਬਰ ਅਕਾਲ ॥ ੧੬੭ ॥

ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਨੀ ਦਾ ਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਗੁਰ=ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਬਰ=ਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ ਭਾਵ ਵੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਚੰਗਾ ਤੇ ਮੋਤ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੧੬੭ ॥

ਘਰ ਘਰ ਪ੍ਰਨਾਮ ॥ ਚਿਤ ਚਰਨ ਨਾਮ ॥

ਅਨਛਿੰਜ ਗਾਤ ॥ ਆਜਿਜ ਨ ਬਾਤ ॥ ੧੬੮ ॥

ਲੋਕ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ। ਗਾਤ=ਸਰੀਰ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਭਾਵ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਛੇਤੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ॥ ੧੬੮ ॥

ਅਨਝੰਝ ਗਾਤ ॥ ਅਨਰੰਜ ਬਾਤ ॥

ਅਨਟੁਟ ਭੰਡਾਰ ॥ ਅਨਠਟ ਅਪਾਰ ॥ ੧੬੯ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਗਾਤ=ਸਰੀਰ ਝਗੜੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਬਾਤ ਨਿਰਾਜਗੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੰਡਾਰ ਮੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਅਪਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੧੬੯ ॥

ਆਡੀਠ ਧਰਮ ॥ ਅਤਿ ਢੀਠ ਕਰਮ ॥

ਅਨਬੂਣ ਅਨੰਤ ॥ ਦਾਤਾ ਮਹੰਤ ॥ ੧੭੦ ॥

ਉਸ ਦਾ ਧਰਮ=ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੇ ਢੰਗ=ਨਿਡਰ ਕੰਮ ਹਨ। ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਬਲ=ਕਥਨ ਤੋਂ ਅਣ=ਰਹਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਬਲ=ਦੁਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ॥ ੧੭੦ ॥

ਹਰਿ ਬੋਲਮਨਾ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰੁਪਸਾਦਿ ॥

ਕਰੁਣਾਲਯ ਹੈ ॥ ਅਰਿਘਾਲਯ ਹੈ ॥

ਖਲਖੰਡਨ ਹੈ ॥ ਮਹਿ ਮੰਡਨ ਹੈ ॥ ੧੭੧ ॥

{ ਹੇ ਮਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਬੋਲ ਭਾਵ ਜਪ ਇਸ ਛੰਦ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਜਸ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। }

ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਭਾਵ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੰਡਨ=ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗਹਿਣਾ ਹੈ ॥ ੧੭੧ ॥

ਜਗਤੇਸ੍ਰ ਹੈ ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਹੈ ॥

ਕਲਿ ਕਾਰਨ ਹੈ ॥ ਸਰਬ ਉਬਾਰਨ ਹੈ ॥ ੧੭੨ ॥

ਜਗਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ। ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੭੨ ॥

ਧ੍ਰਿਤ ਧਾਰਨ ਹੈ ॥ ਜਗ ਕਾਰਨ ਹੈ ॥

ਮਨ ਮਾਨਯ ਹੈ ॥ ਜਗ ਜਾਨਯ ਹੈ ॥ ੧੭੩ ॥

ਧ੍ਰਿਤ=ਧੀਰਜ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ॥ ੧੭੩ ॥

ਸਰਬੰਭਰ ਹੈ ॥ ਸਰਬੰਕਰ ਹੈ ॥

ਸਰਬ ਪਾਸਿਯ ਹੈ ॥ ਸਰਬ ਨਾਸਿਯ ਹੈ ॥ ੧੭੪ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਭਰਣ=ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੭੪ ॥

ਕਰੁਣਾ ਕਰ ਹੈ ॥ ਬਿਸੰਭਰ ਹੈ ॥ ਸਰਬੇਸ੍ਰ ਹੈ ॥ ਜਗਤੇਸ੍ਰ ਹੈ ॥ ੧੭੫ ॥

ਕਰੁਣਾ=ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਆਕਰ=ਖਾਣ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਜਗਤ ਦਾ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ ॥ ੧੭੫ ॥

ਬ੍ਰਹਮੰਡਸ ਹੈ ॥ ਖਲ ਖੰਡਸ ਹੈ ॥ ਪਰਤੇ ਪਰ ਹੈ ॥ ਕਰੁਣਾ ਕਰ ਹੈ ॥ ੧੭੬ ॥

ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੭੬ ॥

ਅਜਪਾ ਜਪ ਹੈ ॥ ਅਥਪਾ ਥਪ ਹੈ ॥

ਅਕ੍ਰਿਤਾ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ੧੭੭ ॥

ਜਪਣ ਤੋਂ ਅਜਪ ਭਾਵ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਥਾਪਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਅਕ੍ਰਿਤ=ਨਹੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤ=ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿਠੇ ਤੋਂ ਮਿਠਾ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ॥ ੧੭੭ ॥

ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ਕਰੁਣਾ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥

ਅਕ੍ਰਿਤਾ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ਧਰਣੀ ਧ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ੧੭੮ ॥

ਮੌਤ ਤੋਂ ਅਮਰ ਭਾਵ ਮੌਤ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਕੰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੭੮ ॥

ਅਮਿਤੇਸ੍ਰ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਰ ਹੈ ॥ ਅਕ੍ਰਿਤਾ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ੧੭੯ ॥

ਅਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੭੯ ॥

ਅਜਬਾ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥

ਨਰ ਨਾਇਕ ਹੈ ॥ ਖਲ ਘਾਇਕ ਹੈ ॥ ੧੮੦ ॥

ਅਸਚਰਜ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਅਮਰ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੮੦ ॥

ਬਿਸੰਭਰ ਹੈ ॥ ਕਰੁਣਾਲਯ ਹੈ ॥

ਨਿਪਨਾਇਕ ਹੈ ॥ ਸਰਬ ਪਾਇਕ ਹੈ ॥ ੧੮੧ ॥

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਹਨ ॥ ੧੮੧ ॥

ਭਵੰਭੰਜਨ ਹੈ ॥ ਅਰਿਗੰਭੰਜਨ ਹੈ ॥ ਰਿਪੁਤਾਪਨ ਹੈ ॥ ਜਪਜਾਪਨ ਹੈ ॥ ੧੮੨ ॥

ਭਵ=ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਵੇਰੀਆਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਪ ਜਪਣ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ ਭਾਵ ਜੇਹੜੇ ਤੇਰਾ ਜਾਪ ਜਪਦੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ ॥ ੧੮੨ ॥

ਅਕਲੰ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥ ਸਰਬਾ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ॥

( ੩੬ )

ਕਰਤਾ ਕਰ ਹੈਂ ॥ ਹਰਤਾ ਹਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੮੩ ॥

ਅਕਲ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ਕਰਤਿਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈਂ । ਸ਼ਿਵਜੀ ਆਦਿਕ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥ ੧੮੩ ॥

ਪਰਮਾਤਮ ਹੈਂ। ਸਰਬਾਤਮ ਹੈਂ। ਆਤਮਬਸ ਹੈਂ। ਜਸਕੇ ਜਸ ਹੈਂ ॥ ੧੮੪ ॥

ਵੱਡਾ ਆਤਮਾਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਤਮਾ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ, ਭਗਤਾਂ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਇਆ ਹੈਂ । ਜਸ ਦਾ ਜਸ ਹੈਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਜਸ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥ ੧੮੪ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ਨਮੋ ਸੂਰਜ ਸੂਰਜੇ ਨਮੋ ਚੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰੇ ॥

ਨਮੋ ਰਾਜ ਰਾਜੇ ਨਮੋ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰੇ ॥

ਨਮੋ ਅੰਧਕਾਰੇ ਨਮੋ ਤੇਜਤੇਜੇ। ਨਮੋ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦੇ ਨਮੋ ਬੀਜ ਬੀਜੇ ॥ ੧੮੫ ॥

ਸੂਰਜਾਂ ਦੇ ਸੂਰਜ ਭਾਵ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਚੰਦ ਦੇ ਚੰਦ ਭਾਵ ਚੰਦ ਵਿਚ ਠੰਢ ਪੈਣ ਵਾਲੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇੰਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ, ਹਨੇਰ ਦੇ ਹਨੇਰ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਹਨੇਰੇ ਵਾਲੇ, ਤੇਜ ਦੇ ਤੇਜ ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤੇ, ਬੀਆਂ ਵਿਚ ਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੮੫ ॥

ਨਮੋ ਰਾਜਸੰ ਤਾਮਸੰ ਸਾਂਤ ਰੂਪੇ ॥ ਨਮੋ ਪਰਮਤੱਤੰ ਅਤੱਤੰ ਸਰੂਪੇ ॥

ਨਮੋ ਜੋਗ ਜੋਗੇ ਨਮੋ ਗਯਾਨ ਗਯਾਨੇ ॥

ਨਮੋ ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰੇ ਨਮੋ ਧਯਾਨ ਧਯਾਨੇ ॥ ੧੮੬ ॥

ਰਜੇ, ਤਮੇ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਰੂਪ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪੰਜ ਤੱਤ ਤੇ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਵਾਲੇ, ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਜੋਗੀ, ਗਿਆਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗਿਆਨ, ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੰਤ੍ਰ, ਧਿਆਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਧਿਆਨ ਰੂਪ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੮੬ ॥

ਨਮੋ ਜੁੱਧ ਜੁੱਧੇ ਨਮੋ ਗਯਾਨ ਗਯਾਨੇ ॥ ਨਮੋ ਭੋਜ ਭੋਜੇ ਨਮੋ ਪਾਨ ਪਾਨੇ ॥

ਨਮੋ ਕਲਹ ਕਰਤਾ ਨਮੋ ਸਾਂਤ ਰੂਪੇ ॥

ਨਮੋ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰੇ ਅਨਾਦਿ ਬਿਭੂਤੇ ॥ ੧੮੭ ॥

ਜੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਰੂਪ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਦੇ ਸਿਆਣੇ, ਭੋਜਣਾਂ ਦੇ ਭੋਜਣ ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ ਖਾਣੇ, ਪਾਨ=ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਵੱਡੀਆਂ ੨ ਕਲਹ=ਲੜਾਈਆਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਂਤੀ

( ੩੭ )

ਰੂਪ, ਇੰਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਅਨਾਦਿ=ਅਨਾਦੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਤਪਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ਮਾਇਆ ਆਦਿਕ ਵੱਡੀ ਵਿਭੂਤੀ ਵਾਲੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੮੭ ॥

ਕਲੰਕਾਰ ਰੂਪੇ ਅਲੰਕਾਰ ਅਲੰਕੇ। ਨਮੋ ਆਸ ਆਸੇ ਨਮੋ ਬਾਂਕ ਬੰਕੇ ॥

ਅਭੰਗੀ ਸਰੂਪੇ ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਮੇ ॥

ਤਿਭੰਗੀ ਤਿਭਾਲੇ ਅਨੰਗੀ ਅਕਾਮੇ ॥ ੧੮੮ ॥

ਕਲੰਕ ਦੇ ਵੇਰੀ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੇ, ਆਸ=ਲੋੜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸੁੰਦਰ, ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ, ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਸ ਰਹਿਤ, ਕਾਮਣਾ ਰਹਿਤ ॥ ੧੮੮ ॥

ਏਕ ਅਛਰੀ ਛੰਦ ॥ ਅਜੈ ॥ ਅਲੈ ॥ ਅਭੈ ॥ ਅਬੈ ॥ ੧੮੯ ॥

ਜਿੱਤਨ ਤੋਂ ਲੈ ਭਾਵ ਮਰਨ ਤੋਂ ਭੈ=ਭਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਬੈ=ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ॥ ੧੮੯ ॥

ਅਭੂਅ ॥ ਅਜੂਅ ॥ ਅਨਾਸ ॥ ਅਕਾਸ ॥ ੧੯੦ ॥

ਭੂ=ਜੰਮਣਾਂ ਜਾਂ ਧਰਤੀ, ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਮਰਨ ਰਹਿਤ ਅਕਾਸ ਵਾਂਗ ਫੈਲਿਆ ਹੈ ॥ ੧੯੦ ॥

ਅਗੰਜ ॥ ਅਭੰਜ ॥ ਅਲੱਖ ॥ ਅਭੱਖ ॥ ੧੯੧ ॥

ਅਣਗਿਣਤ, ਨਾਸ ਰਹਿਤ, ਵੇਖਣ ਤੇ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੧੯੧ ॥

ਅਕਾਲ ॥ ਦਯਾਲ ॥ ਅਲੇਖ ॥ ਅਭੇਖ ॥ ੧੯੨ ॥

ਕਾਲ ਰਹਿਤ, ਦਿਆਲੂ, ਲੇਖੇ ਤੇ ਭੇਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ॥ ੧੯੨ ॥

ਅਨਾਮ ॥ ਅਕਾਮ ॥ ਅਗਾਹ ॥ ਅਢਾਹ ॥ ੧੯੩ ॥

ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ, ਲੋੜ ਬਿਨਾਂ, ਬਿਅੰਤ ਢਾਹੁਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ॥ ੧੯੩ ॥

ਅਨਾਥੇ ॥ ਪ੍ਰਮਾਥੇ ॥ ਅਜੋਨੀ ॥ ਅਮੋਨੀ ॥ ੧੯੪ ॥

ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਲਕ ਨਹੀਂ ਓਨਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਮਾਲਕ ਹੈਂ, ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਹਥ ਧਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਸਟਾਂ ਨੂੰ ਮਥਨ=ਰਿੜਕਣ, ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੂਨੀਆਂ ਰਹਿਤ, ਚੁਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾਂ ਜਾਂ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ॥ ੧੯੪ ॥

ਨ ਰਾਗੇ ॥ ਨ ਰੰਗੇ ॥ ਨ ਰੂਪੇ ॥ ਨ ਰੇਖੇ ॥ ੧੯੫ ॥

ਨ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਨ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਰੰਗ ਹੈ ਨ ਰੂਪ ਹੈ ਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ॥ ੧੯੫ ॥

ਅਕਰਮੰ ॥ ਅਭਰਮੰ ॥ ਅਗੰਜੇ ॥ ਅਲੇਖੇ ॥ ੧੯੬ ॥

(੩੮)

ਕੰਮ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਖਜਾਨੇ ਲੰਬੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੧੯੬ ॥  
ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਨਮਸਤੁਲ ਪ੍ਰਨਾਮੇ ਸਮਸਤੁਲ ਪ੍ਰਣਾਸੇ ॥  
ਅਰੰਜੁਲ ਅਨਾਮੇ ਸਮਸਤੁਲ ਨਿਵਾਸੇ ॥  
ਨਿਕਾਮੰ ਬਿਭੂਤੇ ਸਮਸਤੁਲ ਸਰੂਪੇ ॥  
ਕੁਕਰਮੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ਸੁਧਰਮੰ ਬਿਭੂਤੇ ॥ ੧੯੭ ॥

ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਅਣਗਿਣਤ ਤੇ ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੈਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਭੂਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੂਪਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਖੋਟਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਗੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਭੂਤੀ=ਮਾਇਆ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥ ੧੯੭ ॥

ਸਦਾ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਸਤ੍ਰੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ॥  
ਕਰੀਮੁਲ ਕੁਨਿੰਦਾ ਸਮਸਤੁਲ ਨਿਵਾਸੀ ॥  
ਅਜਾਇਬ ਬਿਭੂਤੇ ਗਜਾਇਬ ਗਨੀਮੇ ॥  
\*ਹਰੀਅੰ ਕਰੀਅੰ ਕਰੀਮੁਲ ਰਹੀਮੇ ॥ ੧੯੮ ॥

ਸਦਾ ਸੱਚ ਤੇ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈਂ, ਅਸਚਰਜ ਹੈਂ, ਬਿਭੂ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਵੈਰੀਆਂ ਉਤੇ ਗਜਾਇਬ=ਗਜਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਹਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਦਾਤਾ ਹੈਂ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥ ੧੯੮ ॥

ਚੱਤ੍ਰਚੱਕ੍ਰ ਵਰਤੀ ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਭੁਗਤੇ ॥  
ਸੁਯੰਭਵ ਸੁਭੰ ਸਰਬ ਦਾ ਸਰਬ ਜੁਗਤੇ ॥  
ਦੁਕਾਲੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ਦਯਾਲੰ ਸਰੂਪੇ ॥ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗੇ ਅਭੰਗੀ ਬਿਭੂਤੇ ॥ ੧੯੯ ॥

ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਚਹੁੰਆਂ ਚੱਕਾਂ ਦੇ ਭੰਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ੨, ਚੰਗਾ ਸਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਭਾਵ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ, ਦੁਕਾਲੰ=ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਿਆਲੂ ਸਰੂਪ ਹੈਂ, ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਵਿਭੂਤੀ=ਮਾਇਆ ਜਾਂ ਇੱਛਿਆ, ਗਿਆਨ ਆਦਿਕ ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੧੯੯ ॥

\*ਮੈਂ ਇਸ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਪਾਠ ਸ: ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੁਖ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਅਕਾਲ ਸਟੀਕ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

# ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਸਟੀਕ

ਉਤਾਰ ਖਾਸੇ ਦਸਖਤ ਕਾ ॥ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ੧੦ ॥

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰਛਾ ਹਮਨੈ ॥ ਸਰਬ ਕਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਛਿਆ ਹਮਨੈ ॥  
ਸਰਬ ਲੋਹ ਜੀ ਦੀ ਸਦਾ ਰਛਿਆ ਹਮਨੈ ॥  
ਆਗੈ ਲਿਖਾਰੀ ਕੇ ਦਸਖਤ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

{ ਖਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਖਤ ਉਤਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੀ ਹੈ।

[ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ।]

{ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਗੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਲੋਹ=ਲੋਹੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਸਾਂ ਮੰਗੀ ਹੈ ਭਾਵ ਤਲਵਾਰ ਸਾਡੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੀਰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਭਾਵ ਨਿਰਗੁਨ ਸਰਗੁਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਤੇ ਨਿਰਗੁਨ ਸਰਗੁਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਆਦਿਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਹਾਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

{ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਦਸਖਤ ਹਨ, ਭਾਵ ਜੇਹੜੀ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਲਿਖਾਈ ਆਈ ਹੈ ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲਿਖਾਰੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸੀ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਚੌਪਈ ॥

ਪ੍ਰਣਵੇ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲਿ ਕੀਓ ਪਸਾਰਾ ॥

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਬਿਗਤ ਅਬਿਨਾਸੀ॥ ਲੋਕ ਚੱਤ੍ਰ ਦਸਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੀ॥੧॥

ਜੇਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਓਹ ਪੁਰਖ=ਵਿਆਪਕ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ, ਗਤੀ ਬਿਨਾਂ ਮੌਤ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸਦੀ ਜੋਤ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈ ॥ ੧ ॥

ਹਸਤਕੀਟ ਕੇ ਬੀਚ ਸਮਾਨਾ॥ ਰਾਵ ਰੰਗ ਜਿਹ ਇਕਸਰ ਜਾਨਾ ॥

ਅਦੈ ਅਲਖ ਪੁਰਖ ਅਬਿਗਾਮੀ॥ ਸਭ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਜਾਮੀ॥੨॥

ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕੀੜੀ ਤਕ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਭਾਵ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਦੈਤ ਰਹਿਤ, ਅਲੇਖ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੨ ॥

ਅਲਖ ਰੂਪ ਅਛੈ ਅਨਭੇਖਾ ॥ ਰਾਗ ਰੰਗ ਜਿਹ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖਾ ॥

ਬਰਨ ਚਿਹਨ ਸਭਹੁੰਤੇ ਨਿਆਰਾ॥ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਦੈ ਅਬਿਕਾਰਾ॥੩॥

ਵੇਖਣ, ਨਾਸ ਤੇ ਭੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਨਾ ਕੋਈ ਰਾਗ ਰੰਗ=ਤਮਾਸ਼ੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੰਗ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦੈਤ ਰਹਿਤ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੩ ॥

ਬਰਨ ਚਿਹਨ ਜਿਹ ਜਾਤ ਨ ਪਾਤਾ॥ ਸੱਤ੍ਰੁ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਜਿਹ ਤਾਤ ਨ ਮਾਤਾ ॥

ਸਭ ਤੇ ਦੂਰਿ ਸਭ ਨ ਤੇ ਨੇਰਾ॥ ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲ ਜਾਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥੪॥

ਰੰਗ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੈਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵਾਸਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥

ਅਨਹਦ ਰੂਪ ਅਨਾਹਦ ਬਾਨੀ॥ ਚਰਨ ਸਰਨ ਜਿਹ ਬਸਤ ਭਵਾਨੀ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਪਾਯੋ॥ ਨੇਤ ਨੇਤ ਮੁਖ ਚਾਰ ਬਤਾਯੋ ॥ ੫ ॥

ਲਗਾਤਾਰ ਜਿਸਦਾ ਰੂਪ ਤੇ ਬਾਣੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲ ਵੀ ਸਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਰੂਪ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਹੀਂ ਹੈ

ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਤੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਤੇ ਬੋਲ ਆਦਿਕ ਵੀ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਚਹੁ ਮੂੰਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਭਾਵ ਵੇਦਾਂ ਨਾਲ ਬਿਅੰਤ ੨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ॥ ੫ ॥

ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਉਪਇੰਦ੍ਰ ਬਨਾਏ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੁਦ੍ਰ ਉਪਾਇ ਖਪਾਏ ॥

ਲੋਕ ਚੱਤ੍ਰ ਦਸ ਖੇਲ ਰਚਾਯੋ॥ ਬਹੁਰ ਆਪ ਹੀ ਬੀਚ ਮਿਲਾਯੋ ॥ ੬ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਬਾਵਣ ਰਾਜੇ ਆਦਿਕ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ਼ਿਵਜੀ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਨਾਸ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖੇਲ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਓੜਕ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਖੇਲ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥

ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਫਨਿੰਦ ਅਪਾਰਾ ॥ ਗੰਧ੍ਰਬ ਜੱਛ ਰਚੈ ਸੁਭ ਚਾਰਾ ॥

ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਕਹਾਨੀ॥ ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਪਟ ਪਟ ਕੀ ਜਾਨੀ ॥੭॥

ਦੇਵਤ ਦੇਵਤੇ ਵੱਡੇ ਸੱਪ ਬਹੁਤ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਗੰਧਰਭ ਜੱਛ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਰਾਗੀ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਪਿਛੇ, ਅੱਗੇ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਅਸਚਰਜ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਜੋ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੈ ਭਾਵ ਅਗਲੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥ ੭ ॥

ਤਾਤ ਮਾਤ ਜਿਹ ਜਾਤ ਨ ਪਾਤਾ ॥ ਏਕ ਰੰਗ ਕਾਹੂ ਨਹੀ ਰਾਤਾ ॥

ਸਰਬ ਜੋਤ ਕੇ ਬੀਚ ਸਮਾਨਾ॥ ਸਬਹੂੰ ਸਰਬ ਠੋਰ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥੮॥

ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਇਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਜਾਂ ਰੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ॥੮॥

ਕਾਲ ਰਹਤ ਅਨਕਾਲ ਸਰੂਪਾ॥ ਅਲਖ ਪੁਰਖ ਅਬਿਗਤ ਅਵਧੂਤਾ ॥

ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਜਿਹ ਚਿਹਨ ਨ ਬਰਨਾ॥ ਅਬਗਤ ਦੇਵ ਅਛੈ ਅਨਭਰਮਾ ॥੯॥

ਮਰਨ ਤੇ ਸਮੇਂ ਰਹਿਤ ਜਿਸਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਖਣ ਤੇ ਗਤੀ ਰਹਿਤ ਸੁਧ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਤੀ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਭਰਮ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੯ ॥

ਸਭ ਕੋ ਕਾਲ ਸਭ ਨ ਕੋ ਕਰਤਾ ॥ ਰੋਗ ਸੋਗ ਦੋਖਨ ਕੋ ਹਰਤਾ ॥

ਏਕ ਚਿੱਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਯੋ ॥

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਯੋ ॥ ੧੦ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਰੋਗ ਸੋਗ ਦੋਖਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋਕੇ ਇਕ ਛਿਨ ਵੀ ਧਿਆਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ॥੧੦॥

ਤ੍ਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਕਬਿਤ ॥

ਕਤਹੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੈਕੈ ਚੇਤਨਾ ਕੇ ਚਾਰ ਕੀਓ ਕਤਹੂੰ ਅਚਿੱਤ ਹੈਕੈ ਸੋਵਤ ਅਚੇਤ ਹੋ ॥ ਕਤਹੂੰ ਭਿਖਾਰੀ ਹੈਕੈ ਮਾਂਗਤ ਫਿਰਤ ਭੀਖ ਕਹੂੰ ਮਹਾਦਾਨ ਹੈਕੈ ਮਾਂਗਯੋ ਧਨ ਦੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਕੇ ਦੀਜਤ ਅਨੰਤ ਦਾਨ ਕਹੂੰ ਮਹਾਰਾਜਨ ਤੇ ਛੀਨ ਛਿਤ ਲੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਦਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾਸਯੋਂ ਬਿਪਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ ॥ ੧ ॥ ੧੧ ॥

{ ਕਬਿਤ=ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਛੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸ ਛੰਦ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ੩੧ ਅੱਖਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਵਿਚ ੩੨ ਅੱਖਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਘਨਾਛਰੀ ਮਨਹਰ ਹੈ। }

[ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਕਬਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ ॥]

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਹੋਕੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚੇਤਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਬੇਛਿਕਰ ਹੋਕੇ ਬਹੁਤ ਬਿਸੁਰਤ ਸੁੱਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਮੰਗਤਾ ਹੋਕੇ ਭਿੱਖਿਆ ਮੰਗਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਦਾਨੀ ਹੋਕੇ ਮੰਗਿਆ ਧਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਵੀ ਕੁਛ ਕੋਈ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਦਾਨ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਿਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਿਖਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਮੂਰਖਾਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈ) ਕਿਤੇ ਰਜੋ ਤਮੋ ਸਤੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਭਾਵ ਤਿਆਗੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਸਰਬ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੧੧ ॥

ਕਹੂੰ ਜੱਛ ਰੀਧੁਬ ਉਰਗ ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਧਰ ਕਹੂੰ ਭਏ ਕਿੰਨਰ ਪਿਸਾਚਕਹੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਗੋਕਹੂੰ ਹੈਕੈ ਹਿੰਦੂਆ ਗਾਇਤੀਕੇ ਗੁਪਤ ਜਪਿਯੋ ਕਹੂੰ ਹੈਕੈ ਤੁਰਕਾ ਪੁਕਾਰੇ ਬਾਂਗ ਦੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕਾਬ ਹੈ ਪੁਰਾਨ ਕੇ ਪੜਤ ਮਤ ਕਤਹੂੰ ਕੁਰਾਨ ਕੇ ਨਿਦਾਨ ਜਾਨ ਲੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾਸਯੋਂ ਬਿਪਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ ॥ ੨ ॥ ੧੨ ॥

ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਰਾਗੀ ਕਿਤੇ ਉਰਗ=ਸੱਪ, ਕਿਤੇ ਵਿਦਯਾਵਾਨ ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਕਿੰਨਰ=ਗਵੱਯੇ ਤੇ ਕਿਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਹਿੰਦੂ ਹੋਕੇ ਗਾਇਤੀ ਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਜਪਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਕੇ ਉੱਚੀ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬਾਂਗ ਦੇਂਦੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਕੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਕਾਮ ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਮੱਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਕੁਰਾਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ। ਅੰਤ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੧੨ ॥

ਕਹੂੰ ਦੇਵਤਾਨ ਕੇ ਦਿਵਾਨ ਮੈ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਹੂੰ ਦਾਨਵਾਨ ਕੇ ਗੁਮਾਨ ਮਤਿ ਦੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ ਕੇ ਮਿਲਤ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਸੀ ਕਹੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਛਪਾਇ ਛੀਨ ਲੇਤ ਹੋ ॥ ਕਤਹੂੰ ਬਿਚਾਰ ਅਬਿਚਾਰ ਕੇ ਬਿਚਾਰਤ ਹੋ ਕਹੂੰ ਨਿਜ ਨਾਰ ਪਰ ਨਾਰ ਕੇ ਨਿਕੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾਸਯੋਂ ਬਿਪਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ ॥ ੩ ॥ ੧੩ ॥ 32135

ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲੀ ਅਕਲ ਦੇਂਦੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਰਾਜ ਦੇਂਦੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਲੁਕਾਕੇ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਚੰਗੀ ਵਿਚਾਰ ਕਿਤੇ ਭੈੜੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਪਰ ਇਸਤੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥ ੩ ॥ ੧੩ ॥

ਕਹੂੰ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਬਿਚਾਰੀ ਕਹੂੰ ਮਾਰਤ ਅਹਾਰੀ ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਨਕੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਦੇਵਬਾਨੀ ਕਹੂੰ ਸਾਰਦਾ ਭਵਾਨੀ ਕਹੂੰ ਮੰਗਲਾ ਮਿਤੀਨੀ ਕਹੂੰ ਸਯਾਮ ਕਹੂੰ ਸੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਧਰਮ ਧਾਮੀ





ਕਹੂੰ ਸਰਬ ਠੋਰ ਗਾਮੀ ਕਹੂੰ ਜਤੀ ਕਹੂੰ ਕਾਮੀ ਕਹੂੰ ਦੇਤ  
ਕਹੂੰ ਲੇਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੂੰ ਤਾਸਯੋਂ ਬਿਪਰੀਤ  
ਕਹੂੰ ਤਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੂੰ ਸਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ ॥ ੪ ॥ ੧੪ ॥

ਕਿਤੇ ਸਸਤਧਾਰੀ ਸੂਰਮੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ,  
ਕਿਤੇ ਮਾਰਤ=ਪੋਣ ਦੇ ਅਹਾਰੀ=ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਨਾਰ=  
ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕੇਤ=ਘਰ ਵਾਲੇ ਹੋ ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹੋ।  
ਕਿਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਸੁਰਸੂਤੀ ਦੇਵੀ ਹੋ ਕਿਤੇ ਮੰਗਲਾ ਦੇਵੀ ਹੋ  
ਕਿਤੇ ਮਿੜਾਨੀ=ਮੁਰਦਿਆਂ ਉਤੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੋ ਕਿਤੇ ਕਾਲੇ  
ਰੰਗ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਘਰ ਕਿਤੇ ਹਰ ਥਾਂ ਪੁਜਣ ਵਾਲੇ  
ਕਿਤੇ ਜਤੀ ਕਿਤੇ ਕਾਮੀ ਕਿਤੇ ਦੇਂਦੇ ਕਿਤੇ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ॥ ੪ ॥ ੧੪ ॥

ਕਹੂੰ ਜਟਾ ਧਾਰੀ ਕਹੂੰ ਕੰਠੀ ਧਰੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਸਾਧੀ  
ਕਹੂੰ ਸਾਧਨਾ ਕਰਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਕਾਨ ਫਾਰੇ ਕਹੂੰ ਡੰਡੀ ਚੈ ਪਧਾਰੇ  
ਕਹੂੰ ਫੂਕ ਫੂਕ ਪਾਵਨ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪੈ ਧਰਤ ਹੋ ॥ ਕਤਹੂੰ ਸਿਪਾਹੀ ਹੈਕੈ  
ਸਾਧਤ ਸਿਲਾਹਨ ਕੋ ਕਹੂੰ ਛੱਤ੍ਰੀ ਹੈਕੈ ਅਰ ਮਾਰਤ ਮਰਤ ਹੋ ॥  
ਕਹੂੰ ਭੂਮ ਭਾਰ ਕੋ ਉਤਾਰਤ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹੂੰ ਭਵ ਭੂਤਨ ਕੀ  
ਭਾਵਨਾ ਭਰਤ ਹੋ ॥ ੫ ॥ ੧੫ ॥

ਕਿਤੇ ਜਟਾਂ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਕੰਠੀ ਮਾਲਾ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ  
ਕਿਤੇ ਜੋਗ ਸਾਧਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਜੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਿਤੇ ਸੌਖਿਆਂ  
ਸਾਧਨਾਂ ਭਾਵ ਸੁਖਲਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਕੰਨ ਪਾਟੇ ਹੋਕੇ ਫਿਰਦੇ  
ਕਿਤੇ ਡੰਡਾ ਲੈਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋ ਭਾਵ ਡੰਡਧਾਰੀ ਵੀ ਇਕ ਭੇਖ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਫੂਕਾਂ  
ਮਾਰਮਾਰ ਕੋ (ਸਰੋਵੜੇ ਹੋਕੇ) ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪਾਵਨਾ=ਪੰਰਾਂ ਨੂੰ ਧਰਦੇ ਹੋ।  
ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਹੋਕੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਛੱਤ੍ਰੀ  
ਹੋਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਮਰਦੇ ਹੋ। ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ  
ਉਤਾਰਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ॥ ੫ ॥ ੧੫ ॥

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਨਾਦ ਕੇ ਨਿਦਾਨ ਕੋ ਬਤਾਵਤ ਹੋ ਕਹੂੰ ਨਿਤਕਾਰੀ  
ਚਿਤਕਾਰੀ ਕੇ ਨਿਧਾਨ ਹੋ ॥ ਕਤਹੂੰ ਪਯੂਖ ਹੋਇਕੈ ਪੀਵਤ ਪਿਵਾ-  
ਵਤ ਹੋ ਕਤਹੂੰ ਮਯੂਖ ਉਖ ਕਹੂੰ ਮਦ ਪਾਨ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਮਹਾਸੂਰ  
ਹੈਕੈ ਮਾਰਤ ਮਵਾਸਨ ਕੋ ਕਹੂੰ ਮਹਾਦੇਵ ਦੇਵਤਾਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਮਹਾਦੀਨ ਕਹੂੰ ਦੁਬਕੇ ਅਧੀਨ ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਮੈ ਪ੍ਰਬੀਨ  
ਕਹੂੰ ਭੂਮ ਕਹੂੰ ਭਾਨ ਹੋ ॥ ੬ ॥ ੧੬ ॥

ਕਿਤੇ ਰਾਗ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਭਾਵ ਤਾਨਾਂ ਦੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹੋ ਭਾਵ  
ਚੰਗਾ ਰਾਗ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਨਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਮੂਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ  
ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਪਯੂਖ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੋਕੇ ਆਪ  
ਪੀਂਦੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਉਂਦੇ ਹੋ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ  
ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਸੂਚਨ ਹੈ) ਕਿਤੇ ਉਖ=ਗੰਨੇ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਰਸ ਤੇ  
ਕਿਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਹੋਕੇ ਮਵਾਸਨ=ਆਕੀਆਂ  
ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ  
ਗਰੀਬ ਕਿਤੇ ਧਨ ਦੇ ਵੱਸ (ਸੂਮ ਜਾਂ ਧਨੀ) ਹੋ ਕਿਤੇ ਵਿਦਯਾ ਵਿਚ  
ਸਿਆਣੇ ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ ਕਿਤੇ ਸੂਰਜ ਹੋ ॥ ੬ ॥ ੧੬ ॥

ਕਹੂੰ ਅਕਲੰਕ ਕਹੂੰ ਮਾਰਤ ਮਯੰਕ ਕਹੂੰ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਜੰਕ ਕਹੂੰ ਸੁੱਧਤਾ  
ਕੀ ਸਾਰ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਦੇਵ ਧਰਮ ਕਹੂੰ ਸਾਧਨਾ ਕੇ ਹਰਮ ਕਹੂੰ  
ਕੁਤਸਤਕੁਕਰਮ ਕਹੂੰ ਧਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਪੋਨਹਾਰੀ  
ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਬਿਚਾਰੀ ਕਹੂੰ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਨਰ  
ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ਕਹੂੰ ਛਾਲਾ ਧਰੇ ਛੈਲਭਾਰੀ  
ਕਹੂੰ ਛਕਵਾਰੀ ਕਹੂੰ ਛਲਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥ ੭ ॥ ੧੭ ॥

ਕਿਤੇ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਮਾਰਤ=ਪੋਣ, ਕਿਤੇ ਮਯੰਕ=ਚੰਦ, ਕਿਤੇ  
ਪ੍ਰਜੰਕ=ਮੰਜਾ ਸੋਣ ਵਾਲਾ, ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਰੂਪ ਭਾਵ ਸਫਾਈ ਦੀ ਸਾਰ  
ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਸਵਾਈ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਬਹੁਤ ਸਵਾਈ, ਜਾਂ ਕਿਤੇ  
ਚੰਦਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਖੀ ਹੋ ਤੇ ਕਿਤੇ ਪੂਰੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਸੋਣ ਵਾਲੇ  
ਇੰਦ੍ਰ ਹੋ ਤੇ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਫ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਰੂਪ ਹੋ।  
ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਧਰਮ=ਸੁਭਾਉ ਹੋ ਕਿਤੇ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਹਰਮ=ਘਰ  
ਹੋ, ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਕੁਤਸਤ=ਖੋਟੇ ਕੁਕਰਮ ਕਰਦੇ  
ਹੋ ਜਾਂ ਕਾਲੇ ਪਾਪ, ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਗੇ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਧਰਮ  
ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਪੋਣ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ  
ਹੋ, ਕਿਤੇ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕਿਤੇ ਆਦਮੀ ਕਿਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਹੋ।  
ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ, ਕਿਤੇ ਹਰਨ ਦੀ ਖੱਲ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੈਲ=  
ਸੰਦਰ ਰੂਪ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਛਕ ਵਾਰੀ=ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਹੋਇ ਕਿਤੇ ਛਲ  
ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ=ਤਰੀਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥ ੭ ॥ ੧੭ ॥

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਕੇ ਗਵੱਯਾਕ ਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜੱਯਾ ਕਹੂੰ ਨਿਤ ਕੇ ਨਚੱਯਾ  
 ਕਹੂੰ ਨਰ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਾਨੀ ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਹਾਨੀ  
 ਕਹੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੂੰ ਰਾਨੀ ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜੱਯਾ  
 ਕਹੂੰ ਧੇਨ ਕੇ ਚਰੱਯਾ ਕਹੂੰ ਲਾਖਨ\* ਲਵੱਯਾ ਕਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ॥  
 ਸੁੱਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ ਕਿ ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾਦਾਨ  
 ਹੋ ਨਿਦੇਖੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ॥ ੮ ॥ ੧੮ ॥

ਕਿਤੇ ਗੀਤ ਗੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਬੰਸਰੀ ਜਾਂ ਬੀਨ ਵਾਜਾ ਵਜਾਉਣ  
 ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਨਿਰਤਕਾਰੀ ਦੇ ਨੱਚਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਣੇ ਹੋਏ  
 ਹੋ । ਕਿਤੇ ਵੇਦ ਦੀ ਬਾਣੀ ਭਾਵ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਤੇ ਕੋਕ ਦੀ ਕਹਾਣੀ  
 ਭਾਵ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਕਿਤੇ ਰਾਜਾ ਕਿਤੇ ਰਾਨੀ ਕਿਤੇ ਇਸਤੀ ਦੀ  
 ਸ਼ਕਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਗਉਆਂ ਚੁਗਾਉਣ  
 ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਲਾਖਨ=ਮੱਖਣ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ । ਕਿਤੇ  
 ਪਵਿਤ ਦੀ ਸਾਨ=ਸੋਭਾ ਹੋ ਕਿਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਚਾਤੇ ਦਾਨ ਦੇਣ  
 ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਦੇਖ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਕਲ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ॥ ੮ ॥ ੧੮ ॥ \*ਲਾਖਨ=ਕਲੰਕ ।

ਨਿਰਜੁਰ ਨਿਰੂਪ ਹੋ ਕਿ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕਿ ਭੂਪਨ ਕੇ ਭੂਪ ਹੋ  
 ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾਦਾਨ ਹੋ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਕੇ ਬਚੱਯਾ ਦੂਧ ਪੂਤ ਕੇ ਦਿਵੱਯਾ  
 ਰੋਗ ਸੋਗ ਕੇ ਮਿਟੱਯਾ ਕਿਧੈ ਮਾਨੀ ਮਹਾਮਾਨ ਹੋ ॥ ਬਿਦਿਆ ਕੈ  
 ਬਿਚਾਰ ਹੋ ਕਿ ਅਦੈ ਅਵਤਾਰ ਹੋ ਕਿ ਸਿੱਧਤਾ ਕੀ ਸੂਰਤਿ ਕਿ  
 ਸੁੱਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ ॥ ਜੋਬਨ ਕੇ ਜਾਲ ਹੋ ਕਿ ਕਾਲ ਹੂੰ ਕੇ ਕਾਲ  
 ਹੋ ਕਿ ਸੱਤਨ ਕੇ ਸੂਲ ਹੋ ਕਿ ਮਿੱਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ ॥ ੯ ॥ ੧੯ ॥

ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ ਬਿਨਾ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਸੁੰਦਰ  
 ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕਿਤੇ ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ।  
 ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਦੂਧ ਪੂਤ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਰੋਗ ਸੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ  
 ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਆਦਰ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਮਾਨੀ ਹੋ । ਵਿਦਿਆ ਦੇ  
 ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਦੈਤ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ, ਜਾਂ ਸਿੱਧਤਾ ਦੀ ਸੂਰਤੀ  
 ਭਾਵ ਮੂਰਤੀ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸਿੱਧੀ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਤਾ ਦੀ ਸਾਨ=ਸੋਭਾ  
 ਹੋ ਜਾਂ ਸਾਨ=ਪੱਥਰ ਲੋਹਾ ਤੇਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤ ਹੋ ।  
 ਜੋਬਨ ਦਾ ਜਾਲ=ਅਕੱਠ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਕਾਲ ਦੇ ਮਾਰਨ

ਵਾਲੇ ਹੋ, ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੋ ॥ ੧੯ ॥  
 ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਦ ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਕੋ ਬਿਖਾਦ ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਕੋ ਨ ਨਾਦ  
 ਕਹੂੰ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਗੀਤ ਕਹੂੰ ਬਿਦਿਆ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ  
 ਕਹੂੰ ਨੀਤ ਐ ਅਨੀਤ ਕਹੂੰ ਜ਼ਾਲਾ ਸੀ ਜਗਤ ਹੋ ॥ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ  
 ਕਹੂੰ ਇਕਾਂਤੀ ਕੋ ਜਾਪ ਕਹੂੰ ਤਾਪ ਕੋ ਅਤਾਪ ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਤੇ ਡਿਗਤ ਹੋ ॥  
 ਕਹੂੰ ਬਰਦੇਤ ਕਹੂੰ ਛਲ ਸਿਉ ਛਿਨਾਇ ਲੇਤ ਸਰਬ ਕਾਲ ਸਰਬ  
 ਨੌਰ ਏਕ ਸੇ ਲਗਤ ਹੋ ॥ ੧੦ ॥ ੨੦ ॥

ਕਿਤੇ ਚੰਗੀ ਚਰਚਾ ਕਿਤੇ ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਝਗੜਾ ਭਾਵ ਕਿਤੇ ਸੋਹਣੀ  
 ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਕਿਤੇ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਅਵਾਜ ਦੇ ਅਵਾਜ ਰੂਪ ਹੋ  
 ਭਾਵ ਚੰਗਾ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਪੂਰੇ ਭਗਤ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਵੇਦਾਂ ਦੀ  
 ਗੀਤੀ ਭਾਵ ਸਿਆਣੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕਿਤੇ ਵਿਦਯਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਭਾਵ ਵਿਦਯਾ  
 ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ, ਕਿਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਿਤੇ ਨ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਿਤੇ ਜਗਤ  
 ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਸਾੜਨ ਵਾਲੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਵੱਖਰੇ  
 ਬੰਨਕੇ ਜਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ, ਕਿਤੇ ਤਪੀ ਕਿਤੇ ਨ ਤਪੀ ਕਿਤੇ ਜੋਗ ਤੋਂ ਡਿੱਗ  
 ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਵਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਛਲ ਨਾਲ ਧਨ ਆਦਿਕ ਖੋਹ ਲੈਣ  
 ਵਾਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਲੱਗ ਰਹੇ  
 ਭਾਵ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹੋ ॥ ੧੦ ॥ ੨੦ ॥

ਤ੍ਰਪੁਸਾਦਿ ॥ ਸੁੰਯੇ ॥

ਸ੍ਰਾਵਗ ਸੁੱਧ ਸਮੂਹ ਸਿਧਾਨਕੇ ਦੇਖਿ ਫਿਰਿਓ ਘਰ ਜੋਗ ਜਤੀਕੇ ॥  
 ਸੂਰ ਸੁਰਾਰਦਨ ਸੁੱਧ ਸੁਧਾਦਿਕ ਸੰਤ ਸਮੂਹ ਅਨੇਕ ਮਤੀਕੇ ॥  
 ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ ਕੇ ਦੇਖਿ ਰਹਿਯੋ ਮਤ ਕੋਊ ਨ ਦੇਖੀਅਤ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ ਕੇ ॥  
 ਸ੍ਰੀਭਗਵਾਨ ਕੀ ਭਾਇਕ੍ਰਿਪਾਹੂੰ ਤੇ ਏਕਰਤੀ ਬਿਨ ਏਕਰਤੀਕੇ ॥ ੧ ॥ ੨੧ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬੜੇ ਖੋਟੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ ਸੀ,  
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਸਵੱਯਾ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਸੂਰਜ  
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਖ  
 ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ, ਪਰ ਮਲੇਛ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਸ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਕਰਾਉਣਾ  
 ਕਰਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਭੁਆਈ ਰੱਖੀ ਜੋ ਇਹ  
 ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਦਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਖ ਨਾ ਬਣ ਸਕਿਆ, ਜਦ ਸ਼ੇਰ

ਆਦਿਕ ਜਨੌਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ । ਸੋ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਮੁਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਏਸ ਦੁਆਰਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਰਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦਿਖਾਏ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜੰਗ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਅਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਸ੍ਰਾਵਗ=ਸਰੋਵੜੇ । ਸੁੱਧ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ । ਸਿਧਾਨ=ਸਿਧ । ਸੂਰ=ਸੂਰਮੇਂ । ਸੁਰਾਰਦਨ=ਸੁਰ ਅਰਦਨ ਭਾਵ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਦੈਂਤ । ਸੁਧਾਦਿਕ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਦਿਕ । ਪਾਨਪਤੀ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ । ਭਾਇ=ਪ੍ਰੇਮ । ਰਤੀ=ਪ੍ਰੀਤੀ । ਰਤੀ=ਕੱਚੀ ਭਾਵ ਭੱਜੀ ਹੋਈ ਕੌਡੀ ।

ਜੈਨੀ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਜਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਭੇਖਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਫਿਰਿਆ । ਸੂਰਮੇਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਦਿਕ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਹੀ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਫਿਰਿਆ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮਤ ਨਾ ਵੇਖਿਆ । ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੱਜੀ ਕੌਡੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਭਾਵ ਨਿਕੰਮੇ ਹਨ ॥ ੧ ॥ ੨੧ ॥

ਮਾਤੇ ਮਤੰਗ ਜਰੇ ਜਰ ਸੰਗਿ ਅਨੂਪ ਉਤੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸਵਾਰੇ ॥  
ਕੋਟ ਤੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਕੂਦਤ ਪੋਨ ਕੇ ਗੋਨ ਕੇ ਜਾਤ ਨਿਵਾਰੇ ॥  
ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੇ ਭੂਪ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਨਿਆਵਤ ਸੀਸ ਨ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥  
ਏਤੇ ਭਏ ਤੋ ਕਹਾ ਭਏ ਭੂਪਤ ਅੰਤ ਕੋ ਨਾਗੇ ਹੀ ਪਾਇ ਪਧਾਰੇ ॥੨੨ ॥

[ਓੜਕ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਛੱਡਕੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ।]

ਮਾਤੇ=ਮਸਤ । ਮਤੰਗ=ਹਾਥੀ । ਜਰੇ-ਜੜੇ ਹੋਏ । ਜਰ=ਜਰੀ }  
ਸੁੰਦਰ ਕਪੜਾ ਜਾਂ ਸੋਨਾ । ਉਤੰਗ=ਉੱਚੇ । ਤੁਰੰਗ=ਘੋੜੇ । ਕੁਰੰਗ=ਹਰਨ । }  
{ ਗੋਨ=ਚਾਲ, ਜਾਣਾ । ਭੁਜਾਨ=ਬਾਹਾਂ । ਭੂਪ=ਰਾਜੇ । ਪਧਾਰੇ= }  
ਚਲੇ ਗਏ ।

ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਆਦਿਕਾਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਚੰਗੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਸਵਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਕਰੋੜਾਂ ਘੋੜੇ ਜੋ ਹਰਨ ਵਾਂਗ ਟੱਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੈਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਹਵਾ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਚੱਲਦੇ ਹਨ । ਬੜੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਜੋ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗਤੀ ਵਾਲੇ ਹਨ ਇਤਨੇ ਰਾਜੇ ਓਨਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ । ਇਤਨੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਓੜਕ ਨੂੰ

ਓਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ੨ ॥ ੨੨ ॥

ਜੀਤ ਫਿਰੈ ਸਭ ਦੇਸ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਬਾਜਤ ਢੋਲ ਮਿੰਦਗ ਨਗਾਰੇ ॥  
ਗੁੰਜਤ ਗੂੜ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਹੰਸਤ ਹੀ ਹਯਰਾਜ ਹਜਾਰੇ ॥  
ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਕੇ ਭੂਪਤ ਕੋਨ ਗਨੈ ਨਹੀ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥  
ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਭਜੇ ਬਿਨੁ ਅੰਤਕੋ ਅੰਤਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ੨੩ ॥

[ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਭਜਨ ਬਿਨਾਂ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪਵੇਗਾ]

ਮਿੰਦਗ=ਜੋੜੀ ਵਰਗਾ ਵਾਜਾ । ਗੁੰਜਤ=ਗੁੰਜਦੇ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ । ਗੂੜ=ਬਹੁਤ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ । ਗਜਾਨ=ਹਾਥੀ । ਹੰਸਤ=ਹਿਣਕਦੇ । ਹੈ ਰਾਜ=ਵੱਡੇ ਘੋੜੇ । ਭੂਤ=ਪਿਛੇ ਦਾ ਗੁੰਜਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ । ਭਵਿੱਖ=ਅਗੇ ਦਾ ਸਮਾਂ । ਭਵਾਨ=ਹੁਣ ਦਾ ਸਮਾਂ । ਧਾਮ=ਘਰ ਸਿਧਾਰੇ=ਚਲੇ ਗਏ ।

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਸਾਂ ਤੇ ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦਾ ਫਿਰਿਆ ਨਾਲ ਢੋਲ ਮਿੰਦਗ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ । ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁੰਦਰ ਹਾਥੀ ਚੰਗੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਜਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਚੰਗਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੰਗੇ ਵੱਡੇ ਘੋੜੇ ਹਿਣਕਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਣ ਗਿਣ ਸਕੇ ਸਾਥੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਓਹ ਰਾਜੇ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਲੱਛਮੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਓੜਕ ਨੂੰ ਜਮ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ੩ ॥ ੨੩ ॥

ਤੀਰਥ ਨਾਨ ਦਇਆ ਦਮਦਾਨ ਸੁ ਸੰਜਮ ਨੇਮ ਅਨੇਕ ਬਿਸੇਖੇ ॥  
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ ਜਿਮੀਨ ਜਮਾਨ ਸਬਾਨ ਕੇ ਪੇਖੇ ॥  
ਪੋਨ ਅਹਾਰ ਜਤੀ ਜਤ ਧਾਰ ਸਭੈ ਸੁ ਬਿਚਾਰ ਹਜਾਰਕ ਦੇਖੇ ॥  
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਭਜੇ ਬਿਨੁ ਭੂਪਤਿ ਏਕ ਰਤੀ ਬਿਨੁ ਏਕ ਨ ਲੇਖੇ ॥੨੪ ॥

[ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਜਨ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਬਿਆਰਥ ਹਨ ।]

ਨਾਨ=ਇਸ਼ਨਾਨ । ਦਮ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ । ਸੰਜਮ=ਨੇਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ । ਬਿਸੇਖੇ=ਬਹੁਤ । ਜਮਾਨ=ਸਮਾਂ । ਸਬਾਨ=ਸਾਰੇ । ਪੇਖੇ=ਦੇਖੇ ।  
ਅਹਾਰ=ਖਾਣਾ । ਰਤੀ=ਪ੍ਰੀਤੀ ।

ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਦਯਾ ਕਰਨੀ, ਮਨ ਦਾ

ਆਦਿਕ ਜਨੌਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ । ਸੋ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਮੁਖ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਏਸ ਦੁਆਰਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵਰਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦਿਖਾਏ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਜੰਗ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਓਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਾਂ ਅਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਸ੍ਰਾਵਗ=ਸਰੋਵੜੇ । ਸੁੱਧ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ । ਸਿਧਾਨ=ਸਿਧ । ਸੂਰ=ਸੂਰਮੇਂ । ਸੁਰਾਰਦਨ=ਸੁਰ ਅਰਦਨ ਭਾਵ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਦੈਂਤ । ਸੁਧਾਦਿਕ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਦਿਕ । ਪਾਨਪਤੀ=ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ । ਭਾਇ=ਪ੍ਰੇਮ । ਰਤੀ=ਪ੍ਰੀਤੀ । ਰਤੀ=ਕੱਚੀ ਭਾਵ ਭੱਜੀ ਹੋਈ ਕੌਡੀ ।

ਜੈਨੀ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਜਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਭੇਖਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਫਿਰਿਆ । ਸੂਰਮੇਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੈਂਤ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਦਿਕ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਹੀ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਮਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਫਿਰਿਆ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮਤ ਨਾ ਵੇਖਿਆ । ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੱਜੀ ਕੌਡੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਭਾਵ ਨਿਕੰਮੇ ਹਨ ॥ ੧ ॥ ੨੧ ॥

ਮਾਤੇ ਮਤੰਗ ਜਰੇ ਜਰ ਸੰਗਿ ਅਨੂਪ ਉਤੰਗ ਸੁਰੰਗ ਸਵਾਰੇ ॥  
ਕੋਟ ਤੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਕੂਦਤ ਪੋਨ ਕੇ ਗੋਨ ਕੇ ਜਾਤ ਨਿਵਾਰੇ ॥  
ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ ਕੇ ਭੂਪ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਨਿਆਵਤ ਸੀਸ ਨ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥  
ਏਤੇ ਭਏ ਤੋ ਕਹਾ ਭਏ ਭੂਪਤ ਅੰਤ ਕੋ ਨਾਗੇ ਹੀ ਪਾਇ ਪਧਾਰੇ ॥ ੨੨ ॥

[ਓੜਕ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਛੱਡਕੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ।]

ਮਾਤੇ=ਮਸਤ । ਮਤੰਗ=ਹਾਥੀ । ਜਰੇ-ਜੜੇ ਹੋਏ । ਜਰ=ਜਰੀ । ਸੁੰਦਰ ਕਪੜਾ ਜਾਂ ਸੋਨਾ । ਉਤੰਗ=ਉਚੇ । ਤੁਰੰਗ=ਘੋੜੇ । ਕੁਰੰਗ=ਹਰਨ । ਗੋਨ=ਚਾਲ, ਜਾਣਾ । ਭੁਜਾਨ=ਬਾਹਾਂ । ਭੂਪ=ਰਾਜੇ । ਪਧਾਰੇ=ਚਲੇ ਗਏ ।

ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਹੋਏ ਸੋਨੇ ਆਦਿਕਾਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਚੰਗੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਸਵਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਕਰੋੜਾਂ ਘੋੜੇ ਜੋ ਹਰਨ ਵਾਂਗ ਟੱਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੌਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਹਵਾ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤਾ ਚੱਲਦੇ ਹਨ । ਬੜੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਜੋ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਰੀਤੀ ਵਾਲੇ ਹਨ ਇਤਨੇ ਰਾਜੇ ਓਨਾਂ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ । ਇਤਨੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਓੜਕ ਨੂੰ

ਓਹ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ੨ ॥ ੨੨ ॥

ਜੀਤ ਫਿਰੈ ਸਭ ਦੇਸ ਦਿਸਾਨ ਕੇ ਬਾਜਤ ਢੋਲ ਮਿੰਦੰਗ ਨਗਾਰੇ ॥  
ਗੁੰਜਤ ਗੂੜ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਹੰਸਤ ਹੀ ਹਯਰਾਜ ਹਜਾਰੇ ॥  
ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਕੇ ਭੂਪਤ ਕੋਨ ਗਨੈ ਨਹੀ ਜਾਤ ਬਿਚਾਰੇ ॥  
ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਭਜੇ ਬਿਨੁ ਅੰਤਕੋ ਅੰਤਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ੨੩ ॥

[ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਭਜਨ ਬਿਨਾਂ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪਵੇਗਾ]

ਮਿੰਦੰਗ=ਜੋੜੀ ਵਰਗਾ ਵਾਜਾ । ਗੁੰਜਤ=ਗੁੰਜਦੇ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਅਵਾਜ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ । ਗੂੜ=ਬਹੁਤ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ । ਗਜਾਨ=ਹਾਥੀ । ਹੰਸਤ=ਹਿਣਕਦੇ । ਹੇ ਰਾਜ=ਵੱਡੇ ਘੋੜੇ । ਭੂਤ=ਪਿਛੇ ਦਾ ਗੁਜਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ । ਭਵਿੱਖ=ਅਗੇ ਦਾ ਸਮਾਂ । ਭਵਾਨ=ਹੁਣ ਦਾ ਸਮਾਂ । ਧਾਮ=ਘਰ ਸਿਧਾਰੇ=ਚਲੇ ਗਏ ।

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇਸਾਂ ਤੇ ਦਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਦਾ ਫਿਰਿਆ ਨਾਲ ਢੋਲ ਮਿੰਦੰਗ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ । ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੁੰਦਰ ਹਾਥੀ ਚੰਗੀਆਂ ਅਵਾਜਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਜਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਚੰਗਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚੰਗੇ ਵੱਡੇ ਘੋੜੇ ਹਿਣਕਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਣ ਗਿਣ ਸਕੇ ਸਾਥੋਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਓਹ ਰਾਜੇ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਲੱਛਮੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਓੜਕ ਨੂੰ ਜਮ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ੩ ॥ ੨੩ ॥

ਤੀਰਥ ਨਾਨ ਦਇਆ ਦਮਦਾਨ ਸੁ ਸੰਜਮ ਨੇਮ ਅਨੇਕ ਬਿਸੇਖੇ ॥  
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ ਜਿਮੀਨ ਜਮਾਨ ਸਬਾਨ ਕੇ ਪੇਖੇ ॥  
ਪੋਨ ਅਹਾਰ ਜਤੀ ਜਤ ਧਾਰ ਸਭੈ ਸੁ ਬਿਚਾਰ ਹਜਾਰਕ ਦੇਖੇ ॥  
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਭਜੇ ਬਿਨੁ ਭੂਪਤਿ ਏਕ ਰਤੀ ਬਿਨੁ ਏਕ ਨ ਲੇਖੈ ॥ ੨੪ ॥

[ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਜਨ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਬਿਅਰਥ ਹਨ ।]

ਨਾਨ=ਇਸ਼ਨਾਨ । ਦਮ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ । ਸੰਜਮ=ਨੇਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ । ਬਿਸੇਖੇ=ਬਹੁਤ । ਜਮਾਨ=ਸਮਾਂ । ਸਬਾਨ=ਸਾਰੇ । ਪੇਖੇ=ਦੇਖੇ । ਅਹਾਰ=ਖਾਣਾ । ਰਤੀ=ਪ੍ਰੀਤੀ ।

ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਜੀਆਂ ਉਤੇ ਦਯਾ ਕਰਨੀ, ਮਨ ਦਾ

ਦਮਨ ਭਾਵ ਰੋਕਣਾ ਕਰਨਾ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਹਰ ਇਕ ਕੰਮ ਦਾ ਸੰਜਮ ਰੱਖਣਾ, ਨੇਮ ਧਾਰਨਾ, ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੰਮ ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣ, ਕਤੇਬ, ਕੁਰਾਨ, ਧਰਤੀ, ਸਮਾਂ ਸਾਰੇ ਵੇਖੇ ਭਾਵ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਸਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੀ, ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਫਿਰਿਆ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਪੈਣ ਖਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਅੰਨ ਛੱਡ ਕੇ ਵੱਡਾ ਸੰਤ ਹੋਇਆ, ਜਤੀ ਹੋਕੇ ਜਤ ਨੂੰ ਧਾਰਿਆ, ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇਖੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ) ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੇ ਰਾਜਾ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਓਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਚੰਗਾ ਇਕ ਭਗਤ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੨੪ ॥

ਸੁੱਧ ਸਿਪਾਹ ਦੁਰੰਤ ਦੁਬਾਹ ਸੁ ਸਾਜ ਜਨਾਹ ਦੁਰਜਾਨ ਦਲੈਂਗੇ ॥  
ਭਾਰੀ ਗੁਮਾਨ ਭਰੇ ਮਨ ਮੈ ਕਰ ਪਰਬਤ ਪੰਖ ਹਲੈਂ ਨ ਹਲੈਂਗੇ ॥  
ਤੋਰ ਅਗੀਨ ਮਰੋਰ ਮਵਾਸਨ ਮਾਤੇ ਮਤੰਗਨ ਮਾਨ ਮਲੈਂਗੇ ॥  
ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨੁ ਤਿਆਗ ਜਹਾਨੁ ਨਿਦਾਨ  
ਚਲੈਂਗੇ ॥ ੫ ॥ ੨੫ ॥

[ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਭਜਨ ਬਿਨਾਂ ਜੋਧੇ ਵੀ ਬਿਅਰਥ ਹਨ।]

{ ਸਿਪਾਹ=ਸਪਾਹੀ। ਦੁਰੰਤ=ਬਹੁਤ। ਦੁਬਾਹ=ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ  
ਚਲੋਣ ਵਾਲੇ। ਸਨਾਹ=ਸੰਜੋਅ। ਦੁਜਾਨ=ਵੈਰੀ। ਅਗੀਨ=ਵੈਰੀ।  
ਮਵਾਸਨ=ਆਕੀ। ਮਤੰਗਨ=ਹਾਥੀ। ਨਿਦਾਨ=ਓੜਕ। }

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਦੋਹਾਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਚਲੋਣ ਵਾਲੇ, ਸੰਜੋਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਗੇ। ਮਾਨ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ, ਪਹਾੜ ਖੰਭ ਲਾਕੇ ਉਡ ਜਾਣ ਪਰ ਓਹ ਹੰਕਾਰੀ ਨਾ ਹਿੱਲਨਗੇ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਆਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮਰੋੜ ਕੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮਾਨ ਮਲ ਸੁੱਟਣਗੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੰਕਾਰੀ ਆਦਮੀ ਜੋ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਲੱਛਮੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਓੜਕ ਨੂੰ ਜਹਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਨਗੇ ॥ ੫ ॥ ੨੫ ॥

ਬੀਰ ਅਪਾਰ ਬਡੇ ਬਰਿਆਰ ਅਬਿਚਾਰਹਿ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਭਛੱਯਾ ॥  
ਤੋਰਤ ਦੇਸ ਮਲਿੰਦ ਮਵਾਸਨ ਮਾਤੇ ਗਜਾਨ ਕੇ ਮਾਨ ਮਲੱਯਾ ॥

ਗਾੜੇ ਗੜਾਨ ਕੇ ਤੋੜਨਹਾਰ ਸੁ ਬਾਤਨ ਹੀ ਚਕ ਚਾਰ ਲਵੱਯਾ ॥  
ਸਾਹਿਬਸ੍ਰੀ ਸਭਕੋ ਸਿਰਨਾਇਕ ਜਾਚਿਕ ਅਨੇਕ ਸੁਏਕ ਦਿਵੱਯਾ ॥੬॥੨੬॥

[ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।]

{ ਬਰਿਆਰ=ਬਲਵਾਲੇ। ਸਾਰ=ਲੋਹਾ। ਭਛੱਯਾ=ਖਾਣਾ। ਮਲਿੰਦ=  
ਮਲ ਸੁੱਟਣਾ। ਮਵਾਸਨ=ਆਕੀ। ਮਾਤੇ=ਮਸਤ। ਗਜਾਨ=ਹਾਥੀ।  
ਗਾੜੇ=ਵੱਡੇ। ਨਾਇਕ=ਮਾਲਕ। ਜਾਚਕ=ਮੰਗਤਾ। }

ਬਹੁਤ ਸੂਰਮੇ ਬਡੇ ਵੱਡੇ ਬਲ ਵਾਲੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਜੋਰਾਵਰ ਹਨ ਜੋ ਲੋਹੇ ਦੀ ਧਾਰ ਭਾਵ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਕੇ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਆਕੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲਨ ਵਾਲੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਲਨ ਵਾਲੇ। ਵੱਡਿਆਂ ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਤੋੜਨ ਵਾਲੇ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਚਹੁਆਂ ਚੱਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈਣ ਵਾਲੇ। ਮਾਲਕ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਅਫਸਰ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਮਣੀ ਹੈ ਉਸਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮੰਗਤੇ ਹਨ ਓਹ ਇਕ ਦਾਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੨੬ ॥

ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਫਨਿੰਦ ਨਿਸਾਚਰ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਜਪੈਂਗੇ ॥  
ਜੀਵ ਜਿਤੇ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ ਪਲ ਹੀ ਪਲ ਮੈ ਸਭ ਥਾਪ ਥਪੈਂਗੇ ॥  
ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਤਾਪਨ ਬਾਢਤ ਜੈ ਧੁਨ ਪਾਪਨ ਕੇ ਬਹੁ ਪੁੰਜ ਖਪੈਂਗੇ ॥  
ਸਾਧ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਫਿਰੈਂ ਜਗ ਸੱਤ੍ਰ ਸਭੈ ਅਵਲੋਕ ਚਪੈਂਗੇ ॥੭॥੨੭॥

[ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ]

{ ਦਾਨਵ=ਦੈਂਤ। ਫਨਿੰਦ=ਵੱਡਾ ਸੱਪ। ਨਿਸਾਚਰ=ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ।  
ਬਾਢਤ=ਵਧਦੀ ਹੈ। ਅਵਲੋਕ=ਵੇਖ। }

ਦੈਂਤ, ਦੇਵਤੇ, ਸੱਪ, ਰਾਕਸ਼, ਪਿੱਛੇ, ਅੱਗੇ, ਹੁਣ ਜਿਸਦੇ ਜਾਪ ਨੂੰ ਜਪਣਗੇ। ਜਿਤਨੇ ਜੀਵ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਵਿਚ ਹਨ ਪਲੋਪਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਸਾਰੇ ਆਪ ਓਨਾਂ ਦੀ ਥਾਪਣਾ ਥਾਪਣਗੇ ਭਾਵ ਪਲ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਓਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਪਲ ਪਲ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਣਗੇ। ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀ ਜੈ ਦੀ ਅਵਾਜ ਵਧੇਗੀ ਭਾਵ ਪੁੰਨ ਬਹੁਤ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਕੱਠ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਭਾਵ ਪਾਪ ਘਟ ਜਾਣਗੇ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਫਿਰਨਗੇ, ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਵੇਖਕੇ ਖਿਝਣ ਭਾਵ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ ॥ ੭ ॥ ੨੭ ॥

ਮਾਨਵ ਇੰਦ੍ਰ ਗਜਿੰਦ੍ਰ ਨਰਾਧਪ ਜੋਨ ਤਿਲੋਕ ਕੋ ਰਾਜੁ ਕਰੈਗੇ ॥  
 ਕੋਟਿ ਇਸਨਾਨ ਗਜਾਦਿਕ ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਸੁਅੰਬਰ ਸਾਜ ਬਰੈਗੇ ॥  
 ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸਰ ਬਿਸਨ ਸਚੀਪਤ ਅੰਤ ਫਸੇ ਜਮ ਫਾਸ ਪਰੈਗੇ ॥  
 ਜੇਨਰਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸਹੈਂ ਪਗ ਤੇ ਨਰਫੇਰਨ ਦੇਹ ਧਰੈਗੇ ॥੮॥ ੨੮ ॥

{ ਵੱਡੇ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ  
 ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਜਨ ਨੂੰ ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ। }

ਮਾਨਵ=ਮਨੁਖ। ਗਜਿੰਦ੍ਰ=ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ। ਨਰਾਧਪ=ਰਾਜੇ। ਗਜਾਦਿਕ=ਹਾਥੀ  
 ਆਦਿਕ। ਸੁਅੰਬਰ=ਜੋ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਕੇ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।  
 ਸਚੀ ਪਤਿ=ਅਪੱਛਰਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਇੰਦ੍ਰ। ਪ੍ਰਸ=ਛੋਹਨਾ।

ਮਨੁੱਖ, ਰਾਜੇ, ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੇਹੜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ  
 ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ ਭਾਵ ਜੋ ਵੱਡੇ ੨ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਗੇ ਸੀ। ਕਰੋੜਾਂ  
 ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ ਆਦਿਕ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਅੰਬਰਾਂ  
 ਨੂੰ ਸਾਜਕੇ ਇਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਹੋ ਜਹੇ ਜੇਹੜੇ ਹੋਗੇ ਸੀ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ  
 ਸ਼ਿਵਜੀ, ਬਿਸਨੂੰ, ਇੰਦ੍ਰ ਓੜਕ ਨੂੰ ਫਸੇ ਹੋਏ ਜਮ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਪੈਣਗੇ  
 (ਭਜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ)। ਜੇਹੜੇ ਆਦਮੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਉਣਗੇ,  
 ਓਹ ਆਦਮੀ ਮੁੜਕੇ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨਗੇ ਭਾਵਨ ਜੰਮਨਗੇ ॥ ੮ ॥ ੨੮ ॥

ਕਹਾ ਭਯੋ ਦੋਊਲੋਚਨ ਮੂੰਦਕੈ ਬੈਠਿ ਰਹਿਯੋਬਕ ਧਿਆਨ ਲਗਾਯੋ ॥  
 ਨਾਤ ਫਿਰਿਯੋ ਲੀਏ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰਨ ਲੋਕ ਗਯੋ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾਯੋ ॥  
 ਬਾਸੁ ਕੀਓ ਬਿਖਿਆਨ ਸੋ ਬੈਠਕੇ ਐਸੇ ਹੀ ਐਸਸੁ ਬੈਸ ਬਿਤਾਯੋ ॥  
 ਸਾਚੁ ਕਹੋਸੁਨਲੇਹੁਸਭੈ ਜਿਨਪ੍ਰੇਮੁਕੀਓ ਤਿਨਹੀ ਪ੍ਰਭੁਪਾਯੋ ॥੯॥ ੨੯ ॥

[ਪਖੰਡ ਛੱਡੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ।]

{ ਲੋਚਨ=ਅੱਖਾਂ। ਬਕ=ਬਗਲਾ। ਨਾਤ=ਨਾਉਂਦਾ। ਬਾਸ=ਵੱਸਣਾ।  
 ਬਿਖਿਆਨ=ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ। ਬੈਸ=ਉਮਰ। }

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੀਟ ਕੇ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਜਿਸਤਰਾਂ ਬਗਲੇ  
 ਨੇ ਧਿਆਨ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਸੱਤਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਉਂਦਾ ਫਿਰਿਆ ਭਾਵ  
 ਗੰਗਾ ਆਦਿਕ ਸਾਰਿਆਂ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸਨਾਨ ਕਰਦਾ ਫਿਰਿਆ ਉਸ  
 ਇੰਕੂਰ ਦੇ ਪਖੰਡੀ ਆਦਮੀ ਦਾ ਇਸ ਲੋਕ ਦਾ ਸੁਖ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ  
 ਦਾ ਲੋਕ ਵੀ ਉਸਨੇ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਬੈਠਕੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ

ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਮਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿਤਵਦਾ ਰਿਹਾ, ਏਸੇ ੨ ਤਰਾਂ ਜਾਂ  
 ਐਸ਼ਾਂ ਐਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਮੌਜਾਂ ਬਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਜਾਰ ਦਿਤੀ।  
 ਮੈਂ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸੁਣ ਲੋ। ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ  
 ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੨੯ ॥

ਕਾਹੂ ਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰੇ ਸਿਰ ਕਾਹੂ ਲੈ ਲਿੰਗੁ ਗਰੇ ਲਟਕਾਯੋ ॥  
 ਕਾਹੂਲਖਿਯੋ ਹਰਿਅਵਾਚੀ ਦਿਸਾਮਹਿਕਾਹੂ ਪਛਾਹਕੇ ਸੀਸਨਿਵਾਯੋ ॥  
 ਕੋਊ ਬੁਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਤ ਹੈ ਪਸੁ ਕੋਊ ਮ੍ਰਿਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਨ ਧਾਯੋ ॥  
 ਕੂਰਕ੍ਰਿਆਉਰਝਿਯੋ ਸਭਹੀਜਗੁਸ੍ਰੀਭਗਵਾਨਕੋਭੇਦੁਨਪਾਯੋ ॥੧੦॥੩੦॥

[ ਬੁਠੀ ਪੂਜਾ ਛੱਡੋ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ। ]

{ ਪਾਹਨ=ਪੱਥਰ। ਲਿੰਗ=ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ। ਅਵਾਚੀ=ਪੁਰਬ। ਕੂਰ=ਬੁਠੀ। }

ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਾਲਗ ਰਾਮ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਪੂਜਿਆ ਤੇ ਉਸ ਅਗੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ  
 ਰੱਖਿਆ ਭਾਵ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਨੂੰ ਗਲ ਵਿਚ ਲਮਕਾ  
 ਲਿਆ ਭਾਵ ਬੰਨਿਆ। ਕਿਸੇ ( ਹਿੰਦੂ ) ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ  
 ਵੇਖਿਆ, ਮੰਨਿਆਂ ਕਿਸੇ (ਮੁਸਲਮਾਨ) ਨੇ ਸੂਰਜ ਡੁਬਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ (ਮੱਕੇ  
 ਵੱਲ) ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਭਾਵ ਨਿਮਾਜ ਪੜੀ। ਕੋਈ ਪਸੁ ਬੁਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦਾ ਹੈ  
 ਕੋਈ ਮੁਰਦਿਆਂ ਭਾਵ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਦੋੜਿਆ ਹੈ। ਏਸੇ ਹੀ ਤਰਾਂ ਸਾਰਾ  
 ਜਗਤ ਬੁਠੀ ਜਾਂ ਮਾੜੀ ਕਿਰਿਆ=ਕਾਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ  
 ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦਾ ॥੧੦॥੩੦॥  
 ਤੁਪਸਾਦਿ ॥ ਤੋਮਰ ਛੰਦ ॥

ਹਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਬਿਹੀਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥  
 ਅਕਲੰਕ ਰੂਪ ਅਪਾਰ ॥ ਅਨਭਿੱਜ ਤੇਜ ਉਦਾਰ ॥ ੧ ॥ ੩੧ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈ। ਦਸ, ੪-੪ ਭਾਵ ਠਾਰਾਂ ਵਿਦਯਾ  
 ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਹੈ। ਦੋਖ ਰਹਿਤ ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਛੇਦ ਬਿਨਾ ਤੇਜ ਵਾਲਾ  
 ਸਖੀ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੩੧ ॥

ਅਨਭਿੱਜ ਰੂਪ ਦੁਰੰਤ ॥ ਸਭ ਜਪਤ ਭਗਤ ਮਹੰਤ ॥  
 ਜਸ ਤਿਲਕ ਭੂਭਿਤ ਭਾਨ ॥ ਦਸ ਚਾਰ ਚਾਰ ਨਿਧਾਨ ॥ ੨ ॥ ੩੨ ॥

ਭਿੱਜਣ ਰਹਿਤ ਬਿਅੰਤ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ  
 ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਸ ਦਾ ਤਿਲਕ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਜਸ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭੂ=ਧਰਤੀ ਭਾਨ=  
 ਸੂਰਜ ਉਸ ਦੇ ਭਿਤ=ਦਾਸ ਹਨ ਦਸ ਤੇ ਚਾਰ ਭਾਵ ਚੌਦਾਂ ਵਿਦਯਾ ਚਾਰ=  
 ਸੰਦਰ ਖਜਾਨਾ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੩੨ ॥

ਅਕਲੰਕ ਰੂਪ ਅਪਾਰ ॥ ਸਭ ਲੋਕ ਸੋਕ ਬਿਦਾਰ ॥  
ਕਲ ਕਾਲ ਕਰਮ ਬਿਹੀਨ ॥ ਸਭ ਕਰਮ ਧਰਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩ ॥ ੩੩ ॥

ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਲੇਰ ਹੈ । ਕਲਪਣਾ ਮੋਤ, ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੩੩ ॥

ਅਨਖੰਡ ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ॥ ਸਭ ਥਾਪਯੋ ਜਿਹ ਥਾਪ ॥  
ਅਨਖੇਦ ਭੇਦ ਅਛੇਦ ॥ ਮੁਖ ਚਾਰ ਗਾਵਤ ਬੇਦ ॥ ੪ ॥ ੩੪ ॥

ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਅਡੋਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਬਣਾਉ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਖੇਦ ਭੇਦ ਛੇਦ ਬਿਨਾਂ ਹੈ । ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਚਹੁ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਵੇਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੩੪ ॥

ਜਿਹ ਨੇਤ ਨਿਗਮ ਕਹੰਤ ॥ ਮੁਖ ਚਾਰ ਬਕਤ ਬਿਅੰਤ ॥  
ਅਨਭਿੱਜ ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ॥ ਅਨਖੰਡ ਅਮਿਤ ਅਥਾਪ ॥ ੫ ॥ ੩੫ ॥

ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਗਮ=ਵੇਦ ਬਿਅੰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਚਹੁ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੀ ਬਿਅੰਤ ਬਕਤ=ਆਖਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਨ ਭਿੱਜਣ ਵਾਲਾ ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਹੈ । ਨ ਖੰਡਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਥਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੩੫ ॥

ਜਿਹ ਕੀਨ ਜਗਤ ਪਸਾਰ ॥ ਰਚਿਓ ਬਿਚਾਰ ਬਿਚਾਰ ॥  
ਅਨੰਤ ਰੂਪ ਅਖੰਡ ॥ ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ੬ ॥ ੩੬ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਨ ਖੰਡਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬਿਅੰਤ ਰੂਪ ਹੈ । ਨ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੩੬ ॥

ਜਿਹ ਅੰਡ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥ ਕੀਨੇ ਸੁ ਚੋਦਹ ਖੰਡ ॥  
ਸਭ ਕੀਨ ਜਗਤ ਪਸਾਰ ॥ ਅਬਿਯਕਤ ਰੂਪ ਉਦਾਰ ॥ ੭ ॥ ੩੭ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਅੰਡੇ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਚੋਦਾਂ ਹਿੱਸੇ ਬਣਾਏ ਹਨ । ਇੱਕੁਰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਸਰੀਰ ਰਹਿਤ ਦਲੇਰ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੩੭ ॥

ਜਿਹ ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਨਿਪਾਰ ॥ ਕਈ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨ ਬਿਚਾਰ ॥  
ਕਈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਰਸੂਲ ॥ ਬਿਨੁ ਭਜਤ ਕੇ ਨ ਕਬੂਲ ॥ ੮ ॥ ੩੮ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਗੇ ਕਰੋੜਾਂ ਰਾਜੇ ਬਣਾਏ ਹਨ । ਕਈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਉਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸਨ, ਰਸੂਲ=ਮੁਹੰਮਦ ਉਸ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਹਨ । ਪਰ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੩੮ ॥

ਕਈ ਸਿੰਧ ਬਿੰਦ ਨਗਿੰਦ੍ਰ ॥ ਕਈ ਮੱਛ ਕੱਛ ਫਨਿੰਦ੍ਰ ॥  
ਕਈ ਦੇਵ ਆਦਿ ਕੁਮਾਰ ॥ ਕਈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ॥ ੯ ॥ ੩੯ ॥

ਕਈ ਸਮੁੰਦਰ ਬਿੰਘਾਚਲ ਪਰਬਤ ਤੇ ਨਗਾਂ=ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਪਹਾੜ ਸਮੁੰਦਰ ਪਰਬਤ ਵਰਗੇ ਹਨ ਕਈ ਮੱਛ ਕੱਛ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਹਨ । ਕਈ ਦੇਵੀਆਂ ਮੁੱਛ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ । ਕਈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਿਸਨ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹਨ ॥ ੯ ॥ ੩੯ ॥

ਕਈ ਇੰਦ੍ਰ ਬਾਰ ਬੁਹਾਰ ॥ ਕਈ ਬੇਦ ਅਉ ਮੁਖਚਾਰ ॥  
ਕਈ ਰੁੱਦ੍ਰ ਛੁੱਦ੍ਰ ਸਰੂਪ ॥ ਕਈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਨੂਪ ॥ ੧੦ ॥ ੪੦ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਦਰਵੱਜੇ ਉਤੇ ਕਈ ਇੰਦ੍ਰ ਝਾੜੂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਵੇਦ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹਨ । ਕਈ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨਿਕੰਮੇ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਕਈ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੋਹਣੇ ਹਨ ॥ ੧੦ ॥ ੪੦ ॥

ਕਈ ਕੋਕ ਕਾਬ ਭਣੰਤ ॥ ਕਈ ਬੇਦ ਭੇਦ ਕਹੰਤ ॥  
ਕਈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਖਾਨ ॥ ਕਹੂੰ ਕਬਤ ਹੀ ਸੁਪੁਰਾਨ ॥ ੧੧ ॥ ੪੧ ॥

ਕਈ ਕੋਕ ਤੇ ਕਾਬ ਗ੍ਰੰਥ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਪਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ॥ ੧੧ ॥ ੪੧ ॥

ਕਈ ਅਗਨ ਹੋਤੁ ਕਰੰਤ ॥ ਕਈ ਉਰਧ ਤਾਪ ਦੁਰੰਤ ॥  
ਕਈ ਉਰਧ ਬਾਹੁ ਸੰਨਿਆਸ ॥ ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਭੇਸ ਉਦਾਸ ॥ ੧੨ ॥ ੪੨ ॥

ਕਈ ਅੱਗ ਦਾ ਹੋਮ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਪੁਠੇ ਹੋਕੇ ਬਿਅੰਤ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਉੱਚੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਜੋਗੀ ਉਦਾਸ ਭੇਖ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੨ ॥ ੪੨ ॥

ਕਹੂੰ ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਕਰੰਤ ॥ ਕਹੂੰ ਪਉਨ ਅਹਾਰ ਦੁਰੰਤ ॥  
ਕਹੂੰ ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਅਪਾਰ ॥ ਕਹੂੰ ਜੱਗ ਕਰਮ ਉਦਾਰ ॥ ੧੩ ॥ ੪੩ ॥

ਕਈ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀਆਂ ਆਂਦਰਾਂ ਧੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਕਈ ਬਿਅੰਤ ਪੈਣ ਨੂੰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਬਿਅੰਤ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਜਗਤ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ॥ ੧੩ ॥ ੪੩ ॥

ਕਹੂੰ ਅਗਨ ਹੋਤੁ ਅਨੂਪ ॥ ਕਹੂੰ ਨਿਆਇ ਰਾਜ ਬਿਭੂਤ ॥  
ਕਹੂੰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਰੀਤ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ ॥ ੧੪ ॥ ੪੪ ॥

ਕੋਈ ਅਗ ਦਾ ਹੋਮ ਸੁੰਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਭੂਤੀ= ਸਮੱਗਰੀ ਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀ ਟੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਵੇਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉਲਟਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੪੪ ॥

ਕਈ ਦੇਸ ਦੇਸ ਫਿਰੰਤ ॥ ਕਈ ਏਕ ਠੌਰ ਇਸਥੰਤ ॥

ਕਹੂੰ ਕਰਤ ਜਲ ਮਹਿ ਜਾਪ ॥ ਕਹੂੰ ਸਹਤ ਤਨ ਪਰ ਤਾਪ ॥ ੧੫ ॥ ੪੫ ॥  
ਕਈ ਦੇਸਾਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸਥਿਤ ਹਨ । ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਰ ਉਤੇ ਔਖਾ ਤਾਪ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ੪੫ ॥

ਕਹੂੰ ਬਾਸ ਬਨਹਿ ਕਰੰਤ ॥ ਕਹੂੰ ਤਾਪ ਤਨਹਿ ਸਹੰਤ ॥  
ਕਹੂੰ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਧਰਮ ਅਪਾਰ ॥ ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਰੀਤ ਉਦਾਰ ॥ ੧੬ ॥ ੪੬ ॥

ਕੋਈ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਤਾਪ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ । ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਦਾ ਅਪਾਰ ਧਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਵੱਡਾ ਘਰਬਾਰੀ ਹੈ । ਕਈ ਰਾਜਨੀਤ ਵਿਚ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ॥ ੧੬ ॥ ੪੬ ॥

ਕਹੂੰ ਰੋਗ ਰਹਤ ਅਭਰਮ ॥ ਕਹੂੰ ਕਰਮ ਕਰਤ ਅਕਰਮ ॥  
ਕਹੂੰ ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ॥ ਕਹੂੰ ਨੀਤ ਰਾਜ ਅਨੂਪ ॥ ੧੭ ॥ ੪੭ ॥

ਕਈ ਰੋਗ ਤੇ ਭਰਮ ਰਹਿਤ ਹਨ । ਕੋਈ ਨਾ ਕੀਤਿਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੂਜ ਕਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰੂਪ ਹਨ । ਕਿਤੇ ਸੁੰਦਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥ ੪੭ ॥

ਕਹੂੰ ਰੋਗ ਸੋਗ ਬਿਹੀਨ ॥ ਕਹੂੰ ਏਕ ਭਗਤਿ ਅਧੀਨ ॥  
ਕਹੂੰ ਰੰਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ॥ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਅਵਤਾਰ ॥ ੧੮ ॥ ੪੮ ॥

ਕਿਤੇ ਰੋਗ ਸੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਕਿਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਗਰੀਬ ਕਿਤੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਰਿਖੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ੪੮ ॥

ਕਈ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਦ ਰਟੰਤ ॥ ਕਈ ਸੇਖ ਨਾਮ ਉਚਰੰਤ ॥

ਬੈਰਾਗ ਕਹੂੰ ਸੰਨਿਆਸ ॥ ਕਹੂੰ ਫਿਰਤ ਰੂਪ ਉਦਾਸ ॥ ੧੯ ॥ ੪੯ ॥

ਕਿਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੋਕੇ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਵੱਡਾ ਸੱਪ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਵੈਰਾਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਉਦਾਸ ਰੂਪ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ੪੯ ॥

ਸਭ ਕਰਮ ਫੋਕਟ ਜਾਨ ॥ ਸਭ ਧਰਮ ਨਿਹਫਲ ਮਾਨ ॥

ਬਿਨ ਏਕ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥ ਸਭ ਕਰਮ ਭਰਮ ਬਿਚਾਰ ॥ ੨੦ ॥ ੫੦ ॥

ਪਿਛੇ ਦੱਸੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਬਿਅਰਥ ਜਾਣੇ । ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਨਿਕੰਮੇ ਮੰਨੇ । ਇਕ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਤੇ ਬਿਨਾਂ । ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਭਰਮ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ੫੦ ॥

॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਲਘੁ ਨਿਰਾਜ ਛੇਦ ॥

ਜਲੇ ਹਰੀ ॥ ਬਲੇ ਹਰੀ ॥ ਉਰੇ ਹਰੀ ॥ ਬਨੇ ਹਰੀ ॥ ੧ ॥ ੫੧ ॥

ਪਾਣੀ, ਸੁੱਕੇ ਥਾਂ, ਦਿਲ ਜਾਂ ਨੇੜੇ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੫੧ ॥

ਗਿਰੇ ਹਰੀ ॥ ਗੁਫੇ ਹਰੀ ॥ ਛਿਤੇ ਹਰੀ ॥ ਨਭੇ ਹਰੀ ॥ ੨ ॥ ੫੨ ॥

ਪਹਾੜ, ਕੰਦਰਾ, ਧਰਤੀ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੫੨ ॥

ਈਹਾਂ ਹਰੀ ॥ ਉਹਾਂ ਹਰੀ ॥ ਜਿਮੀ ਹਰੀ ॥ ਜਮਾ ਹਰੀ ॥ ੩ ॥ ੫੩ ॥

ਏਥੇ ਓਥੇ ਭਾਵ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ, ਧਰਤੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੫੩ ॥

ਅਲੇਖ ਹਰੀ ॥ ਅਭੇਖ ਹਰੀ ॥ ਅਦੇਖ ਹਰੀ ॥ ਅਦ੍ਰੇਖ ਹਰੀ ॥ ੪ ॥ ੫੪ ॥

ਲੇਖ ਭੇਖ, ਦੋਖ, ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੫੪ ॥

ਅਕਾਲ ਹਰੀ ॥ ਅਪਾਲ ਹਰੀ ॥ ਅਛੇਦ ਹਰੀ ॥ ਅਭੇਦ ਹਰੀ ॥ ੫ ॥ ੫੫ ॥

ਮੌਤ ਬਿਨਾਂ, ਨ ਪਾਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਛੇਦ ਭੇਦ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੫੫ ॥  
ਅਜੰਤੁ ਹਰੀ ॥ ਅਮੰਤੁ ਹਰੀ ॥ ਸੁਤੇਜ ਹਰੀ ॥ ਅਤੰਤੁ\* ਹਰੀ ॥ ੬ ॥ ੫੬ ॥

ਜੰਤੁ ਮੰਤੁ ਬਿਨਾਂ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ, ਮਿੱਤੁ ਮਿਣਤੀ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੫੬ ॥  
ਅਜਾਤ ਹਰੀ ॥ ਅਪਾਤ ਹਰੀ ॥ ਅਮਿਤੁ ਹਰੀ ॥ ਅਮਾਤ ਹਰੀ ॥ ੭ ॥ ੫੭ ॥

ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ ਮਿੱਤੁ ਮਾਤਾ ਜਾਂ ਮਿਣਤੀ ਬਿਨਾਂ ਹਰੀ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੫੭ ॥  
ਅਰੋਗ ਹਰੀ ॥ ਅਸੋਕ ਹਰੀ ॥ ਅਭਰਮ ਹਰੀ ॥ ਅਕਰਮ ਹਰੀ ॥ ੮ ॥ ੫੮ ॥

ਰੋਗ, ਸੋਗ, ਭੇਦ ਕੰਮ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੫੮ ॥  
ਅਜੈ ਹਰੀ ॥ ਅਭੈ ਹਰੀ ॥ ਅਭੇਦ ਹਰੀ ॥ ਅਛੇਦ ਹਰੀ ॥ ੯ ॥ ੫੯ ॥

ਜਿਤਣ, ਡਰ, ਭੇਦ ਖੇਦ ਬਿਨਾਂ ਹਰੀ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੫੯ ॥

\*ਅਮਿਤੁ ਵੀ ਪਾਠ ਹੈ ।



ਅਖੰਡ ਹਰੀ॥ਅਭੰਡ ਹਰੀ॥ਅਦੰਡ ਹਰੀ॥ਪ੍ਰਚੰਡ ਹਰੀ ॥੧੦॥੬੦॥

ਟੁਕੜੇ, ਭੰਡੀ, ਪਖੰਡ ਬਿਨਾਂ ਤਿੱਖੇ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੬੦ ॥

ਅਤੇਵ ਹਰੀ॥ਅਭੇਵ ਹਰੀ॥ਅਜੇਵ ਹਰੀ॥ਅਛੇਵ ਹਰੀ ॥੧੧॥੬੧॥

ਅਤੇਵ=ਅਤੀ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਭੇਤ ਤੇ ਅਜੇਵ=ਸੋਭਾ ਛੇਦ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ੬੧ ॥

ਭਜੋ ਹਰੀ ॥ ਥਪੋ ਹਰੀ ॥ ਤਪੋ ਹਰੀ ॥ ਜਪੋ ਹਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ੬੨ ॥

ਭਜਨ ਕਰੋ ਇਸਥਿਤ ਕਰੋ ਭਾਵ ਪੂਜਾ ਕਰੋ ਤਪ ਕਰੋ ਜਪ ਕਰੋ (ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ) ॥ ੧੨ ॥ ੬੨ ॥

ਜਲਸ ਤੁਹੀ॥ਥਲਸ ਤੁਹੀ॥ਨਦਿਸ ਤੁਹੀ॥ ਨਦਸ ਤੁਹੀ ॥੧੩॥੬੩॥

ਪਾਣੀ, ਸੁੱਕੀ ਥਾਂ, ਨਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ੬੩ ॥

ਬਿਛਸ ਤੁਹੀ॥ਪਤਸ ਤੁਹੀ॥ਛਿਤਸ ਤੁਹੀ॥ਉਰਧਸ ਤੁਹੀ ॥੧੪॥੬੪॥

ਰੁਖ, ਪੱਤੇ, ਧਰਤੀ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੬੪ ॥

ਭਜਸ ਤੁਅੰ॥ਭਜਸ ਤੁਅੰ॥ ਰਟਸ ਤੁਅੰ ॥ ਠਟਸ ਤੁਅੰ ॥ ੧੫ ॥ ੬੫ ॥

ਤੋਰੇ ਭਜਨ ਨੂੰ ਤੋਰੇ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਭਜਦੇ ਹਾਂ । ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ॥ ੧੫ ॥ ੬੫ ॥

ਜਿਮੀਤੁਹੀ ॥ ਜਮਾਤੁਹੀ ॥ ਮਕੀਤੁਹੀ ॥ ਮਕਾਤੁਹੀ ॥ ੧੬ ॥ ੬੬ ॥

ਧਰਤੀ, ਜਮਾਨੇ, ਮਕੀ=ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੂਜ ਥਾਂ ਮੱਕਾ ਵੀ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ ॥ ੧੬ ॥ ੬੬ ॥

ਅਭੂਤੁਹੀ ॥ ਅਭੈ ਤੁਹੀ ॥ ਅਛੂ ਤੁਹੀ ॥ ਅਛੈ ਤੁਹੀ ॥ ੧੭ ॥ ੬੭ ॥

ਧਰਤੀ, ਡਰ, ਛੋਹ, ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਤੂੰ ਹੈਂ ॥ ੧੭ ॥ ੬੭ ॥

ਜਤਸ\* ਤੁਹੀ ॥ ਬ੍ਰਤਸ ਤੁਹੀ॥ਗਤਸ ਤੁਹੀ॥ਮਤਸ ਤੁਹੀ॥੧੮॥੬੮॥

ਪਾਣੀ, ਸੁੱਕੀ ਥਾਂ, ਮੁਕਤਿ ਦਾਤਾ, ਅਕਾਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ॥ ੧੮ ॥ ੬੮ ॥

ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ੧੯ ॥ ੬੯ ॥

ਚਹੁਆਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ॥ ੧੯ ॥ ੬੯ ॥

ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ॥ ੨੦ ॥ ੭੦ ॥

ਚਰਿਖਾਣੀਆਂ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਚਾਰ ਮੁਕਤੀਆਂ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ ॥ ੨੦ ॥ ੭੦ ॥

\* ਜਲਸ, ਥਲਸ ਵੀ ਪਾਠ ਹੋ । ਜਿਤੀ ਵਰਤੀ ਜਾਂ ।

ਤ੍ਰਪੁਸਾਦਿ ॥ ਕਥਿਤ ॥

ਖੂਕ ਮਲਹਾਰੀ ਗਜ ਗਦਹ ਬਿਭੂਤਿਧਾਰੀ ਗਿਦੁਆ ਮਸਾਨ ਬਾਸੁ ਕਰਿਓਈ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ਘੁਘੁ ਮਟ ਬਾਸੀ ਲਗੇ ਡੋਲਤ ਉਦਾਸੀ ਮਿਗ, ਤਰਵਰ ਸਦੀਵ ਮੋਨ ਸਾਧੇਈ ਮਰਤ ਹੈ ॥ ਬਿੰਦ ਕੇ ਸਧੱਯਾ ਤਾਹਿ ਹੀਜਕੀ ਬਡੱਯਾ ਦੇਤ ਬੰਦਰਾ ਸਦੀਵ ਪਾਇ ਨਾਗੇ ਹੀ ਫਿਰਤ ਹੈ ॥ ਅੰਗਨਾ ਅਧੀਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੈ ਪ੍ਰਬੀਨ ਏਕ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਹੀਨ ਛੀਨ ਕੈਸੇ ਕੈ ਤਰਤ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੭੧ ॥

[ਤੋਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ।]

{ ਪ੍ਰਮ ਭਗਤੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ਜੇ ਆਦਮੀ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਕੰਮਿਆਂ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ । }

{ ਖੂਕ=ਸੂਰ ਮੈਲ ਖਾਣ ਵਾਲਾ । ਗਜ=ਹਾਥੀ । ਗਿਦੁਆ=ਗਿੱਦੜ । ਘੁਕ=ਉੱਲੂ । ਤਰਵਰ=ਰੁਖ । ਮੋਨ=ਚੁਪ । ਅੰਗਨਾ=ਇਸਤੀ । ਛੀਨ=ਲੁੱਟੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਨਿਕੰਮੇ । }

ਜੇ ਘੋਰੀ ਆਦਮੀ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ ਸੂਰ ਜੋ ਮੈਲ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵਿਭੂਤੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਲਨ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ ਖੇਤਾ ਜੋ ਸੁਆਹ ਵਿਚ ਲੋਟਣ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਜੇ ਮਸਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਕੀ, ਗਿੱਦੜ ਮਸਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਭੇਖਾਂ ਢਾਲੇ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸੂਰ, ਖੇਤਾ ਗਿੱਦੜ ਵੀ ਤਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਮੱਠਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉੱਲੂ ਮੱਠਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਦਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਹਰਨ ਸਦਾ ਉਦਾਸ ਹੀ ਫਿਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਚੁਪ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਰੁਖ ਸਦਾ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਹੀ ਮਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਚੁਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਜੇਹੜਾ ਬੀਰਜ ਨੂੰ ਸਾਧਨ ਭਾਵ ਰੋਕਲ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸਰੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੱਦੇ ਹਨ, ਬਾਂਦਰ ਸਦਾ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਖੁਸਰੇ ਤੇ ਬਾਂਦਰ ਵੀ ਤਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਇਸਤੀ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਏ ਹੋਏ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਕਾਮੀ ਤੇ ਛਲੀਏ ਹਨ, ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਲੁੱਟੇ ਹੋਏ ਕਿਸਤਰਾਂ ਤਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਤਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੭੧ ॥

ਭੂਤ ਬਨਚਾਰੀ ਛਿਤ ਛੋਨਾ ਸਭੈ ਦੂਧਾਧਾਰੀ ਪੌਨ ਕੇ ਅਹਾਰੀ  
ਸੁ ਭੁਜੰਗ ਜਾਨੀਅਤ ਹੈਂ ॥ ਤਿਣਕੇ ਭਛੱਯਾ ਧਨ ਲੋਭ ਕੇ ਤਜੱਯਾ  
ਤੇਤੋ ਗਉਅਨ ਕੇ ਜੱਯਾ ਬਿਖ ਭੱਯਾ ਮਾਨੀਅਤ ਹੈਂ ॥ ਨਭਕੇ ਉੱਛੱਯਾ  
ਤਾਹਿ ਪੰਛੀ ਕੀ ਬਛੱਯਾ ਦੇਤ ਬਗੁਲਾ ਬਿੜਾਲ ਬਿਕ ਧਿਆਨ  
ਠਾਨੀਅਤ ਹੈਂ ॥ ਜੇਤੋ ਬਛੇ ਗਿਆਨੀ ਤਿਨੋ ਜਾਨੀ ਪੈ ਬਖਾਨੀ  
ਨਾਹਿ ਐਸੇ ਨ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮਨ ਭੂਲ ਆਨੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ੨ ॥ ੨੨ ॥

{ ਬਨਚਾਰੀ=ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ । ਛਿਤ=ਧਰਤੀ । ਛੋਨਾ=ਬੱਚੇ ।  
ਅਹਾਰੀ=ਖਾਣਾ । ਭੁਜੰਗ=ਸੱਪ । ਬਿਖਭ=ਬੈਲ । ਨਭ=ਅਕਾਸ਼ ।  
ਬਿੜਾਲ=ਬਿੱਲਾ । ਬਕ=ਬਗਲਾ । }

ਜੇ ਬਾਨ ਪੁਸਤੀ ਸੰਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਭੂਤਨੇ ਸਾਰੇ ਬਨ ਵਿਚ ਹੀ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੇ ਦੁਧ ਦੇ ਅਧਾਰ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਸਾਰੇ ਦੁਧ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਹਨ ਪੌਣ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੱਪ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ । ਕੱਖਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਧਨ ਦਾ ਲੋਭ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਗਉਆਂ ਦੇ ਪੁਤ ਬੈਲ ਮੰਨੀਦੇ ਹਨ । ਜੇਹੜੇ ਰਿੱਧੀਆਂ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਧਿਆਨ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਗਲਾ, ਬਿੱਲਾ, ਜਾਂ ਬਿਕ=ਬਿਘਆੜ ਸਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਜਿਤਨੇ ਵੱਡੇ ਸਿਆਣੇ ਹਨ ਉਨਾਂ ਨੇ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਜਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਤਲੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦੀ ਗਲ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਉਹ ਪਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਇਕੁਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕੁਰ ਪ੍ਰਪੰਚ=ਫਲ ਪਖੰਡ ਤਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਭੂਲ ਕੇ ਵੀ ਨ ਲਿਆਈਏ ॥ ੨ ॥ ੨੨ ॥

ਭੂਮਿਕੇ ਬਸੱਯਾ ਤਾਹਿ ਭੂਚਰੀ ਕੇ ਜੱਯਾ ਕਹੈ ਨਭਕੇ ਉੱਛੱਯਾ ਸੋਚਿ  
ਰੱਯਾ ਕੈ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਫਲ ਕੇ ਭਛੱਯਾ ਤਾਹਿ ਬਾਂਦਰੀ ਕੇ ਜੱਯਾ  
ਕਹੈ ਆਦਿਸ ਫਿਰੱਯਾ ਤੇਤੋ ਭੂਤ ਕੈ ਪਛਾਨੀਐ ॥ ਜਲ ਕੇ ਤਰੱਯਾ  
ਕੇ ਗੀਗੇਰੀ ਸੀ ਕਹਤ ਜਗ ਆਗਕੇਭਛੱਯਾ ਸੁ ਚਕੋਰ ਸਮ ਮਾਨੀਐ ॥  
ਸੂਰਜ ਸਿਵੱਯਾ ਤਾਹਿ ਕੋਲਕੀ ਬਛੱਯਾ ਦੇਤ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸਵੱਯਾ ਕੈ  
ਕਵੀ ਕੈ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥ ੩ ॥ ੨੩ ॥

ਭੂਚਰੀ=ਸੇਂਉਂਕ ਜਾਂ ਘੀਸ । ਜੇ ਧਰਤੀ ਭਾਵ ਕੰਦਰਾ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਸੇਂਉਂਕ ਦੇ ਪੁਤ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਉੱਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿੜੀਆ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਫਲ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਂਦਰੀ ਦੇ ਪੁਤ ਬਾਂਦਰ ਆਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਹੜੇ ਨ ਦਿਸਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਲੁਕ ਕੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਭੂਤ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣੀਦੇ ਹਨ । ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੀਗੇਰੀ=ਜਲ ਜੁਲਾਹਾ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਅੱਤ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚਕੋਰ ਵਰਗਾ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ । ਜੇਹੜੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸੇਵਕ ਹਨ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਫੁਲ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੇਈ ਦੀ ਹੈ, ਚੰਦ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਪੜਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਮੀਆਂ ਜਾਣੀ ਦਾ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੨੩ ॥  
ਨਾਰਾਇਣ ਕੱਛ ਮੱਛ ਤਿੰਦੂਆ ਕਹਤ ਸਭ ਕੋਲ ਨਾਭ ਕੋਲ ਜਿਹ  
ਤਾਲ ਮੇ ਰਹਤ ਹੈ ॥ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਗੁਜਰ ਗੁਪਾਲ ਸਭੈ ਧੋਨਚਾਰੀ  
ਰਿਖੀਕੇਸ ਨਾਮ ਕੇ ਮਹੰਤ ਲਹੀਅਤ ਹੈ ॥ ਮਾਧਵ ਭਵਰ ਐ ਅਟੇਰੂ  
ਕੇ ਕਨੱਯਾ ਨਾਮ ਕੰਸ ਕੇ ਬਧੱਯਾ ਜਮਦੂਤ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ॥ ਮੂੜ ਰੂੜ  
ਪੀਟਤ ਨ ਗੂੜਤਕੋ ਭੇਦ ਪਾਵੈ ਪੂਜਤ ਨ ਤਾਹਿ ਜਾਕੇ ਰਾਖੇ  
ਰਹੀਅਤ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੨੪ ॥

{ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਨਾਮ ਬਿਸਮਝ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨਾਂ  
ਵਿਚ ਦੋਖ ਦੱਸਕੇ ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ ਪਾਂਦੇ ਹਨ । }

ਨਾਰਾਇਣ ਆਖਣ ਤੋਂ ਕੱਛ, ਮੱਛ ਤੰਦੂਏ, ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੇ ਕੋਲ ਨਾਭ ਆਖੇ ਤਾਂ ਜਿਸ ਤਾਲ ਵਿਚ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਲ ਨਾਭ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਆਖੇ ਤਾਂ ਗੁਜਰ ਵੀ ਗੋਪੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਗੁਪਾਲ ਆਖੇ ਤਾਂ ਗਉਆਂ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਧੋਨ=ਗਉਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾਗੀ ਹੋ ਜੇ ਰਿਖੀ ਕੇਸ ਆਖੇ ਤਾਂ ਮਹੰਤ ਵੀ ਇਸ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਜੇ ਮਾਧਵ ਆਖੇ ਤਾਂ ਭੈਰੋ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਮਾਧਵ ਹੈ, ਜੇ ਕਨੱਯਾ ਆਖੇ ਤਾਂ ਅਟੇਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਕਨਯਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੰਸ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆਖੇ ਤਾਂ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੂਰਖ ਆਦਮੀ ਰੂੜ=ਕੂੜ ਗੰਦ ਨੂੰ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਦੀ ਗੂੜਤਾ ਭਾਵ ਅਸਲੀ ਗਲ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੂਜਦੇ ਜਿਸ ਦੇ ਰੱਖੇ ਰਹੀ ਦਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੨੪ ॥

ਬਿਸੁਪਾਲ ਜਗਤ ਕਾਲ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਬੈਰੀ ਸਾਲ ਸਦਾ ਪ੍ਰਿਤ-

ਪਾਲ ਜਮ ਜਾਲ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈਂ ॥ ਜੋਗੀ ਜਟਾਧਾਰੀ ਸਤੀ ਸਾਚੇ  
ਬਡੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਧਿਆਨ ਕਾਜ ਭੂਖ ਪਿਆਸ ਦੇਹ ਪੈ ਸਹਤ ਹੈ ॥  
ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਜਲ ਹੋਮ ਪਾਵਕ ਪਵਨ ਹੋਮ ਅਧੋ ਮੁਖ ਏਕ  
ਪਾਇ ਠਾਢੇ ਨਿਬਹਤ ਹੈ ॥ ਮਾਨਵ ਫਨਿੰਦ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਨ ਪਾਵੈ  
ਭੇਦ ਬੇਦ ਐ ਕਤੇਬ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕੈ ਕਹਤ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੭੫ ॥

[ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਲਗੇ ਹਨ । ]

ਬਿਸੁ=ਸੰਸਾਰ । ਜਾਲ=ਫਾਹੀ । ਨਿਉਲੀ=ਆਂਦਰਾਂ ਧੋਣੀਆਂ ।  
ਪਾਵਕ=ਅੱਗ । ਅਧੋ=ਨੀਵਾਂ । ਠਾਢੇ=ਖੜੋਤੇ । ਫਨਿੰਦ=ਵੱਡੇਸੱਪ ।  
ਦਾਨਵ=ਦੈਂਤ ।

ਹੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ  
ਦਿਆਲੂ, ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਲ=ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਪਾਲਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਜਮ  
ਦੀ ਫਾਹੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ । ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਨ ਵਾਸਤੇ ਜੋਗੀ ਜਟਾਂ ਵਾਲੇ, ਵੱਡੇ ਸੱਚੇ,  
ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਧਿਆਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਭੁੱਖ, ਪਿਆਸ ਦੇਹ ਉਤੇ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ ।  
ਆਂਦਰਾਂ ਧੋਣ ਦਾ ਕੰਮ, ਗਰਮੀ ਸਰਦੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਗ ਵਿਚ  
ਅਹੁਤੀਆਂ ਪੈਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਂ ਹੋਮ ਕਰਨਾ ਤੇ ਧੂਣੀਆਂ ਤਪੋਣੀਆਂ, ਪੈਣ ਖਾਣ  
ਵਾਲੇ ਹੋਣਾ ਹੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪੁੱਠਿਆਂ ਲਮਕਣਾ ਇਕ ਪੈਰ ਤੇ  
ਭਾਰ ਖੜੋਣਾ ਇਕੁਰ ਔਖਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਰੋਜ ਅੱਖੇ  
ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਤੇਰੇ ਮਿਲਨ ਵਾਸਤੇ । ਮਨੁੱਖ, ਸੱਪ, ਦੇਵਤੇ, ਦੈਂਤ ਓਸਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ  
ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਕਰਕੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ॥ ੫ ॥ ੭੫ ॥

ਨਾਚਤ ਫਿਰਤ ਮੋਰ ਬਾਦਰ ਕਰਤ ਘੋਰ ਦਾਮਨੀ ਅਨੇਕ ਭਾਉ  
ਕਰਿਓਈ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ਚੰਦਮਾਂ ਤੇ ਸੀਤਲ ਨ ਸੂਰਜ ਤੇ ਤਪਤ ਤੇਜ  
ਇੰਦ੍ਰ ਸੋਂ ਨ ਰਾਜਾ ਭਵ ਭੂਮਿ ਕੇ ਭਰਤ ਹੈ ॥ ਸਿਵ ਸੇ ਤਪਸੀ ਆਦਿ  
ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ ਨ ਬੇਦਚਾਰੀ ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ਸੀ ਤਪਸਿਆ ਨ ਅਨਤ  
ਹੈ ॥ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਹੀਨ ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਅਧੀਨ ਸਦਾ ਜੁਗਨ ਕੀ  
ਚੋਕਰੀ ਫਿਰਾਏ ਈ ਫਿਰਤ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੭੬ ॥

ਘੋਤ=ਗੜਗੱਜ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ । ਦਾਮਨੀ=ਬਿਜਲੀ । ਭਾਉ=ਹਾਉ ਭਾਉ, ਲਿਸ਼-  
ਕਾਰੇ । ਭਵ=ਸੰਸਾਰ । ਨਚਣ ਟੱਪਣ ਨਾਲ ਜਮ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।  
ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬੱਦਲ ਬਹੁਤ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮੋਰ ਨੱਚਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ,

ਬਿਜਲੀ ਅਨੇਕਾਂ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਕੀਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਨੱਚਣ ਟੱਪਣ ਤੇ ਅੱਖਾਂ  
ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਚੰਦ ਤੋਂ ਠੰਢਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੂਰਜ ਤੋਂ  
ਤੱਤਾ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਚੰਦ ਦੀ ਧਲਣੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾ ਨਾਲ ਡਰਨ  
ਵਾਲਾ ਇੰਦਰ ਵਰਗਾ ਰਾਜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਸੀਤਲ ਸੁਭਾਉ ਤੇ ਗੁੱਸੇ  
ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।  
ਸ਼ਿਵਜੀ ਵਰਗਾ ਤਪੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਰਗਾ ਵੇਦ ਪਾਠੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ  
ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਰਗੀ ਤਪੱਸਯਾ ਵੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ  
ਹੈ ਭਾਵ ਤਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਤਪੱਸਯਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ  
ਪਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਜੋਹੜੇ ਪਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਨ ਓਹ  
ਉਤੇ ਦੱਸੇ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਹੀ ਦੇ ਵੱਸ ਹਨ ਓਹ ਸਦਾ ਜੁਗਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਕੜੀਆਂ  
ਵਿਚ ਭੁਆਟਣੀਆਂ ਦੇ ਫੇਰੇ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥ ੬ ॥ ੭੬ ॥

ਏਕ ਸਿਵ ਭਏ ਏਕ ਗਏ ਏਕ ਫੇਰ ਭਏ ਰਾਮ ਚੰਦ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੇ  
ਅਵਤਾਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਐ ਬਿਸਨ ਕੇਤੇ ਬੇਦ ਐ ਪੁਰਾਨ  
ਕੇਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਮੂਹਨ ਕੈ ਹੁਇ ਹੁਇ ਬਿਤਏ ਹੈ ॥ ਮੋਨਦੀ  
ਮਦਾਰ ਕੇਤੇ ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਕੇਤੇ ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਕੇਤੇ ਕਾਲ ਬਸ  
ਭਏ ਹੈ ॥ ਪੀਰ ਐ ਪਿਕਾਂਬਰ ਕੇਤੇ ਗਨੇ ਨ ਪਰਤ ਏਤੇ ਭੂਮਿ ਹੀ  
ਤੇ ਹੈਕੈ ਫੇਰ ਭੂਮਿ ਹੀ ਮਿਲਏ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੭੭ ॥

[ ਅਵਤਾਰ ਵੀ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਭੌਂਦੇ ਹਨ । ]

ਮੋਨਦੀ ਮਦਾਰ=ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਮੱਤ ਵਾਲੇ । ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ=ਇਕ  
ਰਿਖੀਆਂ ਦੇ ਪੁਤ ਜੋ ਘੋੜਿਆਂ ਵਰਗੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਸੀ ।

ਇੱਕ ਸ਼ਿਵਜੀ ਹੋ ਗਏ, ਓਹ ਏਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਇਕ ਹੋਰ ਹੋਏ ਓਹ ਵੀ  
ਚਲੇ ਗਏ, ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਵੀ ਸ਼ਿਵਜੀ ਵਾਂਗ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਏ ਹਨ ।  
ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਵੀ ਕਈ ਹਨ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ  
ਪ੍ਰਸਤਕ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਬੀਰ ਗਏ । ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਫਿਰਕਿਆਂ  
ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਕਿਤਨੇ, ਅਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ ਤੇ ਅੰਸਾ ਅਵਤਾਰ ਤੇ ਪਰਸਰਾਮ  
ਆਦਿਕ ਕਿਤਨੇ ਕਾਲ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਗਏ ਭਾਵ ਮਰ ਗਏ ਹਨ । ਪੀਰ ਤੇ ਪਿਕਾਂਬਰ  
ਇਤਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ  
ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਕੇ ਫੇਰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ  
ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ॥ ੭ ॥ ੭੭ ॥

ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਬਡੇ ਬਡੇ ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਛੱਤ੍ਰ ਹੀ ਕੀ  
ਛਾਯਾ ਕਈ ਕੋਸ ਲੋ ਚਲਤ ਹੈਂ ॥ ਬਡੇ ਬਡੇ ਰਾਜਨਕੇ ਦਾਬਤ  
ਫਿਰਤ ਦੇਸ ਬਡੇ ਬਡੇ ਰਾਜਨ ਕੇ ਦ੍ਰੁਪ ਕੋ ਦਲਤ ਹੈਂ ॥ ਮਾਨ ਸੇ  
ਮਹੀਪ ਅੰ ਦਲੀਪ ਜੈਸੇ ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਬਡੇ ਅਭਿਮਾਨ ਭੁਜ ਦੰਡ ਕੋ  
ਕਰਤ ਹੈਂ ॥ ਦਾਰਾਸੇ ਦਿਲੀਸਰ ਦੁਜੋਧਨ ਸੇ ਮਾਨਧਾਰੀ ਭੋਗਭੋਗ  
ਭੂਮਿ ਅੰਤ ਭੂਮਿ ਮੈ ਮਿਲਤ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੭੮ ॥

ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਏ । ਦ੍ਰੁਪ=ਹੰਕਾਰ ।  
ਮਹੀਪ=ਰਾਜੇ । ਭੁਜ ਬਾਹਾਂ ।

ਵੱਡੇ ੨ ਜੋਗੀ, ਜਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਵੱਡੇ ੨ ਛੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ,  
ਜੋ ਛੱਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਛਾਇਆ ਹੇਠਾਂ ਕਈਆਂ ਕੋਹਾਂ ਤਕ ਚੱਲਦੇ ਸਨ । ਵੱਡਿਆਂ ੨  
ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਦੱਬਦੇ ਭਾਵ ਵੱਸ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ੨  
ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਲਦੇ ਸਨ । ਮਾਨ ਧਾਤਾ ਵਰਗੇ ਰਾਜੇ ਦਲੀਪ ਰਾਜੇ  
ਵਰਗੇ ਛੱਤ੍ਰਧਾਰੀ ਜੇਹੜੇ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਡੰਡਿਆਂ,  
ਡੌਲਿਆਂ ਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਦਾਰਾ ਰਾਜੇ ਵਰਗੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਈਸ਼ਰ ਦੁਰਜੋਧਨ  
ਵਰਗੇ ਹੰਕਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਮਿਟੀ  
ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਏ ਹਨ ॥ ੮ ॥ ੭੮ ॥

ਸਿਜਦੇ ਕਰੇ ਅਨੇਕ ਤੋਪਚੀ ਕਪਟ ਭੇਸ ਪੋਸਤੀ ਅਨੇਕ ਦਾ  
ਨਿਵਾਵਤ ਹੈ ਸੀਸ ਕੋ ॥ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਮੱਲ ਜੋ ਪੈ ਕਾਢਤ ਅਨੇਕ  
ਡੰਡ ਸੋ ਤੋ ਨ ਡੰਡੋਤ ਅਸਟਾਂਗ ਅਥਤੀਸ ਕੋ ॥ ਕਹਾ ਭਯੋ  
ਰੋਗੀ ਜੋਪੈ ਡਾਰਜੋ ਰਹਯੋ ਉਰਧ ਮੁਖ ਮਨ ਤੇ ਨ ਮੂਡ ਨਿਹਰਾਯੋ  
ਆਦਈਸ ਕੋ ॥ ਕਾਮਨਾ ਅਧੀਨ ਸਦਾ ਦਾਮਨਾ ਪ੍ਰਬੀਨ ਏਕ  
ਭਾਵਨਾ ਬਿਹੀਨ ਕੈਸੇ ਪਾਵੈ ਜਗਦੀਸ ਕੋ ॥ ੯ ॥ ੭੯ ॥

ਨਿਮਾਜ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਬਿਅਰਥ ਹੈ । ਡੰਡੋਤ=ਡੰਡੇ ਵਾਂਗ ਹੋਕੇ ਲੰਮੇ ਪੰਕੇ  
ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ । ਅਸਟਾਂਗ=ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ।  
ਅਥਤੀਸ=ਸੰਗਤਿਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ । ਉਰਧ=ਉੱਚਾ  
ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਜਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਮਸੀਤ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਨਿਮਾਜ ਵੇਲੇ  
ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੋਪ ਚਲੋਣ ਵਾਲਾ ਕਪਟ ਦਾ ਭੇਖ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ

ਅਗਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਹ ਕੁਛ ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ  
ਹੈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਉੱਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪੋਸਤ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਵੀ  
ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।  
ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਭਲਵਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਡੰਡ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਓਹ ਕੁਛ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦੇ  
ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਅੱਠ ਤਰਾਂ ਦੀ ਨਮਸਕਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਭਲਵਾਨ  
ਵੀ ਤਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਨਮਸਕਾਰ ਨਾਲ ਭਗਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ  
ਹੋਇਆ ਜੇ ਰੋਗੀ ਉਤਾਹਾਂ ਮੂੰਹ ਸੁੱਟ ਕੇ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਤਾਹਾਂ ਮੂੰਹ  
ਕਰਕੇ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਹੇ ਰੱਬਾ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਕੁਰ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਕੁਛ ਮਨ  
ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਨਿਵਾਇਆ ਹੈ । ਬਹੁਤੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਵੱਸ  
ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸਦਾ ਦੋਲਤ ਨੂੰ ਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ  
ਦੀ ਭਾਵਨਾ=ਸਰਧਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੭੯ ॥

ਸੀਸ ਪਟਕਤ ਜਾਕੇ ਕਾਨ ਮੈ ਖਜੂਰਾ ਧਸੈ ਮੂੰਡ ਛਟਕਤ ਮਿਤ  
ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੀ ਕੇ ਸੋਕ ਸੋ ॥ ਆਕ ਕੋ ਚਰਯਾ ਫਲ ਫੁੱਲ ਕੋ ਭਛੱਯਾ ਸਦਾ  
ਬਨਕੋ ਭੁਮੱਯਾ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਨ ਬੋਕਸੋ ॥ ਕਹਾ ਭਯੋ ਭੇਡ ਜੋ ਘਸਤ  
ਸੀਸ ਬਿੰਛਨ ਸੋ ਮਾਟੀ ਕੋ ਭਛੱਯਾ ਬੋਲ ਪੂਛ ਲੀਜੈ ਜੋਕ ਸੋ ॥  
ਕਾਮਨਾ ਅਧੀਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ ਏਕ ਭਾਵਨਾ ਬਿਹੀਨ  
ਕੈਸੇ ਭੇਟੈ ਪਰਲੋਕ ਸੋ ॥ ੧੦ ॥ ੮੦ ॥

ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕੰਨ ਖਜੂਰਾ ਵੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਓਹ ਸਿਰ ਨੂੰ ਧਰਤੀ  
ਨਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕੁਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਰ ਜਾਵਾਂਗਾ  
ਤਾਂ ਇਹ ਰੋਗੀ ਵੀ ਤਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਮਿਤ੍ਰ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ  
ਸੋਕ ਨਾਲ ਸਿਰ ਛਟਕਦਾ ਭਾਵ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਣ  
ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਅੱਕ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ, ਫਲ ਫੁੱਲ ਦੇ  
ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਸਦਾ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਭੋਣ ਵਾਲਾ ਬੱਕਰੇ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ  
ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਅੱਕ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬਿਛਾਂ ਦੇ ਫਲ ਖਾਣ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭੋਣ ਨਾਲ  
ਵੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਭੇਡ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਿਰਘਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਮਿਟੀ  
ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਜੋਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਪੁੱਛ ਲਓ ਭਾਵ ਸਿਰ ਘਸਾਉਣ ਨਾਲ ਮਿਟੀ ਖਾਣ  
ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਕੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ  
ਬੜੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋਕੇ ਤੇ ਸਰਧਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਕੇ ਕਿਸਤਰਾਂ ਪੁਲੋਕ ਮਿਲ ਸਕੇਗਾ  
ਭਾਵ ਸੁਰਗ ਦੇ ਵਾਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਕਿਸਤਰਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ੧੦ ॥ ੮੦ ॥  
ਨਾਚਿਓ ਈ ਕਰਤ ਮੋਰ ਦਾਦਰ ਕਰਤ ਸੋਰ ਸਦਾ ਘਨਘੋਰ ਘਨ

ਕਰਿਓਈ ਕਰਤ ਹੈ ॥ ਏਕ ਪਾਇ ਠਾਢੇ ਸਦਾ ਬਨਮੇਂ ਰਹਤ ਬਿਖ  
ਫੂਕ ਫੂਕ ਪਾਵ ਭੂਮਿ ਸ੍ਰਾਵਗ ਧਰਤ ਹੈ ॥ ਪਾਹਨ ਅਨੇਕ ਜੁਗ ਏਕ  
ਠੇਰ ਬਾਸ ਕਰੈ ਕਾਗ ਔਰ ਚੀਲ ਦੇਸ ਦੇਸ ਬਿਚਰਤ ਹੈ ॥  
ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਹੀਨ ਮਹਾਦਾਨ ਮੈ ਨ ਹੂਜੈ ਲੀਨ ਭਾਵਨਾ ਬਿਹੀਨ  
ਦੀਨ ਕੈਸੇ ਕੈ ਤਰਤ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ੮੧ ॥

ਦਾਦਰ=ਭੱਡੂ। ਘਨ=ਬੱਦਲ। ਠਾਢੇ=ਖੜੋਤੇ। ਸ੍ਰਾਵਗ=ਸਾਰੇ,  
ਸ੍ਰੈਵੜੇ ਜੈਨੀ। ਪਾਹਨ=ਪੱਥਰ।

ਮੇਰ ਨੱਚਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੀਂਹ ਵੇਲੇ ਭੱਡੂ ਸ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਬਦਲ  
ਬਹੁਤ ਗੱਜਣਾ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਨੱਚਣ ਬੋਲਣ ਤੇ ਗੱਜਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸਰ  
ਦੀ ਪਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਈ ਆਦਮੀ ਨੱਚਣ ਟੱਪਣ ਨੂੰ ਠਾਕਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ  
ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਰੁੱਖ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪੈਰ ਦੇ  
ਭਾਰ ਸਦਾ ਹੀ ਖੜੋਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੈਨੀ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪੈਰ  
ਧਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਇਕ ਪੈਰ ਦੇ ਭਾਰ ਖੜੋਣ ਨਾਲ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚੋਣ ਨਾਲ  
ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁੱਗ ਇਕ ਥਾਂ ਹੀ ਵਾਸਾ ਕਰਦਾ  
ਹੈ, ਕਾਂ ਤੇ ਇੱਲ ਦੇਸਾਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇਕ ਥਾਂ ਖੜੋਣ ਤੇ ਦੇਸਾਂ  
ਵਿਚ ਭੋਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਕੇ ਵੱਡੇ ਦਾਨੀ  
ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਰਧਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਗਰੀਬ ਕਿਸਤਰਾਂ  
ਤਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ॥ ੧੧ ॥ ੮੧ ॥

ਜੈਸੇ ਏਕ ਸ੍ਰਾਂਗੀ ਕਹੂੰ ਜੋਗੀਆ ਬੈਰਾਗੀ ਬਨੈ ਕਬਹੂੰ ਸੰਨਯਾਸ  
ਭੇਸ ਬਨ ਕੈ ਦਿਖਾਵਈ ॥ ਕਹੂੰ ਪਉਨਾਹਾਰੀ ਕਹੂੰ ਬੈਠੇ ਲਾਇ  
ਤਾਰੀ ਕਹੂੰ ਲੋਭ ਕੀ ਖੁਮਾਰੀ ਸੋ ਅਨੇਕ ਗੁਨ ਗਾਵਈ ॥ ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ  
ਚਾਰੀ ਕਹੂੰ ਹਾਥ ਪੈ ਲਗਾਵੈ ਬਾਰੀ ਕਹੂੰ ਡੰਡ ਧਾਰੀ ਹੈਕੈ ਲੋਗਨ  
ਭੁਮਾਵਈ ॥ ਕਾਮਨਾ ਅਧੀਨ ਪਰਯੋ ਨਾਚਤ ਹੈ ਨਾਚਨ ਸੋ ਗਿਆਨ  
ਕੇ ਬਿਹੀਨ ਕੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਪਾਵਈ ॥ ੧੨ ॥ ੮੨ ॥

[ ਭੇਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਹੈ । ]

ਜਿਸਤਰਾਂ ਇਕ ਸਾਂਗੀ ਕਦੀ ਜੋਗੀ ਕਦੀ ਬੈਰਾਗੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਕਦੀ  
ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਭੇਖ ਬਣਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਪੈਣ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਕਿਤੇ

ਤਾੜੀ ਲਾਕੇ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਲੋਭ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਓਹ ਸਾਂਗੀ ਅਨੇਕਾਂ  
ਗੁਣ ਗਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕਿਤੇ ਹੱਥ ਉਤੇ ਬਗੀਚੀ ਭਾਵ ਬਾਗ ਭਾਵ  
ਫਲ ਆਦਕ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਡੰਡਾ ਚੁਕਣ ਵਾਲਾ ਜੋਗੀ ਹੋਕੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ  
ਭਰਮਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੁਰ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ, ਨੱਚਣ ਵਾਲਿਆਂ  
ਵਾਂਗ ਪਿਆ ਨੱਚਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਤਲੀਆਂ ਵਾਂਗ ਨੱਚਦਾ ਹੈ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ  
ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਲੋਕ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ  
ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ੮੨ ॥

ਪੰਚ ਬਾਰ ਗੀਦਰ ਪੁਕਾਰੇ ਪਰੇ ਸੀਤਕਾਲ ਕੁੰਚਰ ਔ ਗਦਹਾ  
ਅਨੇਕ ਦਾ ਪੁਕਾਰਹੀ ॥ ਕਹਾ ਭਯੋ ਜੋਪੈ ਕਲਵਤੁ ਲੀਓ ਕਾਸੀ  
ਬੀਚ ਚੀਰ ਚੀਰ ਚੋਰਟਾ ਕੁਠਾਰਨ ਸੋ ਮਾਰਹੀ ॥ ਕਹਾ ਭਯੋ ਫਾਸੀ  
ਡਾਰ ਬੁਡਿਓ ਜੜ ਗੰਗਧਾਰ ਡਾਰ ਡਾਰ ਫਾਸਿ ਠਗ ਮਾਰ ਮਾਰ  
ਡਾਰਹੀ ॥ ਡੂਬੇ ਨਰਕ ਧਾਰ ਮੂੜ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰ  
ਭਾਵਨਾ ਬਿਹੀਨ ਕੈਸੇ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਚਾਰਹੀ ॥ ੧੩ ॥ ੮੩ ॥

ਬਾਂਗ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਠੰਢ ਪੈਣ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਗਿੱਦੜ ਪੁਕਾਰਦਾ  
ਹੈ ਹਾਥੀ ਖੋਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬੁੱਤਾ ਬੋਲਣ ਨਾਲ ਰੱਬ ਨਹੀਂ  
ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਕਾਸੀ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਆਰਾ ਲਿਆ ਹੈ  
ਚੋਰ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰ ਚੀਰ ਕੇ ਜਾਂ ਕੁਹਾੜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।  
ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਫਾਹੀ ਪਾਕੇ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਮੂਰਖ ਡੁਬ ਗਿਆ ਹੈ,  
ਠੰਗ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਫਾਹੀ ਪਾਕੇ ਮਾਰ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ  
ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੂਰਖ ਆਦਮੀ ਨਰਕਾਂ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਡੁਬ ਗਏ ਸਰਧਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ  
ਕਿਸਤਰਾਂ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਸੱਕਦੇ ਹਨ ॥ ੧੩ ॥ ੮੩ ॥

ਤਾਪ ਕੇ ਸਹੇ ਤੇ ਜੋਪੈ ਪਾਈਐ ਅਤਾਪਨਾਥ ਤਾਪਨਾ ਅਨੇਕ ਤਨ  
ਘਾਇਲ ਸਹਤ ਹੈ ॥ ਜਾਪ ਕੇ ਕੀਏ ਤੇ ਜੋ ਪੈ ਪਾਯਤ ਅਜਾਪ ਦੇਵ  
ਪੂਦਨਾ ਸਦੀਵ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਉਚਰਤ ਹੈ ॥ ਨਭ ਕੇ ਉਡੇ ਤੇ ਜੋ ਪੈ  
ਨਾਰਾਇਣ ਪਾਈਯਤ ਅਨਲ ਅਕਾਸ ਪੰਛੀ ਡੋਲਬੋ ਕਰਤ ਹੈ ॥  
ਆਗ ਮੈ ਜਰੇਤੇ ਗਤਿ ਰਾਂਡਕੀ ਪਰਤ ਕਰ ਪਤਾਲ ਕੇ ਬਾਸੀ ਕਿਉ  
ਭੁਜੰਗ ਨ ਤਰਤ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੮੪ ॥

ਜੇ ਤਪ ਦੇ ਸਹਾਰਨ ਨਾਲ ਭਾਵ ਤਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਤਾਪ=ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਪਨਾ=ਦੁਖ ਜ਼ਖਮੀ ਆਦਮੀ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਖ ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਜਪ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾ ਜਪਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਦਨਾ= ਪਿੰਦਾ ਜਨੌਰ ਸਦਾ ਤੂੰ ਹੀਂ ਤੂੰ ਹੀਂ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਉੱਡਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਪਾਈ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਨਲ=ਹੁਮਾਂ ਪੰਛੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਫਿਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਨਲ= ਜਨੌਰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਨ ਨਾਲ ਗਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰੰਡੀ ਦੇ ਕਰ=ਹਥ ਵਿਚ ਵੀ ਮੁਕਤੀ ਪੈਣੀ ਭਾਵ ਮਿਲਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਤਾਲ ਦੇ ਵੱਸਣ ਨਾਲ ਸੱਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਤਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੪ ॥ ੮੪ ॥

ਕੋਊ ਭਯੋ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਯੋ ਕੋਊ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਊ ਜਤੀ ਅਨਮਾਨਬੋ ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੈ ਏਕੈ ਪਹਿਚਾਨਬੋ ॥ ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ ਦੂਸਰੋ ਨਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ ਮਾਨਬੋ ॥ ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰ ਦੇਵ ਏਕ ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਭੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ ॥ ੧੫ ॥ ੮੫ ॥

[ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਸਭ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ। ]

ਕੋਈ ਸਿਰ ਮੁੰਨਾ ਕੋਈ ਸਨਿਆਸੀ ਜੋਗੀ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਚਾਰੀ ਕੋਈ ਜਤੀ ਅਨਮਾਨਬੋ=ਵਿਚਾਰੋ ( ਹੋਇਆ ਹੈ ) ਰਾਫਜੀ=ਸ਼ੀਆ ਮੁਸਲਮਾਨ । ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ=ਸਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੀਰ, ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਫਿਰਕੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਤ ਵਾਲੇ ਪਰ ਮਨੁਖ ਦੀ ਜਾਤੀ ਸਾਰੇ ਇਕ ਤੋਂ ਜੰਮੇ ਜਾਣੇ ਭਾਵ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਜਾਤ ਸਾਰੇ ਹਨ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾ-ਇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਓਹੋ ਹੀ ਕਰਤਾ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ ਓਹੋ ਹੀ ਰਿਜ਼ਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭੂਲ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸਾਰੇ ਹਨ ਦੂਸਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਦੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ਇਕ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਇਕ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਹੀ ਜੋਤ ਜਾਣੋਂ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹਨ ॥ ੧੫ ॥ ੮੫ ॥

ਦੇਹੁਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਐ ਨਿਵਾਜ ਓਈ ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ

ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਉ ਹੈ ॥ ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਗੰਧੂਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ ਨਜਾਰੇ ਨਜਾਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ ॥ ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ ਖਾਕਬਾਦ ਆਤਸ ਐ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ ॥ ਅਲਹ ਅਭੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਓਈ ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਭੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ੮੬ ॥

[ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ]

ਦੇਹੁਰਾ ਤੇ ਮਸੀਤ ਵੀ ਓਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ ਪੂਜਾ ਤੇ ਨਿਮਾਜ ਵੀ ਓਹੋ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ, ਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਉ= ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਭਾਵ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵੱਖ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਬੰਦੇ ਸਾਰੇ ਰੱਬ ਦੇ ਹਨ। ਦੇਵਤੇ, ਦੈਂਤ, ਜੱਛ, ਗੰਧਰਬ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਭੇਖਾਂ ਦਾ ਵੱਖ ੨ ਪ੍ਰਭਾਉ=ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਾਵ ਬਣਾਉ ਹੈ। ਪਰ ਹਨ ਇਕ ਰੂਪ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਕੰਨ ਹਨ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਦੇਹ ਹੈ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ਜਾਂ ਬਣੋਟ ਹੈ, ਮਿੱਟੀ, ਪੌਣ, ਅੱਗ, ਪਾਣੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਦੇਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਾ ਹੀ ਰਲਾ ਮਿਲਾ ਹੈ। ਅਲੇਖ ਅਭੇਖ ਓਹੋ ਹੀ ਹੈ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਕੁਰਾਣ ਵੀ ਓਹੋ ਹੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਇਕ ਦੇ ਹੀ ਹਨ ਇਕ ਦੀ ਹੀ ਬਣੋਟ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ੮੬ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ ਨਜਾਰੇ ਨਜਾਰੇ ਹੈ ਕੈ ਫੇਰ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿਗੇ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈ ਧੂਰ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰ ਹੀ ਸਮਾਹਿਗੇ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿਗੇ ॥ ਤੈਸੇ ਬਿਸ੍ਵ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿਗੇ ॥ ੧੭ ॥ ੮੭ ॥

[ ਏਕਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ]

ਜਿੱਕਰ ਇਕ ਅੱਗ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ਉਠਦੇ ਹਨ ਓਹ ਵੱਖ ੨ ਹੋਕੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਕਰ ਇਕ ਮਿੱਟੀ ਤੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਧੂੜੀਆਂ ਉਡਕੇ ਪੂਰੀਆਂ ਭਾਵ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਫਿਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਿਣਕੇ ਮਿੱਟੀ ਭਾਵ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਕਰ ਇਕ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਰੰਗ ਸਾਰੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਕਹਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕੁਰ ਹੀ ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਭਾਵ

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਅਭੂਤ=ਨਿਕੇ ਜੀਅ ਤੇ ਭੂਤ=ਵੱਡੇ ਜੀਅ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧੭॥੮੭॥  
 ਕੇਤੇ ਕੱਛ ਮੱਛ ਕੇਤੇ ਉਨ ਕੋ ਕਰਤ ਭੱਛ ਕੇਤੇ ਅੱਛ ਵੱਛ ਹੈ  
 ਸਪੱਛ ਉਡ ਜਾਹਿਗੇ ॥ ਕੇਤੇ ਨਭ ਬੀਚ ਅੱਛ ਪੱਛ ਕੋ ਕਰੈਗੇ  
 ਭੱਛ ਕੇਤਕ ਪ੍ਰਤੱਛ ਹੈ ਪਚਾਇ ਖਾਇ ਜਾਹਿਗੇ ॥ ਜਲ ਕਹਾ ਬਲ  
 ਕਹਾ ਗਗਨ ਕੇ ਗੋਨ ਕਹਾ ਕਾਲ ਕੇ ਬਨਾਏ ਸਬੈ ਕਾਲ  
 ਹੀ ਚਬਾਹਿਗੇ ॥ ਤੇਜ ਜਿਉ ਅਤੇਜ ਮੈ ਅਤੇਜ ਜੈਸੇ ਤੇਜ  
 ਲੀਨ ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿਗੇ ॥ ੧੮ ॥ ੮੮ ॥

ਕਿਤਨੇ ਕੱਛ ਕਿਤਨੇ ਮੱਛ ਕਈ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਤਨੇ ਅੱਛ=ਅੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵੱਛ=ਬੱਚੇ ਹੋਕੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ ਉਡ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਅਕਾਲ ਵਿਚ ਅੰਡਿਆਂ ਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਵੱਡਿਆਂ ੨ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਕੇ ਪਚਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ ਕਿਥੇ ਰੇਤ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਰਨ ਕਿਥੇ ਅਕਾਲ ਦੇ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਲ ਕਿਥੇ ਕਾਲ=ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਬਣਾਏ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਹੀ ਚੱਬ ਲਏ ਹਨ ਜਾਂ ਚੱਬ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ-ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਤਲੁਤ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਹ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹਰਨ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਆਇਆ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਮੱਛੀ ਬੁੜਕਕੇ ਹਰਨ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਇੱਲ ਆਈ ਜੋ ਓਹ ਵੀ ਹਰਨ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਮਰ ਗਈ ਓਧਰੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਓਹ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਓੜਕ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਕਰ ਤੇਜ=ਸੂਰਜ ਅਤੇਜ=ਰਾਤ ਅਤੇ ਰਾਤ ਜਿੱਕਰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਕੁਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੧੮ ॥ ੮੮ ॥

ਕੂਕਤ ਫਿਰਤ ਕੇਤੇ ਰੋਵਤ ਮਰਤ ਕੇਤੇ ਜਲ ਮੈ ਭੁਬਤ ਕੇਤੇ ਆਗ  
 ਮੈ ਜਰਤ ਹੈ ॥ ਕੇਤੇ ਗੀਗਬਾਸੀ ਕੇਤੇ ਮਦੀਨਾ ਮਕਾ ਨਿਵਾਸੀ ਕੇਤਕ  
 ਉਦਾਸੀ ਕੇ ਭੁਮਾਏ ਈ ਫਿਰਤ ਹੈ ॥ ਕਰਵਤ ਸਹਤ ਕੇਤੇ ਭੂਮਿ ਮੈ  
 ਗਡਤ ਕੇਤੇ ਸੂਆ ਪੈ ਚਢਤ ਕੇਤੇ ਦੂਖ ਕੋ ਭਰਤ ਹੈ ॥ ਗੋਨ ਮੈ  
 ਉਡਤ ਕੇਤੇ ਜਲ ਮੈ ਰਹਤ ਕੇਤੇ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਿਹੀਨ ਜਕ ਜਾਰੇਈ  
 ਮਰਤ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ੮੯ ॥

[ਕੋਤਕ ਤਮਾਸ਼ੇ ਕੀ ਹਨ ।]

ਕਿਤਨੇ ਕੁੱਦਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਰੋਂਦੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਭੁਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਗੰਗ ਵਾਸੀ ਹੋਏ ਕਿਤਨੇ ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹੋਏ ਕਿਤਨੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਘੁਮਾਏ ਹੋਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਆਰਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਸੂਲੀ ਜਾਂ ਦੇਵੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਕਿਤਨੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਅਕਾਲ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਹਨ ਕਿਤਨੇ ਜਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗਿਆਨ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਜਕ=ਹਠੀਏ ਜਾਰੇਈ=ਜੜਤਾ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹਠ ਵਿਚ ਸੜਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੧੯ ॥ ੮੯ ॥

ਸੋਧ ਹਾਰੇ ਦੇਵਤਾ ਬਿਰੋਧ ਹਾਰੇ ਦਾਨੋ ਬਡੇ ਬੋਧ ਹਾਰੇ ਬੋਧਕ  
 ਪ੍ਰਬੋਧ ਹਾਰੇ ਜਾਪਸੀ ॥ ਘਸਹਾਰੇ ਚੰਦਨ ਲਗਾਇਹਾਰੇ ਚੋਆ ਚਾਰ  
 ਪੂਜਹਾਰੇ ਪਾਹਨ ਚਢਾਇ ਹਾਰੇ ਲਾਪਸੀ ॥ ਗਾਹ ਹਾਰੇ ਗੋਰਨ  
 ਮਨਾਇ ਹਾਰੇ ਮੜੀ ਮੱਟ ਲੀਪ ਹਾਰੇ ਭੀਤਨ ਲਗਾਇਹਾਰੇ ਛਾਪਸੀ ॥  
 ਗਾਇ ਹਾਰੇ ਗੰਧੂਬ ਬਜਾਇ ਹਾਰੇ ਕਿੰਨਰ ਸਭ ਪਚ ਹਾਰੇ ਪੰਡਿਤ  
 ਤਪੰਤ ਹਾਰੇ ਤਾਪਸੀ ॥ ੨੦ ॥ ੯੦ ॥

ਦੇਵਤੇ ਸੋਧ=ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਦੈਂਤ ਵਿਰੋਧ=ਵੈਰ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਏ। ਬੋਧ=ਜੈਨੀ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਏ, ਬੋਧਕ ਭਾਵ ਮਾੜੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ, ਜਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਏ। ਠਾਕਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਤੇ ਚੋਆ ਰਗੜ ਕੇ ਲਾਕੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਪੱਥਰ ਪੂਜ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜ ਕੇ ਲਾਪਸੀ ਸੀਰਾ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਹਾਰ ਗਏ। ਗੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਾਹ=ਪੂਜਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਮੜੀਆਂ ਤੇ ਮੱਠਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਭੀਤਨ=ਕੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਬਕੇ ਭਾਵ ਹਨੂਮਾਨ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਲੋਹੇ ਦ ਛਾਪੇ ਲਾਕੇ ਵੀ ਹਾਰ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਗੰਧਰਬ ਰਾਗ ਗਾਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਕਿੰਨਰ ਸਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵਜਾਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਪੰਡਤ ਵੀ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਖਪਕੇ ਭਾਵ ਪੜ੍ਹਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਤਾਪਸੀ ਤਪ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ॥ ੨੦ ॥ ੯੦ ॥

ਤਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ

ਨ ਰਾਗੀ ਨ ਰੰਗੀ ਨ ਰੂਪੰ ਨ ਰੇਖੀਨ ਮੋਹੰ ਨ ਕ੍ਰੋਹੰ ਨ ਦ੍ਰੋਹੰ ਨ ਦ੍ਰੋਖੰ ॥  
 ਨ ਕਰਮੰ ਨ ਭਰਮੰ ਨ ਜਨਮੰ ਨ ਜਾਤੰ ॥  
 ਨ ਮਿਤ੍ਰੰ ਨ ਸਤ੍ਰੰ ਨ ਪਿਤ੍ਰੰ ਨ ਮਾਤੰ ॥ ੧ ॥ ੯੧ ॥

ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਚਾਰਦਾ ਹਾਂ—ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਦੋ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ]

ਨ ਉਸਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਰਾਗੀ=ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਨ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਨ ਮੋਹ, ਗੁੱਸਾ, ਛਲ ਦ੍ਰੋਹ ਹੈ। ਨ ਕਰਮ, ਭਰਮ ਜਨਮ, ਜਾਤ ਹੈ। ਨ ਮਿਤ੍ਰ, ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੯੧ ॥

ਨ ਨੇਹੀ ਨ ਗੇਹੀ ਨ ਕਾਮੀ ਨ ਧਾਮੀ ॥ ਨ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨ ਮਿਤ੍ਰੀ ਨ ਸਤ੍ਰੀ ਨ ਭਾਮੀ ॥  
ਅਲੇਖੀ ਅਭੇਖੀ ਅਜੋਨੀ ਸਰੂਪੀ ॥

ਸਦਾ ਸਿੱਧ ਦਾ ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਬਿੱਧ ਰੂਪੀ ॥ ੨ ॥ ੯੨ ॥

ਨ ਪ੍ਰੇਮ, ਘਰ, ਲੋੜ, ਧਾਮ=ਘਰ ਦਾ ਆਸਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨ ਪੁਤ੍ਰ, ਮਿਤ੍ਰ, ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਭਾਮੀ=ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ। ਲੇਖ, ਭੇਖ, ਜਨਮ, ਬਿਨਾਂ ਚੰਗੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਿੱਧੀਆਂ ਭਾਵ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਅਕਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਇਕ ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੯੨ ॥

ਨਹੀ ਜਾਨ ਜਾਈ ਕਛੂ ਰੂਪ ਰੇਖੀ ॥ ਕਹਾ ਬਾਸ ਤਾਂ ਕੋ ਫਿਰੈ ਕਉਣ ਭੇਖੀ ॥  
ਕਹਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਕੋ ਕਹਾ ਕੈ ਕਹਾ ਵੈ ॥ ਕਹਾ ਕੈ ਬਖਾਨੋ ਕਹੈ ਮੈ ਨ ਆ ਵੈ ॥ ੩ ॥ ੯੩ ॥

ਉਸਦਾ ਕੁਛ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਵੱਸਣਾ ਕਿਥੇ ਹੈ ਅਤੇ ਕੇਹੜੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਹੋ ਜੇਹਾ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹੇਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਕਰਕੇ ਆਖਾਂ, ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੯੩ ॥

ਨ ਰੋਗੀ ਨ ਸੋਗੀ ਨ ਮੋਹੀ ਨ ਮਾਤੀ ॥ ਨ ਕਰਮੀ ਨ ਭਰਮੀ ਨ ਜਨਮੀ ਨ ਜਾਤੀ ॥  
ਅਦੈਖੀ ਅਭੇਖੀ ਅਜੋਨੀ ਸਰੂਪੀ ॥ ਨ ਮੋਏ ਕ ਰੂਪੇ ਨ ਮੋਏ ਕ ਰੂਪੇ ॥ ੪ ॥ ੯੪ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਰੋਗ ਸੋਗ ਹੈ ਨ ਮੋਹ ਵਿਚ ਮੱਤਾ ਹੈ। ਨ ਕਰਮ ਭਰਮ ਜਨਮ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਦ੍ਰੋਹ, ਭੇਖ ਜੂਨ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੯੪ ॥

ਪਰੇਅੰ ਪਰਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਗਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥

ਅਛੇਦੰ ਅਛੈ ਆਦਿ ਅਦੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥

ਨ ਜਾਤੰ ਨ ਪਾਤੰ ਨ ਰੂਪੰ ਨ ਰੰਗੇ ॥

ਨ ਮੋ ਆਦਿ ਅਭੰਗੇ ਨ ਮੋ ਆਦਿ ਅਭੰਗੇ ॥ ੫ ॥ ੯੫ ॥

ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਗਿਆ=ਅਕਲ ਦੇ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਛੇਦ, ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਮੱਢ ਹੈ ਦ੍ਰੋਹ ਰਹਿਤ ਮੋਤ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਨ ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ

ਰੂਪ ਰੰਗ ਹੈ। ਜੇ ਮੱਢ ਤੋਂ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੯੫ ॥  
ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੇ ਕੀਟ ਕੋਟੈ ਉਪਾਏ ਉਸਾਰੇ ਗੜੇ ਫੇਰ ਮੇਟੇ ਬਨਾਏ।  
ਅਗਾਏ ਅਭੈ ਆਦਿ ਅਦੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ॥

ਪਰੇਅੰ ਪਰਾ ਪਰਮ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥ ੬ ॥ ੯੬ ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਕਿਤਨੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਗੇ ਕਰੋੜਾਂ ਕੀੜੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਸਾਰੇ=ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਫੇਰ ਮੇਟੇ=ਨਾਸ ਕੀਤੇ ਫੇਰ ਮੁੜਕੇ ਗੜੇ=ਘੜੇ ਭਾਵ ਬਣਾਏ ਤੇ ਫੇਰ ਮਾਰੇ। ਬਿਅੰਤ ਹੈ ਡਰ ਰਹਿਤ ਸਭ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ ਦੋਤ ਰਹਿਤ ਨ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਵੱਡਾ, ਅਕਲ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੯੬ ॥

ਨ ਆਪੰ ਨ ਬਿਆਪੰ ਅਗਾਪੰ ਸਰੂਪੇ ॥ ਅਖੰਡ ਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਦਿ ਅਛੈ ਬਿਭੂ ਤੇ ॥  
ਨ ਜਨਮੰ ਨ ਮਰਨੰ ਨ ਬਰਨੰ ਨ ਬਿਆਪੇ ॥

ਅਖੰਡੇ ਪ੍ਰਚੰਡੇ ਅਦੰਡੇ ਅਸਾਧੇ ॥ ੭ ॥ ੯੭ ॥

ਨ ਮਨ ਦੀ ਪੀੜ ਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਦੁਖ, ਬਿਅੰਤ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਵਿਭੂਤੀ ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਰੰਗ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਛੋਂਹਦਾ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੱਖੇ ਤੇਜ਼ ਵਾਲਾ ਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਜਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨ ਵੱਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੯੭ ॥

ਨ ਨੇਹੀ ਨ ਗੇਹੀ ਸਨੇਹੀ ਸਨਾਥੇ ॥ ਉਦੰਡੇ ਅਮੰਡੇ ਪ੍ਰਚੰਡੇ ਪ੍ਰਮਾਥੇ ॥  
ਨ ਜਾਤੇ ਨ ਪਾਤੇ ਨ ਸੱਤ੍ਰੇ ਨ ਮਿਤ੍ਰੇ ॥

ਸੁ ਭੂਤੇ ਭਵਿੱਖੇ ਭਵਾਨੇ ਅਚਿਤ੍ਰੇ ॥ ੮ ॥ ੯੮ ॥

ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਨ ਘਰ ਹੈ ਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਲਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੰਡ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਬਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਨ ਜਾਤ ਪਾਤ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਨ ਪਿੱਛੇ ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਮੂਰਤੀ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੯੮ ॥

ਨ ਰਾਯੰ ਨ ਰੰਕੰ ਨ ਰੂਪੰ ਨ ਰੇਖੀ ॥ ਨ ਲੋਭੰ ਨ ਚੋਭੰ ਅਭੂਤੰ ਅਭੇਖੰ ॥  
ਨ ਸਤ੍ਰੰ ਨ ਮਿਤ੍ਰੰ ਨ ਨੇਹੰ ਨ ਗੇਹੰ ॥

ਸਦੈਵੰ ਸਦਾ ਸਰਬ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਨੇਹੰ ॥ ੯ ॥ ੯੯ ॥

ਨ ਉਹ ਰਾਜਾ ਹੈ ਨ ਗਰੀਬ ਹੈ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਲੋਭ, ਈਰਖਾ,



ਸਰੀਰ ਭੇਖ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਵੈਰੀ ਮਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰੇਮ, ਘਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੯੯ ॥

ਨ ਕਾਮੰ ਨ ਕ੍ਰੋਧੰ ਨ ਲੋਭੰ ਨ ਮੋਹੰ ਅਜੋਨੀ ਅਛੈ ਆਦਿ ਅਦੈ ਅਜੋਹੰ ॥

ਨ ਜਨਮੰ ਨ ਮਰਨੰ ਨ ਬਰਨੰ ਨ ਬਿਆਧੰ ॥

ਨ ਰੋਗੰ ਨ ਸੋਗੰ ਅਭੈ ਨਿਬਿਖਾਧੰ ॥ ੧੦ ॥ ੧੦੦ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਮ, ਗੁੱਸਾ, ਲੋਭ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੂਨ, ਨਾਸ ਮੁੱਢ ਦੁੱਤ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਨ ਰੋਗ ਦੁਖ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਰੋਗ ਸੋਗ ਡਰ ਤੇ ਬਿਖਾਦ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੧੦੦ ॥

ਅਛੇਦੰ ਅਭੇਦੰ ਅਕਰਮੰ ਅਕਾਲੰ ਅਖੰਡੰ ਅਭੰਡੰ ਪ੍ਰਚੰਡੰ ਅਪਾਲੰ ॥

ਨ ਤਾਤੰ ਨ ਮਾਤੰ ਨ ਜਾਤੰ ਨ ਕਾਯੰ ॥

ਨ ਨੇਹੰ ਨ ਗੇਹੰ ਨ ਭਰਮੰ ਨ ਭਾਯੰ ॥ ੧੧ ॥ ੧੦੧ ॥

ਛੇਦ ਭੇਦ ਕਰਮ ਮੋਤ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਮੋਤ ਨਿੰਦਿਆ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਜਾਤੀ ਦੇਹ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਨ ਪ੍ਰੇਮ, ਘਰ, ਭਰਮ, ਭਰਾ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ੧੦੧ ॥

ਨ ਰੂਪੰ ਨ ਭੂਪੰ ਨ ਕਾਯੰ ਨ ਕਰਮੰ ਨ ਤ੍ਰਾਸੰ ਨ ਪ੍ਰਾਸੰ ਨ ਭੇਦੰ ਨ ਭਰਮੰ ॥

ਸਦੈਵੰ ਸਦਾ ਸਿੱਧ ਬ੍ਰਿਧੰ ਸਰੂਪੇ ॥

ਨਮੋ ਏਕ ਰੂਪੇ ਨਮੋ ਏਕ ਰੂਪੇ ॥ ੧੨ ॥ ੧੦੨ ॥

ਰੂਪ, ਰਾਜਾ ਸਰੀਰ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਰ, ਫਾਹੀ ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਦਾ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਾਧੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਕ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ੧੦੨ ॥

ਨਿਉਕਤੰ ਪ੍ਰਭਾ ਆਦਿ ਅਨੁਕਤੰ ਪ੍ਰਤਾਪੇ ॥

ਅਜੁਗਤੰ ਅਛੈ ਆਦਿ ਅਵਿਕਤੇ ਅਥਾਪੇ ॥

ਬਿਭੁਗਤੰ ਅਛੈ ਆਦਿ ਅਛੈ ਸਰੂਪੇ ॥

ਨਮੋ ਏਕ ਰੂਪੇ ਨਮੋ ਏਕ ਰੂਪੇ ॥ ੧੩ ॥ ੧੦੩ ॥

ਨਿਉਕਤੰ=ਨਹੀਂ ਕਥਨ ਹੁੰਦੀ ਸੋਭਾ ਅਨੁਕਤੰ=ਨਹੀਂ ਕਥਨ ਹੁੰਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕਰ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਸ ਰਹਿਤ, ਅਵਿਕਤੇ=ਵਿਅਕਤੀ=ਸਰੀਰ ਰਹਿਤ ਹੈ

ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਥਾਪ=ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਕ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ੧੦੩ ॥

ਨ ਨੇਹੰ ਨ ਗੇਹੰ ਨ ਸੋਕੰ ਨ ਸਾਕੰ ॥ ਪਰੇਅੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ਪੁਨੀਤੰ ਅਤਾਕੰ ॥

ਨ ਜਾਤੰ ਨ ਪਾਤੰ ਨ ਮਿਤ੍ਰੰ ਨ ਮੰਤ੍ਰੰ ॥ ਨ ਮੋਏਕਤੰ ਤੇ ਨ ਮੋਏਕਤੰ ਤੇ ॥ ੧੪ ॥ ੧੦੪ ॥

ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਘਰ ਸੋਕ ਸਾਕ ਹੋ। ਪਰੇ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨ ਜਾਤ ਪਾਤ ਹੈ ਨ ਓਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਨ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਕ ਤੰਤ੍ਰ=ਵੱਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੧੦੪ ॥

ਨ ਧਰਮੰ ਨ ਭਰਮੰ ਨ ਸਰਮੰ ਨ ਸਾਕੰ ॥ ਨ ਬਰਮੰ ਨ ਚਰਮੰ ਨ ਕਰਮੰ ਨ ਬਾਕੰ ॥

ਨ ਸਤ੍ਰੰ ਨ ਮਿਤ੍ਰੰ ਨ ਪੁਤ੍ਰੰ ਸਰੂਪੇ ॥

ਨਮੋ ਆਦਿ ਰੂਪੇ ਨਮੋ ਆਦਿ ਰੂਪੇ ॥ ੧੫ ॥ ੧੦੫ ॥

ਧਰਮ, ਭਰਮ, ਲਾਜ, ਸਾਕ ਬਿਨਾਂ ਹੋ। ਸੰਜੋਅ, ਢਾਲ ਕੰਮ, ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਤ੍ਰ, ਮਿਤ੍ਰ, ਪੁਤ੍ਰ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਦਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ੧੦੫ ॥

ਕਹੂੰ ਕੰਜਕੇ ਮੰਜਕੇ ਭਰਮ ਭੂਲੇ ॥ ਕਹੂੰ ਰੰਕਕੇ ਰਾਜਕੇ ਧਰਮ ਅਲੂਲੇ ॥

ਕਹੂੰ ਦੇਸਕੇ ਭੇਸਕੇ ਧਰਮ ਧਾਮੇ ॥

ਕਹੂੰ ਰਾਜਕੇ ਸਾਜਕੇ ਬਾਜ ਤਾਮੇ ॥ ੧੬ ॥ ੧੦੬ ॥

[ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ]

ਕਿਤੇ ਕੋਲ ਦਾ ਮੰਜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਭਰਮ=ਭੈਰਾ ਹੋਕੇ ਭੁੱਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਗਰੀਬ ਹੋਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਧਰਮ=ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਅਲੂਲੇ=ਇਸਥਿਤ ਭਾਵ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਬਣੇਣ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਮਾਜ ਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਬਾਜਾਂ ਦਾ ਤਾਮ=ਖਾਣਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ੧੦੬ ॥

ਕਹੂੰ ਅੱਛ ਕੇ ਪੱਛ ਕੇ ਸਿੱਧ ਸਾਧੇ ॥ ਕਹੂੰ ਸਿੱਧਕੇ ਬੁੱਧਕੇ ਬਿੱਧ ਲਾਧੇ ॥

ਕਹੂੰ ਅੰਗ ਕੇ ਰੰਗ ਕੇ ਸੰਗ ਦੈਖੇ ॥

ਕਹੂੰ ਜੰਗ ਕੇ ਰੰਗ ਕੇ ਰੰਗ ਪੇਖੇ ॥ ੧੭ ॥ ੧੦੭ ॥

ਕਿਤੇ ਅੱਛ=ਇਸ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਪੱਛ=ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਅਪੱਛਰਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਧਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧਦਾ

ਹੈ ਭਾਵ ਬਰਕਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਸਿੱਧੀਆਂ ਤੇ ਅਕਲ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਵਿਦਯਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਵਾਲੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ॥੧੭॥੧੦੭॥

ਕਹੂੰ ਧਰਮ ਕੇ ਕਰਮ ਕੇ ਹਰਮ ਜਾਨੇ ॥

ਕਹੂੰ ਧਰਮ ਕੇ ਕਰਮ ਕੇ ਭਰਮ ਮਾਨੇ ॥

ਕਹੂੰ ਚਾਰ ਚੇਸਟਾ ਕਹੂੰ ਚਿਤ੍ਰ ਰੂਪੰ ॥

ਕਹੂੰ ਪਰਮ ਪ੍ਰਗਯਾ ਕਹੂੰ ਸਰਬ ਭੂਪੰ ॥ ੧੮ ॥ ੧੦੮ ॥

ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਹਰਮ=ਮਕਾਨ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮੂਰਤੀ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ੨ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਵੱਡੀ ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਕਿਤੇ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ੧੦੮ ॥

ਕਹੂੰ ਨੇਹ ਗ੍ਰਹਿ ਕਹੂੰ ਦੇਹ ਦੋਖੰ ॥ ਕਹੂੰ ਔਖਧੀ ਰੋਗ ਕੇ ਸੋਕ ਸੋਖੰ ॥

ਕਹੂੰ ਦੇਵ ਬਿਦਯਾ ਕਹੂੰ ਦੈਤ ਬਾਨੀ ॥

ਕਹੂੰ ਜੱਛ ਗੰਧਰਬ ਕਿੰਨਰ ਕਹਾਨੀ ॥ ੧੯ ॥ ੧੦੯ ॥

ਕਿਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਕਿਤੇ ਦੇਹ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਣ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਰੋਗ ਦੀ ਦਵਾਈ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਵੇਦ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿਤੇ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਕੌੜਾ । ਕਿਤੇ ਜੱਛਾਂ ਗੰਧਰਬਾਂ ਕਿੰਨਰਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਭਾਵ ਰਾਗ ਗੌਂਦਾ ਤੇ ਸਾਜ ਵਜੌਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ੧੦੯ ॥

ਕਹੂੰ ਰਾਜਸੀ ਸਾਤਕੀ ਤਾਮਸੀਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਬਿਦਯਾ ਧਰੇ ਤਾਪਸੀਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਰੋਗ ਰਹਤਾ ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਜੁਗਤੰ ॥

ਕਹੂੰ ਭੂਮਿ ਕੀ ਭੁਗਤ ਮੈ ਭੂਮ ਭੁਗਤੰ ॥ ੨੦ ॥ ੧੧੦ ॥

ਕਿਤੇ ਰਜੋ ਸਤੋ ਤਮੋ ਗੁਣ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਜੋਗ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਤਪਸੀ ਦਾ ਭੇਸ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਹੈ ਜਾਂ ਜੋਗ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ ਤਪਸੀ ਦਾ ਖੇਪ ਧਰਦੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਜੋਗ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਵਾਲੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਭੁਗਤੀ ਹੋਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਦੇ ਹੋ ॥ ੨੦ ॥ ੧੧੦ ॥

ਕਹੂੰ ਦੇਵ ਕੰਨਿਆ ਕਹੂੰ ਦਾਨਵੀ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਜੱਛ ਬਿਦਯਾ ਧਰੇ ਮਾਨਵੀ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਰਾਜਸੀ ਹੋ ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਕੰਨਿਆ ॥

ਕਹੂੰ ਸਿਸਟਿਕੀ ਪ੍ਰਿਸਟਕੀ ਰਿਸਟ ਪੁੰਨਿਆ ॥ ੨੧ ॥ ੧੧੧ ॥

ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਬਣ ਰਹੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਰਾਗੀਆਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਧਰ ਰਹੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਿਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਸਿਸਟ=ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁਕਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਨਿਆਂ=ਵੱਡੇ ਸੱਪ ਦੀ ਪ੍ਰਿਸਟ=ਪਿਠ, ਰਿਸਟ=ਬਹੁਤ ਪੱਕੀ ਤਕੜੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹੋ ਭਾਵ ਸੱਪ ਹੋਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਚੁਕਕੇ ਖੜੋਤੇ ਹੋ ॥੨੧॥੧੧੧॥

ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਿਦਿਆ ਕਹੂੰ ਬਿਓਮ ਬਾਨੀ ॥

ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਾਬ ਕਥੈ ਕਹਾਨੀ ॥ ਕਹੂੰ ਅਦ੍ਰਸਾਰੰ ਕਹੂੰ ਭਦ੍ਰ ਰੂਪੰ ॥

ਕਹੂੰ ਮੱਦ੍ਰ ਬਾਨੀ ਕਹੂੰ ਛਿਦ੍ਰ ਸਰੂਪੰ ॥ ੨੨ ॥ ੧੧੨ ॥

ਕਿਤੇ ਵੇਦ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਕਿਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਕੋਕ ਦੀ ਕਾਬ ਦੁਆਰੇ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀ ਕਰਦੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਤੱਤ ਪਾਰਬਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਭਾਵ ਪਾਰਬਤੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਸੂਚਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਭੱਦ੍ਰ=ਕਲਿਆਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਦਾਗ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥੨੨॥੧੧੨॥

ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਿਦਿਆ ਕਹੂੰ ਬਾਕ ਰੂਪੰ ॥ ਕਹੂੰ ਚੇਸਟਾ ਚਾਰ ਚਿਤ੍ਰੰ ਸਰੂਪੰ ॥

ਕਹੂੰ ਪਰਮ ਪੁਰਾਨ ਕੇ ਪਾਰ ਪਾਵੈ ॥

ਕਹੂੰ ਬੈਠ ਕੁਰਾਨ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਵੈ ॥ ੨੩ ॥ ੧੧੩ ॥

ਕਿਤੇ ਵੇਦ ਦੀ ਵਿਦਿਆ, ਕਰਮ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਡਰ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਵ ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਾਰ ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਪਾ ਰਹੇ ਹੋ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਬੈਠ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਵੇ ਹੋ ॥ ੨੩ ॥ ੧੧੩ ॥

ਕਹੂੰ ਸੁਧ ਸੇਖੰ ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਧਰਮੰ ॥ ਕਹੂੰ ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਕਹੂੰ ਬਾਲਕਰਮੰ ॥

ਕਹੂੰ ਜੁਲ ਸਰੂਪੰ ਜਰਾ ਰਹਤ ਦੇਹੰ ॥

ਕਹੂੰ ਨੇਹ ਦੇਹੰ ਕਹੂੰ ਤਿਆਗ ਗ੍ਰਹੰ ॥ ੨੪ ॥ ੧੧੪ ॥

ਕਿਤੇ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਹੋ ਕਿਤੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਧਰਮ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਬ੍ਰਿਧ ਉਮਰ ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਭਾਵ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਦੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਅੰਗ ਦਾ ਰੂਪ ਬੁਢੇਪੇ ਰਹਿਤ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਹੋ । ਕਿਤੇ ਦੇਹ

ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥੨੪॥੧੧੪॥

ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਭੋਗੀ ਕਹੂੰ ਰੋਗ ਰਾਗੀ ॥

ਕਹੂੰ ਰੋਗ ਰਹਤਾ\* ਕਹੂੰ ਭੋਗ ਤਿਆਗੀ ॥

ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਸਾਜੀ ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਰੀਤੀ ॥

ਕਹੂੰ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਗਿਆ ਕਹੂੰ ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤੀ ॥ ੨੫ ॥ ੧੧੫ ॥

ਕਿਤੇ ਜੋਗ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਰਾਗੀ=ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਰੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਤੇ ਕਿਤੇ ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਮਾਜ ਹੋ ਕਿਤੇ ਰਾਜਨੀਤ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਪੂਰੀ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਕਿਤੇ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥ ੨੫ ॥ ੧੧੫ ॥ \*ਕਿਤੇ ਹਰਤਾ ਵੀ ਪਾਠ ਹੈ।

ਕਹੂੰ ਆਰਬੀ ਤੋਰਕੀ ਪਾਰਸੀ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਪਹਲਵੀ ਪਸਤਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਦੇਸ ਭਾਖਯਾ ਕਹੂੰ ਦੇਵਬਾਨੀ ॥

ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਬਿਦਿਆ ਕਹੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ॥ ੨੬ ॥ ੧੧੬ ॥

[ਦੇਸ ਦੇਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੈ]

ਕਿਤੇ ਅਰਬੀ, ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ, ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਪਹਲਵੀ ਬੋਲੀ, ਪਸਤੋ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਦੇਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੋ ਕਿਤੇ ਰਾਜ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਦਿਤੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਭਾਵ ਰਾਜੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋ ॥ ੨੬ ॥ ੧੧੬ ॥

ਕਹੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਦਿਆ ਕਹੂੰ ਤੰਤ੍ਰ ਸਾਰੰ ॥

ਕਹੂੰ ਜੰਤ੍ਰ ਰੀਤੰ ਕਹੂੰ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰੰ ॥

ਕਹੂੰ ਹੋਮ ਪੂਜਾ ਕਹੂੰ ਦੇਵ ਅਰਚਾ ॥

ਕਹੂੰ ਪਿੰਗਲਾ ਚਾਰਣੀ ਗੀਤ ਚਰਚਾ ॥ ੨੭ ॥ ੧੧੭ ॥

ਕਿਤੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਕਿਤੇ ਜਾਦੂ ਟੂਣਿਆਂ ਦਾ ਤੰਤ੍ਰ ਬਣੇ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਗੀਤੀ ਕਿਤੇ ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਅੰਗ ਦਾ ਹੋਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਦਾ ਅਰਚਾ=ਛਿਣਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਪਿੰਗਲਾਂ ਦੇ ਛੰਦ, ਕਿਤੇ ਭੱਟਾਂ ਬੀ ਬੋਲੀ, ਗੋਣ ਗੋਣੇ, ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥ ੨੭ ॥ ੧੧੭ ॥

ਕਹੂੰ ਬੀਨ ਬਿਦਿਆ ਕਹੂੰ ਗਾਨ ਗੀਤੰ ॥

ਕਹੂੰ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤੰ ॥

ਕਹੂੰ ਨਿਤੁ ਬਿਦਿਆ ਕਹੂੰ ਨਾਗ ਬਾਨੀ ॥

ਕਹੂੰ ਗਾਰੜੂ ਗੂੜ ਕਥੈ ਕਹਾਨੀ ॥ ੨੮ ॥ ੧੧੮ ॥

ਕਿਤੇ ਬੀਨ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖ ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਗੋਣ ਗੋਂ ਦੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਮਲੇਛਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਕਿਤੇ ਵੇਦ ਦੀ ਗੀਤੀ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਨਚਣ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਕਿਤੇ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਛੰਦ ਰਕਨਾ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਪਤ ਕਹਾਣੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ॥ ੨੮ ॥ ੧੧੮ ॥

ਕਹੂੰ ਅੱਛਰਾ ਪੱਛਰਾ ਮੱਛਰਾ ਹੋ ॥ ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬਿਦਿਆ ਅਭੂਤੰ ਪ੍ਰਭਾ ਹੋ ॥

ਕਹੂੰ ਛੈਲ ਛਾਲਾ ਧਰੇ ਛਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ॥

ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਸਾਜੀ ਧਿਰਾਜਾਧਿਕਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ੧੧੯ ॥

ਕਿਤੇ ਇਸ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਜਾਂ ਪਤਾਲ ਦੀਆਂ ਇਸਤੀਆਂ, ਸੁਰਗ ਦੀਆਂ ਇਸਤੀਆਂ ਮੱਛਰਾ=ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੀਆਂ ਇਸਤੀਆਂ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਸੁਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਕਿਤੇ ਅਭੂਤ=ਅਸਚਰਜ ਸੋਭਾ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਬਹੁਤ ਸੰਦਰ ਰੂਪ ਕਿਤੇ ਹਰਨ ਦੀ ਖੱਲ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕਿਤੇ ਛੱਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਕਿਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਕੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਿਪਤੀ=ਮਾਲਕ ਹੋ ॥ ੨੯ ॥ ੧੧੯ ॥

ਨਮੋ ਨਾਥ ਪੂਰੇ ਸਦਾ ਸਿੱਧ ਦਾਤਾ ॥

ਅਛੇਦੀ ਅਛੈ ਆਦਿ ਅਦੈ ਬਿਧਾਤਾ ॥

ਨ ਤ੍ਰਸਤੰ ਨ ਗ੍ਰਸਤੰ ਸਮਸਤੰ ਸਰੂਪੇ ॥

ਨਮਸਤੰ ਨਮਸਤੰ ਤੁਅਸਤੰ ਅਭੂਤੇ ॥ ੩੦ ॥ ੧੨੦ ॥

ਹੇ ਪੂਰੇ ਮਾਲਕ ਸਦਾ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਛੇਦ ਨਾਸ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਦਾ ਮੁੱਢ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿਤ ਸਾਰੇ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਨ ਤੰਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤ੍ਰਸਤੰ=ਡਰ ਹੈ ਨ ਤੂੰ ਘਰਬਾਰੀ ਹੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਰੂਪਾਂ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਅਸਤੰ=ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤੂੰ ਅਭੂਤੇ=ਅਸਚਰਜ ਜਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੩੦ ॥ ੧੨੦ ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥

ਅਬਯਕਤ ਤੇਜ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਅਛੈ ਸਰੂਪ ਅਦੈ ਅਨਾਸ ॥

ਅਨਤੁਟ ਤੇਜ ਅਨਖੁਟ ਭੰਡਾਰਾ ਦਾਤਾ ਦੁਰੰਤ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ੧੨੧ ॥

[ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ।]

ਸ਼ਰੀਰ ਰਹਿਤ ਤੇਜ ਹੈ, ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਚਾਨਣ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ, ਦ੍ਰਿੜ ਬਿਨਾਂ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਚਾਨਣ ਹੈ, ਖੜਾਨੇ ਮੁਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਿਅੰਤ ਦਾਤਾ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੧੨੧ ॥

ਅਨਭੂਤ ਤੇਜ ਅਨਛਿੱਜ ਗਾਤ ॥ ਕਰਤਾ ਸਦੀਵ ਹਰਤਾ ਸਨਾਤ ॥

ਆਸਨ ਅਡੋਲ ਅਨਭੂਤ ਕਰਮ ॥

ਦਾਤਾ ਦਇਆਲ ਅਨਭੂਤ ਧਰਮ ॥ ੨ ॥ ੧੨੨ ॥

ਅਸਚਰਜ ਚਾਨਣ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ। ਸਦਾ ਕਰਤਾ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਹਰਤਾ ਆਪ ਨਾਸ ਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬਹਿਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਤੇ ਅਸਚਰਜ ਕੰਮ ਹਨ। ਦਿਆਲੂ ਦਾਤਾ ਹੈ ਅਸਚਰਜ ਧਰਮ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਰਹਿਤ ਤੇ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੧੨੨ ॥

ਜਿਹ ਸੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਹਿ ਜਨਮ ਜਾਤਾ ॥ ਜਿਹ ਪੁਤ੍ਰ ਭ੍ਰਾਤ ਨਹੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਮਾਤਾ ॥

ਜਿਹ ਕਰਮ ਭਰਮ ਨਹੀ ਧਰਮ ਧਿਆਨ ॥

ਜਿਹ ਨੇਹ ਗੇਹ ਨਹੀ ਬਿਓਤ ਬਾਨ ॥ ੩ ॥ ੧੨੩ ॥

ਜਿਸ ਦਾ ਸੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ਤੇ ਜਨਮ ਜਾਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਭਰਾ, ਮਿੱਤ੍ਰ, ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਕਰਮ ਭਰਮ ਧਰਮ ਧਿਆਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਨ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਨ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਨ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਨ ਘਰ ਹੈ ਤੇ ਬਾਣਾ ਵੀ ਵਿਉਂਤਿਆਂ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਬਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੧੨੩ ॥

ਜਿਹ ਜਾਤਪਾਤ ਨਹੀ ਸੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰ ॥ ਜਿਹ ਨੇਹਗੇਹ ਨਹੀ ਚਿਹਨ ਚਿੱਤ੍ਰ ॥

ਜਿਹ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਹੀ ਰਾਗ ਰੇਖ ॥

ਜਿਹ ਜਨਮ ਜਾਤ ਨਹੀ ਭਰਮ ਭੇਖ ॥ ੪ ॥ ੧੨੪ ॥

ਜਿਸਦੀ ਜਾਤੀ ਪਾਤੀ ਸੱਤ੍ਰ, ਮਿੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਘਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿਸਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ ਜਾਤੀ ਭਰਮ ਭੇਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੧੨੪ ॥

ਜਿਹ ਕਰਮ ਭਰਮ ਨਹੀ ਜਾਤ ਪਾਤ ॥

ਨਹੀ ਨੇਹ ਗੇਹ ਨਹਿ ਪਿੱਤ੍ਰ ਮਾਤਾ ॥ ਜਿਹ ਨਾਮ ਥਾਮ ਨਹੀ ਬਰਗ ਬਿਆਧ ॥

ਜਿਹ ਰੋਗ ਸੋਗ ਨਹੀ ਸਤ੍ਰ ਸਾਧ ॥ ੫ ॥ ੧੨੫ ॥

ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਤੇ ਜਾਤੀ ਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਘਰ ਵਿਚ ਤੇ ਨ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਥਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਤਿਆਂ ਬਿਲਿਆਂ ਦਾ ਬਰਗ=ਅਕੱਠ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਸਾਧ=ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੧੨੫ ॥

ਜਿਹ ਤ੍ਰਾਸ ਵਾਸ ਨਹੀ ਦੇਹ ਨਾਸ ॥ ਜਿਹ ਆਦਿ ਅੰਤ ਨਹੀ ਰੂਪ ਰਾਸ ॥

ਜਿਹ ਰੋਗ ਸੋਗ ਨਹੀ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ॥

ਜਿਹ ਤ੍ਰਾਸ ਆਸ ਨਹੀ ਭੂਮਿ ਭੁਗਤਿ ॥ ੬ ॥ ੧੨੬ ॥

ਜਿਸ ਨੂੰ ਨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤ੍ਰਾਸ=ਭਰ ਹੈ ਨ ਉਸ ਦਾ ਕਿਤੇ ਵਸੇਰਾ ਹੈ, ਨਾਂ ਹੀ ਦੇਹ ਨਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਰੂਪ ਦੀ ਖਾਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਸੋਗ ਤੇ ਜੋਗ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨ ਕੋਈ ਭਰ ਹੈ ਨ ਆਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੧੨੬ ॥

ਜਿਹ ਕਾਲ ਬਿਆਲ ਕਟਿਓ ਨ ਅੰਗ ॥ ਅੱਛੈ ਸਰੂਪ ਅੱਖੈ ਅਭੰਗ ॥

ਜਿਹ ਨੇਤ ਨੇਤ ਉਚਰੰਤ ਬੇਦ ॥ ਜਿਹ ਅਲਖ ਰੂਪ ਕੱਥਤ ਕਤੇਬਾ ॥ ੭ ॥ ੧੨੭ ॥

ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਰੂਪ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਵਿਘਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ ਬੇਦ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਕਤੇਬਾ ਕਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥ ੭ ॥ ੧੨੭ ॥

ਜਿਹ ਅਲਖ ਰੂਪ ਆਸਨ ਅਡੋਲ ॥ ਜਿਹ ਅਮਿਤ ਤੇਜ ਅੱਛੈ ਅਤੋਲ ॥

ਜਿਹ ਧਿਆਨ ਕਾਜ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅਨੰਤ ॥

ਕਈ ਕਲਪ ਜੋਗ ਸਾਧਤ ਦੁਰੰਤ ॥ ੮ ॥ ੧੨੮ ॥

ਜਿਸ ਦਾ ਨ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਇਸਥਤ ਆਸਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਦ ਚਾਨਣ ਅਮਿਣ ਹੈ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਅਤੋਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ ਬਿਅੰਤ ਮੁਨੀ ਜਨ, ਕਈ ਕਲਪਾਂ ਤਕ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤਾਈ ਬਿਅੰਤ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਦੇ ਭਾਵ ਧਿਆਨ ਲਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੮ ॥ ੧੨੮ ॥

ਤਨ ਸੀਤ ਘਾਮ ਬਰਖਾ ਸਹੰਤ ॥ ਕਈ ਕਲਪ ਏਕ ਆਸਨ ਬਿਤੰਤ ॥

ਕਈ ਜਤਨ ਜੋਗ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਾਰ ॥

ਸਾਧੰਤ ਤਦਪਿ ਪਾਵਤ ਨ ਪਾਰ ॥ ੯ ॥ ੧੨੯ ॥

ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਬਰਖਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠੇ ਕਈ ਜੁਗ ਗੁਜਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਜਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋਗ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦੇ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੯ ॥ ੧੨੯ ॥

ਕਈ ਉਰਧ ਬਾਹੁ ਦੇਸਨ ਭ੍ਰਮੰਤਾ। ਕਈ ਉਰਧ ਮਧ ਪਾਵਕ ਜੁਲੰਤਾ ॥

ਕਈ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਉਚਰੰਤ ਬੇਦ ॥

ਕਈ ਕੋਕ ਕਾਬ ਕਥਤ ਕਤੇਬ ॥ ੧੦ ॥ ੧੩੦ ॥

ਕਈ ਉੱਚੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਕਰਕੇ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਉੱਚੇ ਹੋਕੇ ਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਕੇ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਬੁਲਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਕਈ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗ ਵਿਚ ਖੜਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕੋਕ ਕਾਬ ਕਤੇਬਾਂ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਪੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਮਿਲਨ ਵਾਸਤੇ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ) ॥ ੧੦ ॥ ੧੩੦ ॥

ਕਈ ਅਗਨ ਹੋਤ੍ਰ ਕਈ ਪਉਨ ਅਹਾਰ ॥

ਕਈ ਕਰਤ ਕੋਟ ਮਿਤਕੋ ਅਹਾਰ। ਕਈ ਕਰਤ ਸਾਕ ਪੈ ਪਤ੍ਰ ਭੱਛ ॥

ਨਹੀਂ ਤਦਪਿ ਦੇਵ ਹੋਵਤ ਪ੍ਰਤੱਛ ॥ ੧੧ ॥ ੧੩੧ ॥

ਕਈ ਅੱਗ ਦੇ ਹੋਮੀ ਕਈ ਪੈਣ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਰੋੜਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਖਾਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਈ ਸਾਗ ਪੈ=ਦੁਧ ਜਾਂ ਫੇਰ ਪੱਤਾਂ ਦਾ ਭੱਛ=ਖਾਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ੧੩੧ ॥

ਕਈ ਗੀਤ ਗਾਨ ਗੰਧੂਬ ਰੀਤ। ਕਈ ਬੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ॥

ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤਿ ਜਗ ਆਦਿ ਕਰਮ ॥

ਕਹੂੰ ਅਗਨ ਹੋਤ੍ਰ ਕਹੂੰ ਤੀਰਥ ਧਰਮ ॥ ੧੨ ॥ ੧੩੨ ॥

ਕਈ ਚੰਗਿਆਂ ਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੈਣ ਗੋਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੇਦਾਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੇਦ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਜਗ ਆਦਿਕ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਅਹੁਤੀਆਂ ਕਈ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੨ ॥ ੧੩੨ ॥

ਕਈ ਦੇਸ ਦੇਸ ਭਾਖਾਰਟੇਤ ॥ ਕਈ ਦੇਸ ਦੇਸ ਬਿਦਿਆ ਪੜੰਤ ॥

ਕਈ ਕਰਤ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਨ ਬਿਚਾਰ ॥

ਨਹੀਂ ਨੈਕ ਤਾਸ ਪਾਯਤ ਨ ਪਾਰ ॥ ੧੩ ॥ ੧੩੩ ॥

ਕਈ ਦੇਸਾਂ ਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਈਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ॥ ੧੩ ॥ ੧੩੩ ॥

ਕਈ ਤੀਰਥ ਤੀਰਥ ਭਰਮਤ ਸੁਭਰਮ ॥

ਕਈ ਅਗਨ ਹੋਤ੍ਰ ਕਈ ਦੇਵ ਕਰਮ। ਕਈ ਕਰਤ ਬੀਰ ਬਿਦਯਾ ਬਿਚਾਰ ॥

ਨਹੀਂ ਤਦਪ ਤਾਸ ਪਾਯਤ ਨ ਪਾਰ ॥ ੧੪ ॥ ੧੩੪ ॥

ਕਈ ਭਰਮੀ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਭੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਅੱਗ ਦਾ ਹੋਮ ਕਈ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੧੪ ॥ ੧੩੪ ॥

ਕਹੂੰ ਰਾਜ ਰੀਤਿ ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਧਰਮ ॥

ਕਹੂੰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਉਚਰਤ ਸੁ ਕਰਮ ॥

ਨਿਉਲੀ ਆਦਿ ਕਰਮ ਕਹੂੰ ਹਸਤ ਦਾਨ ॥

ਕਹੂੰ ਅਸਮੇਧ ਮਖ ਕੋ ਬਖਾਨ ॥ ੧੫ ॥ ੧੩੫ ॥

ਕਿਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਰੀਤੀਆਂ ਕਿਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਆਦਰਾਂ ਧੋਣੀਆਂ ਆਦਿਕ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਸਤ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਦਾਨ ਦੇ ਜਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਦਾਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਅਸਮੇਧ=ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਮਾਸ ਦਾ ਮਖ=ਜਗ ਕਰਨਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੫ ॥ ੧੫ ॥ ੧੩੫ ॥

ਕਹੂੰ ਕਰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਾਰ। ਕਹੂੰ ਜੋਗ ਰੀਤਿ ਕਹੂੰ ਬਿਰਧਚਾਰ ॥

ਕਹੂੰ ਕਰਤ ਜੱਛ ਗੰਧਰਬ ਗਾਨ ॥

ਕਹੂੰ ਧੂਪ ਦੀਪ ਕਹੂੰ ਅਰਘਦਾਨ ॥ ੧੬ ॥ ੧੩੬ ॥

ਕਿਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਜੋਗ ਦੀ ਰੀਤੀ ਕਿਤੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਕਰਤਬਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਚੰਗੇ ਰਾਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਗਾਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਧੂਪ ਦੀਪ ਆਰਤੀ ਕਈ ਅਰਘ=ਚਮਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੬ ॥ ੧੩੬ ॥

ਕਹੂੰ ਪਿਤ੍ਰ ਕਰਮ ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਰੀਤਾ। ਕਹੂੰ ਨਿਤ ਨਾਚ ਕਹੂੰ ਗਾਨ ਗੀਤਾ ॥

ਕਹੂੰ ਕਰਤ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਉਚਾਰ ॥

ਕਈ ਭਜਤ ਏਕ ਪਗ ਨਿਰਾਧਾਰ ॥ ੧੭ ॥ ੧੩੭ ॥

ਕਈ ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਈ ਵੇਦ ਦੀ ਰੀਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਈ ਨਿਰਤ-  
ਕਾਰੀ ਦਾ ਨੱਚਣਾ ਕਈ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਗਾਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਿਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ  
ਸਿੰਮਤੀਆਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਕੇ ਇਕ  
ਪੈਰ ਦੇ ਭਾਰ ਖੜੋਕੇ ਇਕ ਭਜਨ ਹੀ ਜਾਂ ਇਕ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੧੭। ੨੩੭।  
ਕਈ ਨੇਹ ਦੇਹ ਕਈ ਗੇਹ ਵਾਸਾ ਕਈ ਭ੍ਰਮਤੁ ਦੇਸ ਦੇਸਨ ਉਦਾਸ।  
ਕਈ ਜਲ ਨਿਰਾਸ ਕਈ ਅਗਨਿ ਤਾਪ॥

ਕਈ ਜਪਤ ਉਰਧ ਲਟਕੰਤ ਜਾਪ॥ ੧੮॥ ੧੩੮॥

ਕਈ ਦੇਹ ਵਿਚ ਜਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਈ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ  
ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਈ ਉਦਾਸ ਹੋਕੇ ਵੇਸਾਂ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਭੌਂਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਠੰਢੇ  
ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜੋਂਦੇ ਹਨ ਕਈ ਅੱਗ ਵਿਚ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਉੱਚੀਆਂ  
ਬਾਹਾਂ ਕਰਕੇ ਕਈ ਰੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲਮਕ ਕੇ ਜਾਪ ਜਪਦੇ ਹਨ॥ ੧੮॥ ੧੩੮॥

ਕਈ ਜਪਤ ਜੋਗ ਕਲਪੰ ਪ੍ਰਜੰਤ। ਨਹੀਂ ਤੱਦ ਪਤਾਸ ਪਾਯਤ ਨ ਅੰਤ॥

ਕਈ ਕਰਤ ਕੋਟ ਬਿਦਿਆ ਬਿਚਾਰ॥

ਨਹੀਂ ਤਦਪਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦੇਖੈ ਮੁਗਰਿ॥ ੧੯॥ ੧੩੯॥

ਕਈ ਕਈਆਂ ਜੁਗਾਂ ਦੀਆਂ ਚੌਂਕੜੀਆਂ ਤਕ ਜੋਗ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ  
ਹਨ ਭਾਵ ਜੋਗ ਚੰਗਾ ਹੈ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਦਾ  
ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ  
ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ  
ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਨ॥ ੧੯॥ ੧੩੯॥

ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਸਕਤਿ ਨਹੀ ਪਰਤ ਪਾਨ॥

ਬਹੁ ਕਰਤ ਹੋਮ ਅਰ ਜੱਗ ਦਾਨ॥ ਬਿਨ ਏਕ ਨਾਮ ਇਕ ਚਿੱਤ ਲੀਨ॥

ਫੋਕਟੋ ਸਰਬ ਧਰਮਾ ਬਿਹੀਨ॥ ੨੦॥ ੧੪੦॥

ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭਗਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਿਨਾਂ ਪਾਨ=ਹਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ  
ਪੈਂਦਾ ਭਾਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਬਹੁਤੇ ਹੋਮ ਜਗ ਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ । ਇਕ  
ਨਾਮ ਵਿਚ ਇਕ ਚਿੱਤ ਨਾਲ ਲਗਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤੇ  
ਉਤੇ ਚੱਸੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਫੋਕੇ ਹਨ॥ ੨੦॥ ੧੪੦॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ॥

ਜਯ ਜੰਪਹ ਜੁਗਨ ਜੂਹ ਜੁਅੰ॥ ਭੈ ਕੰਪਹੁ ਮੇਰੁ ਪਯਾਲ ਭੁਅੰ॥

ਤਪ ਤਾਪਸ ਸਰਬ ਜਲੇ ਰੁ ਥਲੰ॥

ਧਨ ਉਚਰਤ ਇੰਦੁ ਕੁਮੇਰ ਬਲੰ॥ ੧॥ ੧੪੧॥

ਜੁਅੰ=ਜੁੜਕੇ ਜਾਂ ਦੇਖਣ । ਭੁਅੰ=ਧਰਤੀ । ਜੂਹ=ਬਹੁਤ । ਜੁਗਣ=  
ਜੋਗਣੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜੋਗਣੀਆਂ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋਗ ਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਪਦੀਆਂ  
ਹਨ । ਪਤਾਲ, ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਧਰਤੀ ਤੇਰੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਇਹ ਕੰਬਦੇ  
ਹਨ । ਸਾਰੇ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਤਪ ਨੂੰ ਤਪਦੇ ਹਨ । ਧਨ ਦਾ ਮਾਲਕ  
ਕੁਬੇਰ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਇੰਦੁ ਤੇਨੂੰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ॥ ੧॥ ੧੪੧॥

ਅਨਖੇਦ ਸਰੂਪ ਅਭੇਦ ਅਭਿਆ ਅਨਖੰਡ ਅਭੂਤ ਅਛੇਦ ਅਛਿਆਂ।

ਅਨ ਕਾਲ ਅਪਾਲ ਦਇਆਲ ਸੁਅੰ॥

ਜਿਹਠਟੀਅੰ ਮੇਰ ਅਕਾਸ ਭੁਅੰ॥ ੨॥ ੧੪੨॥

ਦੁਖ ਬਿਨਾਂ, ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ । ਟੁਕੜੇ ਬਿਨਾਂ  
ਅਭੂਤ=ਸ਼ਰੀਰ ਬਿਨਾਂ ਕੱਟਣ ਬਿਨਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਾਲ ਬਿਨਾਂ ਪਾਲਣ ਬਿਨਾਂ  
ਸੁਅੰ=ਆਪ ਦਿਆਲੂ ਹੈ । ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਜਿਸਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ੧੪੨।  
ਅਨਖੰਡ ਅਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਨਰੰ॥ ਜਿਹ ਰਚਿਅੰ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਬਰੰ॥

ਸਭ ਕੀਨ ਦੀਨ ਜਿਮੀਨ ਜਮਾ॥

ਜਿਹ ਰਚੀਅੰ ਸਰਬ ਮਕੀਨ ਮਕਾ॥ ੩॥ ੧੪੩॥

ਨ ਖੰਡਿਆ ਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਹੈ ।  
ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਦੇਵਤੇ ਦੈਂਤ ਬਣਾਏ ਹਨ । ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ  
ਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮਕਾਨ ਤੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ  
ਵਾਲੇ ਬਣਾਏ ਹਨ॥ ੩॥ ੧੪੩॥

ਜਿਹ ਰਾਗ ਨ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਰੁਖੰ॥ ਜਿਹ ਤਾਪ ਨ ਸਾਪ ਨ ਸੋਕ ਸੁਖੰ॥

ਜਿਹ ਰੋਗਨ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਭੁਯੰ॥ ਜਿਹ ਖੇਦਨ ਭੇਦਨ ਛੇਦ ਛਯੰ॥ ੪॥ ੧੪੪॥

ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਨ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ ਤੇ ਰੁਖੰ=ਰੁੱਖਾ,  
ਗੁੱਸਾ ਜਾਂ ਮੂੰਹ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਨ ਤਪਣਾ ਸਾਪ ਜਾਂ ਸੱਪ ਲੜਨਾ  
ਸੋਕ ਸੁੱਕਣਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਗ ਸੋਗ ਭੋਗ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਖ ਭੇਦ  
ਵਿੰਨਣਾ ਛਅੰ=ਨਾਸ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ੪॥ ੧੪੪॥

ਜਿਹ ਜਾਤਿ ਨ ਪਾਤਿਨ ਮਾਤ ਪਿਤੰ॥ ਜਿਹ ਰਚੀਅੰ ਛਤ੍ਰੀ ਛੱਤ੍ਰ ਛਿਤੰ॥

ਜਿਹ ਰਾਗਨ ਰੇਖਨ ਰੋਗ ਭਣੰ॥ ਜਿਹ ਦ੍ਰੇਖਨ ਦਾਗਨ ਦੋਖ ਗਣੰ॥ ੫॥ ੧੪੫॥

ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਛਿੱਤੋਂ=ਧਰਤੀ ਤੇ ਛੱਤਾਂ ਵਾਲੇ ਛੱਤੀ ਰਾਜੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨੁ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਨਾ ਨਸ਼ਾਨ ਰੋਗ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨ ਦੁੱਖ ਦਾਗ ਦੁਸ਼ਟ ਗਣੇ=ਗਿਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ॥ ੫ ॥ ੧੪੫ ॥

ਜਿਹ ਅੰਡਹਿ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰਚਿਓ॥ਦਸ ਚਾਰ ਕਰੀ ਨਵ ਖੰਡ ਸਚਿਓ॥  
ਰਜ ਤਾਮਸ ਤੇਜ ਅਤੇਜ ਕੀਓ ॥  
ਅਨਭਉ ਪਦ ਆਪ ਪ੍ਰਚੰਡ ਲੀਓ ॥ ੬ ॥ ੧੪੬ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਡੇ ਭਾਵ ਇਕ ਫੁਰਨੇ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਚਿਓ=ਸਾਜਿਆ ਹੈ। ਰਜੇ ਤਮੋ ਨਾਲ ਤੇ ਤੇਜ ਦਿਨ ਤੇ ਅਤੇਜ=ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਓਹ ਆਪੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਤੇਜ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੧੪੬ ॥

ਸ੍ਰਿਅਸਿੰਧਰ ਬ੍ਰਿੰਧ ਨਗਿੰਧ ਨਗੀ॥ਸ੍ਰਿਅਜੱਛ ਰੀਧੂਬ ਫਣਿੰਦ ਭੁਜੀ॥  
ਰਚ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਅਭੇਵ ਨਰੀ ॥  
ਨਰਪਾਲ ਨ੍ਰਿਪਾਲ ਕਰਾਲ ਤ੍ਰਿਗੀ ॥ ੭ ॥ ੧੪੭ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਬਿੰਧਿਆਚਲ ਪਰਬਤ ਤੇ ਨਗਿੰਦ=ਵੱਡੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰਿਅ=ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਗੀਆਂ ਸੱਪਾਂ, ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਭੁਜਣ=ਵਿਹੁ ਨਾਲ ਸੜਨ ਭੁਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਵਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਤੇ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਹੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੂੰ ਨਿਪਾਲ=ਨਾ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤ੍ਰਿਗੀ=ਟੇਢੀਆਂ ਜੁਨੀਆਂ ਵੀ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਰਾਲ=ਬਹੁਤ ਡਰੋਣੀਆਂ ਹਨ ॥ ੭ ॥ ੧੪੭ ॥

ਕਈ ਕੀਟਪਤੰਗਭੁਜੰਗ ਨਗੀ॥ਰਚਿਅੰਡਜ ਸੇਤਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭੁਜੀ॥  
ਕੀਏਦੇਵਅਦੇਵਸਰਾਧਪਿਤੰ॥ਅਨਖੰਡ ਪ੍ਰਤਾਪਪ੍ਰਚੰਡਗਤੀ॥੮॥੧੪੮॥

ਕਈ ਕੀੜੇ ਪਤੰਗੇ ਸੱਪਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਅੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁੜਕੇ ਤੋਂ ਜੇਉਰ ਤੋਂ ਸਬਜੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਦੇਵਤੇ ਦੇਵਤ ਤੇ ਸਰਾਧ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨ ਖੰਡਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਚਾਲ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੧੪੮ ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਤਿ ਨ ਪਾਤਿ ਨ ਜੋਤਿ ਜੁਤੀ॥ਜਿਹ ਤਾਤ ਨ ਮਾਤ ਨ ਭ੍ਰਾਤ ਸੁਤੀ॥

ਜਿਹ ਰੋਗ ਨ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਭੁਅੰ ॥  
ਜਿਹ ਜੰਪਹਿ ਕਿੰਨਰ ਜੱਛ ਜੁਅੰ ॥ ੯ ॥ ੧੪੯ ॥

ਮਾਲਕ ਦੀ ਜਾਤੀ ਪਾਤੀਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਜੋਡ=ਜੋੜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਜੁਤੋ=ਜੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਭਰਾ ਪੁੱਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨ ਕੋਈ ਰੋਗ ਸੋਗ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਭੁਅੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਖਾਣੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਿੰਨਰ ਤੇ ਜੱਛ ਜਪਦੇ ਹਨ ॥ ੯ ॥ ੧੪੯ ॥

ਨਰ ਨਾਰਿ ਨਪੁੰਸਕ ਜਾਹਿ ਕੀਏ॥ਗਣ ਕਿੰਨਰ ਜਛ ਭੁਜੰਗ ਦੀਏ॥  
ਗਜ ਬਾਜ ਰਥਾਦਿਕ ਪਾਂਤ ਗਨੰ ॥  
ਭਵਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਤੁਅੰ ॥ ੧੦ ॥ ੧੫੦ ॥

ਆਦਮੀ ਇਸਤੀ ਖੁਸਰੇ ਜਿਸ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਗਣ ਕਿੰਨਰ ਜੱਛ ਸੱਪ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਰਥ ਤੋਂ ਆਦ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤ=ਪੈਦਲ ਗਣ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਤਾ! ਤੂੰ ਪਿੱਛੇ ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਭਵ=ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੧੦॥੧੫੦॥

ਜਿਹ ਅੰਡਜ ਸੇਤਜ ਜੇਰ ਰਜੰ ॥ ਰਚ ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਜਲੰ ॥  
ਰਚ ਪਾਵਕ ਪੋਣ ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਲੀ ॥  
ਬਨ ਜਾਸ ਕੀਓ ਫਲ ਫੂਲ ਕਲੀ ॥ ੧੧ ॥ ੧੫੧ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਡਿਆਂ, ਮੁੜਕੇ, ਜੇਉਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਪਤਾਲ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਅੱਗ ਹਵਾ ਤਿੱਖੇ ਤੇਜ ਵਾਲਿਆਂ ਬਲੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਫਲ ਫੂਲ ਕਲੀ ਬਲ ਆਦਕਾਂ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਰਜੰ=ਰਚਿਆ ਹੈ। ਅੱਗ ਤੇਜ ਹੈ ਤੇ ਪੋਣ ਬਲੀ ਹੈ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਫਲ ਫੂਲ ਕਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ॥ ੧੧ ॥ ੧੫੧ ॥

ਭੂਅ ਮੇਰ ਅਕਾਸ ਨਿਵਾਸ ਛਿਤੰ॥ਰਚ ਰੋਜ ਇਕਾਦਸ ਚੰਦ੍ਰ ਬਿਤੰ॥  
ਦੁਤਿ ਚੰਦ ਦਿਨੀ ਸਹਿ ਦੀਪ ਦਈ ॥  
ਜਿਹ ਪਾਵਕ ਪੋਣ ਪ੍ਰਚੰਡ ਮਈ ॥ ੧੧ ॥ ੧੫੨ ॥

ਧਰਤੀ ਸੁਮੇਰ ਪ੍ਰਬਤ ਅਕਾਸ਼ ਬਣਾਕੇ ਛਿਤੰ=ਜਮੀਨ ਉੱਤੇ ਨਿਵਾਸ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਰੋਜੇ ਇਕਾਦਸ਼ੀਆਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵਰਤ ਆਦਿਕ ਰਚ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੁਤ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਦਿਨੀਸਹਿ=ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਪ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਅੱਗ ਹਵਾ ਤੇਜ ਵਾਲੀ ਬਣਾਈ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ੧੫੨ ॥

ਜਿਹ ਖੰਡ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੀਏ॥ਜਿਹ ਛਤ੍ਰ ਉਪਾਇਛਿਪਾਇ ਦੀਏ॥

ਜਿਹ ਲੋਕ ਚਤਰ ਦਸ ਚਾਰ ਰਚੇ॥

ਨਰ ਗੰਧੂਬ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਸਚੇ ॥ ੧੩ ॥ ੧੫੩ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਨੌਂ ਖੰਡ ਨ ਟੁੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਬਣਾਏ ਹਨ । ਜਿਸਨੇ ਛੱਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਦਾ ਕਰਕੇ ਛੁਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਜਿਸਨੇ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਏ ਹਨ । ਜਿਸਨੇ ਆਦਮੀਆਂ ਗੰਧਰਬਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੋਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਚੇ=ਸਾਜਿਆ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ੧੫੩ ॥

ਅਨਧੂਤ ਅਭੂਤ ਅਛੂਤ ਮਤੀ॥ਅਨਗਾਧ ਅਬਜਾਧ ਅਨਾਦ ਗਤੀ ॥

ਅਨਖੇਦ ਅਭੇਦ ਅਛੇਦ ਨਰੀ ॥

ਜਿਹ ਚਾਰ ਚਤ੍ਰ ਦਸ ਚਕ੍ਰ ਫਿਰੀ ॥ ੧੪ ॥ ੧੫੪ ॥

ਓਹ ਆਪ ਸੁਖ ਸ਼ਰੀਰ ਬਿਨਾਂ ਵਖਰਾ ਮਤ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਬਿਅੰਤ ਸ਼ਰੀਰ ਬਿਨਾਂ ਦੁਖ ਬਿਨਾਂ ਮੁੱਢ ਦੀ ਚੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਭੇਦ ਛੇਦ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਭਾਵ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਓਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਚੌਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਚੱਲ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੧੫੪ ॥

ਜਿਹ ਰਾਗ ਨ ਰੰਗ ਨ ਰੇਖ ਰੰਗੀ॥ਜਿਹ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਨ ਜੋਗਜੁਗੀ॥

ਭੂਅ ਭੰਜਨ ਗੰਜਨ ਆਦਿ ਸਿਰੀ ॥

ਜਿਹ ਬੰਦਤ ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਨਰੀ ॥ ੧੫ ॥ ੧੫੫ ॥

ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੋਗ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਗ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਜੋਗ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੈ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਸਿਰੀ=ਸਿਰੋਮਨੀਆਂ ਨੂੰ ਗੰਜਨ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਦੋਂਤ ਸਾਰੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੫ ॥ ੧੫੫ ॥

ਗਣ ਕਿੰਨਰ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਰਚੇ॥ਮਣਿ ਮਾਣਿਕ ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਸੁਚੇ॥

ਅਨਭੰਜ ਪ੍ਰਭਾ ਅਨਗੰਜ ਬ੍ਰਿਤੀ ॥

ਜਿਹ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵਤ ਪੂਰਮਤੀ ॥ ੧੬ ॥ ੧੫੬ ॥

ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਗਣ, ਰਾਗੀਆਂ ਸੱਪਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਮਣੀਆਂ ਮਾਣਕਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਸੁਚਿਆਂ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ । ਸੋਭਾ, ਤੋੜਨ ਬਿਨਾਂ ਨਾਸ ਰਹਿਤ, ਵਰਨ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅੰਤ ਪੂਰੀ ਅਕਾਲ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਪਾਂਝੇ ਹਨ ॥ ੧੬ ॥ ੧੫੬ ॥

ਅਨਖੰਡ ਸਰੂਪ ਅਡੰਡ ਪ੍ਰਭਾ ॥ ਜਯ ਜੰਪਤ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸਭਾ ॥

ਜਿਹਬੇਦ ਕਤੇਬਅਨੰਤਕਯੈ॥ਜਿਹ ਭੂਤਅਭੂਤ ਨਭੇਦਲਯੈ॥੧੭॥੧੫੭॥

ਨ ਖੰਡਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨ ਸਜਾ ਪੈਣ ਵਾਲੀ ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਬਿਅੰਤ ਵੇਦ ਕਤੇਬ ਆਖਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨ ਸ਼ਰੀਰ ਵਾਲੇ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ॥ ੧੭ ॥ ੧੫੭ ॥

ਜਿਹ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਤੇਬ ਜਪੈ ॥ ਸੂਤਿਸਿੰਧ ਅਧੋਮੁਖ ਤਾਪ ਤਪੈ ॥

ਕਈ ਕਲਪਨ ਲੋ ਤਪ ਤਾਪ ਕਰੈ ॥

ਨਹੀ ਨੈਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਪਾਨ ਪਰੈ ॥ ੧੮ ॥ ੧੫੮ ॥

ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਕਤੇਬਾਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਪਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਾਸਤੇ ਸੁਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅਧੋ=ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਤਪ ਤਪਦੇ ਹਨ । ਬਹੁਤ ਚਿਰਾਂ ਤਾਕ ਤਪ ਤਪਦੇ ਹਨ । ਓਹ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਨੈਕ=ਜਰਾ ਭਰ ਵੀ ਪਾਨ=ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ੧੫੮ ॥

ਜਿਹ ਫੋਕਟ ਧਰਮ ਸਬੈ ਤਜ ਯੈ॥ਇਕ ਚਿੱਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ ਕੋ ਜਪਯੈ॥

ਤੇਉ ਯਾ ਭਵਸਾਗਰ ਕੋ ਤਰ ਹੈ ॥

ਭਵ ਭੂਲ ਨ ਦੇਹਿ ਪੁਨਰ ਧਰ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ੧੫੯ ॥

ਜੇਹੜੇ ਆਦਮੀ ਸਾਰਿਆਂ ਫੋਕਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਂਦੇ ਹਨ । ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋਕੇ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਓਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਓਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਫੇਰ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਧਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੯ ॥ ੧੫੯ ॥

ਇਕ ਨਾਮ ਬਿਨਾਨਹੀ ਕੋਟ ਬ੍ਰਿਤੀ॥ਇਮ ਬੇਦਉਚਾਰਤ ਸਾਰਸੁਤੀ॥

ਜੋਉ ਵਾ ਰਸ ਕੇ ਚਸਕੇ ਰਸ ਹੈ ॥

ਤੇਉ ਭੂਲ ਨ ਕਾਲ ਫਧਾ ਫਸ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ੧੬੦ ॥

ਇਕ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਭਾਵ ਦਲੀਲਾਂ ਵਾਲਾ ਕਦੀ ਤਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇੱਕੁਰ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰਸੁਤੀ ਬਾਹਮਣ ਬਣਕੇ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਣਕੇ ਵੀ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤਰਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜੇਹੜੇ ਉਸ ਪ੍ਰੇਮੇਸਰ ਦੇ ਰਸ ਦੇ ਚਸਕੇ=ਸੁਆਦ ਵਿਚ ਰਸੇ ਹਨ । ਓਹ ਭੁਲ ਕੇ ਵੀ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ ਹਨ ॥ ੨੦ ॥ ੧੬੦ ॥



ਤੁਪੁਸਾਦਿ ॥ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥

ਅਗੰਜ ਆਦਿ ਦੇਵ ਹੈ ਅਭੰਜ ਭੰਜ ਜਾਨੀਐ ॥

ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਹੈ ਸਦਾ ਅਗੰਜ ਗੰਜ ਮਾਨੀਐ ॥

ਅਦੇਵ ਦੇਵ ਹੈ ਸਦਾ ਅਭੇਵ ਭੇਵ ਨਾਥ ਹੈ ॥

ਸਮਸਤ ਸਿੱਧਿ ਬਿੱਧਿ ਦਾ ਸਦੀਵ ਸਰਬ ਸਾਥ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੧੬੧ ॥

ਓਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਅਗੰਜ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਨ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਜਾਣੇ । ਓਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਦਾ ਤੋਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਨਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਨਾਸ ਹੈ ਜਾਂ ਨ ਮਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਦੇਵ-ਤਿਆਂ ਦੇਵਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ਓਹ ਮਾਲਕ ਭੇਦ ਤੋਂ ਅਭੇਦ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਲ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੧੬੧ ॥

ਅਨਾਥ ਨਾਥ ਨਾਥ ਹੈ ਅਭੰਜ ਭੰਜ ਹੈ ਸਦਾ ॥

ਅਗੰਜ ਗੰਜ ਗੰਜ ਹੈ ਸਦੀਵ ਸਿੱਧ ਬਿੱਧ ਦਾ ॥

ਅਨੂਪ ਰੂਪ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਛਿੱਜ ਤੇਜ ਮਾਨੀਐ ॥

ਸਦੀਵ ਸਿੱਧ ਸੁੱਧ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਤ੍ਰ ਜਾਨੀਐ ॥ ੨ ॥ ੧੬੨ ॥

ਓਹ ਮਾਲਕ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਟੁੱਟਣ ਤੋਂ ਅਟੁਟ ਹੈ । ਜੇਹੜੇ ਆਦਮੀ ਖਜਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਖਜਾਨੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਦਾ ਬਰਕਤਾਂ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਤੇਜ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਦਾ ਸਿਧੀਆਂ=ਮੁਕਤੀਆਂ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ-ਈਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ=ਭਾਂਡਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੧੬੨ ॥

ਨ ਰਾਗ ਰੰਗ ਰੂਪ ਹੈ ਨ ਰੋਗ ਰਾਗ ਰੇਖ ਹੈ ॥

ਅਦੋਖ ਅਦਾਗ ਅਦੰਗ ਹੈ ਅਭੂਤ ਅਭਰਮ ਅਭੇਖ ਹੈ ॥

ਨਤਾਤ ਮਾਤ ਜਾਤ ਹੈ ਨ ਪਾਤਿ ਚਿਹਨ ਬਰਨ ਹੈ ॥

ਅਦੋਖ ਅਸੇਖ ਅਭੇਖ ਹੈ ਸਦੀਵ ਬਿਸੁ ਭਰਨ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੧੬੩ ॥

ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਰੂਪ ਹੈ ਨ ਰੋਗ ਦਾ ਰੰਗ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ । ਦੋਖ, ਕਲੰਕ, ਦਗੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਰਹਿਤ, ਭਰਮ=ਅਸਚਰਜ ਭੇਖ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਉਸਦਾ ਨ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਜਾਤੀ ਹੈ ਨ ਪੰਗਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੰਗ ਹੈ । ਦੋਖਣ ਗਿਣਤੀ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਭੇਖ ਰਹਿਤ ਹੈ ਸਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੧੬੩ ॥

ਬਿਸੁੰਭਰ ਬਿਸੁਨਾਥ ਹੈ ਬਿਸੇਕ ਬਿਸੁ ਭਰਨ ਹੈ ॥

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਦੀਵ ਕਰਮ ਭਰਮ ਹੈ

ਅਦੈਖ ਹੈ ਅਭੇਖ ਹੈ ਅਲੇਖ ਨਾਥ ਜਾਨੀਐ ॥

ਸਦੀਵ ਸਰਬ ਠੋਰ ਮੈ ਬਿਸੇਖ ਆਨ ਮਾਨੀਐ ॥ ੪ ॥ ੧੬੪ ॥

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਜਿਮੀਨ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਭਰਮ=ਅਸਚਰਜ ਕਰਮਾ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਦੈਖ, ਭੇਖ, ਲੇਖ ਰਹਿਤ ਮਾਲਕ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਆਨ=ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਨਾਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨਮਾਨ=ਭਾਵ ਚੰਗਾ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੧੬੪ ॥

ਨ ਜੰਤੁ ਮੈ ਨ ਤੰਤੁ ਮੈ ਨ ਮੰਤੁ ਬਸ ਆਵਈ ॥

ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕੈ ਬਤਾਵਈ ॥

ਨ ਕਰਮ ਮੈ ਨ ਧਰਮ ਮੈ ਨ ਭਰਮ ਮੈ ਬਤਾਈਐ ॥

ਅਗੰਜ ਆਦਿ ਦੇਵ ਹੈ ਕਹੋ ਸੁ ਕੈਸ ਪਾਈਐ ॥ ੫ ॥ ੧੬੫ ॥

ਓਹ ਜੰਤਾਂ ਤੰਤਾਂ ਮੰਤਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ਪੁਰਾਨ ਕੁਰਾਨ ਉਸਨੂੰ ਬਿਅੰਤ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਨ ਕਰਮਾਂ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਭੇਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਓਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਅਗੰਜ ਹੈ ਦੱਸੋ ਭਾਈ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਪਾਈਐ ॥ ੫ ॥ ੧੬੫ ॥

ਜਿਮੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮਸਤ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ ॥

ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਬਾਢ ਹੋਤ ਹੈ ॥

ਨ ਹਾਨਿ ਹੈ ਨ ਬਾਨਿ ਹੈ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਜਾਨੀਐ ॥

ਮਕੀਨ ਐ ਮਕਾਨ ਅਪ੍ਰਮਾਨ ਤੇਜ ਮਾਨੀਐ ॥ ੬ ॥ ੧੬੬ ॥

ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਜੋਤ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈ । ਨਾ ਓਹ ਘਟਦਾ ਵਧਦਾ ਹੈ ਨ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਨ ਉਸਦਾ ਨਾਸ ਹੈ ਨ ਉਸਦਾ ਮਾੜਾ ਚੰਗਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਜਾਣੇ । ਮਕਾਨ ਤੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਤੇਜ ਬੇਓੜਕਾ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੧੬੬ ॥

ਨ ਦੇਹ ਹੈ ਨ ਗੋਹ ਹੈ ਨ ਜਾਤ ਹੈ ਨ ਪਾਤ ਹੈ ॥

ਨ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਨ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ ਨ ਤਾਤ ਹੈ ਨ ਮਾਤ ਹੈ ॥

ਨ ਅੰਗ ਹੈ ਨ ਰੰਗ ਹੈ ਨ ਸੰਗ ਹੈ ਨ ਸਾਥ ਹੈ ॥  
ਨ ਦੋਖ ਹੈ ਨ ਦ੍ਰੋਖ ਹੈ ਨ ਦੇਹ ਹੈ ਨ ਦਾਗ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੧੬੭ ॥

ਸ਼ਰੀਰ ਘਰ ਜਾਤੀ ਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਮੰਤ੍ਰ, ਮਿੱਤ੍ਰ, ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਤੇ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨਾ ਓਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਹੈ । ਦੋਖ ਦ੍ਰੋਖ ਦੇਹ ਦਾਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੧੬੭ ॥

ਨ ਸਿੰਘ ਹੈ ਨ ਸਯਾਰ ਹੈ ਨ ਰਾਉ ਹੈ ਨ ਰੰਕ ਹੈ ॥  
ਨ ਮਾਨ ਹੈ ਨ ਮੋਤ ਹੈ ਨ ਸਾਕ ਹੈ ਨ ਸੰਕ ਹੈ ॥  
ਨ ਜੱਛ ਹੈ ਨ ਗੰਧੂਬ ਹੈ ਨ ਨਰੁ ਹੈ ਨ ਨਾਰ ਹੈ ॥  
ਨ ਚੋਰ ਹੈ ਨ ਸਾਹੁ ਹੈ ਨ ਸਾਹੁ ਕੋ ਕੁਮਾਰ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੧੬੮ ॥

ਓਹ ਪੁਸ਼ਟ ਨ ਸ਼ੇਰ ਗਿੱਦੜ ਰਾਜਾ ਗਰੀਬ ਹੈ । ਨ ਆਦਰ, ਮੋਤ, ਸਾਕ ਹੈ । ਸੰਕਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਜੱਛ ਗੰਧਰਬ ਆਦਮੀ ਇਸਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਚੋਰ, ਸਾਹੂਕਾਰ ਸਾਹੂਕਾਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੧੬੮ ॥

ਨ ਨੇਹ ਹੈ ਨ ਗੇਹ ਹੈ ਨ ਦੇਹ ਕੋ ਬਨਾਉ ਹੈ ॥  
ਨ ਛਲ ਹੈ ਨ ਛਿੱਦੁ ਹੈ ਨ ਛਲ ਕੋ ਮਿਲਾਉ ਹੈ ॥  
ਨ ਜੰਤੁ ਹੈ ਨ ਮੰਤੁ ਹੈ ਨ ਤੰਤੁ ਕੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥  
ਨ ਰਾਗ ਹੈ ਨ ਰੰਗ ਹੈ ਨ ਰੇਖ ਹੈ ਨ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੧੬੯ ॥

ਨ ਪੁੰਮ ਘਰ ਨ ਦੇਹ ਦਾ ਬਣਾਉ ਹੈ । ਨ ਛਲ ਕਲੰਕ ਨ ਛਲ ਦਾ ਮਿਲਾਉ ਹੈ । ਨ ਜੰਤੁ ਮੰਤੁ ਤੰਤੁ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਨ ਪੁੰਮ ਰੰਗ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੧੬੯ ॥

ਨ ਜੰਤੁ ਹੈ ਨ ਮੰਤੁ ਹੈ ਨ ਤੰਤੁ ਕੋ ਬਨਾਉ ਹੈ ॥  
ਨ ਛਲ ਹੈ ਨ ਛਿੱਦੁ ਹੈ ਨ ਛਾਇਆ ਕੋ ਮਿਲਾਉ ਹੈ ॥  
ਨ ਰਾਗ ਹੈ ਨ ਰੰਗ ਹੈ ਨ ਰੂਪ ਹੈ ਨ ਰੇਖ ਹੈ ॥  
ਨ ਕਰਮ ਹੈ ਨ ਧਰਮ ਹੈ ਅਜਨਮ ਹੈ ਅਭੇਖ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੧੭੦ ॥

ਨ ਜੰਤੁ ਮੰਤੁ ਤੰਤੁ ਦਾ ਬਣਾਉ ਹੈ । ਨ ਛਲ ਦਾਗ ਨ ਛਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ ਭਾਵ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਨ ਰਾਗ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ । ਨ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹੈ, ਜਨਮ ਭੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੧੭੦ ॥

ਨ ਤਾਤ ਹੈ ਨ ਮਾਤ ਹੈ ਅਖਾਲ ਅਖੰਡ ਰੂਪ ਹੈ ॥  
ਅਛੇਦ ਹੈ ਅਭੇਦ ਹੈ ਨ ਰੰਕ ਹੈ ਨ ਭੂਪ ਹੈ ॥  
ਪਰੇ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਪੁਨੀਤ ਹੈ ਪੁਰਾਨ ਹੈ ॥  
ਅਗੰਜ ਹੈ ਅਭੰਜ ਹੈ ਕਰੀਮ ਹੈ ਕੁਰਾਨ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ੧੭੧ ॥

ਨ ਪਿਤਾ ਮਾਤ ਹੈ ਧਿਆਨ ਬਿਨਾ ਨ ਖੰਡਿਆਂ ਰੂਪ ਹੈ । ਛੇਦ ਭੇਦ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਗਰੀਬ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਪਰੇ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ । ਰੰਗ ਟੁੱਟਨ ਰਹਿਤ ਦਿਆਲੂ ਹੈ ਕੁਰਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ੧੭੧ ॥

ਅਕਾਲ ਹੈ ਅਪਾਲ ਹੈ ਖਿਆਲ ਹੈ ਅਖੰਡ ਹੈ ॥  
ਨ ਰੋਗ ਹੈ ਨ ਸੋਗ ਹੈ ਨ ਭੇਦ ਹੈ ਨ ਭੰਡ ਹੈ ॥  
ਨ ਅੰਗ ਹੈ ਨ ਰੰਗ ਹੈ ਨ ਸੰਗ ਹੈ ਨ ਸਾਥ ਹੈ ॥  
ਪਿਆ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਪੁਨੀਤ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਥ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ੧੭੨ ॥

ਕਾਲ ਬਿਨਾ ਪਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧਿਆਨ ਰੂਪ ਹੈ । ਖੰਡਨ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਰੋਗ ਸੋਗ ਭੇਦ ਨਿੰਦਿਆ ਬਿਨਾਂ ਹੈ । ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਰੰਗ ਰਹਿਤ ਹੈ ਨ ਓਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੰਗੀ ਹੈ ਨ ਓਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਹੈ । ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਪਰਮਾਰਥ=ਤੱਤ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ੧੭੨ ॥

ਨ ਸੀਤ ਹੈ ਨ ਸੋਚ ਹੈ ਨ ਘ੍ਰਾਮ ਹੈ ਨ ਘਾਮ ਹੈ ॥  
ਨ ਲੋਭ ਹੈ ਨ ਮੋਹ ਹੈ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਨ ਕਾਮ ਹੈ ॥  
ਨ ਦੇਵ ਹੈ ਨ ਦੈਤ ਹੈ ਨ ਨਰ ਕੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥  
ਨ ਛਲ ਹੈ ਨ ਛਿੱਦੁ ਹੈ ਨ ਛਿੱਦੁ ਕੀ ਬਿਭੂਤਿ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ੧੭੩ ॥

ਨ ਸਰਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਨ ਬ੍ਰਫ ਧੁਪ ਹੈ । ਨ ਲੋਭ ਮੋਹ ਗੁੱਸਾ ਲੋੜ ਹੈ । ਨ ਦੇਵਤਾ ਦੈਂਤ ਹੈ ਨ ਆਦਮੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਨ ਛਲ ਦਾਗ ਨ ਛਲ ਸਮਗਰੀ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ੧੭੩ ॥

ਨ ਕਾਮ ਹੈ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਨ ਲੋਭ ਹੈ ਨ ਮੋਹ ਹੈ ॥  
ਨ ਦ੍ਰੋਖ ਹੈ ਨ ਭੇਖ ਹੈ ਨ ਦੁਈ ਹੈ ਨ ਦ੍ਰੋਹ ਹੈ ॥  
ਨ ਕਾਲ ਹੈ ਨ ਬਾਲ ਹੈ ਸਦੀਵ ਦਇਆਲ ਰੂਪ ਹੈ ॥  
ਅਗੰਜ ਹੈ ਅਭੰਜ ਹੈ ਅਭਰਮ ਹੈ ਅਭੂਤ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੧੭੪ ॥

ਨ ਲੋੜ ਗੁੱਸਾ ਲੋਭ ਮੋਹ ਹੈ । ਨ ਦ੍ਰੋਖ ਭੇਖ ਦ੍ਰੋਹ ਛਲ ਹੈ । ਨ ਮੋਤ

ਹੈ ਨ ਬਾਲਕ ਹੈ ਸਦਾ ਦਿਆਲੂ ਰੂਪ ਹੈ । ਗੰਜਣ ਭੰਜਣ ਭਰਮ ਸਰੀਰ  
ਬਿਨਾਂ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੧੭੪ ॥

ਅਛੇਦ ਛੇਦ ਹੈ ਸਦਾ ਅਗੰਜ ਗੰਜ ਗੰਜ ਹੈ ॥

ਅਭੂਤ ਭੇਖ ਹੈ ਬਲੀ ਅਰੂਪ ਰਾਗ ਰੰਗ ਹੈ ॥

ਨ ਦੁਖ ਹੈ ਨ ਭੇਖ ਹੈ ਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਮ ਹੈ ॥

ਨ ਜਾਤ ਹੈ ਨ ਪਾਤ ਹੈ ਨ ਚਿੱਤ ਚਿਹਨ ਬਰਨ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ੧੭੫ ॥

ਓਹ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਅਕਟ ਹੈ ਨਾਸ ਕਰਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਗੰਜਿਆ  
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਗੰਜਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਬਲੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਭੇਖ ਵਿਚ  
ਨਹੀਂ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਹੈ । ਨ ਦੁਖ, ਭੇਖ, ਕਾਮ, ਗੁੱਸਾ ਕਰਮ ਹੈ ।  
ਨ ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ ਮੂਰਤੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੰਗ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ੧੭੫ ॥

ਬਿਅੰਤ ਹੈ ਅਨੰਤ ਹੈ ਅਨੰਤ ਤੇਜ ਜਾਨੀਐ ॥

ਅਭੂਮ ਅਭਿੱਜ ਹੈ ਸਦਾ ਅਛਿੱਜ ਤੇਜ ਮਾਨੀਐ ॥

ਨ ਆਧ ਹੈ ਨ ਬਿਆਧ ਹੈ ਅਗਾਧ ਰੂਪ ਲੇਖੀਐ ॥

ਅਦੋਖ ਹੈ ਅਦਾਗ ਹੈ ਅਛੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪੇਖੀਐ ॥ ੧੬ ॥ ੧੭੬ ॥

ਓਹ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਤੇਜ ਬਿਅੰਤ ਜਾਣੀ ਦਾ ਹੈ । ਓਹ  
ਸਦਾ ਸਰੀਰ ਰਹਿਤ ਭਿੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਉਸ ਦਾ ਤੇਜ  
ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਨ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਬਿਅੰਤ ਰੂਪ  
ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੋਖ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨ ਨਾਸ ਹੋਣ  
ਵਾਲਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥ ੧੭੬ ॥

ਨ ਕਰਮ ਹੈ ਨ ਭਰਮ ਹੈ ਨ ਧਰਮ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ ॥

ਨ ਜੰਤੂ ਹੈ ਨ ਤੰਤੂ ਹੈ ਨ ਮੰਤੂ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ ॥

ਨ ਛਲ ਹੈ ਨ ਛਿੰਦੂ ਹੈ ਨ ਛਿੰਦੂ ਕੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥

ਅਭੰਗ ਹੈ ਅਨੰਗ ਹੈ ਅਗੰਜ ਸੀ ਬਿਭੂਤ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥ ੧੭੭ ॥

ਕਰਮ ਧਰਮ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਨ ਧਰਮ ਦਾ ਸੁਭਾਉ ਜਾਂ ਬਣਾਉ ਹੈ । ਨ  
ਜੰਤੂ ਤੰਤੂ ਮੰਤੂ ਦਾ ਰਲਾ ਹੈ । ਨ ਛਲ ਕਲੰਕ ਹੈ ਨ ਕਲੰਕ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਨਾਸ  
ਤੇ ਅੰਗ ਰਹਿਤ ਹੈ ਨ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥ ੧੭੭ ॥

ਨ ਕਾਮ ਹੈ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਨ ਲੋਭ ਮੋਹ ਕਾਰ ਹੈ ॥

ਨ ਆਧ ਹੈ ਨ ਗਾਧ ਹੈ ਨ ਬਿਆਧ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ॥

ਨ ਰੰਗ ਰਾਗ ਰੂਪ ਹੈ ਨ ਰੂਪ ਰੇਖ ਰਾਰ ਹੈ ॥

ਨ ਹਾਉ ਹੈ ਨ ਭਾਉ ਹੈ ਨ ਦਾਉ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ੧੭੮ ॥

ਨ ਲੋੜ ਗੁੱਸਾ ਲੋਭ ਮੋਹ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ । ਨ ਮਨ ਦਾ ਦੁਖ ਹੈ ਨ ਗਾਧ=  
ਗਾਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੁਖ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ । ਨ ਰੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਹੈ  
ਨ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ । ਨ ਰਾਉ ਭਾਉ ਭਾਵ ਤਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਛਲ ਵਲ ਵਿਖਾਵਾ,  
ਨਾ ਹੀ ਦਾਉ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ੧੭੮ ॥

ਗਜਾਧਪੀ ਨਰਾਧਪੀ ਕਰੰਤ ਸੇਵ ਹੈ ਸਦਾ ॥

ਸਿਤਸੁਪਤੀ ਤਪਸਪਤੀ ਬਨਸਪਤੀ ਜਪਸ ਸਦਾ ॥

ਅਗਸਤ ਆਦਿ ਜੇਬਡੇ ਤਪਸਪਤੀ ਬਿਸੇਖੀਐ ॥

ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਕੋ ਕਰੰਤ ਪਾਠ ਪੇਖੀਐ ॥ ੧੯ ॥ ੧੭੯ ॥

ਗਜਾ ਧਪੀ=ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਅਧਿਪਤੀ ਇੰਦੁ ਰਾਜਾ, ਨਰਾਧਪੀ=ਨਰਾਂ  
ਦਾ ਮਾਲਕ ਬ੍ਰਹਮਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਸਿਤ  
ਸੁਤੀ=ਬਰਫ ਭਾਵ ਹਿਮਾਲੇ ਪਰਬਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪਾਰਬਤੀ । ਤਪਸ ਪਤੀ=  
ਤਪੀਆਂ ਦਾ ਈਸ਼ਰ ਸ਼ਿਵਜੀ । ਬਨਸਪਤੀ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵਰਣ ਇਹ ਸਾਰੇ  
ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ । ਅਗਸਤ ਮੁਨੀ ਤੋਂ ਆਦਿ ਲੋਕੇ ਜੇਹੜੇ ਵੱਡੇ ਤਪੀਆਂ ਦੇ  
ਵੱਡੇ ਤਪੀ ਹਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੇ ਹਨ । ਓਹ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ  
ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਵੇਖੀਏ ਹਨ ॥ ੧੯ ॥ ੧੭੯ ॥

ਅਗਾਧ ਆਦਿ ਦੇਵ ਕੀ ਅਨਾਦ ਬਾਤ ਮਾਨੀਐ ॥

ਗਜਾਤ ਪਾਤ ਮੰਤੂ ਮਿਤੂ ਸਤੂ ਸਨੇਹ ਜਾਨੀਐ ॥

ਸਦੀਵ ਸਰਬ ਲੋਕ ਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਖਿਆਲ ਮੈ ਰਹੈ ॥

ਤੁਰੰਤ ਦੋਹ ਦੋਹ ਕੇ ਅਨੰਤ ਭਾਂਤਿ ਸੋ ਦਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ੧੮੦ ॥

ਬਿਅੰਤ ਮੁੱਢ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ  
ਹੈ । ਗਜਾਤ ਪਾਤ=ਹਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲੇ  
ਮੰਤ੍ਰੀ, ਦੇਸਤ, ਵੈਰੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਣੀ ਦਾ ਹੈ । ਸਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ  
ਕਿਰਪਾਲੂ ਓਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।  
ਤੁਰੰਤ=ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਦੋਹ=ਛਲਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰਾਂ ਨਾਲ  
ਦੋਹੇ=ਸਾੜਦਾ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ੧੮੦ ॥

ਤੁਪੁਸਾਦਿ ॥ ਰੁਆਲ ਛੰਦ ॥

ਰੂਪ ਰਾਗ ਨ ਰੇਖ ਰੰਗ ਨ ਜਨਮ ਮਰਨ ਬਿਹੀਨ ॥  
ਆਦਿ ਨਾਥ ਅਗਾਧ ਪੁਰਖ ਸੁ ਧਰਮ ਕਰਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥  
ਜੰਤੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਤੰਤ੍ਰ ਜਾਕੋ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰ ॥  
ਹਸਤ ਕੀਟ ਬਿਖੈ ਬਸੈ ਸਭ ਠਉਰ ਮੈ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੧ ॥ ੧੮੧ ॥

ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਮਾਲਕ ਬਿਅੰਤ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਰਖ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੰਤੂ ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਪੁਰਖ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਹਾਥੀਂ ਕੀੜੀ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਵੱਸਦਾ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੧੮੧ ॥

ਜਾਤ ਪਾਤਿ ਨ ਤਾਤ ਜਾਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਮਾਤ ਨ ਮਿੰਤ੍ਰ ॥  
ਸਰਬ ਠਉਰ ਬਿਖੈ ਰਮਿਓ ਜਿਹ ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਨ ਚਿਤ੍ਰ ॥  
ਆਦਿ ਦੇਵ ਉਦਾਰ ਮੂਰਤਿ ਅਗਾਧ ਨਾਥ ਅਨੰਤ ॥  
ਆਦਿ ਅੰਤ ਨ ਜਾਨੀਐ ਅਬਿਖਾਦ ਦੇਵ ਦੁਰੰਤ ॥ ੨ ॥ ੧੮੨ ॥

ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ ਪਿਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਜ਼ੀਰ, ਮਾਂ, ਮਿਤ੍ਰ, ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੱਕਰ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਮੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਦਲੇਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਮੂਰਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਡੁੱਘਾ ਬਿਅੰਤ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਓੜਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਬਿਅੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੧੮੨ ॥

ਦੇਵ ਭੇਵ ਨ ਜਾਨਹੀ ਜਿਹ ਮਰਮ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ॥  
ਸਨਕ ਐ ਸਨਕੇਸਨੰਦਨ ਪਾਵਹੀ ਨਹਿਸੇਬ ॥  
ਜੱਛ ਕਿੰਨਰ ਮੱਛ ਮਾਨਸ ਸੁਰਗ ਉਰਗ ਅਪਾਰ ॥  
ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਪੁਕਾਰਹੀ ਸਿਵ ਸੱਕੁ ਐ ਮੁਖਚਾਰ ॥ ੩ ॥ ੧੮੩ ॥

ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਰਮ=ਭੇਦ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਕਤੇਬਾਂ ਵਾਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਨਕ ਤੇ ਸਨਕੇਸ=ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਚਾਰ ਤੇ ਨਾਰਦ ਆਦਿਕ ਜਿਸ ਦੇ ਸੇਬ=ਹਿਸਾਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੋਣ ਵਜੋਂ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀ ਮਛ=ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਉਰਗ=ਸੱਪ ਵੱਡੇ। ਸਿਵਜੀ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਸਾਰੇ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਆਖਦੇ ਹਨ ॥ ੩ ॥ ੧੮੩ ॥

ਸਰਬ ਸਪਤ ਪਤਾਰ ਕੇ ਤਰ ਜਾਪਹੀ ਜਿਹ ਜਾਪ ॥  
ਆਦਿ ਦੇਵ ਅਗਾਧ ਤੇਜ ਅਨਾਦ ਮੂਰਤਿ ਅਤਾਪ ॥  
ਜੰਤੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਆਵਈ ਕਰ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਕੀਨ ॥  
ਸਰਬ ਠਉਰ ਰਹਿਓ ਬਿਰਾਜ ਧਿਰਾਜ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੪॥੧੮੪॥

ਸਾਰੇ ਸੱਤਵੇਂ ਪਤਾਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਜਾਪ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਬਿਅੰਤ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤਪ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਮੂਰਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਖ ਬਿਨਾਂ। ਜੰਤੂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਿਆਣਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੧੮੪ ॥

ਜੱਛ ਗੰਧਰਬ ਦੇਵ ਦਾਨੋ ਨ ਬ੍ਰਹਮ ਛੱਤ੍ਰੀਅਨ ਮਾਹਿ ॥  
ਬੈਸਨੰ ਕੇ ਬਿਖੈ ਬਿਰਾਜੈ ਸੂਦ੍ਰ ਭੀ ਵਹ ਨਾਹਿ ॥  
ਗੂੜ ਗਉਡ ਨ ਭੀਲ ਭੀ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇਖ ਸਰੂਪ ॥  
ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਨ ਮੱਧ ਉਰਧ ਨ ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਅਨੂਪ ॥੫॥੧੮੫॥

ਜੱਛਾਂ ਗੰਧਰਬਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਵੇਸਨਵਾਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੂਦਰ ਵੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਸੂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੂੜ=ਬਹੁਤ ਚੰਗੀਆਂ ਗੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ, ਭੀਲਾਂ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਪੀਰਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਧ=ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਤੇ ਉਰਧ=ਉੱਚਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਉਪਮਾ ਬਿਨਾ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੧੮੫ ॥

ਜਾਤ ਜਨਮ ਨ ਕਾਲ ਕਰਮ ਨ ਧਰਮ ਕਰਮ ਬਿਹੀਨ ॥  
ਤੀਰਥ ਜਾਤ੍ਰ ਨ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਗੋਰ ਕੇ ਨ ਅਧੀਨ ॥  
ਸਰਬ ਸਪਤ ਪਤਾਰ ਕੇ ਤਰ ਜਾਨੀਐ ਜਿਹ ਜੋਤ ॥  
ਸੇਸ ਨਾਮ ਸਹਿਸ੍ਰਫਨ ਨਹਿ ਨੇਤ ਪੂਰਨ ਹੋਤ ॥ ੬ ॥ ੧੮੬ ॥

ਉਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਨ ਤੀਰਥਾਂ ਦੀ ਜਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਕਬਰਾਂ

ਨੂੰ ਪੂਜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਸੱਤਾਂ ਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਜੋਤ ਦਾ ਚਾਨਣ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਨਾਮੇ ਸੱਪ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਫਣਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾਮ ਦੀ ਹੰਦ ਬੰਦੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਬਿਅੰਤ ੨ ਆਖਦਾ ਬੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੱਸ ਕਰ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੧੮੬ ॥

ਸੋਧ ਸੋਧ ਹਟੇ ਸਭੈ ਸੁਰ ਬਿਰੋਧ ਦਾਨੰਵ ਸਰਬ ॥

ਗਾਇ ਗਾਇ ਹਟੇ ਗੰਧੂਬ ਗਵਾਇ ਕਿੰਨਰ ਗਰਬ ॥

ਪੜਤ ਪੜਤ ਬਕੇ ਮਹਾ ਕਵਿ ਗੜਤ ਗਾੜ ਅਨੰਤ ॥

ਹਾਰ ਹਾਰ ਕਹਿਓ ਸਭੂ ਮਿਲ ਨਾਮ ਨਾਮ ਦੁਰੰਤ ॥ ੭ ॥ ੧੮੭ ॥

ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਲਭ ੨ ਕੇ ਹਟ ਗਏ, ਦੈਂਤ ਸਾਰੇ ਵੈਰ ਕਰਕੇ। ਗੰਧਰਬ ਗਾ ਗਾ ਖੇ ਬੱਕ ਗਏ, ਤੇ ਕਿੰਨਰ ਵੀ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹਟ ਗਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਬਿਤ ਪੜ੍ਹ ੨ ਕੇ ਵੱਡੇ ਕਵੀ ਬੱਕ ਗਏ, ਜੇਹੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਤਰਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਘਾੜਤ ਨੂੰ ਘੜ ਸਕਦੇ ਸੀ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਕਾਵਯ ਰਚਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹਾਰ ਹਾਰ ਕੇ ਉੜਕ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਮੀ ਦਾ ਨਾਮ ਬਿਅੰਤ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੧੮੭ ॥

ਬੇਦ ਭੇਦ ਨ ਪਾਇਓ ਲਖਿਓ ਨ ਸੇਬ ਕਤੇਬ ॥

ਦੇਵ ਦਾਨੋ ਮੂੜ ਮਾਨੋ ਜੱਛ ਨ ਜਾਨੈ ਜੇਬ ॥

ਭੂਤ ਭੱਬ ਭਵਾਨ ਭੂਪਤ ਆਦਿ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ॥

ਅਗਨਿ ਬਾਇ ਜਲੇ ਥਲੇ ਮਹਿ ਸਰਬ ਠਉਰ ਨਿਵਾਸ ॥੮॥੧੮੮॥

ਉਸ ਦਾ ਵੇਦਾਂ ਨੇ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਤੇਬਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੇਬ= ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ ਦੈਂਤ ਮੂਰਖ ਮਾਨੋ=ਮਨੁਖ ਜੱਛ ਵੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਬ=ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਪਿੱਛੇ ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਆਦਿ ਰੂਪ ਰਾਜਾ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਅੱਗ ਹਵਾ ਜਲਾਂ ਦੇ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੮॥੧੮੮॥

ਦੇਹ ਗੇਹ ਨ ਨੇਹ ਸਨੇਹ ਅਬੇਹ ਨਾਥ ਅਜੀਤ ॥

ਸਰਬ ਗੰਜਨ ਸਰਬ ਭੰਜਨ ਸਰਬ ਤੇ ਅਨਭੀਤ ॥

ਸਰਬ ਕਰਤਾ ਸਰਬ ਹਰਤਾ ਸਰਬ ਦਯਾਲ ਅਦੁਖ ॥

ਚੱਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਨ ਬਰਨ ਜਾਕੋ ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਨ ਭੇਖ ॥ ੯ ॥ ੧੮੯ ॥

ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਦੇਹ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਬੇਹ=ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ

ਮਾਲਕ ਨ ਜਿਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਗੰਜਨ=ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੰਭੀਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਡਰ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਦਿਆਲੂ ਈਰਖਾ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਫਿਰਨਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੰਗ ਜਾਤੀ ਪਾਤੀ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੧੮੯ ॥

ਰੂਪ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗ ਜਾਕੇ ਰਾਗ ਰੂਪ ਨ ਰੰਗ ॥

ਸਰਬ ਲਾਇਕ ਸਰਬ ਘਾਇਕ ਸਰਬ ਤੇ ਅਨਭੰਗ ॥

ਸਰਬ ਦਾਤਾ ਸਰਬ ਰਾਜਾਤਾ ਸਰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਦਯਾਲ ਸੁਆਮੀ ਆਦਿ ਦੇਵ ਅਪਾਲ ॥ ੧੦ ॥ ੧੯੦ ॥

ਜਿਸਦਾ ਰੰਗ ਤੇ ਰੂਪ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਨ ਗੋਣ ਦੇ ਰੂਪ ਦਾ ਰੰਗ=ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲਾਇਕ=ਬਣੇਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਨ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਸਰਬੰਧੀ ਦਿਆਲੂ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵੱਡਾ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੧੯੦ ॥

ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਸਰਬ ਕੋ ਕਰਤਾਰ ॥

ਬਰਨ ਚਿਹਨ ਨ ਚੱਕ੍ਰ ਜਾਕੋ ਚੱਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਅਕਾਰ ॥

ਜਾਤ ਪਾਤ ਨ ਗੋਤ੍ਰ ਗਾਥਾ ਰੂਪ ਰੇਖ ਨ ਬਰਨ ॥

ਸਰਬ ਦਾਤਾ ਸਰਬ ਰਾਜਾਤਾ ਸਰਬ ਭੂਅ ਕੋ ਭਰਨ ॥ ੧੧ ॥ ੧੯੧ ॥

ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਪਤੀ ਸਿਆਣਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਨਿਸ਼ਾਨ ਫਿਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਫਿਰਨ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਪਾਤੀ ਤੇ ਗੋਤਾਂ ਦੀ ਗਾਥਾ=ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ) ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਜਾਣੂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਗਹਿਣਾ ਭਾਵ ਮਾਲਕ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ੧੯੧ ॥

ਦੁਸਟ ਗੰਜਨ ਸੱਤ੍ਰ ਭੰਜਨ ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਮਾਥ ॥

ਦੁਸਟ ਹਰਤਾ ਸਿਸੋਟ ਕਰਤਾ ਜਗਤ ਮੈ ਜਿਹ ਗਾਥ ॥

ਭੂਤ ਭੱਬ ਭਵਿਖ ਭਵਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਦੇਵ ਅਗੰਜ ॥

ਆਦਿ ਅੰਤ ਅਨਾਦਿ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਅਭੰਜ ॥ ੧੨ ॥ ੧੯੨ ॥

ਉਹ ਵੱਡਾ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਰਥ ਰੂਪ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਣੇਣ ਵਾਲਾ

ਜਿਸ ਦੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਗਾਥਾ=ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਗਤ ਵਿਚ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਣ=ਇਕੋ ਜਹਿਆ ਹੈ ਸਿਆਣਾ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਦੇਵ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਓੜਕ ਤਕ ਅਨਾਦੀ=ਪੈਦਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੋਭਾ ਪਤੀ ਵੱਡਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੋੜਨਹਾਰ ਹੈ॥੧੨॥੧੯੨॥

ਧਰਮ ਕੇ ਅਨਕਰਮ ਜੇਤਕ ਕੀਨ ਤਉਨ ਪਸਾਰ ॥

ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਗੰਧੂਬ ਕਿੰਨਰ ਮੱਛ ਕੱਛ ਅਪਾਰ ॥

ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਜਲੇ ਥਲੇ ਮਹਿ ਮਾਨੀਐ ਜਿਹ ਨਾਮ ॥

ਦੁਸਟ ਹਰਤਾ ਪੁਸਟ ਕਰਤਾ ਸਿਸਟ ਹਰਤਾ ਕਾਮ ॥ ੧੩॥੧੯੩॥

ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਨਿਕੰਮੇ ਕੰਮ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ ਦੈਂਤ, ਗੰਧਰਬ ਕਿੰਨਰ ਮੱਛ ਕੱਛ ਆਦਿਕ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਜਲ ਥਲ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟ=ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਹ ਜਿਸਦੇ ਵੱਡੇ ੨ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਹਨ ॥ ੧੩ ॥ ੧੯੩ ॥

ਦੁਸਟ ਹਰਨਾ ਸਿਸਟ ਕਰਨਾ ਦਿਆਲ ਲਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ॥

ਮਿੱਤ੍ਰ ਪਾਲਕ ਸੰਤ੍ਰ ਘਾਲਕ ਦੀਨ ਦੁਜਾਲ ਮੁਕੰਦ ॥

ਅਘੋ ਦੰਡਨ ਦੁਸਟ ਖੰਡਨ ਕਾਲਹੁੰ ਕੇ ਕਾਲ ॥

ਦੁਸਟ ਹਰਣੰ ਪੁਸਟ ਕਰਣੰ ਸਰਬ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥ ੧੪ ॥੧੯੪॥

ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਣੇਣ ਵਾਲਾ, ਦਿਆਲੂ ਪਿਆਰਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲੂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਦਿਆਲੂ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਅਘੋ=ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਕਾਲ ਦਾ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲੂ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੧੯੪ ॥

ਸਰਬ ਕਰਤਾ ਸਰਬ ਹਰਤਾ ਸਰਬ ਕੇ ਅਨਕਾਮ ॥

ਸਰਬ ਖੰਡਣ ਸਰਬ ਦੰਡਣ ਸਰਬ ਕੇ ਨਿਜ ਧਾਮ ॥

ਸਰਬ ਭੁਗਤਾ ਸਰਬ ਜੁਗਤਾ ਸਰਬ ਕਰਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥

ਸਰਬ ਖੰਡਣ ਸਰਬ ਦੰਡਣ ਸਰਬ ਕਰਮ ਅਧੀਨ ॥ ੧੫ ॥੧੯੫॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਖੰਡਣ ਦੰਡਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਚੰਗਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ੧੯੫ ॥

ਸਰਬ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਨ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰਨ ਸਰਬ ਬੇਦ ਬਿਚਾਰ ॥

ਦੁਸਟ ਹਰਤਾ ਬਿਸ੍ਰ ਭਰਤਾ ਆਦਿ ਰੂਪ ਅਪਾਰ ॥

ਦੁਸਟ ਦੰਡਣ ਪੁਸਟ ਖੰਡਣ ਆਦਿ ਦੇਵ ਅਖੰਡ ॥

ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਜਲੇ ਥਲੇ ਮਹਿ ਜਪਤ ਜਾਪ ਅਮੰਡ ॥ ੧੬॥੧੯੬॥

ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿਆਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸਕ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਾਲਕ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੁਸ਼ਟ=ਮੋਟਿਆਂ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨ ਖੰਡਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸਦੇ ਜਾਪ ਨੂੰ ਅਮੰਡ=ਇਸਥਿਤ ਹੋਕੇ ਜਪਦੇ ਹਨ॥੧੬॥੧੯੬॥

ਸਿਸਟ ਚਾਰ ਬਿਚਾਰ ਜੇਤੇ ਜਾਨੀਐ ਸਬ ਚਾਰ ॥

ਆਦਿ ਦੇਵ ਅਪਾਰ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਦੁਸਟ ਪੁਸਟ ਪ੍ਰਹਾਰ ॥

ਅੰਨ ਦਾਤਾ ਗਿਆਨ ਗਿਆਤਾ ਸਰਬਮਾਨ ਮਹਿੰਦ੍ਰ ॥

ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਕਰੇ ਕਈ ਦਿਨ ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਉਪਇੰਦ੍ਰ ॥ ੧੭॥੧੯੭॥

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ਉਹ ਚਾਰ ਤੁਫੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਕਰਤਬਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵੱਡਾ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਤੇ ਮੋਟਿਆਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅੰਨ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮਝਣ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਓਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੇ ਕਈ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਕੀਤੇ ਹਨ ॥ ੧੭ ॥ ੧੯੭ ॥

ਜਨਮ ਜਾਤਾ ਕਰਮ ਗਿਆਤਾ ਧਰਮ ਚਾਰ ਬਿਚਾਰ ॥

ਬੇਦ ਭੇਵ ਨ ਪਾਵਈ ਸਿਵ ਰੁੰਦ੍ਰ ਔ ਮੁਖ ਚਾਰ ॥

ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਉਪਇੰਦ੍ਰ ਬਿਆਸ ਸਨਕ ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ ॥

ਗਾਇ ਗਾਇ ਥਕੇ ਸਭੈ ਗੁਨ ਚੱਕ੍ਰ ਤ ਭੇ ਮੁਖ ਚਾਰ ॥ ੧੮ ॥ ੧੯੮ ॥

ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਜਾਤ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚੰਗਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਸੁੰਦਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ । ਵੇਦ ਸ਼ਿਵਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਜੇਹੜੇ ੧੧ ਰੁੱਦ੍ਰ ਚੰਗੇ ਮੁੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੋੜਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਭਰਾ ਬਾਵਨ ਬਿਆਸ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸਨਤ, ਸਨਕ, ਸਨਾਤਨ ਸਨੰਦਨ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪੁਤ੍ਰ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਓਹਦਾ ਗੁਣ ਗਾ ਗਾ ਕੇ ਖੱਕ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਕ ਵੀ ਸਾਰੇ ॥ ੧੮ ॥ ੧੯੮ ॥

ਆਦਿ ਅੰਤ ਨ ਮਧ ਜਾਕੋ ਭੂਤ ਭਬ ਭਵਾਨ ॥

ਸਤ ਦੁਆਪਰ ਤਿਤੀਆ ਕਲਜੁਗ ਚਤ੍ਰ ਕਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ॥

ਧਿਆਇਧਿਆਇ ਥਕੇ ਮਹਾਂਮੁਨਿ ਗਾਇ ਗੰਧੂਬ ਅਪਾਰ ॥

ਹਾਰਹਾਰ ਥਕੇ ਸਭੇ ਨਹੀ ਪਾਇਓ ਤਿਹ ਪਾਰ ॥ ੧੯ ॥ ੧੯੯ ॥

ਮੁੱਢ ਓੜਕ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਭੂਤ=ਪਿਛੇ । ਭੱਬ=ਅੱਗੇ । ਭਵਾਨ=ਹੁਣ । ਸਤਜੁਗ, ਦੁਆਪਰ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਕਲਜੁਗ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਤੇ ਚੰਗਿਆਂ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੈ । ਵੱਡੇ ਮੁਨੀ ਧਿਆਨ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਯਾਦ ਕਰ ਕਰਕੇ ਖੱਕ ਗਏ ਹਨ । ਗਾ ਗਾ ਕੇ ਬਿਆਂਤ ਗੰਧਰਬ ਵੀ ਖੱਕ ਗਏ ਹਨ । ਉਤੇ ਦੱਸੇ ਸਾਰੇ ਹਾਰ ਹਾਰ ਕੇ ਖੱਕ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ੧੯੯ ॥

ਨਾਰਦ ਆਦਿਕ ਬੇਦ ਬਿਆਸਕ ਮੁਨਿ ਮਹਾਨ ਅਨੰਤ ॥

ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਥਕੇ ਸਭੈ ਕਰ ਕੋਟ ਕਸਟ ਦੁਰੰਤ ॥

ਗਾਇ ਗਾਇ ਥਕੇ ਗੰਧੂਬ ਨਾਚ ਅਪੱਛਰ ਅਪਾਰ ॥

ਸੋਧ ਸੋਧ ਥਕੇ ਮਹਾ ਸੁਰ ਪਾਇਓ ਨਹਿ ਪਾਰ ॥ ੨੦ ॥ ੨੦੦ ॥

ਨਾਰਦ ਤੋਂ ਆਦ ਲੈ ਕੇ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਵੱਡੇ ਮੁਨੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ । ਸਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰ ਕਰਕੇ ਖੱਕ ਗਏ ਅਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਤਰਾਂ ਦੇ ਦੁਰੰਤ=ਬਿਆਂਤ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਦੁਖਾਂ ਨਾਲ ਗਾ ਗਾ ਕੇ ਗੰਧਰਬ ਹਾਰ ਗਏ । ਬਿਆਂਤ ਅਪੱਛਰਾਂ ਨਾਚ ਕਰ ਕਰਕੇ ਖੱਕ ਗਈਆਂ । ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦੇਵਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਆਦਕ ਲੱਭ ਲੱਭ ਕੇ ਥਕ ਗਏ ਪਰ ਓਨਾਂ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ੨੦੦ ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਉਚਰਿਓ ਮਤ ਸਿਉ ਬੈਨ ॥

ਸਬ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਦੀਸ ਕੋ ਕਹੋ ਸਕਲ ਬਿਧ ਤੈਨ ॥ ੧ ॥ ੨੦੧ ॥

[ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ]

{ ਇਹ ਦੋਹਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਈ ਗੁਣੀ ਕੁਝ ਮਨ ਕਲਪਤ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਜਗਾ ਉਤਰ ਦੇ ਥਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਸੋ ਓਹ ਅਯੋਗ ਹਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤਰਾਂ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਇਕ ਸਮੇਂ ਆਤਮਾਂ ਨੇ ਅਕਲ ਨੂੰ ਬਚਨ ਉਚਾਰਿਆ ਭਾਵ ਚੰਗੇ ਮਨ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਨੇ ਚੰਗੀ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ । ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੈ ਤੈਨ=ਉਸ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਕੇ ਆਖੋ ਭਾਵ ਜਿਸਤਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ॥ ੧ ॥ ੨੦੧ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੋ ਆਤਮਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਕਹਾ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ॥

ਕਉਨ ਧਰਮ ਕੋ ਕਰਮ ਹੈ ਕਹੋ ਸਕਲ ਬਿਸਥਾਰ ॥੨॥੨੦੨॥

{ ਕਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਬਿਲਾਸ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਂ ਕਵੀ ਪ੍ਰਯਾ ਦੇ ਅਖੀਰ ਦਾ ਹਿੱਸੇ ਦੇਖੋ ਏਸੇਤਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਚੀ ਦੋਹਰੇ ਹਨ ਜੋ ਅੰਤੁਲਾ ਪਕਾ ਬਾਹਰਲਾ ਪਕਾ ਆਦਿਕ ਕਾਵਯ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤ੍ਰ ਭੂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਆਤਮਾ ਦਾ ਰੂਪ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਆਖੋ ਕੀ ਹੈ । ਕੇਹੜਾ ਧਰਮ ਤੇ ਕਰਮ ਹੈ ਸਾਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਖੋਲ ਕੇ ਦੱਸੋ । -ਉਤਰ- { ਮਨ, ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੱਦਾ, ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ । ਦੁਨੀਆਂ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਵਿਚ ਹੈ । ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜੀਵ ਦਾ ਮੁਖ ਧਰਮ ਹੈ । ਮਨ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਇਹ ਚੰਗਾ ਕਰਮ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੨੦੨ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਿ ਜੀਤਬ ਕਹਿ ਮਰਨ ਹੈ ਕਵਨ ਸੁਰਗ ਕਹਿ ਨਰਕ ॥

ਕੋ ਸੁਖੜਾ ਕੋ ਮੂੜਤਾ ਕਹਾ ਤਰਕ ਅਵਤਰਕ ॥ ੩ ॥ ੨੦੩ ॥

ਕਿਸ ਦਾ ਜੀਵਣਾ ਭਾਵ ਜਿਤਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਕਿਸਦਾ ਮਰਨਾ ਕਿਹੜਾ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਹੈ । ਕੌਣ ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਮੂਰਖ ? ਕੀ ਤਰਕ ਤੇ ਨ ਤਰਕ ਹੈ ।

{ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਇਹ ਚੰਗਾ ਜੀਉਣਾ ਜਾਂ ਮਨ ਜਿੱਤਣਾ ਹੈ । ਜੇਹੜੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੋਣੀ ਹੈ ਇਹ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਤਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਣਾ ਇਹ ਸੁਰਗ ਹੈ । ਹੰਕਾਰੀ ਹੋਣਾ ਨਰਕ ਹੈ, ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਸਿਆਣਾ ਹੈ । ਨਿ ਵਿਚਾਰਨਾ ਮੂਰਖ ਹੈ । ਸਚ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਤਰਕ ਹੈ ਭਾਵ ਮਨ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਅਤੇ ਨਤਰਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਡੁਬਣਾ ਹੈ ॥੩॥੨੦੩॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੇ ਨਿੰਦਾ ਜਸ ਹੈ ਕਵਨ ਕਵਨ ਪਾਪ ਕਹ ਧਰਮ ॥

ਕਵਨ ਜੋਗ ਕੇ ਭੋਗ ਹੈ ਕਵਨ ਕਰਮ ਅਪ ਕਰਮ ॥੪॥੨੦੪॥

ਨਿੰਦਿਆ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਸ ਕੋਣ ਹੈ ਪਾਪ ਕੋਣ ਹੈ ਕੇਹੜਾ ਧਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਹੜਾ ਜੋਗ ਤੇ ਕੇਹੜਾ ਖਾਣਾ ਹੈ ਕੇਹੜੇ ਮਾੜੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਹਨ।

{ ਉਪਕਾਰ ਤੋਂ ਨੱਸਣਾ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜਸ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਭਜਨ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜਾਣਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਜੋਗ ਹੈ ਭਜਨ ਦਾ ਸੁਧ ਭੋਗ ਹੈ। ਮਨ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਹਰੀ ਭਗਤ ਹੋਣਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੨੦੪ ॥ }

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹੋ ਸੁ ਸਮ ਕਾਸੋ ਕਹੈ ਦਮ ਕੋ ਕਹਾ ਕਹੰਤ ॥

ਕੇ ਸੂਰਾ ਦਾਤਾ ਕਵਨ ਕਹੋ ਤੰਤ ਕੋ ਮੰਤ ॥ ੫ ॥ ੨੦੫ ॥

ਦੱਸੋ ਸਮ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ? ਦਮ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ? ਸੂਰਮਾ ਦਾਤਾ ਕੋਣ ਹੈ? ਏਸ ਤੰਤਰ ਬਣਾ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦੱਸੋ?

{ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਸਮ ਰਹਿਣਾ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਵੇਖਣਾ ਇਹ ਸਮ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਦਮ ਹੈ। ਸੂਰਮਾ ਕਾਮ ਨੂੰ ਜਿਤਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦਾਤਾ ਪਰਮਾਰਥ ਰਸਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੨੦੫ ॥ }

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਾ ਰੰਕ ਰਾਜਾ ਕਵਨ ਹਰਖ ਸੋਗ ਹੈ ਕਵਨ ॥

ਕੇ ਰੋਗੀ ਰਾਗੀ ਕਵਨ ਕਹੋ ਤੰਤ ਮੁਹਿ ਤਵਨ ॥ ੬ ॥ ੨੦੬ ॥

ਕੋਣ ਗਰੀਬ ਹੈ ਕੇਹੜਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਅਨੰਦ ਸੋਗ ਕੇਹੜਾ ਹੈ। ਰੋਗੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਤਵਨ=ਤਿਸ ਭਾਵ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਤੰਤ ਦੱਸੋ।

{ ਤਿਸਨਾਂ ਵਾਲਾ ਗਰੀਬ ਹੈ ਤਿਸਨਾ ਰਹਿਤ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਆਤਮ ਲਾਭ ਆਨੰਦ ਹੈ ਮਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਸੋਗ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਡੁਬਾ ਰੋਗੀ ਹੈ ਮਨ ਤੋਂ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੨੦੬ ॥ }

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਵਨ ਰਿਸਟ ਕੋ ਪੁਸਟ ਹੈ ਕਹਾ ਸਿਸਟ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ॥

ਕਵਨ ਸਿਸਟ ਕੋ ਭ੍ਰਿਸਟ ਹੈ ਕਹੋ ਸਕਲ ਬਿਸਥਾਰ ॥੧॥੨੦੭॥

ਕੇਹੜਾ ਮੋਟਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ, ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹੈ। ਕੇਹੜਾ ਸਿਸਟਤਾਈ ਤੋਂ ਭਰਿਸਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਖੋਲ ਕੇ ਦੱਸੋ।

{ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਮੋਟਾ ਹੈ, ਭਗਤੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਝੁਠਾ ਜਾਨਣਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਤਮ ਪਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਉਹ ਸ੍ਰਿਸਟ ਤੋਂ ਭਰਿਸਟ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੧੦੭ ॥ }

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਾ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਮ ਹੈ ਕਹਾ ਭਰਮ ਕੋ ਨਾਸ ॥

ਕਹਾ ਚਿਤਨ ਕੀ ਚੇਸਟਾ ਕਹਾ ਅਚੇਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥੮॥੨੦੮॥

ਕੇਹੜਾ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸਕ ਹੈ। ਕੇਹੜੀ ਚੇਤਨ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ ਕੀ ਅਚੇਤਤਾ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈ।

{ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡਣਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਚਾਨਣ ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਚੇਤਨ ਦੀ ਕਾਰ ਹੈ। ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹਟਣਾ ਇਹ ਚੰਗਾ ਚਾਨਣ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੨੦੮ ॥ }

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਾ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਕਹਾ ਕਹਾ ਗਿਆਨ ਅਗਿਆਨ ॥

ਕੇ ਰੋਗੀ ਸੋਗੀ ਕਵਨ ਕਹਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨ ॥ ੯ ॥ ੨੦੯ ॥

ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਕੇਹੜਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਅਗਿਆਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਰੋਗੀ ਸੋਗੀ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਕਿਸਤਰਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

{ ਹਰੀ ਭਗਤੀ ਵਾਸਤੇ ਵਕਤ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਹੋਣਾ ਨੇਮ ਹੈ। ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਸੰਜਮ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਹੰਗਤਾ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਫਸਣਾ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਡੁਬਾ ਰੋਗੀ ਸੋਗੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੨੦੯ ॥ }

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੇ ਸੂਰਾ ਸੁੰਦਰ ਕਵਨ ਕਹਾ ਜੋਗ ਕੇ ਸਾਰ ॥

ਕੇ ਦਾਤਾ ਗਿਆਨੀ ਕਵਨ ਕਹਾ ਬਿਚਾਰ ਅਬਿਚਾਰ ॥੧੦॥੨੧੦॥

ਸੂਰਮਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੇਹੜਾ ਹੈ, ਜੋਗ ਦਾ ਤਤ ਕੀ ਹੈ। ਦਾਤਾ ਗਿਆਨੀ ਕੇਹੜਾ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਨ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

{ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿਤਣ ਵਾਲਾ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਜੋਗ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ਲੋੜਵੰਦ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨੀ ਹੈ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਹੋਣਾ ਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੨੧੦ ॥ }

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਦੀਰਘ ਤਿਭੰਗੀ ਛੰਦ ॥

ਦੁਰਜਨ ਦਲ ਦੰਡਣ ਅਸੁਰਬਿਹੰਡਣ ਦੁਸਟ ਨਿਕੰਦਣ ਆਦਿ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥

ਚਫਰਾਸੁਰ ਮਾਰਨ ਪਤਤ ਉਧਾਰਣ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਣ ਗੂੜ ਗਤੇ ॥

ਅਛੇ ਅਖੰਡੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡੇ ਖੰਡਉਦੰਡੇ ਅਲਖ ਮਤੇ ॥ ਜੈ ਜੈ

ਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਰੰਮ ਕਪਰਦਨ ਛੱਤ੍ਰ ਛਿਤੇ ॥੧॥੨੧੧॥



ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਸਤ ਵਿਅਸਤ ਹੋਣਾ ਕੋਈ ਅਸ ਚਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਰਿਆਂ ਦੇ ਉਤਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਦੇ ੧੨੬ ਛੰਦਾਂ ਤੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਆਉਣੀ ਵੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਭੁਲ ਹੈ ਜੋ ਗੁਣੀ ਜਨ ਬਹਿਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵੀਹਾਂ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜੋ ਦੇਵੀ ਦਾ ਰਾਕਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸੂਚਨਾ ਹੈ ਇਕੁਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਆਦਕਾਂ ਦਾ ਉਲੱਥਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ।

ਖੇਟਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਦੋਂਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਜਿਸ ਦੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਬਿਰਤੀ=ਹਾਲਤ ਜਾਂ ਕਾਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੱਖ ਵਾਲੇ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨਾ, ਨਰਕਾਂ ਤੋਂ ਕੱਢਣਾ ਜਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨਾ, ਇਕੁਰ ਦੀ ਚੰਗੀ ਚਾਲ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਲਗਾਤਾਰ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੀ ਉਦੰਡੇ=ਡੰਡ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖੰਡੇ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਨ ਲਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਅਕਲ ਹੈ। ਜੋ ਜੋ ਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਹੋ ਮਹੇ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਮਲਣ ਵਾਲੀਏ ਤੇਰਾ ਰੰਮ=ਸੁੰਦਰ ਕਪਰਦਨ=ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜੁੜਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਛਿੱਤੋਂ=ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਛੱਤ ਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ॥ ੧ ॥ ੨੧੧ ॥

ਆਸੁਰੀ ਬਿਹੰਡਣ ਦੁਸਟਿ ਨਿਕੰਦਣ ਪੁਸਟ ਉਦੰਡਣ ਰੂਪ ਅਤੇ ॥  
 ਚੰਡਾਸੁਰ ਚੰਡਣ ਮੁੰਡ ਬਿਹੰਡਣ ਧੂਮ ਬਿਧੰਸਣ ਮਹਖ ਮਥੇ ॥  
 ਦਾਵਨ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਨ ਅਧਮ ਉਧਾਰਣ ਉਰਧ ਅਧੇ ॥  
 ਜੈਜੈਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰਮਰਦਨ ਰੰਮਕ ਪਰਦਨ ਆਦਿ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥੨॥੨੧ ॥

ਦੋਂਤਾਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਪਲਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੋਟਿਆਂ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਤੀ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਚੰਡ ਦੋਂਤ ਦੇ ਚੰਡਣ ਵਾਲੀ ਮੁੰਡ ਦੋਂਤ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਖੁੰਏਂ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਬਿਧੰਸਣ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਹਿਖੇ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਰਿੜਕਣ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਦੋਂਤਾਂ ਦੇ ਪਰੇ ਸੁਟਣ ਵਾਲੀ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਉਚਿਆਂ ਨੀਵਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਭਾਵ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਆਦਕ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ (ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ) ॥ ੨ ॥ ੨੧੨ ॥

ਡਾਵਰੂ ਡਵੰਕੈ ਬਵਰ ਬਵੰਕੈ ਭੁਜਾ ਫਰੰਕੈ ਤੇਜ ਧਰੰ ॥

ਲੰਕੁੜੀਆ ਫਾਧੈ ਆਯੁਧ ਬਾਧੈ ਸੈਨ ਬਿਮਰਦਨ ਕਾਲ ਅਸੁਰੰ ॥  
 ਅਸਟਾਇਧ ਚਮਕੈ ਭੂਖਣ ਦਮਕੈ ਅਤਸਿਤ ਝਮਕੈ ਫੁੰਕ ਫਨੰ ॥  
 ਜੈਜੈਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰਮਰਦਨ ਰੰਮਕ ਪਰਦਨ ਦੈਤ ਜਿਣੀ ॥੩॥੨੧ ॥

ਡੋਰੂ ਤੇ ਡੰਕੇ ਵਜਦੇ ਹਨ ਬਵਰ=ਬੱਦਲ, ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਬਵੰਕੇ=ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਾਂ ਫਰਕਦੀਆਂ ਹਨ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਤੇਜ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨੂਮਾਨ ਟੱਪਦਾ ਹੈ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ ਕੇ ਦੋਂਤਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਮਲਨ ਨੂੰ ਕਾਲ ਹੋ ਅੱਠਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਹਨ ਗਹਿਣੇ ਦਮਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਆਪ ਦਾ ਅਤੀ ਹੀ ਸਿਤ=ਚਿੱਟਾ ਸਾਫ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਪਾਂ ਰੂਪ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋ ਦੋਂਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਣੇ=ਜਿਤਿਆ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੨੧੩ ॥

ਚੰਡਾਸੁਰ ਚੰਡਣ ਮੁੰਡ ਬਿਮੁੰਡਣ ਖੰਡ ਅਖੰਡਣ ਖੂਨ ਖਿਤੇ ॥  
 ਦਾਮਨੀ ਦਮੰਕਣ ਧੁਜਾ ਫਰੰਕਣ ਫਣੀ ਫੁਕਾਰਣ ਜੋਧ ਜਿਤੇ ॥  
 ਸਰਧਾਰ ਬਿਬਰਖਣ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਕਰਖਣ ਪੁਸਟ ਪ੍ਰਹਰਖਣ ਦੁਸਟ ਮਥੇ ॥  
 ਜੈਜੈਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰਮਰਦਨ ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਤਲ ਉਰਧ ਅਧੇ ॥੪॥੨੧ ॥

ਚੰਡ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਚੰਡਣਾਂ ਮੁੰਡ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਨਾ ਖੰਡਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਨ ਖੰਡੀ ਜਾਣਾ ਖਿਤੇ=ਧਰਤੀ ਭਾਵ ਜੁਧ ਭੂਮਕਾ ਵਿਚ ਖੂਨ ਕਰਨਾ। ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਣ ਵਾਲੀ ਜਿਸਦਾ ਬੰਡਾ ਫਰਕਦਾ ਭਾਵ ਝੂਲਦਾ ਹਿੱਲਦਾ ਹੈ ਸੱਪ ਫੁਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਜਿਤਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਨੂੰ ਮੀਂਹ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਾਂਗ ਬਰਖਣ ਵਾਲੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀ ਪੁਸਟ=ਰੱਜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਰਿੜਕਣ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਮਹਖਾਸੁਰ ਦੋਂਤ ਦੇ ਮਲਨ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਤਲ=ਹੇਠਾਂ ਪਤਾਲ, ਉਰਧ=ਉੱਚਾ ਅਕਾਸ਼ ਅਧੇ=ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਦੇਸ ਮਾਤਲੋਕ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜੋ ਜੋ ਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੨੧੪ ॥

ਦਾਮਨੀ ਪ੍ਰਹਾਸਨ ਸੁ ਛਬਿ ਨਿਵਾਸਨ ਸਿਸਟ ਪ੍ਰਕਾਸਨ ਗੂੜ ਗਤੇ ॥  
 ਰਕਤਾਸੁਰ ਆਚਨ ਜੁਧ ਪ੍ਰਮਾਚਨ ਨਿਭੈ ਨਿਰਾਚਨ ਧਰਮ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥  
 ਸੁੰਦੰਤ ਅਚਿੰਤੀ ਅਨਲ ਬਿਵੰਤੀ ਜੈਗ ਜਯੰਤੀ ਖੜਗ ਧਰੇ ॥  
 ਜੈਜੈਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰਮਰਦਨ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸਨ ਧਰਮ ਕਰੇ ॥੫॥੨੧ ॥

ਬਿਜਲੀ ਵਰਗਾ ਹੱਸਣਾ, ਚੰਗੀ ਸੋਭਾ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਭਾਵ ਘਰ ਹੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪੇਚਾ ਕਰਨਾ ਜਿਸਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਚਾਲ ਹੈ। ਸੁਹੇ ਲਾਲ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਖਾਣ

ਵਾਲੀ ਜੁਧ ਵਿਚ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਮੱਚਣ ਵਾਲੀ, ਨਿਰਭੇਤਾ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਰਥੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਧਰਮ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹੈ। ਲਹੂ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲੀ ਮੂੰਹੋਂ ਅੱਗ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਜੋਗ ਜਿਤਣ ਵਾਲੀ, ਖੰਡੇ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਰਮ ਦੀ ਕਰਤਾ ॥੫॥੨੧੫॥

ਅਘ ਓਘ ਨਿਵਾਰਨ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਜਾਰਨ ਸਿਸਟ ਉਬਾਰਨ ਸੁੱਧ ਮਤੇ ॥  
ਫਣੀਅਰ ਫੁੰਕਾਰਣ ਬਾਘੁ ਬਕਾਰਣ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਣ ਸਾਧ ਮਤੇ ॥  
ਸੈਹਥੀ ਸਨਾਹਨ ਅਸਟ ਪ੍ਰਬਾਹਨ ਬੋਲ ਨਿਬਾਹਨ ਤੇਜ ਅਤੁਲੰ ॥  
ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਭੂਮਿਅਕਾਸਪਤਾਲਜਲੰ ॥੬॥੨੧੬॥

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਤਾਰਨ ਵਾਲੀ ਨਿਰਮਲ ਅਕਲ ਵਾਲੀ। ਸੱਪ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੇਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਹਥਿਆਰ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਜਦੇ ਹਨ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਅਕਲ ਹੈ ਭਾਵ ਸੰਤਾਂ ਵਰਗੀ ਅਕਲ ਹੈ। ਬਰਛੀ ਸੰਜੋਅ ਆਦਿਕ ਸਸਤ੍ਰ ਅੱਠਾਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਵਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਬੋਲ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੁਲ ਤੇਜ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਪਤਾਲ ਜਲ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਾ ॥੬॥੨੧੬॥

ਚਾਚਰ ਚਮਕਾਰਨ ਚਿਛਰ ਹਾਰਨ ਧੂਮ੍ ਪੁਕਾਰਨ ਦੁਪ ਮਥੇ ॥  
ਦਾੜਵੀ ਪ੍ਰਦੰਤੇ ਜੋਗ ਜਯੰਤੇ ਮਨਜੁ ਮਥੰਤੇ ਗੂੜ ਕਥੇ ॥  
ਕਰਮ ਪ੍ਰਣਾਸਨ ਚੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸਨ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤੇਜਨ ਅਸਟ ਭੁਜੇ ॥  
ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਭਰਮ ਬਿਨਾਸਨ ਧਰਮ ਧੁਜੇ ॥੭॥੨੧੭॥

ਚਾਚਰ=ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਤਲਵਾਰ ਚਮਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚਿਛਰ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧੂਮਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਪੁੰਕਾਰਨ ਭਾਵ ਮਾਰ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ। ਦਾੜਵੀ=ਦਾੜਾਂ ਜਾਂ ਅਨਾਰ ਦੇ ਦਾਣੇ ਵਾਂਗ ਬੜੇ ਚੰਗੇ ਦੰਦ ਹਨ ਜੋਗ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਰਿੜਕਣ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਖੋਟਿਆਂ ਆਦਿ-ਮੀਆਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਕਥਾ ਹੈ। ਮਾੜਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚੰਦ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਰਗੀ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮਾਨ ਤੇਜ ਵਾਲੀ ਅੱਠਾਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੀ। ਭਰਮ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਰਮ ਦੀ ਝੰਡੀ ਹੈ ॥੭॥੨੧੭॥

ਘੁੰਘਰੂ ਘਮੰਕਣ ਸਸਤ੍ਰ ਝਮੰਕਣ ਫਣੀਅਰ ਫੁੰਕਾਰਣ ਧਰਮ ਧੁਜੇ ॥  
ਅਸਟਾਟ ਪ੍ਰਹਾਸਣ ਸਿਸਟ ਨਿਵਾਸਣ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਣਾਸਨ ਚੱਕ੍ਰ ਗਤੇ ॥

ਕੇਸਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹੇ ਸੁੱਧ ਸਨਾਹੇ ਅਗਮ ਅਥਾਹੇ ਏਕ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥  
ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਆਦਿਕੁ ਮਾਰ ਅਗਾਧ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥੮॥੨੧੮॥

ਜਿਸ ਦੇ ਘੁੰਘਰੂ ਵਾਜੇ ਛਣਕਦੇ ਹਨ ਹਥਿਆਰ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਸੱਪ ਫੁੰਕਾਰਦੇ ਹਨ ਧਰਮ ਦੀ ਝੰਡੀ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਇਕੁਰ ਦਾ ਟਾਹ ਟਾਹ ਕਰਕੇ ਹਾਸਾ ਹੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਹਾਰ ਚੱਕਰ ਵਾਂਗ ਚਾਲ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਵਾਹਨੀ ਹੈ ਭਾਵ ਬੇਠੀ ਹੈ ਚੰਗੀ ਸੰਜੋਅ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਪੁੰਜ ਡੂੰਘੇ ਆਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਇਕ ਬਿਰਤੀ ਹੈ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਕੁਆਰੀ ਵੱਡੀ ਚੰਗੀ ਬਾਲ=ਆਦਤ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥੮॥੨੧੮॥

ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਬੰਦਨ ਦੁਸਟ ਨਿਕੰਦਨ ਭ੍ਰਿਸਟ ਬਿਨਾਸਨ ਮ੍ਰਿਤ ਮਥੇ ॥  
ਕਾਵਰੂ ਕੁਮਾਰੇ ਅਧਮ ਉਧਾਰੇ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰੇ ਆਦਿ ਕਥੇ ॥  
ਕਿੰਕਣੀ ਪ੍ਰਸੋਹਨ ਸੁਰਨਰ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘਾ ਰੋਹਣ ਬਿਤਲ ਤਲੇ ॥  
ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਸਬਠੋਰ ਨਿਵਾਸਨ ਬਾਇਪਤਾਲ ਅਕਾਸ ਅਨਲੇ ॥੯॥੨੧੯॥

ਦੇਵਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮੁਨੀ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਮੈਲੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਮੌਤ ਦੇ ਰਿੜਕਣ ਭਾਵ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਕਾਰੂ ਦੇਸ ਦੀ ਕੁਆਰੀ ਧੀ ਹੈ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਤਾਰਨ ਹਾਰ ਹੈ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨਹਾਰ ਹੈ ਇੱਕੁਰ ਦੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਆਖੀਂਦੀ ਹੈ। ਤੜਾਗੀ ਚੰਗੀ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਸ਼ੇਰ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਬਿਤਲ=ਆਦਿਕ ਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੈ। ਜੈ ਹੋਵੇ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਹਾਰ, ਹਵਾ ਪਤਾਲ, ਅਕਾਸ਼, ਅੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ ॥੯॥੨੧੯॥

ਸਿੰਕਟੀ ਨਿਵਾਰਨ ਅਧਮ ਉਧਾਰਨ ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਰਖਣ ਤੁੰਦ ਤਬੇ ॥  
ਦੁਖ ਦੋਖ ਦਹੰਤੀ ਜਾਲ ਜਯੰਤੀ ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਅਛੇ ॥  
ਸੁਧਤਾ ਸਮਰਪਣ ਤਰਕ ਬਿਤਰਕਣ ਤਪਤ ਪ੍ਰਤਾਪਣ ਜਪਤ ਜਿਵੇ ॥  
ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕਰਖਣ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਗਾਧ ਅਭੇ ॥੧੦॥੨੨੦॥

ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਪਰੇ ਕਰਨਹਾਰ, ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨਹਾਰ, ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਤੇਜ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਖਿੱਚਣਹਾਰ ਤਿੱਖੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੀ। ਦੁਖਾਂ ਦੋਖਾਂ ਦੇ ਲੂਹਣ ਵਾਲੀ ਮੂੰਹੋਂ ਅੱਗ ਜਯੰਤੀ=ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ, ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਬਲ ਵਾਲੀ, ਜਾਂ ਨਾਸ ਰਹਿਤ। ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਤਰਕਾਂ=ਜੁਗਤੀਆਂ ਜਾਂ ਨਿੰਦਿਆ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਤਪਤ=ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਿਖਾ-

ਉਣ ਵਾਲੀ, ਜਿੱਕਰ ਕੋਈ ਜਪਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੋਵੇ ਸਾਰਿਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਚਲੋਣ ਵਾਲੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਦਗ ਰਹਿਤ ਬਿਅੰਤ ਡਰ ਬਿਨਾ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੨੨੦ ॥

ਚੰਚਲਾ ਚਖੰਗੀ ਅਲਕ ਭੁਜੰਗੀ ਤੁੰਦ ਤੁਰੰਗਣ ਤਿੱਛ ਸਰੇ ॥  
ਕਰ ਕਸਾ ਕੁਠਾਰੇ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰੇ ਅਧਮ ਉਧਾਰੇ ਤੂਰ ਭੁਜੇ ॥  
ਦਾਮਨੀ ਦਮੰਕੇ ਕੇਹਰ ਲੰਕੇ ਆਦਿ ਅਤੰਕੇ ਕੂਰ ਕਥੇ ॥  
ਜੈਜੈਹੋਸੀ ਰਕਤਾਸੁਰਖੰਡਣ ਸੁੰਭ ਚਕ੍ਰਦਨ ਸੁੰਭ ਮਥੇ ॥੧੧॥੨੨੧॥

ਚੰਚਲਾ=ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੇ ਚੰਚਲ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ, ਅਲਕਾਂ ਕਾਲਿਆਂ ਸੱਪਾਂ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾਰ ਹਨ, ਤੁੰਦ=ਤੇਜ ਹਰਣੀਆਂ ਜਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰੇ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਹਨ। ਹਥ ਵਿਚ ਕੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਕੁਹਾੜਾ ਹੈ, ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਹਾਰ ਨਿੱਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਹਾਰ, ਤੂਰ=ਉੱਚੀਆਂ ਭੁਜੇ=ਬਾਹਾਂ ਹਨ। ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਪਤਲਾ ਲੱਕ ਹੈ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਬਿਨਾਂ ਡਰੋਣੀ ਕਥਾ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਜੈ ਹੋਵੇ ਲਾਲ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਖੰਡਣ ਵਾਲੀ ਸੁੰਭ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਚਕਰਦ=ਚੱਕਰ ਵਾਂਗ ਭੁਆਟਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਿਸੁੰਭ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਰਿਕੜਣ ਵਾਲੀ ॥ ੧੧ ॥ ੨੨੧ ॥

ਬਾਰਜ ਬਿਲੋਚਨ ਬ੍ਰਿਤਨ ਬਿਮੋਚਨ ਸੋਚ ਬਿਸੋਚਨ ਕਉਚ ਕਸੇ ॥  
ਦਾਮਨੀ ਪ੍ਰਹਾਸੇ ਸੁਕਸਰ ਨਾਸੇ ਸੁਬ੍ਰਿਤ ਸੁਬਾਸੇ ਦੁਸਟ ਗੁਸੇ ॥  
ਚੰਚਲਾ ਪ੍ਰਅੰਗੀ ਬੇਦ ਪ੍ਰਸੰਗੀ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗੀ ਖੰਡ ਸੁਰੰਗੀ ॥ ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ  
ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਉਰਧੰ ॥੧੨॥੨੨੨॥

ਬਾਰਜੀ=ਕੋਲ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਮਾੜੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਹਾਰ ਸੋਚਾਂ ਤੋਂ ਬਿਸੋਚਨ=ਬੇਫਿਕਰ ਕਰਨਹਾਰ ਸੰਜੋਅ ਕੱਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਹਾਸਾ ਹੈ ਸੁਕ=ਤੇਤੇ ਵਾਂਗ ਨਾਸਾਂ ਹਨ। ਚੰਗੀ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧਤਾ ਵਾਲੀ ਹੈ ਦੁਸਟਾਂ ਦੇ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਚੰਚਲਾ=ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਭਾਵ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਕਥਾ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਤੁਰੰਗੀ=ਘੋੜੇ ਜਾਂ ਹਰਨ ਤੋਂ ਤੇਜ ਅਸੁਰੇ=ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਣ ਵਾਲੀ। ਜੈ ਹੋਵੇ ਮਹਿਖਾਸਰ ਨੂੰ ਮਲਨ ਵਾਲੀ, ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਉਤਪਤੀ ਰਹਿਤ ਬਿਅੰਤ ਉੱਚੀ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ੨੨੨ ॥

ਘੰਟਕਾ ਬਿਰਾਜੈ ਰੁਣਝੁਣ ਬਾਜੈ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਭਾਜੈ ਸੁਨਤ ਸੁਰੰ ॥  
ਕੋਕਲ ਸੁਨ ਲਾਜੈ ਕਿਲਬਿਖ ਭਾਜੈ ਸੁਖ ਉਪਰਾਜੈ ਮਧਉਰੰ ॥

ਦੁਰਸਨ ਦਲ ਦੱਝੈ ਮਨ ਤਨ ਰਿਝੈ ਸਭੈ ਨ ਭੱਜੈ ਰੋਹ ਰਣੰ ॥  
ਜੈਜੈਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਚੰਡ ਚਕ੍ਰ ਤਨ ਆਦਿ ਗੁਰੰ ॥੧੩॥੨੨੩॥

ਤੜਾਗੀ ਬਿਰਾਜਦੀ ਹੈ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸੁਰ=ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਡਰ ਤੇ ਭਰਮ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਕੇ ਕੋਕਲਾ ਸ਼ਰਮ ਖਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾਪ ਨੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ ਸਾੜਦੀ ਹੈ ਉਹ ਮਨ ਤਨ ਵਿਚ ਰਿੱਝਦੇ ਭਾਵ ਸੜਦੇ ਹਨ, ਸਹਿਤ ਡਰਦੇ ਭੱਜਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਸਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਚੰਡ ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਹਾਰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ੨੨੩ ॥

ਚਾਚਰੀ ਪ੍ਰਜੋਧਨ ਦੁਸਟ ਬਿਰੋਧਨ ਰੋਸ ਅਰੋਧਨ ਕੂਰ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥  
ਧੂਮ੍ਰਾਛ ਬਿਧੁੰਸਨ ਪ੍ਰਲੈ ਪ੍ਰਜੁੰਸਨ ਜਗ ਬਿਧੁੰਸਨ ਸੁਧ ਮਤੇ ॥  
ਜਾਲਪਾ ਜਯੰਤੀ ਸਤ੍ਰ ਮਥੰਤੀ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਦਾਹਨ ਗਾੜ ਮਤੇ ॥ ਜੈ ਜੈ  
ਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਅਗਾਧ ਗਤੇ ॥੧੪॥੨੨੪॥

ਚਾਚਰੀ=ਬਿਜਲੀ ਜਾਂ ਖੰਡੇ ਵਾਲੀ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਜੋਧੀ ਹੈ ਦੁਸਟਾਂ ਦੀ ਵੈਰਨ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੱਸਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਅਰੋਧਨ=ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਰੜੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਧੂਮਰ ਦੈਂਤ ਦੇ ਬਿਧੁੰਸਨ=ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਰਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਜੁੰਸਨ=ਨਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੁਧ ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦੇ ਜੈ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਰਿੜਕਣ ਭਾਵ ਨਾਸਕ ਹੈ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਾੜਨ ਵਾਲੀ ਗਾਹੜੀ ਮਸਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਉਤਪਤੀ ਰਹਿਤ ਬਿਅੰਤ ਚਾਲ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੨੨੪ ॥

ਖਤ੍ਰੀਆਣ ਖਤੰਗੀ ਅਭੈ ਅਭੰਗੀ ਆਦਿ ਅਨੰਗੀ ਅਗਾਧ ਗਤੇ ॥  
ਬ੍ਰਿੜਲਾਛ ਬਿਹੰਡਣ ਚੱਛਰ ਦੰਡਣ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡਣ ਆਦਿ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥  
ਸੁਰ ਨਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਣ ਪਤਤ ਉਧਾਰਣ ਦੁਸਟ ਨਿਵਾਰਣ ਦੋਖਹਰੇ ॥  
ਜੈਜੈਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਬਿਸੁ ਬਿਧੁੰਸਨ ਸਿਸਟ ਕਰੇ ॥੧੫॥੨੨੫॥

ਛੱਤ੍ਰੀਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਖਤੰਗੀ=ਬਾਣਾਂ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਭੱਥਿਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ ਡਰ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਟੁਟਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਅੰਗਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਬਿਅੰਤ ਗਤੀ=ਹਾਲਤ ਹੈ। ਬਿੱਲੇ ਵਰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੈਂਤ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਹਾਰੀ ਚੱਛਰ ਦੈਂਤ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਹਾਰੀ ਤਿੱਖੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਬਿਰਤੀ ਹੈ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਪਾਲਣਹਾਰੀ

ਨੀਵਿਆਂ ਦੇ ਬਚਾਵਣਹਾਰੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਪਰੇ ਸੁੱਟਣਹਾਰੀ ਦੋਖਾਂ ਦੇ ਹਰਨਹਾਰੀ  
 ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨਹਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਹਾਰੀ ਹੈ॥੧੫॥੨੨੫॥  
 ਦਾਮਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਉਨ ਤਨ ਨਾਸੇ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਅਤੁਲ ਬਲੇ ॥  
 ਦਾਵਨੀਪ੍ਰਕਰਖਣਸਰਵਰਵਰਖਣ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਧਰਖਣਬਿਤਲ ਤਲੇ॥  
 ਅਸਟਾਇਧ ਬਾਹਣ ਬੋਲ ਨਿਬਾਹਣ ਸੰਤਪਨਾਹਣ ਗੂੜ ਗਤੋਜੈਜੈ  
 ਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨਆਦਿਅਨਾਦਿਅਗਾਧਿਬ੍ਰਿਤੇ॥੧੬॥੨੨੬॥

ਬਿਜਲੀ ਵਰਗਾ ਚਾਨਣ ਹੈ ਉੱਚੀਆਂ ਨਾਸਾਂ ਹਨ ਜੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼  
 ਕਰਨਹਾਰੀ ਹੈ ਅਤੋਲ ਜੋਰ ਹੈ। ਦੋਂਤਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣਹਾਰੀ ਹੈ, ਚੰਗੇ ਤੀਰਾਂ  
 ਦੇ ਵਰ੍ਹਾਉਣਹਾਰੀ ਹੈ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਧੜਕਾਉਣਹਾਰੀ ਹੈ ਬਿਤਨ=ਆਦਿਕ  
 ਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਤਕ ਰਾਖੀ ਹੈ। ਅਠਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਵਾਹਣਹਾਰੀ ਹੈ  
 ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਹਾਰੀ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸ਼ਰਨ ਦੇਣਹਾਰੀ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ  
 ਉਤਪਤੀ ਰਹਿਤ ਬਿਅੰਤ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ ਭਾਵ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਹੈ॥੧੬॥੨੨੬॥  
 ਦੁਖ ਦੋਖ ਪ੍ਰਭਛਣ ਸੇਵਕ ਰੱਛਣ ਸੰਤ ਪ੍ਰਤੱਛਣ ਸੁੱਧ ਸਰੇ ॥  
 ਸਾਰੰਗ ਸਨਾਹੇ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਦਾਹੇ ਅਰਦਲ ਗਾਹੇ ਦੋਖ ਹਰੇ ॥  
 ਗੰਜਨ ਗੁਮਾਨੇ ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਸੰਤ ਜਮਾਨੇ ਆਦਿ ਅੰਤੇ ॥ ਜੈ ਜੈ  
 ਹੋਸੀਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਸਾਧ ਪ੍ਰਦੱਛਣ ਦੁਸਟ ਹੰਤੇ ॥੧੭॥੨੨੭॥

ਦੁੱਖਾਂ ਦੋਖਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੀ ਵਾਲੀ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਰੱਛਕ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਕੇ  
 ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣਹਾਰੀ ਤਿੱਖਿਆਂ ਤੀਰਾਂ ਵਾਲੀ। ਸਾਰੰਗ=ਖੰਡੇ ਤੇ ਸੰਜੋਆਂ  
 ਵਾਲੀ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਸਾੜਨਹਾਰੀ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹੁਣਹਾਰੀ ਦੋਖਾਂ ਦੇ  
 ਨਾਸ ਕਰਨਹਾਰੀ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨਹਾਰੀ ਅਤੋਲ ਪ੍ਰਵਾਨੇ=ਹੁਕਮ  
 ਵਾਲੀ ਸਾਰੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਤਿਸੈ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ  
 ਰਾਖੀ ਜਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਜਾਮਨ ਆਦਿ ਅੰਤ ਤੋਂ। ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਛ ਹੋਣਹਾਰੀ  
 ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਹਾਰੀ ॥ ੧੭ ॥ ੨੨੭ ॥

ਕਾਰਣ ਕਰੀਲੀ ਗਰਬ ਗਹੀਲੀ ਜੋਤ ਜਤੀਲੀ ਤੁੰਦ ਮਤੇ ॥  
 ਅਸਟਾਇਧ ਚਮਕਣ ਸਸਤੁ ਝਮਕਣ ਦਾਮਨ ਦਮਕਣ ਆਦਿਬ੍ਰਿਤੇ॥  
 ਡੁਕਡੁਕੀ ਦਮੰਕੈ ਬਾਘ ਬਬੰਕੈ ਭੁਜਾ ਫਰੰਕੈ ਸੁੱਧ ਗਤੇ ॥ ਜੈ ਜੈ  
 ਹੋਸੀਮਹਖਾਸੁਰਮਰਦਨ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਅਨਾਦ ਮਤੇ॥੧੮॥੨੨੮॥

ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਫੜਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਿੱਤਣ

ਵਾਲੀ ਤੇਜ ਅਕਲ ਵਾਲੀ। ਅੱਠਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਚਮਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ  
 ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਮੁੱਢੋਂ ਚੰਗੀ  
 ਬਿਰਤੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਡੋਰੂ ਦੀ ਭੁਗਭੁਗੀ ਦਮੰਕੈ=ਵੱਜਦੀ ਹੈ ਸ਼ੇਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ  
 ਬਾਹਾਂ ਫਰਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਚਾਲ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ  
 ਸਦਾ ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥ ੧੮ ॥ ੨੨੮ ॥

ਚਛਰਾਸੁਰ ਮਾਰਣ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਣ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਣ ਏਕ ਭਟੇ ॥  
 ਪਾਪਾਨ ਬਿਹੰਡਣ ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਚੰਡਣ ਖੰਡ ਅਖੰਡਣ ਕਾਲ ਕਟੇ ॥  
 ਚੰਦ੍ਰਾਨਨ ਚਾਰੈ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰੈ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰੈ ਮੁੰਡ ਮਥੇ ॥ ਜੈ ਜੈ  
 ਹੋਸੀ ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਧੂਮ ਬਿਧੁੰਸਨ ਆਦਿ ਕਥੇ॥੧੯॥੨੨੯॥

ਚੱਛਰ ਦੋਂਤ ਦੇ ਮਾਰਨਹਾਰੀ ਨਰਕਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਰਨਹਾਰੀ ਨੀਵਿਆਂ ਨੂੰ  
 ਉੱਚਿਆਂ ਕਰਨਹਾਰੀ ਇਕ ਤੂੰ ਹੀ ਜੋਧੀ ਹੈਂ। ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨਹਾਰੀ  
 ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਚੰਡਣਹਾਰੀ, ਨ ਖੰਡਿਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡਣ  
 ਹਾਰੀ, ਮੌਤ ਨੂੰ ਕਟਣਹਾਰੀ। ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ ਮੂੰਹ ਵਾਲੀ ਨਰਕਾਂ  
 ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਨਹਾਰੀ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਹਾਰੀ ਮੁੰਡ ਦੋਂਤ ਦੇ ਮਥਨ-  
 ਹਾਰੀ। ਧੂਮਰ ਦੋਂਤ ਦੇ ਮਾਰਨਹਾਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ॥ ੧੯ ॥ ੨੨੯ ॥

ਰਕਤਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਚੰਡਚਕਰਦਨ ਦਾਨਵਅਰਦਨਬਿੜਾਲਬਧੇ॥  
 ਸਰਧਾਰਬਿਬਰਖਣਦੁਰਜਨਧਰਖਣਅਤੁਲਅਮਰਖਣ ਧਰਮਧੁਜੇ॥  
 ਧੂਮ੍ਰਾਛ ਬਿਧੁੰਸਨ ਸੌਣਤ ਚੰਸਨ ਸੁੰਭਨ ਪਾਤ ਨਿਸੁੰਭ ਮਥੇ॥ਜੈਜੈਹੋਸੀ  
 ਮਹਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਗਾਧ ਕਥੇ ॥ ੨੦ ॥੨੩੦॥

ਲਾਲ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਮਲਨ ਵਾਲੀ ਚੰਡ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਚੰਡਣ ਜਾਂ ਕੱਟਣਹਾਰੀ,  
 ਦੋਂਤਾਂ ਦੇ ਦਲਨਹਾਰੀ ਬਿੜਾਲ ਦੋਂਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ। ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਮੀਂਹ  
 ਵਾਂਗ ਵਰ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਖੋਟਿਆਂ ਦੋਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧੜਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੇਓੜਕੇ  
 ਅਮਰ ਖਣ=ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੀ, ਧਰਮ ਦੀ ਝੰਡੀ। ਧੂਮਰ ਦੋਂਤ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ,  
 ਉਸ ਦਾ ਲਹੂ ਚੁਸਣ ਹਾਰੀ ਸੁੰਭ ਨੂੰ ਨਿਪਾਤ=ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਨਿਸੁੰਭ ਦਾ  
 ਰਿੜਕਣਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ ਬਿਅੰਤ  
 ਕਥਾ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ੨੩੦ ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥

ਤੁਮ ਕਹੋ ਦੇਵ ਸਰਬੰ ਬਿਚਾਰਗਜਿਮ ਕੀਓ ਆਪ ਕਰਤੇ ਪਸਾਰ ॥  
 ਜਦਪਿ ਅਭੂਤ ਅਨਭੈ ਅਨੰਗ ॥

ਤਉ ਕਹੋ ਜਥਾ ਮਤ ਤੈਣ ਤੰਤ ॥ ੧ ॥ ੨੩੧ ॥

{ ਇਹਨਾਂ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਖ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਪਿਛੇ }  
{ ਦੱਸੇ ਦਸਾਂ ਦੋਹਿਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨੰਤਰੀ ਸੀ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਏਥੇ ਹੈ ।

ਹੇ ਦੈਵ=ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਆਖੋ (ਸਿਖ ਆਖਦਾ ਹੈ) ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਆਖਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਸ ਸੁਧ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਓਹ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਬਿਅੰਤ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਜਿਕੁਰ ਦਾ ਆਪ ਦਾ ਮਤ=ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਤੈਣ=ਤਿਸ ਦਾ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਤਤ=ਨਿਚੋੜ ਦਸੋ ॥ ੧ ॥ ੨੩੧ ॥

ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਕਾਦਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ਅਦੈ ਅਭੂਤ ਅਨਭੈ ਦਿਆਲ ॥

ਦਾਤਾ ਦੁਰੰਤ ਦੁਖ ਦੋਖ ਰਹਤ ॥

ਜਿਹ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਸਭ ਬੇਦ ਕਹਤ ॥ ੨ ॥ ੨੩੨ ॥

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੁਨੀਆਂ ਬਨਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਿਆਲੂ ਸਭਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦਿਆਲੂ ਹੈ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਓਹ ਦੈਤ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਿਡਰ ਦਿਆਲੂ ਬਿਅੰਤ ਦਾਤਾ ਦੁੱਖਾਂ ਦੋਖਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਅੰਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥ ੨ ॥ ੨੩੨ ॥

ਕਈ ਉਚ ਨੀਚ ਕੀਨੋ ਬਨਾਉ ॥ ਸਭ ਪਾਰ ਵਾਰ ਜਾਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ॥

ਸਭ ਜੀਵ ਜੰਤ ਜਾਨੰਤ ਜਾਹਿ ॥

ਮਨ ਮੂੜ ਕਿਉ ਨ ਸੇਵੰਤ ਤਾਹਿ ॥ ੩ ॥ ੨੩੩ ॥

ਉਸ ਨੇ ਜਗਤ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਕਈਆਂ ਉਚਿਆਂ ਨੀਵਿਆਂ ਦਾ ਬਣਾਉ ਕੀਤਾ ਸਾਰੇ ਪਰਲੇ ਉਰਲੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਨਿੱਕੇ ਵੱਡੇ ਜੀਵ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਮਨ ਮੂਰਖ ਤੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ॥ ੩ ॥ ੨੩੩ ॥

ਕਈ ਮੂੜ ਪਤ੍ਰ ਪੂਜਾ ਕਰੰਤ ॥ ਕਈ ਸਿੱਧ ਸਾਧ ਸੂਰਜ ਸਿਵੰਤ ॥

ਕਈ ਪਲਟ ਸੂਰਜ ਸਿਜਦਾ ਕਰਾਇ ॥

ਪ੍ਰਭ ਏਕ ਰੂਪ ਦੈਕੈ ਲਖਾਇ ॥ ੪ ॥ ੨੩੪ ॥

ਇਕੁਰ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕਈ ਮੂਰਖ ਆਦਮੀ ਪੱਤਾਂ ਨਾਲ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸਿਧੀਆਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਈ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਸੇਵਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਚੜਦੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸੂਰਜ

ਨੂੰ ਪਲਟ=ਪੁਠੇ ਭੋਂਦੇ ਭਾਵ ਪਿੱਠ ਦੇਕੇ ਮੱਕੇ ਨੂੰ ਨਿਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਰੂਪ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ॥ ੪ ॥ ੨੩੪ ॥

ਅਨਫਿੱਜ ਤੇਜ ਅਨਭੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ਦਾਤਾ ਦੁਰੰਤ ਅਦੈ ਅਨਾਸ ॥

ਸਭ ਰੋਗ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹਤ ਰੂਪ ॥

ਅਨਭੈ ਅਕਾਲ ਅਛੈ ਸਰੂਪ ॥ ੫ ॥ ੨੩੫ ॥

ਓਹ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਕਿਸਤਰਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਕੱਟਣ ਬਿਨਾਂ, ਤੇਜੀ ਡਰ ਰਹਿਤ ਚਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬਿਅੰਤ ਦਾਤਾ, ਦੈਤ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ ਰੋਗਾਂ ਸੋਗਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਡਰ ਮੌਤ ਰਹਿਤ ਚੰਗੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੨੩੫ ॥

ਕਰਣਾ ਨਿਧਾਨਕਾਮਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ਦੁਖ ਦੋਖ ਰਹਤ ਦਾਤਾ ਦਿਆਲ ॥

ਅੰਜਨ ਬਿਹੀਨ ਅਨਭੰਜ ਨਾਥ ॥

ਜਲ ਥਲ ਪ੍ਰਭਾਉ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਾਥ ॥ ੬ ॥ ੨੩੬ ॥

ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ। ਦੁਖ ਦੋਖ ਬਿਨਾ ਦਿਆਲੂ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਬਿਨਾ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਜਲ ਥਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੨੩੬ ॥

ਜਿਹ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀ ਭੇਦ ਭਰਮ ॥ ਜਿਹ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਹੀ ਏਕ ਧਰਮ ॥

ਜਿਹ ਸਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਦੋਉ ਏਕ ਸਾਰ ॥

ਅੱਛੈ ਸਰੂਪ ਅਬਿਚਲ ਅਪਾਰ ॥ ੭ ॥ ੨੩੭ ॥

ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਪੰਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਫਰਕ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਕ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੋਵੇਂ ਇਕੋਜਿਹੇ ਹਨ। ਸਰੂਪ ਨਾਸ ਬਿਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸਥਿਤ ਵੱਡਾ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੨੩੭ ॥

ਜਾਨੀ ਨ ਜਾਇ ਜਿਹ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਕਹਿ ਬਾਸ ਤਾਸ ਕਹਿ ਕਉਨ ਭੇਖ ॥

ਕਹਿ ਨਾਮ ਤਾਸ ਹੈ ਕਵਨ ਜਾਤ ॥

ਜਿਹ ਸਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਨਹਿ ਪੁਤ੍ਰ ਭ੍ਰਾਤ ॥ ੮ ॥ ੨੩੮ ॥

ਜਿਸਦਾ ਰੂਪ ਤੇ ਰੇਖਾ ਮੱਛ ਕੱਛ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਕਿੱਥੇ ਉਸ ਦਾ ਵਾਸਾ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਉਸ ਦਾ ਭੇਖ ਹੈ? ਨਾਮ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਉਸਦੀ ਜਾਤੀ ਹੈ? ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਵੇਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਪੁਤ੍ਰ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੨੩੮ ॥

ਕਰਣਾ ਨਿਧਾਨ ਕਾਰਣ ਸਰੂਪ ॥ ਜਿਹ ਚੱਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਨਹੀ ਰੰਗ ਰੂਪ ॥

ਜਿਹ ਖੇਦ ਭੇਦ ਨਹੀ ਕਰਮ ਕਾਲ ॥

ਸਭ ਜੀਵ ਜੰਤ ਕੀ ਕਰਤ ਪਾਲ ॥ ੯ ॥ ੨੩੯ ॥

ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਫਿਰਨਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਖ ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ ਕਰਮ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਛੋਟਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੨੩੯ ॥

ਉਰਧੰ ਬਿਰਹਤ ਸਿਧੰ ਸਰੂਪ ॥ ਬੁਧੰ ਅਪਾਲ ਜੁਧੰ ਅਨੂਪ ॥

ਜਿਹ ਰੂਪ ਰੇਖ ਨਹੀ ਰੰਗ ਰਾਗ ॥

ਅਨਛਿੰਜ ਤੇਜ ਅਨਭਿੰਜ ਅਦਾਗ ॥ ੧੦ ॥ ੨੪੦ ॥

ਉਹ ਉਚਾਈ ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਲਿਆਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਕਲ ਵਾਲਾ ਨ ਪਾਲਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸੁੰਦਰ ਜੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਾਗ ਰੰਗ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ ਭਿੰਜਣ ਤੇ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ੨੪੦ ॥

ਜਲਥਲਮਹੀਪਬਨਤਨਦੁਰੰਤ ॥ ਜਿਹਨੇਤਿਨੇਤਿਨਿਸਦਿਨਉਚਰੰਤ ॥

ਪਾਇਓ ਨ ਜਾਇ ਜਿਹ ਪੈਰ ਪਾਰ ॥

ਦੀਨਾਂਨ ਦੋਖ ਦਹਤਾ ਉਦਾਰ ॥ ੧੧ ॥ ੨੪੧ ॥

ਉਹ ਬਿਅੰਤ ਰਾਜਾ ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਕੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜੀਅ ਬਿਅੰਤ ੨ ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਦੇ ਪੈਰ=ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਦੋਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਵਾਲਾ ਸਖੀ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ੨੪੧ ॥

ਕਈ ਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਹ ਪਾਨਹਾਗਕਈ ਕੋਟ ਰੁੰਦ੍ਰਜੁਗੀਆ ਦੁਆਰ ॥

ਕਈ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਅਨੰਤ ॥

ਜਿਹ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਚਰੰਤ ॥ ੧੨ ॥ ੨੪੨ ॥

ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਰੋੜਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਸਦੇ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਰੋੜਾਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਜੋਗੀ ਜਿਸਦੇ ਬੁਧੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕਈ ਕਰੋੜਾਂ ਬੇਦ ਬਿਆਸ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਬਿਅੰਤ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਅੰਤ ਬਿਅੰਤ ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੨ ॥ ੨੪੨ ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸਵਯੇ ॥

ਦੀਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਸੰਤ ਉਬਾਰ ਗਨੀਮਨ ਗਾਰੈ ॥

ਪੱਛ ਪਸੂ ਨਗ ਨਾਗ ਨਰਾਧਪ ਸਰਬ ਸਮੈ ਸਭ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੈ ॥

ਪੋਖਤ ਹੈ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ ਪਲ ਮੈ ਕਲ ਕੇਨਹੀ ਕਰਮ ਬਿਚਾਰੈ ॥

ਦੀਨਦਯਾਲ ਦਯਾ ਨਿਧਿ ਦੋਖਨ ਦੇਖਤ ਹੈ ਪਰ ਦੇਤ ਨ ਹਾਰੈ

॥ ੧ ॥ ੨੪੩ ॥

[ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹਾਂ । ]

{ ਦੀਨਨ=ਗਰੀਬ । ਉਬਾਰ=ਬਚੋਣਾ । ਗਨੀਮਨ=ਵੈਰੀ । ਨਗ=ਪਹਾੜ ।  
ਨਾਗ=ਸੱਪ । ਨਰਾਧਪ=ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ । ਪੋਖਤ=ਪਾਲਦਾ ਹੈ । }

ਰੋਜ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਛੀਆਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਪਰਬਤਾਂ ਸੱਪਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਜਲਾਂ ਥਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬਾਂ ਉਤੇ ਦਿਆਲੂ ਦਯਾ ਦੀ ਖਾਣ, ਜੀਆਂ ਦੇ ਐਬਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੋਂਦਾ ਹੋਇ ਹਾਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੨੪੩ ॥

ਦਾਹਤ ਹੈ ਦੁਖ ਦੋਖਨ ਕੋ ਦਲ ਦੁੰਜਨ ਕੇ ਪਲਮੈ ਦਲ ਡਾਰੈ ॥

ਖੰਡ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸੰਭਾਰੈ ॥

ਪਾਰ ਨ ਪਾਇ ਸਕੈ ਪਦਮਾਪਤਿ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਅਭੇਦ ਉਚਾਰੈ ॥

ਰੋਜੀ ਹੀ ਰਾਜ ਬਿਲੋਕਤ ਰਾਜਕ ਰੋਖ ਰੂਹਾਨ ਕੀ ਰੋਜੀ ਨ ਟਾਰੈ

॥ ੨ ॥ ੨੪੪ ॥

{ ਦਾਹਤ=ਸਾੜਦਾ ਹੈ। ਪਹਾਰਨ=ਪ੍ਰਹਾਰ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਹਾਰ । ਪਦਮਾ  
ਪਤਿ=ਕੋਲਾ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਬਿਸ਼ਨ । ਰਾਜ=ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ।  
ਬਿਲੋਕਤ=ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਕ=ਰਿਜਕ ਦਣ ਵਾਲਾ । ਰੋਖ=ਗੁੱਸੇਵਾਲੇ । }

ਦੁਖ ਤੇ ਦੁਸ਼ਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਹੈ ਖੋਟਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪਲ ਵਿਚ ਦਲ ਕੇ ਪਰੇ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਨ ਖੰਡਿਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡਦਾ ਹੈ ਤਿਖੇ ਤੇਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸੰਭਾਲਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬਿਸ਼ਨ ਜਿਸਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਭੇਦ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਜੀਆਂ ਦੇ ਰੋਜ ਹੀ ਗੁਝੇ ਭੇਦ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਰੋਜ ਹੀ ਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਖਰਾਬ ਕੰਮ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਾਤਾ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦੀ ਰੋਜੀ ਨਹੀਂ ਟਾਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦੇਣੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਹੈ ॥ ੨ ॥ ੨੪੪ ॥

ਕੀਟ ਪਤੰਗ ਕੁਰੰਗ ਭੁਜੰਗਮ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਬਨਾਏ ॥  
 ਦੇਵ ਅਦੇਵ ਖਪੇ ਅਹੰਮੇਵ ਨ ਭੇਵ ਲਖਿਓ ਭ੍ਰਮ ਸਿਉ ਭਰਮਾਏ ॥  
 ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ ਹਸੇਬ ਥਕੇ ਕਰ ਹਾਥ ਨ ਆਏ ॥  
 ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਭਾਉ ਬਿਨਾ ਪਤਿ ਸਿਉ ਕਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾਪਤਿ ਪਾਏ  
 ॥ ੩ ॥ ੨੪੫ ॥

ਕੀੜੇ, ਪਤੰਗੇ, ਹਰਨ, ਸੱਪ, ਪਿੱਛੇ, ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਦੇਵਤੇ ਦੇਂਤ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਖਪ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਉਸਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕੇ ਹਨ ਭਰਮ ਨਾਲ ਭੌਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ ਹਸੇਬ=ਹਿਸਾਬ ਕਰਦੇ ਥੱਕ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਫੈਲਾਉ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾ=ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੨੪੫ ॥

ਆਦਿ ਅਨੰਤ ਅਗਾਧ ਅਦ੍ਰਿਖ ਸੁ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਭਵਾਨ ਅਭੈ ਹੈ ॥  
 ਅੰਤਿ ਬਿਹੀਨ ਅਨਾਤਮ ਆਪ ਅਦਾਰਾ ਅਦੋਖ ਅਛਿੱਦ ਅਛੈ ਹੈ ॥  
 ਲੋਗਨ ਕੇ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ ਭਰਤਾ ਪ੍ਰਭ ਵੈਯੈਦੀਨ  
 ਦਇਆਲਦਇਆਕਰਸ੍ਰੀਪਤਿਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀਪਦਮਾਪਤਿਏਹੈ ॥੪॥੨੪੬॥

ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਬਿਅੰਤ ਡੂੰਘਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ ਪਿੱਛੇ ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਓਹ ਨਿਡਰ ਹੈ। ਓਹ ਆਪ ਓੜਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨ ਆਤਮਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਦਾਗ ਦੋਸ਼ ਕਲੰਕ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਹੈ ਓਹ ਮਾਲਕ ਜਲ ਥਲ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਦਿਆਲੂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਹਾਰ ਸੋਹਣਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਇੱਕੁਰ ਦਾ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੨੪੬ ॥

ਕਾਮ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਨ ਲੋਭ ਨ ਮੋਹ ਨ ਰੋਗ ਨ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਨ ਭੈ ਹੈ ॥  
 ਦੇਹ ਬਿਹੀਨ ਸਨੇਹ ਸਭੋ ਤਨ ਨੇਹ ਬਿਰਕਤ ਅਗੋਹ ਅਛੈ ਹੈ ॥  
 ਜਾਨ ਕੇ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੇ ਦੇਤ ਜਮੀਨ ਕੇ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੇ ਦੈ ਹੈ ॥  
 ਕਾਹੇ ਕੇ ਡੋਲਤਹੈ ਤੁਮਰੀਸੁਧ ਸੁੰਦਰਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾਪਤਿ ਲੈ ਹੈ ॥੫॥੨੪੭॥

ਓਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ, ਕਾਮ ਗੁੱਸਾ, ਲਾਲਚ, ਮੋਹ, ਰੋਗ, ਸੋਗ ਖਾਣਾ, ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਰਿਆਂ

ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਤਿਆਗਵਾਨ ਵੀ ਹੋ ਨ ਘਰ ਰਹਿਤ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਿਆਣਿਆਂ ਤੇ ਮੂਰਖਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਜੀਅ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਡੋਲਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਖਬਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਲਏਗਾ ॥ ੫ ॥ ੨੪੭ ॥

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥  
 ਸੱਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ ਤਉ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥  
 ਰਾਖੋਤ ਹੈ ਅਪਨੋ ਕਰ ਦੈਕਰ ਪਾਪ ਸੰਬੁਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥  
 ਔਰ ਕੀਬਾਤਕਹਾਕਹਤੋਸੋ ਸੁਪੇਟਹੀ ਕੇਪਟਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥੬॥੨੪੮॥

ਰੋਗਾਂ ਸੋਗਾਂ ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਡੁਬਣ ਤੋਂ ਜੋਗਣੀਆਂ ਭਾਵ ਮਾੜੀਆਂ ਇਸਤੀਆਂ ਜਾਂ ਜੋਗਿਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਤੋਂ ਇਕੁਰ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਕਰਕੇ ਬਚਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੈਰੀ ਅਨੇਕਾਂ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਕੇ ਸ਼ਖਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਓਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਜਾਂ ਸ਼ਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਲਗਣਾ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤੇ ਪਾਪ ਛੋਹਣਾਂ ਨਹੀਂ ਪਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਕੀ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਦੇ ਪੜਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬਚਾਂਦਾਹੈ ॥੬॥੨੪੮॥

ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਸੁ ਦਾਨਵ ਦੇਵ ਅਭੇਵ ਤੁਮੈ ਸਭ ਹੀ ਕਰ ਧਿਆਵੈ ॥  
 ਭੂਮਿ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਰਸਾਤਲ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਸਭੈ ਸਿਰ ਨਿਆਵੈ ॥  
 ਪਾਇ ਸਕੈ ਨਹੀ ਪਾਰ ਪ੍ਰਭਾਹੁ ਕੇ ਨੇਤ ਹੀ ਨੇਤਹ ਬੇਦ ਬਤਾਵੈ ॥  
 ਖੋਜਥਕੇਸਭਹੀਖੁਜੀਆਸੁਰ ਹਾਰਿ ਪਰੇਹਰਿਹਾਥਨਆਵੈ ॥੭॥੨੪੯॥

ਜੱਛ=ਇਕ ਤਰਾਂ ਦੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਹੈ, ਸੱਪ, ਦੇਂਤ, ਦੇਵਤੇ ਨ ਭੇਦ ਪਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜਾਣਕੇ ਸਾਰੇ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਪਤਾਲ ਤੇ ਰਸਾਤਲ=ਹੇਠਲਾ ਪਤਾਲ ਜਾਂ ਨਰਕ, ਜੱਛ ਸੱਪ ਸਾਰੇ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸੋਭਾ ਦਾ ਓੜਕ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਿਅੰਤ ੨ ਕਰਕੇ ਵੇਦ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਖੋਜਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੱਭਕੇ ਏਕ ਗਏ ਹਨ ਦੇਵਤੇ ਹਾਰਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ੨੪੯ ॥

ਨਾਰਦ ਸੇ ਚਤੁਰਾਨਨ ਸੇ ਰੁਮਨਾਰਿਖ ਸੇ ਸਭਹੂੰ ਮਿਲਿ ਗਾਯੋ ॥  
 ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਨ ਭੇਦ ਲਖਿਓ ਸਭਹਾਰਿ ਪਰੇ ਹਰਿ ਹਾਥ ਨ ਆਯੋ ॥

ਪਾਇ ਸਕੈ ਨਹੀ ਪਾਰਉਮਾਪਤਿ ਸਿੱਧ ਸਨਾਬਸਨੰਤਨ ਧਿਆਯੋ ॥  
ਧਿਆਨ ਧਰੋ ਤਿਹ ਕੋਮਨ ਮੈਂ ਜਿਹਕੋ ਅਮਿਤੋਜ ਸਭੈ ਜਗੁ ਛਾਯੋ

॥ ੮ ॥ ੨੫੦ ॥

ਨਾਰਦ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਲੋਮਸ ਰਿਖੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਬੇਦਾਂ ਕਤੇਬਾਂ ਨੇ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਸਾਰੇ ਹਾਰਕੇ ਡਿਗ ਪਏ ਹਨ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹਬ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਜੀ ਓੜਕ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ ਹੈ ਸਿੱਧਾਂ ਤੇ ਨਾਥਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਲ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਉੱਤੇ ਫੈਲਿਆ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੨੫੦ ॥

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਨ ਅਬੇਦ ਨਿਪਾਨ ਸਭੈ ਪਚਹਾਰੇ ॥  
ਭੇਦ ਨ ਪਾਇ ਸਕਿਓ ਅਨਭੇਦ ਕੋ ਖੇਦਤ ਹੈ ਅਨਛੇਦ ਪੁਕਾਰੇ ॥  
ਰਾਗ ਨ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗ ਨ ਸਾਕ ਨ ਸੋਗ ਨ ਸੰਗ ਤਿਹਾਰੇ ॥  
ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਅਭੇਖ ਅਦੈਖ ਜਪਿਓ ਤਿਨਹੀ ਕੁਲਤਾਰੇ

॥ ੮ ॥ ੨੫੧ ॥

ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਕਤੇਬਾਂ ਕੁਰਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ, ਰਾਜੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਖਪਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ ਭਾਵ ਧਨ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਵੀ ਰੱਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਨ ਭੇਦ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ ਹੈ ਓਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੇਦਤਦਾ ਭਾਵ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਨ ਖੇਦਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੇਮ, ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰੰਗ, ਸਰਬੰਧੀ ਸੋਗ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਦੁਖ ਆਦਿਕ ਕੋਈ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਉਤਪਤੀ ਰਹਿਤ, ਬਿਅੰਤ ਭੇਖ ਬਿਨਾਂ ਦ੍ਰਿਤ ਬਿਨਾ ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੈ ਓਸੇ ਨੇ ਹੀ ਕੁਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ੯ ॥ ੨੫੧ ॥

ਤੀਰਥ ਕੋਟ ਕੀਏ ਇਸਨਾਨ ਦੀਏ ਬਹੁ ਦਾਨ ਮਹਾ ਬ੍ਰੁਤਿ ਧਾਰੇ ॥  
ਦੇਸ ਫਿਰਿਓ ਕਰ ਭੇਸ ਤਪੋ ਧਨ ਕੇਸ ਧਰੇਨ ਮਿਲੇ ਹਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥  
ਆਸਨ ਕੋਟ ਕਰੇ ਅਸਟਾਂਗ ਧਰੇ ਬਹੁ ਨਿਆਸ ਕਰੇ ਮੁਖ ਕਾਰੇ ॥  
ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਅਕਾਲ ਭਜੇ ਬਿਨੁ ਅੰਤ ਕੋ ਅੰਤ ਕੇ ਧਾਮ ਸਿਧਾਰੇ

॥ ੧੦ ॥ ੨੫੨ ॥

[ਪਖੰਡ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹਨ]

{ ਤਪੋਧਨ=ਤਪ ਹੀ ਜਿਸਦਾ ਧਨ ਹੈ ਭਾਵ ਵੱਡਾ ਤਪੀ। ਕੇਸ=ਜਟਾਂ ਜੜਾਵਾਂ। ਨਿਆਸ=ਜਤਨ, ਸਾਧਨ। ਅਸਟਾਂਗ=ਜੋਗ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ, ਯਮ, ਨਿਯਮ, ਆਸਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ। ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ। ਸਮਾਧੀ। }

ਜੋਗ ਆਦਿਕ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਦਾਨ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੇ ਵਰਤ ਰੱਖੇ।

ਵੱਡੇ ਤਪੀ ਦਾ ਭੇਸ ਕਰਕੇ ਦੇਸ ਉੱਤੇ ਫਿਰਿਆ ਹੈ ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਜਟਾਂ\* ਰਖਨ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਆਸਣ ਕੀਤੇ ਤੇ ਅੱਠਾਂ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜੋਗ ਸਾਧਨ ਭੀ ਕੀਤੇ ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜਤਨ ਜੋਗ ਦੇ ਕੀਤੇ, ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ ਕੀਤੇ ਪਰ ਰੱਬ ਨ ਮਿਲਿਆ। ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਓੜਕ ਨੂੰ ਜਮ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ੧੦ ॥ ੨੫੨ ॥

ਭ੍ਰੂਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਕਥਿਤੁ ॥

ਅਤ੍ਰ ਕੇ ਚਲੱਯਾ ਛਿਤ ਛਤ੍ਰ ਕੇ ਧਰੱਯਾ ਛਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਕੇਛਲੱਯਾ  
ਮਹਾ ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਸਾਲ ਹੈਂ ॥ ਦਾਨ ਕੇ ਦਵੱਯਾ ਮਹਾ ਮਾਨ ਕੇ  
ਬਢਯਾ ਅਵਸਾਨ ਕੇ ਦਿਵੱਯਾ ਹੈ ਕਟੱਯਾ ਜਮਜਾਲ ਹੈਂ ॥  
ਜੁੱਧ ਕੇ ਜਿਤੱਯਾ ਐ ਬਰੁਧ ਕੇ ਮਿਟੱਯਾ ਮਹਾਂ ਬੁੱਧਿ ਕੇ ਦਿਵੱਯਾ  
ਮਹਾਂ ਮਾਨਹੁੰ ਕੇ ਮਾਨ ਹੈਂ ॥ ਗਿਆਨ ਹੁੰ ਕੇ ਗਿਆਤਾ ਮਹਾਂ

\*ਕੇਸ=ਜਟਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ, ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਧਰੇ ਪਦ ਹੈ ਜੋ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਧਰਨੇ ਭਾਵ ਜਟਾਂ ਰਖਣੀਆਂ ਹਨ ਸੋ ਏਥੇ ਭੇਖਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਹੈ ਸਿਖ ਧਰਮ ਕੋਈ ਭੇਖ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੇਸ ਪਦ ਤੋਂ ਭਰਦਿਆਂ ਕਈਆਂ ਬਿਸਮਝਾਂ ਨੇ ਧਨਕੇ ਸਧਰੇ=ਪਾਠ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ ਪਰ ਓਨਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਤੇ ਪਾਠ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਅਸੁਧ ਹਨ ਸੋ ਕੇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਜਟਾਂ ਹਨ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਖ ਡਰਨ ਨਾ, ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਨਿਰਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਟੀਕ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਪੋਥੀ ਦਾ ਪੰਨਾ ੨੯੯ ਮੇਰਾ ਟੀਕਾ ਵੇਖੋ।



ਬੁੱਧਿਤਾ ਕੇ ਦਾਤਾ ਦੇਵ ਕਾਲ ਹੂੰ ਕੇ ਕਾਲ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਹੂੰ ਕੇ  
ਕਾਲ ਹੈਂ ॥ ੧ ॥ ੨੫੩ ॥

{ ਅਤ੍ਰ=ਤੀਰ ਆਦਿਕ ਹਥਿਆਰ। ਛਿਤ=ਧਰਤੀ। ਸਾਲ=ਦੁਖ। ਅਵਸਾਨ= }  
{ ਉੱਦਮ। ਜਮ ਜਾਲ=ਜਮ ਦੀ ਫਾਹੀ। ਅਨਰੁਧ=ਵਿਰੋਧ। }

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਅਸਤਾਂ ਦੇ ਚਲੋਣ ਵਾਲਾ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਛੱਤ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਛੱਤ ਧਾਰੀਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਛਲਨ ਵਾਲਾ ਵਡੇ ੨ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਦਾਨ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡੇ ਆਦਰ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਉੱਦਮ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਮਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ। ਜੁਧ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਮੋਟਣ ਵਾਲਾ, ਵੱਡੀ ਅਕਲ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਵਡੇ ਮਾਨੀਆਂ ਦੇ ਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ, ਵੱਡੀ ਅਕਲ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਉਹ ਦੇਵ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾਲ=ਅੰਨ ਦੇ ਕਾਲ ਕਾਲ=ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕਾਲ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ੨੫੩ ॥

ਪੂਰਬੀ ਨ ਪਾਰ ਪਾਵੈ ਹਿੰਗੁਲਾ ਹਿਮਾਲੈ ਧਿਆਵੈ ਗੋਰ ਗਰਦੇਜੀ  
ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੈਂ ॥ ਜੋਗੀ ਜੋਗ ਸਾਧੈ ਪੈਨ ਸਾਧਨਾ  
ਕਿਤੇਕ ਬਾਧੈ ਆਰਬ ਕੇ ਆਰਬੀ ਅਰਾਧੈ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਹੈਂ ॥ ਫਰਾ  
ਕੇ ਫਿਰੰਗੀ ਮਾਨੈ ਕੰਧਾਰੀ ਕੁਰੇਸੀ ਜਾਨੈ ਪਛਮ ਕੇ ਪਛਮੀ ਪਛਾਨੈ  
ਨਿਜ ਕਾਮ ਹੈਂ ॥ ਮਰਹਟਾ ਮਘੇਲੇ ਤੇਰੀ ਮਨ ਸੋਂ ਤਪਸਿਆ ਕਰੈਂ  
ਦਿੜਵੈ ਤਿਲੰਗੀ ਪਹਚਾਨੈ ਧਰਮ ਧਾਮ ਹੈਂ ॥ ੨ ॥ ੨੫੪ ॥

[ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਧਿਆਕੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ]

ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹਿੰਗੁਲਾ ਦੇਸ ਤੇ ਹਿਮਾਲਾ-  
ਪਹਾੜ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗੋਰ=ਗੋਰਖ ਦੇਸ ਗੁਰਦੇਜੀ ਦੇਸ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦੇ  
ਗੁਣ ਗੋਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੋਗੀ ਜੋਗ ਵਿਚ ਸਾਧਨ ਵਾਸਤੇ ਪੈਣ ਭਾਵ  
ਸ੍ਰਾਸਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ ਦੇ ਆਰਬੀ=ਰਹਿਣ  
ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਰਾ ਦੇਸ ਦੇ ਫਿਰੰਗੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ,  
ਕੰਧਾਰੀ ਤੇ ਕੁਰੇਸੀ ਦੇਸ ਦੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ  
ਕਰਨਾ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ। ਮਰਹੱਟਾ ਦੇਸ ਦੇ ਮਘੇਲੇ ਸੂਰਮੇ ਜਾਂ  
ਦੇਸ ਦੇ ਤੇਰੀ ਮਨ ਕਰਕੇ ਤਪਸਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਪੱਕੇ ਹੋਕੇ ਤਿਲੰਗ  
ਦੇਸ ਦੇ ਤੈਨੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਘਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ॥ ੨ ॥ ੨੫੪ ॥

ਬੰਗ ਕੇ ਬੰਗਾਲੀ ਫਿਰੰਗ ਕੇ ਫਿਰੰਗ ਵਾਲੀ ਦਿਲੀ ਕੇ  
ਦਿਲਵਾਲੀ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਮੇਂ ਚਲਤ ਹੈਂ ॥ ਰੋਹ ਕੇ ਰੁਹੇਲੇ ਮਾਘ  
ਦੇਸ ਕੇ ਮਘੇਲੇ ਬੀਰ ਬੰਗਸੀਂ ਬੁੰਦੇਲੇ ਪਾਪ ਪੁੰਜ ਕੇ ਮਲਤ ਹੈਂ ॥  
ਗੋਖਾਗੁਨ ਗਾਵੈ ਚੀਨ ਮਚੀਨ ਕੇ ਸੀਸ ਨਜਾਵੈ ਤਿੱਬਤੀ ਧਿਆਇ  
ਦੇਖ ਦੇਹ ਕੇ ਦਲਤ ਹੈਂ ॥ ਜਿਨੈ ਤੋਹਿ ਧਯਾਯੋ ਤਿਨੈ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ  
ਪਾਯੋ ਸਰਬ ਧਨ ਧਾਮ ਫਲ ਫੂਲ ਸੋ ਫਲਤ ਹੈਂ ॥ ੩ ॥ ੨੫੫ ॥

ਬੰਗ ਦੇਸ ਦੇ ਬੰਗਾਲੀ ਫਿਰੰਗ ਦੇਸ ਦੇ ਫਿਰੰਗੀ ਦਿਲੀ ਦੇ  
ਦਿਲਵਾਲੀਏ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਰੋਹ ਦੇਸ ਦੇ ਰੁਹੇਲੇ ਸੂਰਮੇ  
ਮਾਘ ਦੇਸ ਦੇ ਮਘੇਲੇ ਸੂਰਮੇ ਬੰਗਾਲੀ ਦੇਸ ਦੇ ਬੁੰਦੇਲੇ ਸੂਰਮੇ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ  
ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਅਕੱਠ ਨੂੰ ਮਲ ਸੁਟਦੇ ਹਨ। ਗੋਖਾ ਦੇਸ ਵੀ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਂਦਾ ਹੈ  
ਚੀਨ ਤੇ ਮਚੀਨ ਦੇਸ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਿੱਬਤ ਦੇਸ ਦਾ ਵਾਸੀ  
ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਦੇਹ ਦੇ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਵਿਚ ਦਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਤੈਨੂੰ  
ਧਿਆਇਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸਾਰੇ ਧਨਾਂ ਕਰਕੇ ਤੇ  
ਫਲ ਨਾਲ ਫਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਭ ਕੁਛ ਘਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ॥੩॥੨੫੫॥  
ਦੇਵ ਦੇਵਤਾਨ ਕੇ ਸੁਰੇਸ ਦਾਨਵਾਨ ਕੇ ਮਹੇਸ ਗੰਗ ਧਾਨ ਕੇ  
ਅਭੇਸ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ਰੰਗ ਮੈ ਰੰਗੀਨ ਰਾਗ ਰੂਪ ਮੈ ਪ੍ਰਬੀਨ  
ਔਰ ਕਾਹੂ ਪੈ ਨ ਦੀਨ ਸਾਧ ਅਧੀਨ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ਪਾਈਐ ਨ  
ਪਾਰ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਮੈ ਅਪਾਰ ਸਰਬ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਉਦਾਰ ਹੈਂ  
ਅਪਾਰ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ਹਾਥੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ  
ਤਾਹਿ ਚੀਟੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ੨੫੬ ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇਵਤਾ ਵਡਿਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਦੰਤਾਂ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ  
ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ੧੧ ਸ਼ਿਵਜੀਆਂ ਦਾ ਮਹੇਸ਼=ਵੱਡਾ  
ਸ਼ਿਵਜੀ ਹੈ ਉਸੇ ਨੂੰ ਭੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ  
ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਰਾਗ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਹੋਰ  
ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।  
ਹੇ ਬਹੁਤੇ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਅਪਾਰ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ  
ਵਿਦਯਾ ਦਾ ਉਦਾਰ=ਦਲੇਰ ਵੱਡਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਦੀ ਚੀਕ  
ਉਸਨੂੰ ਪਲ ਪਿੱਛੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਭਾਵ ਸੁਣੀ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀੜੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ  
ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ੨੫੬ ॥

ਕੇਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੁਆਰ ਕੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੁਖ ਚਾਰ ਕੇਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਵਤਾਰ  
ਕੇਤੇ ਰਾਮ ਕਹੀਅਤ ਹੈਂ ॥ ਕੇਤੇ ਸਸਿਰਾਸੀ ਕੇਤੇ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸੀ  
ਕੇਤੇ ਮੁੰਡੀਆ ਉਦਾਸੀ ਜੋਗ ਦੁਆਰ ਦਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ਕੇਤੇ ਮਹਾ  
ਦੀਨ ਕੇਤੇ ਬਿਆਸ ਸੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਕੇਤੇ ਕੁਮੇਰ ਕੁਲੀਨ ਕੇਤੇ ਜਛ  
ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਬਿਚਾਰ ਪੈ ਨ ਪੂਰਨ ਕੋ ਪਾਵੈ ਪਾਰ  
ਤਾਹੀ ਤੇ ਅਪਾਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਲਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ੫ ॥ ੨੫੭ ॥

ਕਈ ਇੰਦ੍ਰ ਬੁਹੇ ਉਤੇ ਹਨ, ਕਈ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਚਾਰ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਕਈ  
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਚੰਦ ਕਿਰਨਾ ਦੀ ਖਾਣ  
ਹਨ, ਕਈ ਸੂਰਜ ਚਾਨਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਕਈ ਮੁੰਡੀਆ=ਸੰਨਿਆਸੀ  
ਉਦਾਸੀ ਜੋਗ ਨਾਲ ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਾੜਦੇ ਹਨ । ਕਈ ਮੁਹੰਮਦ ਕਈ ਬਿਆਸ  
ਵਰਗੇ ਸਿਆਣੇ ਕਈ ਕੁਮੇਰ ਦੀ ਕੁਲ ਵਾਲੇ ਕਈ ਜੱਛ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ  
ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਏਸੇ ਲਈ  
ਉਸਨੂੰ ਬਿਅੰਤ ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੫ ॥ ੨੫੭ ॥

ਪੂਰਨ ਅਵਤਾਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ਪਾਈਐ ਨ ਪਾਰ  
ਪੈ ਅਪਾਰ ਕੈ ਬਖਾਨੀਐ ॥ ਅਦੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪਰਮ ਪੂਰਨ  
ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਮਹਾਰੂਪ ਹੂੰ ਕੇ ਰਾਸੀ ਹੈਂ ਅਨਾਸੀ ਕੈ ਕੈਮਾਨੀਐ ॥ ਜੰਤ੍ਰ  
ਹੂੰ ਨ ਜਾਤ ਜਾਕੀ ਬਾਪ ਹੂੰ ਨ ਮਾਇ ਤਾਕੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭਾ ਕੀ ਸੁ  
ਛਟਾ ਕੈ ਅਨਮਾਨੀਐ ॥ ਤੇਜ ਹੂੰ ਕੇ ਤੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਕੇ ਜੰਤ੍ਰ  
ਹੈਂ ਕਿ ਮੋਹਨੀ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਨਿਜੰਤ੍ਰ ਕੈ ਕੈ ਜਾਨੀਐ ॥ ੬ ॥ ੨੫੮ ॥

ਪੂਰਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਉਰਲੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ  
ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਦੈਤ ਰਹਿਤ  
ਨ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵੱਡਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ ਨ ਨਾਸ  
ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਨ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੇ ਪਾਇਆ  
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨ ਜਾਤ ਹੈ ਉਸਦੀ ਨ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਓਹਦੀ ਪੂਰੀ ਸੋਭਾ ਦੀ ਛਟਾ=  
ਬਿਜਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਅਨਮਾਨੀ=ਵਿਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ।  
ਤੂੰ ਤੇਜ ਤੰਤ੍ਰ=ਵੱਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਰਾਜਸੀ=ਰਜੇ ਗੁਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜੰਤ੍ਰ=  
ਸਾਜ ਹੈਂ ਭਾਵ ਵੱਡਾ ਹੈਂ ਮੋਹਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਤੂੰ ਆਪ ਜਾਦੂਆਂ ਟੂਣਿਆਂ  
ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੨੫੮ ॥

ਤੇਜ ਹੂੰ ਕੇ ਤਰੁ ਹੈਂ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਕੇ ਸਰੁ ਹੈਂ ਕਿ ਸੁੱਧਤਾ ਕੇ ਘਰੁ  
ਹੈਂ ਕਿ ਸਿੱਧਤਾ ਕੀ ਸਾਰ ਹੈਂ ॥ ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਖਾਨ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਧਨਾ  
ਕੀ ਸਾਨ ਹੈਂ ਬਿਰਕਤਤਾ ਕੀ ਬਾਨ ਹੈਂ ਕਿ ਬੁੱਧ ਕੇ ਉਦਾਰ ਹੈਂ ॥  
ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਕਿ ਭੂਪਨ ਕੇ ਭੂਪ ਹੈਂ ਕਿ ਰੂਪ ਹੂੰ ਕੇ ਰੂਪ ਹੈਂ  
ਕੁਮਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਹੈਂ ॥ ਦੀਨਨ ਕੇ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਗਨੀਮਨ ਕੇ  
ਗਾਰਕ ਹੈਂ ਸਾਧਨ ਕੇ ਰੱਛਕ ਹੈਂ ਗੁਨਨ ਕੇ ਪਹਾਰ ਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ੨੫੯ ॥

ਤੇਜ ਦਾ ਤਰ=ਕਲਪ ਬਿਛ ਹੈਂ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਸਰ=ਸਮੁੰਦਰ ਹੈਂ,  
ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈਂ, ਸਿਧਤਾ=ਬਰਕਤ, ਮੁਕਤੀ, ਖਬਰਦਾਰੀ ਦਾ ਸਾਰ=  
ਤਤ ਭਾਵ ਨਿਚੋੜ ਹੈਂ । ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਖਾਣ ਹੈਂ, ਜਤਨਾਂ ਦੀ  
ਸਾਣ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤਿੱਖੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੱਥਰ ਭਾਵ ਉਤਮ ਉਦਮ ਹੈ, ਤਿਆਗ  
ਦੇਣ ਦੀ ਆਦਤ ਹੈਂ, ਅਕਲ ਦਾ ਸਖੀ ਹੈਂ । ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਕਿ  
ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈਂ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਭੈੜੀ  
ਅਕਲ ਦੇ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ  
ਗਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪਹੜ ਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ੨੫੯ ॥  
ਸਿੱਧ ਕੇ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਕਿ ਬੁਧਿਕੇ ਬਿਭੂਤਿ ਹੈਂ ਕਿ ਕੁੱਧ ਕੇ ਅਭੂਤ  
ਹੈਂ ਕਿ ਅੱਛੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈਂ ॥ ਕਾਮ ਕੇ ਕੁਨਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਖੂਬੀ  
ਕੇ ਦਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਗਨੀਮਨ ਗਰਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਤੇਜ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਹੈਂ ॥  
ਕਾਲ ਹੂੰ ਕੇ ਕਾਲ ਹੈਂ ਕਿ ਸਤੁਨ ਕੇ ਸਾਲ ਹੈਂ ਕਿ ਮਿਤੁਨ ਕੇ  
ਪੋਖਤ ਹੈਂ ਕਿ ਬਿਧਤਾ ਕੀ ਬਾਸੀ ਹੈਂ ॥ ਜੋਗ ਹੂੰ ਕੇ ਜੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਕਿ  
ਤੇਜ ਹੂੰ ਕੇ ਤੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਕਿ ਮੋਹਨੀ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਕਿ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਹੈਂ

॥ ੮ ॥ ੨੬੦ ॥

ਬਰਕਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈਂ ਅਕਲ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈਂ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਅਭੂਤ=ਅਸਚਰਜ  
ਹੈਂ, ਚੰਗਾ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਦੇਣ  
ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਗਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੇਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ।  
ਕਾਲ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਲ=ਜ਼ਖਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ  
ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈਂ ਵਡਿਆਈ ਦਾ ਬਾਸੀ=ਘਰ ਹੈਂ । ਜੋਗ ਦੇ ਵੱਸ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੰਤ੍ਰ  
ਰੂਪ ਹੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਤੰਤ੍ਰ ਹੈਂ, ਮੋਹਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈਂ ਪੂਰੇ  
ਚਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ॥ ੮ ॥ ੨੬੦ ॥

ਰੂਪ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਹੈਂ ਕਿ ਬੁੱਧਿ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈਂ ਕਿ ਸਿਧਤਾ ਕੇ ਬਾਸ ਹੈਂ ਕਿ ਬੁੱਧਿ ਹੁੰ ਕੇ ਘਰੁ ਹੈਂ ॥ ਦੇਵਨ ਕੇ ਦੇਵ ਹੈਂ ਨਿਰੰਜਨ ਅਭੇਵ ਹੈਂ ਅਦੇਵਨ ਕੇ ਦੇਵ ਹੈਂ ਕਿ ਸੁੱਧਤਾ ਕੇ ਸਰੁ ਹੈਂ ॥ ਜਾਨ ਕੇ ਬਚੱਯਾ ਹੈਂ ਇਮਾਨ ਕੇ ਦਿਵੱਯਾ ਹੈਂ ਜਮਜਾਲ ਕੇ ਕਟੱਯਾ ਹੈਂ ਕਿ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਕਰੁ ਹੈਂ ॥ ਤੇਜ ਕੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੈਂ ਅਖੰਡਨ ਕੇ ਖੰਡ ਹੈਂ ਮਹੀਪਨ ਕੇ ਮੰਡ ਹੈਂ ਕਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈਂ ਨ ਨਰ ਹੈਂ ॥੯॥ ੨੬੧ ॥

ਰੂਪ ਦਾ ਘਰ ਹੈਂ ਅਕਲ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੈਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈਂ ਚੰਗੀ ਅਕਲ ਦਾ ਵੀ ਘਰ ਹੈਂ ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ ਭੇਦ ਬਿਨਾਂ ਹੈਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾਈ ਦਾ ਤਾਲ ਹੈਂ । ਜਾਨ ਦੇ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਦੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਮ ਫਾਹੀ ਦੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ । ਤੇਜ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਹੈਂ ਨ ਖੰਡਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡਦਾ ਹੈਂ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮੰਡ=ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਮੀ ਰੂਪ ਵੀ ਤੂੰ ਆਪਹੀ ਹੈਂ ॥੯॥੨੬੧॥

ਬਿਸੁ ਕੇ ਭਰਨ ਹੈਂ ਕਿ ਅਪਦਾ ਕੇ ਹਰਨ ਹੈਂ ਕਿ ਸੁਖ ਕੇ ਕਰਨ ਹੈਂ ਕਿ ਤੇਜ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈਂ ॥ ਪਾਈਐ ਨ ਪਾਰ ਪਾਰਾਵਾਰ ਹੁੰ ਕੇ ਪਾਰ ਜਾਕੇ ਕੀਜਤ ਬਿਚਾਰ ਸੁ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਹੈਂ ॥ ਹਿੰਗੁਲਾ ਹਿਮਾਲੈ ਗਾਵੈ ਹਸਬੀ ਹਲੱਬੀ ਧਿਆਵੈ ਪੂਰਬੀ ਨ ਪਾਰ ਪਾਵੈ ਆਸਾ ਤੇ ਅਨਾਸ ਹੈਂ ॥ ਦੇਵਨ ਕੇ ਦੇਵ ਮਹਾ ਦੇਵਹੁੰ ਕੇ ਦੇਵ ਹੈਂ ਨਿਰੰਜਨ ਅਭੇਵ ਨਾਥ ਅਦੈ ਅਬਿਨਾਸ ਹੈਂ ॥ ੧੦ ॥ ੨੬੨ ॥

ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਾਲਕ ਹੈਂ ਬਿਪਦਾ ਦਾ ਨਾਸਕ ਹੈਂ ਸੁਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈਂ ਤੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਹੈਂ । ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਰ ਵੱਡਾ ਹੈ ਉਸਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ । ਹਿੰਗੁਲਾ ਦੇਸ ਦੇ ਹਿਮਾਲੈ=ਪਹਾੜ ਵਾਲੇ ਹਸਬ ਹਲੱਬ ਦੇਸ ਵਾਲੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪੂਰਬ ਦੇ ਵੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਤੂੰ ਆਸਾ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ । ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਮਾਇਆ ਤੇ ਭੇਤ ਮਾਲਕ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿਤ ਨਾਸ ਬਿਨਾਂ ਹੈਂ ॥੧੦॥੨੬੨॥

ਅੰਜਨ ਬਿਹੀਨ ਹੈਂ ਨਿਰੰਜਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹੈਂ ਕਿ ਸੇਵਕ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਕਟੱਯਾ ਜਮਜਾਲ ਕੇ ॥ ਦੇਵਨ ਕੇ ਦੇਵ ਮਹਾਦੇਵ ਹੁੰ ਕੇ ਦੇਵ

ਨਾਥ ਭੂਮ ਕੇ ਭਜੱਯਾ ਹੈਂ ਮੁਹੱਯਾ ਮਹਾਬਾਲ ਕੇ ॥ ਰਾਜਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ਮਹਾ ਸਾਜ ਹੁੰ ਕੇ ਸਾਜਾ ਮਹਾਂ ਜੋਗ ਹੁੰ ਕੇ ਜੋਗ ਹੈਂ ਧਰੱਯਾ ਦੁਮ ਛਾਲ ਕੇ ॥ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਕਰ ਹੈਂ ਕਿ ਬੁੱਧਿਤਾ ਕੇ ਹਰ ਹੈਂ ਕਿ ਸਿੱਧਤਾ ਕੇ ਸਾਥੀ ਹੈਂ ਕਿ ਕਾਲ ਹੈਂ ਕੁਚਾਲ ਕੇ ॥੧੧॥ ੨੬੩ ॥

ਮਾਇਆ ਬਿਨਾਂ ਹੈਂ, ਤਿਆਗ ਪੁਣੇ ਵਿਚ ਸਿਆਣਾ ਹੈਂ, ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਜਮਜਾਲ ਦੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਦੇਵਤਾ ਮਾਲਕ ਹੈਂ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਭੋਗਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੀਆਂ ੨ ਬਾਲ=ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵੱਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ । ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਸਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਜੋਗੀ ਹੋ ਕੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਲਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ । ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾੜੀ ਅਕਲ ਦੇ ਹਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਖੋਟੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥ ੧੧ ॥ ੨੬੩ ॥

\* ਛੀਰ ਕੈਸੀ ਛੀਰਾ ਵਧ ਛਾਛ ਕੈਸੀ ਛੱਤ੍ਰਾ ਨੇਰ ਛਪਾ ਕਰ ਕੈਸੀ ਛਬਿ ਕਾਲਇੰਦੀ ਕੇ ਕੂਲ ਕੇ ॥ ਹੰਸਨੀ ਸੀ ਸੀਹਾ ਰੂਮ ਹੀਰਾ ਸੀ ਹੁਸੈਨਾ ਬਾਦ ਗੰਗਾ ਕੈਸੀ ਧਾਰ ਚਲੀ .ਸਾਤੋ ਸਿੰਧ ਰੂਲ ਕੇ ॥ ਪਾਰਾਸੀ ਪਲਾਉ ਗਢ ਰੂਪਾ ਕੈਸੀ ਰਾਮ ਪੁਰ ਸੋਰਾਸੀ ਸੁਰੰਗਾ ਬਾਦ ਨੀਕੇ ਰਹੀ ਝੂਲ ਕੇ ॥ ਚੰਪਾ ਸੀ ਚੰਦੋਰੀ ਕੋਟ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਚਾਂਦਾ ਗੜ ਕੀਰਤ ਤਿਹਾਰੀ ਰਹੀ ਮਾਲਤੀ ਸੀ ਫੂਲਕੇ ॥੧੨॥੨੬੪॥

[ਸਾਰੇ ਦੋਸਾਂ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤੀ ਦਾ ਫੈਲਾਉ]

ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇਰੀ ਕੀਰਤੀ ਦੁਧ ਵਰਗੀ ਚਿਟੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਹੋ ਲੱਸੀ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੀ ਛੱਤ੍ਰਾ ਨੇਰ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਛਪਾ=ਚੰਦ ਵਰਗੀ ਛਬ (ਸੋਭਾ) ਕਾਲ ਇੰਦੀ=ਜਮਨਾ ਦੇ ਕੂਲ=ਕੰਢੇ ਹੈ । ਹੰਸਨੀ ਵਰਗੀ ਸੀਹਾਂ ਰੂਮ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀਰੇ ਵਰਗੇ ਹੁਸੈਨਾ ਬਾਦ ਵਿਚ ਹੈ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰ ਵਰਗੀ ਚਿਟੀ ਸੱਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਰੂਲ=ਟਪ ਕੇ ਤੁਰ ਪਈ ਹੈ । ਪਾਰੇ ਵਰਗੀ ਪਲਾਉ ਗੜ ਵਿਚ ਹੈ ਰੂਪ=ਰੁੱਪੇ, ਚਾਂਦੀ ਵਰਗੀ ਰਾਮ ਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ ਸੋਰੇ ਵਰਗੀ ਚਿੱਟੀ ਸੁਰੰਗਾ ਵਾਦ ਵਿਚ ਹੈ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਝੂਲ ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ । ਚੰਬੇ ਵਰਗੀ ਚੰਦੋਰੀ ਕੋਟ ਵਿਚ ਹੈ ਚਾਂਦਨੀ ਵਰਗੀ ਚਾਂਦਾ ਗੜ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇਰੀ ਕੀਰਤੀ ਮਾਲਤੀ ਵਰਗੀ ਫੂਲ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ੨੬੪ ॥

ਫਟਕ ਸੀ ਕੈਲਾਸ ਕਮਾਉ ਗੜ ਕਾਂਸੀ ਪੁਰ ਸੀਸਾ ਸੀ ਸੁਰੰਗਾ

\*ਕਵੀਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਥਿਤ ਸਿਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵੇਖੋ ।

ਬਾਦ ਨੀਕੈ ਸੋਹੀਅਤੁ ਹੈ ॥ ਹਿੱਮਾਸੀ ਹਿਮਾਲੈ ਹਰ ਹਾਰਸੀ  
ਹਲੱਬਾ ਨੇਰ ਹੰਸ ਕੈਸੀ ਹਾਜੀ ਪੁਰ ਦੇਖੈ ਸੋਹੀਅਤੁ ਹੈ ॥ ਚੰਦਨ  
ਸੀ ਚੰਪਾਵਤੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੀ ਚੰਦ੍ਰਾ ਗਿਰ ਚਾਂਦਨੀ ਸੀ ਚਾਂਦਾ ਗੜ  
ਜੋਨ ਜੋਹੀਅਤੁ ਹੈ ॥ ਗੰਗਾ ਸਮ ਗੰਗ ਧਾਰ ਬਕਾਨਸੀ ਬਿਲੰਦਾ  
ਵਾਦ ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਕੀ ਉਜਿਆਰੀ ਸੋਹੀਅਤੁ ਹੈ ॥੧੩॥੨੬੫॥

ਫਟਕ ਮਣੀ ਵਰਗੀ ਕੈਲਾਸ ਪਰਬਤ ਉਤੇ ਕਮਾਉ ਗੜ ਤੇ ਕਾਸੀ ਪੁਰੀ  
ਵਿਚ ਸੀਸੇ ਵਰਗੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਰੰਗਾ ਵਾਦ ਚੰਗੀ ਸੋਭਦੀ ਹੈ । ਬਰਫ ਵਰਗੀ ਹਿਮਾਲੇ  
ਪਹਾੜ ਵਿਚ ਹੈ ਹਰ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਜਾਂ ਮੋਤੀ ਦੇ ਹਾਰ ਵਰਗੀ ਹਲਬਾ ਨੇਰ ਵਿਚ  
ਹੈ, ਹੰਸ ਵਰਗੀ ਹਾਜੀ ਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ।  
ਚੰਦਨ ਵਰਗੀ ਚਿਟੀ ਚੰਪਾਵਤੀ ਵਿਚ ਹੈ ਚੰਦ ਵਰਗੀ ਚੰਦ੍ਰਗੜ ਵਿਚ ਹੈ ਚੰਦ  
ਚਾਂਦਾ ਗੜ ਵਿਚ ਹੈ ਇਕੁਰ ਦੀ ਤੇਰੀ ਜੋਨ=ਸੋਭਾ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ । ਗੰਗਾ ਵਰਗੀ  
ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰ ਵਿਚ ਹੈ ਬਗਲੇ ਵਰਗੀ ਬਿਲੰਦਾ ਬਾਦ ਵਿਚ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੇਰੀ  
ਕੀਰਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਾਲੀ ਸੋਭਾ ਪਾਂਦੀ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥ ੨੬੫ ॥

ਫਰਾਸੀ ਫਿਰੰਗੀ ਫਰਾਸੀਸ ਕੇ ਦੁਰੰਗੀ ਮਕਰਾਨ ਕੇ ਮਿੰਦੰਗੀ  
ਤੇਰੇ ਗੀਤ ਗਾਈਅਤੁ ਹੈ ॥ ਭਖਰੀ ਕੰਧਾਰੀ ਗੋਰ ਗਖਰੀ ਗਰਦੇਜਾ  
ਚਾਰੀ ਪੋਨ ਕੇ ਅਹਾਰੀ ਤੇਰੇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਅਤੁ ਹੈ ॥ ਪੂਰਬ  
ਪਲਾਉ ਕਾਮ ਰੂਪ ਐ ਕਮਾਉ ਸਰਬ ਠਉਰ ਮੈ ਬਿਰਾਜੈ ਜਹਾ  
ਜਹਾ ਜਾਈਅਤੁ ਹੈ ॥ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਤਾਪੀ  
ਨਾਥ ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਕੇ ਨ ਪਾਰ ਪਾਈਅਤੁ ਹੈ ॥੧੪॥੨੬੬॥

ਫਰਾਂਸ ਦੇਸ ਦੇ ਫਿਰੰਗੀ, ਫਰਾਂਸੀਸ ਦੇ ਦੁਰੰਗਾ ਦੇਸ ਦੇ ਮਕਰਾਨ ਦੇਸ  
ਦੇ ਮਿੰਦੰਗ ਦੇਸ ਦੇ ਤੇਰੇ ਗਣ ਗਾਂਦੇ ਹਨ । ਭਖਰ ਦੇਸ ਵਾਲੇ, ਕੰਧਾਰ ਦੇਸ ਵਾਲੇ,  
ਗੋਰਖੀਏ, ਗੱਖਰੀਏ, ਗਰਦੇਜਾ ਚਾਰੀ ਵਾਲੇ ਪੋਣ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਨੂੰ  
ਧਿਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਪਲਾਉਦੇਸ, ਕਾਮਰੂ ਦੇਸ, ਕਮਾਉਦੇਸ, ਹੋਰ ਵੀ  
ਸਾਰਿਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ । ਹੇ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ  
ਵਾਲੇ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਪਾਉਣੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇਰੀ ਕੀਰਤੀ  
ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥ ੨੬੬ ॥

ਤ੍ਰਪਸਾਦਿ ॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥

ਅਦੈ ਅਨਾਸ ਆਸਨ ਅਡੋਲ ॥ ਅਦੈ ਅਨੰਤ ਉਪਮਾ ਅਡੋਲ ॥

ਅਛੈ ਸਰੂਪ ਅਬਯਕਤ ਨਾਥ ॥

ਆਜਾਨ ਬਾਹੁ ਸਰਬਾਪ੍ਰਮਾਥ ॥ ੧ ॥ ੨੬੭ ॥

ਤੂੰ ਦੁੱਤ ਰਹਿਤ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਇਸਬਤ ਆਸਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਅਦੁਤੀ  
ਬਿਅੰਤ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤੀ ਅਡੋਲ ਹੈ । ਚੰਗੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ ਰਹਿਤ ਮਾਲਕ ਹੈਂ ।  
ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਥ=ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ  
ਤੱਤ ਹੈਂ ॥ ੧ ॥ ੨੬੭ ॥

ਜਹ ਤਹ ਮਹੀਪ ਬਨ ਤਨ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ॥

ਸੋਭਾ ਬਸੰਤ ਜਹ ਤਹ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ॥

ਬਨ ਤਨ ਦੁਰੰਤ ਖਗ ਮਿ੍ਗ ਮਹਾਨ ॥

ਜਹ ਤਹ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਸੁੰਦਰ ਸੁਜਾਨ ॥ ੨ ॥ ੨੬੮ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਰਾਜਾ ਹੈਂ ਜੰਗਲਾਂ ਤਿਣਾਂ ਵਿਚ ਫੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਤੇਰੀ  
ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਤੇਰੀ ਸੋਭਾ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਚਾਨਣ ਕਰਦੀ  
ਜਾਂ ਭੱਖ ਰਹੀ ਹੈ । ਜੰਗਲਾਂ ਕੱਖਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਹਰਨਾਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਮਹਾਨ  
ਜੀਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਰਾਜਾ ਹੈਂ । ਤੂੰ ਸੁੰਦਰ ਸਿਆਣਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਫੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ  
ਹੈਂ ॥ ੨ ॥ ੨੬੮ ॥

ਫਲਤੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਲਹਿ ਲਹਿਤ ਮੋਰ ॥

ਸਿਰ ਦੁਰਹਿ ਜਾਨ ਮਨਮਥਹਿ ਚੋਰ ॥

ਕੁਦਰਤ ਕਮਾਲ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ॥

ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ ਕਾਮਲ ਕਰੀਮ ॥ ੩ ॥ ੨੬੯ ॥

ਐਡਾ ਫੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਕਿ ਚੰਗੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗੁ ਲਹਿ ਲਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ।  
ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੋਰ=ਸਿਰਮਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਮੋਰ ਵਰਗੀ ਕਲਗੀ ਹੈ ।  
ਜਾਣੇ ਭਾਵ ਸਚ ਸਮਝੋ ਓਹ ਮਨਮਥਹਿ=ਕਾਮਦੇਵ ਦਾ ਚੋਰ ਸਿਰ ਉਤੇ ਝੁਲਦਾ  
ਹੈ । ਪੂਰਾ ਕਮਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਰਿਜਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਰਸ ਕਰਨ  
ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪੂਰਾ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ੨੬੯ ॥

ਜੱਹ ਤੱਹ ਬਿਲੋਕ ਤੱਕ ਤੱਕ ਪ੍ਰਸੋਗ ॥ ਆਜਾਨੁ ਬਾਹੁ ਅਮਿਤੋਜ ਮੋਹ ॥

ਰੋਸੰ ਬਿਰਹਤ ਕਰਣਾ ਨਿਧਾਨ ॥

ਜਹ ਤਹ ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਸੁੰਦਰ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪ ॥ ੨੭੦ ॥

ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਦੇਖੀ ਦਾ ਹੈ ਓਥੇ ਓਥੇ ਹੀ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ । ਗੋਡਿਆਂ

ਤਕ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਬਹੁਤ ਬਲ ਮੋਹਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਰਪਾ ਦਾ  
ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ । ਹੇ ਸੁੰਦਰ ਸਿਆਣਿਆਂ ਤੂੰ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਫੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ੪।੨੭੦।  
ਬਨ ਤਨ ਮਹੀਪ ਜਲ ਬਲ ਮਹਾਨ ॥  
ਜਹ ਤਹ ਪ੍ਰਸੋਹ ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨਾਜਗ ਮਗਤ ਤੇਜ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ॥  
ਅੰਬਰ ਜਿਮੀਨ ਜਿਹ ਜਪਤ ਜਾਪ ॥ ੫ ॥ ੨੭੧ ॥

ਮਹਾਨ ਜਲਾਂ ਬਲਾਂ ਬਣਾ ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਰਾਜਾ ਹੈਂ । ਤੂੰ ਕਿਰਪਾ ਦਾ  
ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸੋਭਦਾ ਹੈਂ । ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਦਾ ਤੇਜ ਜਗ ਮਗ ਕਰਦਾ  
ਹੈ । ਅਕਾਸ਼ ਧਰਤੀ ਸਾਰੇ ਜਾਪ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ ॥ ੫ ॥ ੨੭੧ ॥

ਸਾਤੋ ਅਕਾਸ ਸਾਤੋ ਪਤਾਰ ॥  
ਬਿਬਰਿਓ ਅਦਿਸਟ ਜਿਹ ਕਰਮ ਜਾਰਿ ॥ ੬ ॥ ੨੭੨ ॥

ਸੱਤਾਂ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸੱਤਾਂ ਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ  
ਕਰਮਾਂ ਰੂਪ ਜਾਲ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ੨੭੨ ॥



੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥



ਅਥ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਯਤੇ ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੋ ਕਰੋਸੁ ਹਿਤ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥  
ਪੂਰਨ ਕਰੋ ਗਿਰੰਥ ਇਹੁ ਤੁਮ ਮੁਹਿ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ॥ ੧ ॥

{ ਸੁੰਦਰ ਤਮਾਸ਼ਾ ਭਾਵ ਇਤਹਾਸ ਹੈ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਵਤਾਰਾਂ  
ਦਾ ਹਾਲ ਹੈ ਤੇ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਦਾਇਕ ਮਹਾਨ ਗੱਲਾਂ  
ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਟਕ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੁਖਵਾਕ ਬਾਣੀ ਹੈ  
ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।  
ਇਸ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੋ ਇਹ ਮੇਰੀ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਹਾਇਤਾ ਕਰੋ ॥ ੧ ॥  
ਤਿਭੰਗੀ ਛੰਦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ॥

ਖਗ ਖੰਡ ਬਿਹੰਡ ਖਲ ਦਲ ਖੰਡ ਅਤਿ ਰਣ ਮੰਡ ਬਰਭੰਡ ॥  
ਭੁਜ ਦੰਡ ਅਖੰਡ ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡ ਜੋਤਿ ਅਮੰਡ ਭਾਨ ਪ੍ਰੰਡ ॥  
ਸੁਖ ਸੰਤਾ ਕਰਣੰ ਦੁਰਮਤਿ ਦਰਣੰ ਕਿਲ ਬਿਖ ਹਰਣੰ ਅਸਸਰਣੰ ॥  
ਜੈ ਜੈ ਜਗ ਕਾਰਣ ਸਿਸਟਿ ਉਬਾਰਣ ਮਮਪ੍ਰਤਿਪਾਰਣ ਜੈ ਤੇਗੰ ॥ ੨ ॥

{ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਉਪਮਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ।  
ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

{ ਖਗ=ਤਲਵਾਰ । ਖਲ=ਮੂਰਖ । ਮੰਡ=ਕਰਨਾ । ਬਰਭੰਡ=ਬਲ ਭੰਡਣਾ ।  
ਭੁਜ=ਬਾਹਾਂ । ਦੰਡ=ਡੋਲੇ । ਭਾਨ=ਸੂਰਜ । ਅਸ=ਤਲਵਾਰ । ਉਬਾਰਣ=ਬਚੋਣਾ ।

ਤਲਵਾਰ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਬਿਹੰਡ ਟੁੱਟਣ  
ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ, ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਦਲਾਂ  
ਨੂੰ ਟੋਟੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਣ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ  
ਬਲ ਵੰਡਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਦੂਣਾ  
ਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

{ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਨਦਾਰ ਵਸਤੂ ਕਰਕੇ  
ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਮਾਇਆ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਡੋਲੇ ਨਾਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ  
ਤੇਜ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ ਹੈ ਜੋਤ ਮਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ  
ਸੂਰਜ ਵਰਗੀ ਸੋਭਾ ਹੈ । ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਖੋਟੀ ਅਕਲ ਦੇ ਨਾਸ  
ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਹਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਮੈਂ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਹਾਂ । ਜੈ ਜੈ  
ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਜਗਤ ਤੇ ਬਣੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਬਚੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਮੇਰੀ ਪਾਲਣਾ  
ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈਂ ਹੇ ਤੇਗ ਤੇਗੀ ਜੈ ਹੋਵੇ ॥ ੨ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਸਦਾ ਏਕ ਜੋਤਯੰ ਅਜੂਨੀ ਸਰੂਪੰ ॥ ਮਹਾ ਦੇਵ ਦੇਵੰ ਮਹਾ ਭੂਪਭੂਪੰ ॥  
ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਤਯੰ ਨਿਰੂਪੰ ਨਿਬਾਣੰ ॥  
ਕਲੰਕਾਰਣੇਯੰ ਨਮੋ ਖੜਗ ਪਾਣੰ ॥ ੩ ॥

ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਾ ਇਕ ਚਾਨਣ ਹੈ ਜੁਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੂਪ ਹੈ । ਦੇਵਤਿਆਂ  
ਦਾ ਵੱਡਾ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ । ਬਿਨਾਂ ਆਦਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸਦਾ  
ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਰੂਪ ਤੇ ਖੋਟਿਆਂ ਸੁਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਕਲਜੁਗ ਦੀ ਕਲਾ  
ਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾ ਸੰਜੁਗਤ ਜੇਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈ ਉਸ

ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।  
 { ਨਿਰਬਾਣ=ਭੇੜੇ ਸੁਭਾਉ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ਕਲੰਕਾਰਣੇਯੋਂ=ਕਲਜੁਗ ਦਾ }  
 { ਕਾਰਣ ਜਾਂ ਕਲੰਕ ਦਾ ਵੈਰੀ । ਖੜਗ=ਤਲਵਾਰ । ਪਾਣੇ=ਹਥ ॥੩॥ }

ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਬਿਕਾਰ ਨਿਤਯੋ ਨਿਰਾਲੰ ॥  
 ਨ ਬਿਧੰ ਬਿਸੇਖੰ ਨ ਤਰੁਨੰ ਨ ਬਾਲੰ ॥  
 ਨ ਰੰਕੰ ਨ ਰਾਯੰ ਨ ਰੂਪੰ ਨ ਰੇਖੰ ॥  
 ਨ ਰੰਗੰ ਨ ਰਾਗੰ ਅਪਾਰੰ ਅਭੇਖੰ ॥ ੪ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਬਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈ ਸਦਾ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ । ਬਿਸੇਖੰ=ਬਹੁਤ ਬੁਢ ਹੈ ਨ ਜਵਾਨ ਨ ਬਾਲਕ ਹੈ । ਨ ਗਰੀਬ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਨ ਕਾਲਾ ਆਦਕ ਰੰਗ, ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਵੱਡਾ ਤੇ ਭੇਖ ਬਿਨਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥

ਨ ਰੂਪੰ ਨ ਰੇਖੰ ਨ ਰੰਗੰ ਨ ਰਾਗੰ ॥  
 ਨ ਨਾਮੰ ਨ ਠਾਮੰ ਮਹਾ ਜੋਤਿ ਜਾਗੰ ॥  
 ਨ ਦ੍ਰੇਖੰ ਨ ਭੇਖੰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਤਯੰ ॥  
 ਮਹਾਂ ਜੋਗ ਜੋਗੰ ਸੁ ਪਰਮੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ॥ ੫ ॥

ਰੂਪ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਰੰਗ, ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਨਾਂਬਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੈ । ਈਰਖਾ ਭੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਕਾਰ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਹੈ । ਵੱਡੇ ਜੋਗ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੁੜਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੱਡਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ॥ ੫ ॥

ਅਜੇਯੰ ਅਭੇਯੰ ਅਨਾਮੰ ਅਠਾਮੰ ॥ ਮਹਾ ਜੋਗ ਜੋਗੰ ਮਹਾ ਕਾਮ ਕਾਮੰ ॥  
 ਅਲੇਖੰ ਅਭੇਖੰ ਅਨੀਲੰ ਅਨਾਦੰ ॥ ਪਰੇਯੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ਸਦਾ ਨਿਬਿਖਾਦੰ ॥ ੬ ॥

ਜਿੱਤਣ ਭੇਦ ਨਾਮ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ । ਵੱਡਿਆਂ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਜੋਗੀ ਹੈ ਵੱਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਲੇਖ, ਭੇਖ, ਕਲੰਕ, ਅਵਾਜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਬਹੁਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ॥ ੬ ॥

ਸੁਆਦੰ ਅਨਾਦੰ ਅਨੀਲੰ ਅਨੰਤੰ ॥ ਅਦ੍ਰੇਖੰ ਅਭੇਖੰ ਮਹੇਸੰ ਮਹੰਤੰ ॥  
 ਨ ਰੇਖੰ ਨ ਸੇਖੰ ਨ ਦ੍ਰੇਹੰ ਨ ਮੋਹੰ ॥ ਨ ਕਾਮੰ ਨ ਕ੍ਰੋਧੰ ਅਜੋਨੀ ਅਜੋਹੰ ॥ ੭ ॥

ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ, ਸ਼ਬਦ, ਕਲੰਕ, ਓੜਕ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਦ੍ਰੇਖ ਤੇ ਭੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਪੂਜਦੇ ਹਨ । ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਫੁਲ ਤੇ ਮੋਹ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਉਸ ਵਿਚ ਕਾਮ ਗੁੱਸਾ ਤੇ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੇਖ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ੭ ॥

ਪਰੇਅੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ਪੁਨੀਤੰ ਪੁਰਾਣੰ ॥ ਅਜੇਯੰ ਅਭੇਯੰ ਭਵਿਖਯੰ ਭਵਾਨੰ ॥  
 ਨਰੋਗੰ ਨਸੋਗੰ ਸੁਨਿਤਯੰ ਨਵੀਨੰ ॥ ਅਜਾਯੰ ਸਹਾਯੰ ਪਰਮੰ ਪ੍ਰਬੀਨੰ ॥ ੮ ॥

ਪਰੇਅੰ=ਪਰੇ ਜਾਂ ਆਸਰਾ । ਭਵਾਨੰ=ਹੁਣ ਦਾ ਸਮਾਂ । ਪਰੇ ਜਾਂ ਸਭ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਪੁਰਾਣਾ ਭਾਵ ਸਭ ਦਾ ਆਦ ਹੈ । ਜਿੱਤਣ ਤੇ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਗੇ ਤੇ ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ । ਉਸ ਵਿਚ ਰੋਗ ਸੋਗ ਨਹੀਂ ਓਹ ਰੋਜ ਹੀ ਨਵਾਂ ਹੈ । ਜਨਮ ਰਹਿਤ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ॥ ੮ ॥

ਸੁ ਭੂਤੰ ਭਵਿਖਯੰ ਭਵਾਨੰ ਭਵੇਯੰ ॥ ਨਮੋ ਨਿਬਿਕਾਰੰ ਨਮੋ ਨਿਜੁਰੇਯੰ ॥  
 ਨਮੋ ਦੇਵ ਦੇਵੰ ਨਮੋ ਰਾਜ ਰਾਜੰ ॥

ਨਿਰਾਲੰਬ ਨਿਤਯੰ ਸੁ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜੰ ॥ ੯ ॥

ਪਿੱਛੇ ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭਵੇਯੰ=ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਬਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਸਦਾ ਹੈ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ॥ ੯ ॥

ਅਲਖੰ ਅਭੇਖੰ ਅਭੂਤੰ ਅਦ੍ਰੇਖੰ ॥ ਨ ਰਾਗੰ ਨ ਰੰਗੰ ਨ ਰੂਪੰ ਨ ਰੇਖੰ ॥  
 ਮਹਾਦੇਵ ਦੇਵੰ ਮਹਾ ਜੋਗ ਜੋਗੰ ॥ ਮਹਾ ਕਾਮ ਕਾਮੰ ਮਹਾ ਭੋਗ ਭੋਗੰ ॥ ੧੦ ॥

ਲੇਖ ਭੇਖ ਪੰਜ ਤਤ ਦ੍ਰੇਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ । ਰਾਗ=ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਵੱਡੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਜੋਗੀ ਹੈ । ਬਹੁਤ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਭੋਗੀਆਂ ਦਾ ਭੋਗ ਰੂਪ ਭਾਵ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥

ਕਹੁੰ ਰਾਜਸੰ ਤਾਮਸੰ ਸਾਤਕੇਯੰ ॥ ਕਹੁੰ ਨਾਰ ਕੇ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਨਿਰੇਯੰ ॥  
 ਕਹੁੰ ਦੇਵੀਅੰ ਦੇਵਤੰ ਦਈਤ ਰੂਪੰ ॥ ਕਹੁੰ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਧਾਰੇ ਅਨੂਪੰ ॥ ੧੧ ॥

ਕਿਤੇ ਰਜੋ ਤਮੋ ਸਤੋ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਇਸਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ । ਕਿਤੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੋਤਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਦਰ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥

ਕਹੁੰ ਫੁਲ ਹੈਕੈ ਭਲੇ ਰਾਜ ਫੁਲੇ ॥ ਕਹੁੰ ਭਵਰ ਹੈਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਭੂਲੇ ॥  
 ਕਹੁੰ ਪਉਨ ਹੈਕੈ ਬਹੇ ਬੇਗ ਐਸੇ ॥ ਕਹੇ ਮੇਨ ਆਵੈ ਕਥੋ ਤਾਹਿ ਕੈਸੇ ॥ ੧੨ ॥

ਕਿਤੇ ਫੁਲ ਬਣਕੇ ਚੰਗੀ ਫੁਲਵਾੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਕਿਤੇ ਭੋਰਾ ਹੋਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਫੁਲਾਂ ਵਿਚ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਭਾਵ ਫੁਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਇਆ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਪੈਣ ਹੋਕੇ ਇੱਕੁਰ ਜੋਰ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਕਿਸਤਰਾਂ ਕਥਨ ਕਰੀਏ ਓਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥

**ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਹੈਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਬਾਜੇ॥ਕਹੂੰ ਪਾਰਧੀ ਹੈ ਧਰੇ ਬਾਨ ਰਾਜੇ॥**

**ਕਹੂੰ ਮਿਗਰੈਕੈ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਮੋਹੇ॥ਕਹੂੰ ਕਾਮ ਕੀ ਜਿਉਧਰੇ ਰੂਪ ਸੋਹੇ॥੧੩॥**

ਕਿਤੇ ਘੰਡੇਹੋੜੇ ਦੀ ਅਵਾਜ ਹੋਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਵੱਜਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਪਾਰਧੀ= ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹੋਕੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਹਰਨ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮੋਹਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਤੀ ਵਾਂਗ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥

**ਨਹੀਜਾਨ ਜਾਈ ਕਛੁ ਰੂਪ ਰੇਖੀ॥ਕਹਾਂ ਬਾਸ ਤਾਕੇ ਫਿਰੈ ਕੋਨ ਭੇਖੀ॥**

**ਕਹਾ ਨਾਮ ਤਾਕੇ ਕਹਾਕੈ ਕਹਾਵੈ॥ਕਹਾ ਮੈ ਬਖਾਨੋ ਕਹੇ ਮੋਨ ਆਵੈ॥੧੪॥**

ਉਸਦਾ ਕੁਛ ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਹੈ ਉਸਦਾ ਵੱਸਣਾ ਤੇ ਕੋਹੜੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਓਹ ਫਿਰਦਾ ਹੈ? ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸਤਰਾਂ ਕਰਕੇ ਓਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਾਂਦਾ ਹੈ? ਕਿਸਤਰਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਾਂ? ਓਹ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ॥੧੪॥

**ਨਤਾਕੋ ਕੋਈ ਤਾਤ ਮਾਤੰ ਨਭਾਯੀ॥ਨਪੁਤੰ ਨ ਪੋਤੰ ਨ ਦਾਯਾਨਦਾਯੀ॥**

**ਨ ਨੇਹੰ ਨ ਗੇਹੰ ਨ ਸੈਨੰ ਨ ਸਾਥੀ॥ਮਹਾਰਾਜਰਾਜੰ ਮਹਾ ਨਾਥ ਨਾਥੀ॥੧੫॥**

ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਤ੍ਰ, ਪੋਤਰਾ ਦਾ ਯਾ ਦਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ, ਘਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਚਾਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਰਬੰਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੇ ਨਾਥਾਂ ਦਾ ਨੱਥਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਵਸ ਕਰਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੫ ॥

**ਪਰਮੰ ਪੁਰਾਨੰ ਪਵਿਤੰ ਪਰੇਯੰ॥ਅਨਾਦੰ ਅਨੀਲੰ ਅਸੰਭੰ ਅਜੇਯੰ॥**

**ਅਭੇਦੰ ਅਛੇਦੰ ਪਵਿਤੰ ਪੁਮਾਥੀ॥ਮਹਾਂਦੀਨਦੀਨੰ ਮਹਾ ਨਾਥ ਨਾਥੀ॥੧੬॥**

ਵੱਡਾ ਪੁਰਾਣਾ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰੇ ਜਾਂ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ, ਕਲੰਕ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਅਸੰਭੰ=ਅਸਚਰਜ ਅਜਿਤ ਹੈ। ਭੇਦ ਛੇਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੇ ਪੁਮਾਥੰ=ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਿੜਕਣ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਪਰਮ ਅਰਥ ਰੂਪ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡਿਆਂ ਨਾਥਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥

**ਅਦਾਰੀ ਅਦੰਗੀ ਅਲੇਖੰ ਅਭੇਖੰ॥ਅਨੰਤੰ ਅਨੀਲੰ ਅਰੂਪੰ ਅਦੈਖੰ॥**

**ਮਹਾਤੇਜਤੇਜੰਮਹਾਜੁਲ ਜੁਲੀ॥ਮਹਾਂਮੰਤੁਮੰਤੁ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਕਾਲੰ॥੧੭॥**

ਕਲੰਕ, ਝਗੜਾ ਜਾਂ ਦਗੇ ਲੇਖ ਭੇਖ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਬਿਅੰਤ ਹੈ ਗਿਣਤੀ ਰੂਪ ਦੁੱਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਤੇਜ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇਜ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅੱਗਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅੱਗ ਰੂਪ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਤ੍ਰੀ=ਵਜ਼ੀਰ ਹੈ ਕਾਲ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਕਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੧੭ ॥

**ਕਰੇ ਬਾਮ ਚਾਪਿਯੰਕ੍ਰਿਪਾਣੰ ਕਰਾਲੰ॥ਮਹਾਤੇਜ ਤੇਜੰ ਬਿਰਾਜੈ ਬਿਸਾਲੰ॥**

**ਮਹਾਂ ਦਾੜ ਦਾੜੰ ਸੁ ਸੋਹੰ ਅਪਾਰੰ ॥**

**ਜਿਨੈ ਚਰਬੀਯੰ ਜੀਵ ਗੱਜਿਯੰ ਹਜਾਰੰ ॥੧੮॥**

ਕਰ=ਹਥ। ਬਾਮ=ਖੱਬਾ। ਚਾਪਯੰ=ਧਨੁਖ। ਚਰਬੀਯੰ=ਚੱਬਿਆ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਨੁਖ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸੱਜੇ ਹਥ ਵਿਚ ਕਰਾਲੰ=ਭੋਆਨਕ ਤਲਵਾਰ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭਾਵ ਮੌਤ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਹੋਕੇ ਬਿਸਾਲੰ=ਚੰਗਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਦਾੜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿਚ ਦਾੜਾਂ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਕੇ ਬਿਅੰਤ ਸੋਭਾ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਜਗਤ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੀਵ ਖਾ ਲਏ ਹਨ ॥ ੧੮ ॥

**ਡੰਮਾ ਡੱਮ ਡਉਰੂ ਸਿਤਾਸੇਤ ਛੰਤੰ॥ਹਹਾ ਹੂਹ ਹਾਸੰ ਝਮਾ ਝੰਮ ਅੱਤੰ॥**

**ਮਹਾਘੋਰ ਸਬਦੰ ਬਜੇ ਸੰਖਐ ਸੰਖੀ॥ਪੁਲੈ ਕਾਲ ਤੇ ਕਾਲ ਕੀ ਜੁਲ ਜੈ ਸੰ॥੧੯॥**

ਸਿਤਾਸੇਤ=ਚਿੱਟਾ ਕਾਲਾ। ਹਾ ਹਾ ਹੂ ਹੂ ਗੰਧਰਬਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਾਂ ਹੜ ਹੜ ਹਾਸਾ। ਡੋਰੂਆਂ ਵਾਂਗ ਡਮ ਡਮ ਜਾਂ ਡਿਬ ੨ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚਿੱਟਾ ਕਾਲਾ ਸਿਰ ਉਤੇ ਛੰਤੂ ਹੈ। ਖਿੜ ੨ ਹਾਸਾ ਹੈ ਅਸਤੁ ਸਸਤੁ ਬੜੇ ਝਮ ਝਮ ਲਿਸ਼ਕਦੇ ਹਨ। ਬੜਿਆਂ ਭਾਰਿਆਂ ਡਰੋਣਿਆਂ ਸੰਖ ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕੁਰ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਜਿਕ੍ਰ ਪੁਲੈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਲ ਦੀ ਅੱਗ ਬੋਲਦੀ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

**ਘਣੰ ਘੰਟ ਬਾਜੇ ਘੁਣੰ ਮੇਘ ਲਾਜੰ॥ਭਯੋ ਸੱਦ ਏਵੰ॥ਹੜਿਓ ਨੀਰਧੇਵੰ॥੨੦॥**

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਇਕੁਰ ਅਵਾਜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਘੰਟਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬੜਾ ਸ਼ਬਦ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਜਿਕ੍ਰ ਬੜੇ ਘੰਟੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਘੁਣੰ=ਅਵਾਜ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਬਦਲ ਵੀ ਲੱਜਿਆਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਕ੍ਰ ਨੀਰਧੇਵੰ=ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਗੱਜਦਾ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥

**ਘੁਰੰ ਘੁੰਘਰੇਯੰ ॥ ਘੁਣੰ ਨੇਵ ਰੇਯੰ॥**

**ਮਹਾ ਨਾਦ ਨਾਦੰ ॥ ਸੁਰੰ ਨਿਰਬਿਖਾਦੰ ॥ ੨੧ ॥**

ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਦਾ ਘੁਰਨਾ ਭਾਵ ਸ਼ਬਦ, ਨੇਵਰੈਯੋ=ਝਾਝਰਾਂ ਦਾ ਧੁਣੇ=ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ ਦੀ ਸੁਰ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਵ ਵਿਖਾਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥ ੨੧ ॥

ਸਿਰੰ ਮਾਲ ਰਾਜੰ ॥ ਲਖੇ ਰੁਦ੍ਰ ਲਾਜੰ ॥

ਸੁਭੇ ਚਾਰ ਚਿੰਤੰ ॥ ਪਰਮੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ॥ ੨੨ ॥

ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾ ਇਕੁਰ ਦੀਆਂ ਸੋਭਾ ਪਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਵੀ ਲੱਜਿਆਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਸੁੰਦਰ ਟਿਕੇ ਵੱਡੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸੋਭਾ ਪਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੨੨ ॥

ਮਹਾ ਗਰਜ ਗਰਜੰ ॥ ਸੁਣੇ ਦੂਤ ਲਰਜੰ ॥

ਸੁਵੰ ਸੋਣ ਸੋਹੰ ॥ ਮਹਾ ਮਾਨ ਮੋਹੰ ॥ ੨੩ ॥

ਗੰਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਗਰਜ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਜਮ ਦੇ ਦੂਤ ਵੀ ਕੰਬਦੇ ਜਾਂ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੁਵੰ=ਚੋ ਦਾ ਹੋਇਆ ਲਹੁ ਇੱਕਰ ਸੋਕਾ ਪਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਹੰਕਾਰੀ ਵੀ ਮੋਹਤ ਭਾਵ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥ ੨੩ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਸ੍ਰਿਜੇ ਸੇਤਜੰ ਜੇਰਜੰ ਉਤਭੁਜੇਵੰ ॥ ਰਚੇ ਅੰਡ ਖੰਡੰ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਏਵੰ ॥

ਦਿਸਾ ਬਿਦਿਸਾਯੰ ਜਿਮੀ ਆਸਮਾਣੰ ॥

ਚਤੁਰ ਬੇਦ ਕਥਿਯੰ ਕੁਰਾਣੰ ਪੁਰਾਣੰ ॥ ੨੪ ॥

ਸੇਤਜ=ਮੁੜਕੇ ਤੋਂ ਜੰਮਣ ਵਾਲੇ, ਜੇਰਜ=ਜੇਉਰ ਤੋਂ ਜੰਮਣ ਵਾਲੇ ਉਤ ਭੁਜ=ਜਮੀਨ ਤੋਂ ਜੰਮਣ ਵਾਲੇ, ਰਚੇ=ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ, ਅੰਡਜ=ਅੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਜੰਮਣ ਵਾਲੇ। ਏਵੰ=ਇੱਕੁਰ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਤੇ ਇੱਕੁਰ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਦਸੇ ਦਿਸਾ, ਬਿਦਸਾਯੰ=ਚਹੁੰਆਂ ਕੁੰਟਾਂ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਕੁਰਾਣ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਆਖਦੇ ਹਨ ॥ ੨੪ ॥

ਰਚੇ ਰੈਣਦਿਵਸੰ ਬਪੇ ਸੂਰ ਚੰਦ੍ਰੰ ਠਟੇ ਦਈਵ ਦਾਨੋ ਰਚੇ ਬੀਰ ਬਿੰਦ੍ਰੰ ॥

ਕਰੀ ਲੋਹ ਕਲਮੰ ਲਿਖਿਓ ਲੇਖ ਮਾਥੰ ॥

ਸਬੈ ਜੇਰ ਕੀਨੇ ਬਲੀ ਕਾਲ ਹਾਥੰ ॥ ੨੫ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਰਚਕੇ ਬਾਪਿਆ ਹੈ। ਦੇਵ-ਤਿਆਂ ਦੌਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਕਲਮ

ਨਾਲ ਓਨਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਲਿਖਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਓਹ ਹੁਕਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਮੇਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਲੀਕਾਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਥੱਲੇ ਦਬੋਣੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਜੇਰ=ਵਸ ਕੀਤੇ ਹਨ ॥ ੨੫ ॥

ਕਈ ਮੇਟ ਡਾਰੇ ਉਸਾਰੇ ਬਨਾਏ ॥ ਉਪਾਰੇ ਗੜੇ ਫੇਰ ਮੇਟੇ ਉਪਾਏ ॥

ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾਲ ਜੂ ਕੀ ਕਿਨੂ ਨ ਪਛਾਨੀ ॥

ਘਨਿਯੋ ਪੈ ਬਿਹੈ ਹੈ ਘਨਿਯੋ ਪੈ ਬਿਹਾਨੀ ॥ ੨੬ ॥

ਉਪਾਰੇ=ਪੁੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਮਾਰ ਸੁਟੇ। ਗੜੇ=ਘੜ, ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ। ਕਈ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਈ ਫੇਰ ਮੁੜਕੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਬਣਾਇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਘੜਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਦੀ ਬਣੋਟ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਇਹ ਕਾਰ ਕਈਆਂ ਉਤੇ ਹੁਣ ਬਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਈਆਂ ਉਤੇ ਅੱਗੇ ਗੁਜਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ॥ ੨੬ ॥

ਕਿਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੇ ਕੀਟਕੋਟੈ ਬਨਾਏ ॥ ਕਿਤੇ ਰਾਮ ਸੇ ਮੇਟਿਡਾਰੇ ਉਪਾਏ ॥

ਮਹਾ ਦੀਨਕੇਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਮਾਂਝ ਹੁਏ ॥ ਸਮੈ ਆਪਨੀ ਆਪਨੀ ਅੰਤ ਮੂਏ ॥ ੨੭ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਕਈ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਗੇ ਕੀੜੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਕਈ ਰਾਮ ਵਰਗੇ ਮੇਟ ਸੁੱਟੇ ਤੇ ਫੇਰ ਮੁੜਕੇ ਬਣਾਏ। ਕਈ ਮੁਹੰਮਦ ਵਰਗੇ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅਪਣੇ ੨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਅਪਣੀ ੨ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਸਮਾ ਗਏ ਹਨ ॥ ੨੭ ॥

ਜਿਤੇ ਔਲੀਆ ਅੰਬੀਆ ਹੋਇ ਬੀਤੇ ॥

ਤਿਤਿਯੋ ਕਾਲ ਜੀਤਾ ਨ ਤੇ ਕਾਲ ਜੀਤੇ ॥

ਜਿਤੇ ਰਾਮ ਸੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਹੁਇ ਬਿਸਨ ਆਏ ॥

ਤਿਤਿਯੋ ਕਾਲ ਖਾਪਿਓ ਨ ਤੇ ਕਾਲ ਘਾਏ ॥ ੨੮ ॥

ਜਿਤਨੇ ਵਲੀ ਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਚਲੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖੋਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ੨ ਗੁਜਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਵੱਡਿਆਂ ੨ ਪਾਸੋਂ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਬਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਗੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਕੇ ਆਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਓਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਓਹ ਕਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕੇ ਹਨ ॥ ੨੮ ॥

ਜਿਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਸੇਚੰਦ੍ਰ ਸੇਹੋਤ ਆਏ ॥ ਤਿਤਿਯੋ ਕਾਲ ਖਾਪਾਨ ਤੇ ਕਾਲ ਘਾਏ ॥

ਜਿਤੇ ਔਲੀਆ ਅੰਬੀਆ ਗੋਸ ਹੈ ਹੈਂ ॥



ਸਭੈ ਕਾਲ ਕੈ ਅੰਤ ਦਾੜਾ ਤਲੈ ਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥

ਜਿੰਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਹੋਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੇ ਆਏ ਹਨ, ਓਨੇ ਹੀ ਕਾਲ ਨੇ ਖਪਾ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਓਹ ਕਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕੇ ਹਨ। ਜਿਤਨੇ ਔਲੀਆ ਨਬੀ ਭਾਵ ਵੱਡੇ ਗੋਸ਼=ਸੂਰਮੇ ਹੋਕੇ ਜਗਤ ਉਤੇ ਆਏ ਹਨ। ਓਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਓੜਕ ਨੂੰ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਏ ਹਨ ਭਾਵ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ॥ ੨੯ ॥

ਜਿਤੇ ਮਾਨਧਾਤਾਦਿ ਰਾਜਾ ਸੁਹਾਏ॥ ਸਭੈ ਬਾਂਧਕੈਕਾਲਜੇਲੈ ਚਲਾਏ॥  
ਜਿਨੈ ਨਾਮਤਾਕੋ ਉਚਾਰੋ ਉਬਾਰੇ॥ ਬਿਨਾਸਾਮਤਾਕੀ ਲਖੇ ਕੋਟ ਮਾਰੇ॥ ੩੦ ॥

ਜਿਤਨੇ ਮਾਨਧਾਤਾ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਵੱਡੇ ੨ ਰਾਜੇ ਸੋਹਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਜੇਲਖਾਨੇ ਵਿਚ ਘੱਲ ਦਿਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਆਦਮੀ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਤ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ॥ ੩੦ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਚਮਕਹ ਕ੍ਰਿਪਾਣੰ ॥ ਅਭੂਤੰ ਭਯਾਣੰ ॥

ਧੁਨੰਨੇਵ ਰਾਣੰ ॥ ਘੁਰੰ ਘੁੰਘ੍ਰਾਣੰ ॥ ੩੧ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਚਮਕਦੀ ਹੈ। ਅਸਚਰਜ ਡਰੋਣੀ ਹੈ ਅਵਾਜ਼ ਨੇਵਰਾਣੰ=ਝਾੜਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਘੁੰਘ੍ਰੂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਤਰਾਂ ਬਾਲਕ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਖੜਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇੰਕੁਰ ਹੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਲ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਵਾਂਗ ਖੜਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੩੧ ॥

ਚਤੁਰ ਬਾਂਹੁ ਚਾਰੰ ॥ ਨਿਜੂਟੰ ਸੁਧਾਰੰ ॥

ਗਦਾ ਪਾਸ ਸੋਹੰ ॥ ਜਮੰ ਮਾਨ ਮੋਹੰ ॥ ੩੨ ॥

ਚਾਰ ਬਾਂਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ਨਿਜੂਟੰ=ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਜੂੜੇ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗਦਾ ਹਥਿਆਰ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਵੀ ਮੋਹਦਾ ਭਾਵ ਜਮ ਨੂੰ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ ੩੨ ॥

ਸੁਭੰ ਜੀਭ ਜੁਆਲੰ ॥ ਸੁ ਦਾੜ੍ਹਾ ਕਰਾਲੰ ॥

ਬਜੀ ਬੰਬ ਸੰਖੰ ॥ ਉਠੇ ਨਾਦ ਬੰਖੰ ॥ ੩੩ ॥

ਜਿਸ ਦੀ ਜਬਾਨ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਭਖਦੀ ਹੈ। ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਬੜੀਆਂ ਡਰੋਣੀਆਂ

ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੰਗ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਖਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਬੰਬ=ਟੇਫੀਆਂ ਜਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਹਨ ॥ ੩੩ ॥

ਸੁਭੰ ਰੂਪ ਸਿਆਮੰ ॥ ਮਹਾ ਸੋਭ ਧਾਮੰ ॥

ਫਬੇ ਚਾਰ ਚਿਤ੍ਰੰ ॥ ਪਰੇਅੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ॥ ੩੪ ॥

ਕਾਲਾ ਰੂਪ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਬਹੁਤ ਉਪਮਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਸੁੰਦਰ ਟਿੱਕੇ ਫਬੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੋ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹਨ ॥ ੩੪ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਸਿਰੰ ਸੇਤ ਛਤ੍ਰੰ ਸੁ ਸੁਭੰ ਬਿਰਾਜੰ ॥ ਲਖੇ ਛੈਲ ਛਾਯਾ ਕਰੇ ਤੇਜ ਲਾਜੰ ॥

ਬਿਸਾਲਾਲਨੈਨੰ ਮਹਾਂ ਰਾਜ ਸੋਹੰ ॥ ਫਿਰੰ ਅੰਸੁਮਾਲੰ ਹਸੰ ਕੋਟ ਕ੍ਰੋਹੰ ॥ ੩੫ ॥

ਸੇਤ=ਚਿੱਟਾ। ਸੁਭ=ਸੁੰਦਰ। ਛੈਲ=ਸੁੰਦਰਤਾਈ। ਫਿਰੰ=ਪਾਸ। ਅੰਸੁਮਾਲ=ਸੂਰਜ। ਸਿਰ ਉਤੇ ਚਿੱਟਾ ਸੁੰਦਰ ਛਤਰ ਬਿਰਾਜਦਾ ਹੈ। ਛਤ੍ਰ ਦਾ ਛਾਇਆ=ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੇਖਕੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਦਕ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਤੇਜ ਨੂੰ ਚੌੜੇ ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ। ਹਾਸਾ ਪਾਸੋਂ ਵੇਖਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜ ਵੀ ਗੁਸੇ ਹੁੰਦੇ ਭਾਵ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਸੂਰਜ ਸ਼ਰਮ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਹਾਸੇ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹਾਂ ਜੋ ਚਮਕਦਾ ਹਾਂ ॥ ੩੫ ॥

ਕਹੁੰ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸੋਹੰ ॥ ਕਹੁੰ ਦੇਵ ਕੰਨਿਆਨ ਕੇ ਮਾਨ ਮੋਹੰ ॥

ਕਹੁੰ ਬੀਰ ਹੈਕੈ ਧਰੇ ਬਾਨ ਪਾਨੰ ॥ ਕਹੁੰ ਭੂਪ ਹੈਕੈ ਬਜਾਏ ਨਿਸਾਨੰ ॥ ੩੬ ॥

ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵੱਡੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਸੋਭਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੋਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਸੂਰਮਾ ਹੋਕੇ ਬਾਣਾ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਰਾਜਾ ਹੋਕੇ ਜੰਗ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜੋਂ ਦਾਹੈ ॥ ੩੬ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਧਨੁਰਬਾਣਧਾਰੇ ॥ ਛਕੇ ਛੈਲ ਭਾਰੇ ॥ ਲਏ ਖੰਗ ਐਸੇ ॥ ਮਹਾਬੀਰ ਜੈਸੇ ॥ ੩੭ ॥

ਧਨੁ ਬਾਣ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜੋਧਿਆਂ ਵਾਂਗ ਫਬਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੰਡਾ ਇੰਕੁਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਕੁਰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਬਲੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੩੭ ॥

ਜੁਰੇ ਜੰਗ ਜੋਰੰ ॥ ਕਰੇ ਜੁਧ ਘੋਰੰ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ ਦਿਆਲੰ ॥ ਸਦਾਯੰ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ ॥ ੩੮ ॥

ਜੋਰ ਨਾਲ ਜੁਧ ਵਿਚ ਜੁੱਟਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਭਾਰਾ ਜੁਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਦਿਆਲੂ ਹੈ। ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ ॥ ੩੮ ॥

ਸਦਾਏਕਰੂਪੀ॥ ਸਭੈਲੋਕਭੂਪੀ॥ ਅਜੇਯੀਅਜਾਯੀ॥ ਸਰਨਿਯੀਸਹਾਯੀ॥ ੩੯॥

ਸਦਾ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਜਿੱਤਣ ਤੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਰਨ ਆਇਆਂ ਦੀ ਸਹੈਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ॥ ੩੯॥

ਤਪੈ ਖੱਗ ਪਾਨੰ ॥ ਮਹਾਂ ਲੋਕ ਦਾਨੰ ॥

ਭਵਿਖਿਅੰ ਭਵੇਅੰ ॥ ਨਮੋ ਨਿਰਜੁਰੇਅੰ ॥ ੪੦ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਖੰਡਾ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਦਾਨੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਤੇ ਹੁਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ। ਜੁੜਨ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ॥ ੪੦॥

ਮਧੋ ਮਾਨਮੁੰਡੀ॥ ਸੁਭੰਰੁੰਡੁੰਡੀ॥ ਸਿਰੰ ਸੇਤ ਛੱਤ੍ਰੀ॥ ਲਸੰਹਾਥ ਅੱਤ੍ਰੀ॥ ੪੧॥

ਮਧੂ ਮੁੰਡ ਆਦਿਕ ਮਾਨ=ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਸੁਭ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਚੰਗੇ ਰੁੰਡ=ਧੜਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡਾਂ=ਅਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟਾ ਛੱਤ੍ਰ ਹੈ। ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਤੀਰ ਆਦਿਕ ਅਸਤ੍ਰ ਜੋ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚਮਕਦੇ ਹਨ॥ ੪੧॥

ਸੁਣੇ ਨਾਦ ਭਾਰੀ ॥ ਤੁਸੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ ॥

ਦਿਸਾ ਬਸਤ੍ਰ ਰਾਜੰ ॥ ਸੁਣੇ ਦੋਖ ਭਾਜੰ ॥ ੪੨ ॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰੇ ਅਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਰਾਜੇ ਵੀ ਤੁਸੇ=ਡਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਦਸਾਂਦਿਸਾਂ ਰੂਪ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜੇ ਹੋਏ ਬਿਰਾਜਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਖ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ੪੨॥

ਸੁਣੇ ਗੱਦ ਸੱਦੰ ॥ ਅਨੰਤੰ ਬਿਹੱਦੰ ॥

ਘਟਾਜਾਣੁ ਸਿਆਮੰ ॥ ਦੁਤੰ ਅਭਿਰਾਮੰ ॥ ੪੩ ॥

ਗਦਾ ਆਦਿਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਬਿਅੰਤ ਤੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ। ਮਾਨੋਂ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾਂ ਗੱਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਭਾ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ॥ ੪੩॥

ਚਤੁਰ ਬਾਹ ਚਾਰੰ ॥ ਕਰੀਟੰ ਸੁਧਾਰੰ ॥

ਗਦਾ ਸੰਖ ਚੱਕ੍ਰੰ ॥ ਦਿਪੈ ਕੂਰ ਬੱਕ੍ਰੰ ॥ ੪੪ ॥

ਚਾਰ ਬਾਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਮੁਕਟ ਸਵਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗਦਾ ਸੰਖ ਚੱਕਰ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਬੜੇ ਕਰੜੇ ਟੇਢੇ ਹਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ॥ ੪੪॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥

ਅਨੂਪ ਰੂਪ ਰਾਜਿਯੰ ॥ ਨਿਹਾਰ ਕਾਮ ਲਾਜਿਯੰ ॥

ਅਲੋਕ ਲੋਕ ਸੋਭਿਅੰ ॥ ਬਿਲੋਕ ਲੋਕ ਲੋਭਿਅੰ ॥ ੪੫ ॥

ਰੂਪ ਦੀ ਅਨੂਪਮ ਸ਼ਕਲ ਸੋਭਦੀ ਹੈ। ਕਾਮ ਦੇਵ ਵੇਖਕੇ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਅਲੋਕਕ=ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਪਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਲੋਕ ਲੋਭੇ ਭਾਵ ਮੋਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ੪੫॥

ਚਮੱਕ ਚੰਦ੍ਰ ਸੀਸਿਯੰ ॥ ਰਹਿਯੋ ਲਜਾਇ ਈਸਯੰ ॥

ਸੁ ਸੋਭ ਨਾਗ ਭੂਖਣੰ ॥ ਅਨੇਕ ਦੁਸਟ ਦੂਖਣੰ ॥ ੪੬ ॥

ਸਿਰ ਵਿਚ ਅਜੇਹਾ ਚੰਦ ਲਿਸ਼ਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਵੀ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲਾ ਹੋ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ॥ ੪੬॥

ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਪਾਣ ਧਾਰੀਅੰ ॥ ਕਰੋਰ ਪਾਪ ਟਾਰੀਅੰ ॥

ਗਦਾ ਗ੍ਰਿਸਟ ਪਾਣਿਅੰ ॥ ਕਮਾਣ ਬਾਣ ਤਾਣਿਯੰ ॥ ੪੭ ॥

ਜਿਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਧਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਗਦਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ, ਕਮਾਣ ਵਿਚ ਬਾਣ ਤਾਣੇ ਹੋਏ ਹਨ॥ ੪੭॥

ਸਬਦ ਸੰਖ ਬਜਿਯੰ ॥ ਘਣੰਕਿ ਘੁੰਮਰ ਗੱਜਿਯੰ ॥

ਸਰਨਿ ਨਾਥ ਤੋਰੀਯੰ ॥ ਉਬਾਰ ਲਾਜ ਮੋਰੀਯੰ ॥ ੪੮ ॥

ਸੰਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵੱਜਦੀ ਹੈ। ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਦੀ ਗਰਜ ਦੇ ਛਣ ੨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਹਾਂ ਮੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਦੀ ਲੱਜਿਆ ਬਚਾ ਲੈ ਜੀ॥ ੪੮॥

ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਸੋਹੀਅੰ ॥ ਬਿਸੇਖ ਦੇਵ ਮੋਹੀਅੰ ॥

ਅਦੇਵ ਦੇਵ ਦੇਵਲੰ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਕੇਵਲੰ ॥ ੪੯ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਵੱਡਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ। ਨਿਰਾ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ॥ ੪੯॥

ਸੁ ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕਿਯੰ ॥ ਧਰੇ ਸੁ ਰੂਪ ਅਨੇਕਿਯੰ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਣਿ ਪਾਣ ਰਾਜਈ ॥ ਬਿਲੋਕ ਪਾਪ ਭਾਜਈ ॥ ੫੦ ॥

ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਕ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਹਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਸੋਭਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਪਾਪ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੫੦ ॥

**ਅਲੰਕ੍ਰਿਤੰ ਸੁ ਦੇਹਯੰ ॥ ਤਨੋ ਮਨੋ ਕਿ ਮੋਹਿਯੰ ॥**

**ਕਮਾਣਬਾਣ ਧਾਰਹੀ ॥ ਅਨੇਕ ਸੱਤ ਟਾਰਹੀ ॥ ੫੧ ॥**

ਦੇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਤਨ ਮਨ ਦੇ ਮੋਹਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਹਥ ਵਿਚ ਧਨਖ ਬਾਣ ਲੈਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ॥ ੫੧ ॥

**ਘਮੰਕਿ ਘੁੰਘਰੰ ਸੁਰੰ ॥ ਨਵੰਨ ਨਾਦ ਨੂਪਰੰ ॥**

**ਪ੍ਰਜਾਲ ਬਿਜੁਲੰਜੁਲੰ ॥ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਨਿਰਮਲੰ ॥ ੫੨ ॥**

ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਦੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਰਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਝਾਂਝਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਵੇਂ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਚੱਲਨ ਦਾ ਚਾਨਣ ਇੱਕੁਰ ਦਾ ਹੈ ਜਿਕੁਰ ਅੱਗ ਭੱਖਦੀ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵੱਡਾ ਸੁਧ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ॥ ੫੨ ॥

ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਤੁਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

**ਨਲ ਨੇਵਰ ਨਾਦ ਸੁਰੰ ਨਿਮਲੰ। ਮੁਖ ਬਿਜੁਲ ਜਾਲ ਘਣੰ ਪ੍ਰਜੁਲੰ।**

**ਮਦਰਾ ਕਰ ਮੱਤ ਮਹਾ ਭਭਕੰ। ਬਨ ਮੈ ਮਨੋ ਬਾਘ ਬਚਾ ਬਬਕੰ। ੫੩ ॥**

ਨਵੀਆਂ ਝਾਂਝਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਫ ਸੁਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੂੰਹ ਦਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕੁਰ ਲਿਸ਼ਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਕੁਰ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਕਾਲਖ ਵਿਚ ਅੱਗ ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਕੁਰ ਸ਼ਰਾਬ ਕਰਕੇ ਕਰਿ=ਹਾਥੀ ਵੱਡਾ ਮਸਤ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਕੁਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਬੱਚਾ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕੁਰ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ॥ ੫੩ ॥

**ਭਵ ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਭਵਾਨ ਭਵੰ ॥ ਕਲ ਕਾਰਣ ਉਬਾਰਣ ਏਕਤੁਵੰ ॥**

**ਸਭ ਠੋਰ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿੱਤ ਨਯੰ। ਮਿੰਦ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਤੁਯੰ ਸੁ ਭਯੰ। ੫੪ ॥**

ਪਿੱਛੇ ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਤਿੰਨਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਭਵ=ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਵੰ=ਡਰੋਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੈ। ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਬਚੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਤੂੰ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਗਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਰੋਜ ਨਵਾਂ ਹੈ। ਕੂਲਾ ਸੁੰਦਰ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਭਾਵ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੂੰ ਸੋਭਦਾ ਹੈ ॥ ੫੪ ॥

**ਦ੍ਰਿੜ ਦਾੜ ਕਰਾਲ ਦ੍ਰੈ ਸੇਤ ਉਧੰ। ਜਿਹ ਭਾਜਤ ਦੁਸਟ ਬਿਲੋਕ ਜੁਧੰ।**

**ਮਦ ਮਤ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਕਰਾਲ ਧਰੰ। ਜਯ ਸਦ ਸੁਰਾਸੁਰਯੰ ਉਚਰੰ ॥ ੫੫ ॥**

(ਹੂਰ ਅਵਤਾਰ ਕਰਕੇ ਵਰਣਨ ਹੈ) ਬਹੁਤ ਪੱਕੀਆਂ ਡਰੋਣੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਰਿੱਟੀਆਂ ਦੇ ਦਾੜਾਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਸਟ ਦੇਖ ਕੇ ਜੁਧ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਭਿਆਨਕ ਤਲਵਾਰ ਧਾਰੀ ਹੈ। ਦੇਵਤੇ ਦੇਂਤ ਜੈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵੈਰਾਹ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ॥ ੫੫ ॥

**ਨਵ ਕਿੰਕਣ ਨੇਵਰ ਨਾਦ ਹੂਅੰ। ਚਲ ਚਾਲ ਸਭਾ ਚਲ ਕੰਪ ਭੂਅੰ।**

**ਘਣ ਘੁੰਘਰ ਘੰਟਣ ਘੋਰ ਸੁਰੰ ॥ ਚਰ ਚਾਰ ਚਰਾ ਚਰਯੰ ਹੁਹਰੰ ॥ ੫੬ ॥**

ਹੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਵੀਂ ਤੜਾਗੀ ਝਾਂਝਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਵਾਨ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਚਲ=ਪਹਾੜ ਸਾਰੇ ਤੇ ਧਰਤੀ ਕੰਬਦੀ ਹੈ ਇੱਕੁਰ ਦੀ ਜਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਤੇ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਗੂੜੀ ਸੁਰ ਦੀ ਘੁਣ=ਅਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸੁੰਦਰ ਚਹੁੰਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵ ਤੇ ਜੜ ਚੇਤਨ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥ ੫੬ ॥

**ਚਲ ਚੋਦਹੁ ਚੱਕ੍ਰ ਨ ਚੱਕ੍ਰ ਫਿਰੰ ॥ ਬਦਵੰ ਘਟਵੰ ਹਰੀਅੰ ਸੁਭਰੰ ॥**

**ਜਗਜੀਵ ਜਿਤੇਜਲਯੰ ਬਲਯੰ। ਅਸਕੇ ਜੁਤਵਾਇ ਸੁਅੰਮਲਯੰ ॥ ੫੭ ॥**

ਚੋਦਾਂ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਚੱਕਰ ਚਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਵਧਿਆਂ ਨੂੰ ਘਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਹਰੀਅੰ=ਹੋਲਿਆਂ ਭਾਵ ਘਟਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਸੁਭਰੰ=ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਦੇ ਜਲਾਂ ਬਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਇੱਕੁਰ ਦਾ ਕੇਹੜਾ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਤੇਰੀ ਅੰਇਸਅੰ=ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਮਲਯੰ=ਮਲ ਸੁੱਟੇ ਭਾਵ ਹਟਾਵੇ ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ੫੭ ॥

**ਘਟ ਭਾਦਵ ਮਾਸਕੀ ਜਾਣ ਸੁਭੰ ॥ ਤਨ ਸਾਵਰੇ ਰਾਵਰੇਅੰ ਹੁਲਸੰ ॥**

**ਰਦ ਪੰਗਤ ਦਾਮਨੀਅੰ ਦਮਕੰ ॥ ਘਨ ਘੁੰਘਰ ਘੰਟ ਸੁਰੰ ਘਮਕੰ ॥ ੫੮ ॥**

(ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੰਗ ਵਰਣਨ ਹੈ) ਇੱਕੁਰ ਦਾ ਸਰੀਰ ਦਾ ਰੰਗ ਸਾਉਲਾ ਹੈ ਜਿੱਕੁਰ ਜਾਣੋ ਸੋਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਘਟਾ ਸੋਭਦੀ ਹੈ ਇੱਕੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਾਵਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਤੇ ਅਨੰਦ=ਵਾਲਾ ਹੈ (ਰਾਵਰੇਯੰ=ਆਪ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ) ਹੁਲਸੰ=ਅਨੰਦ ਵਾਲਾ। ਦੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗੂ ਚਮਕਾ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡਿਆਂ ਘੰਟਿਆਂ ਤੇ ਘੁੰਘਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਘਮਕੰ=ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥ ੫੮ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

**ਘਟਾ ਸਾਵਣੰ ਜਾਣ ਸਿਆਮੰ ਸੁਹਾਯੰ ॥**

ਮਣੀ ਨੀਲ ਨਗਯੰ ਲਖੰ ਸੀਖ ਨਜਾਯੰ ॥  
 ਮਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਿਆਮੰ ਮਹਾ ਅਭਿਰਾਮੰ ॥  
 ਮਹਾਂ ਰੂਪ ਰੂਪੰ ਮਹਾਂ ਕਾਮ ਕਾਮੰ ॥ ੫੯ ॥

ਪ੍ਰੇਮਸਰ ਦਾ ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਇਕੁਰ ਦਾ ਹੈ ਮਾਨੋ ਮੋਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਘਟਾ ਸੁਹਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਨੀਲ ਮਣੀਆਂ ਦੇ ਨਗਯੰ=ਪਹਾੜਾਂ ਨੇ ਦੇਖਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਹੈ । ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਮ ਰੰਗ ਦੇ ਸੁੰਦਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹਨ । ਵੱਡੇ ਰੂਪ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਤੇ ਕਾਮ ਦੇ ਵੀ ਕਾਮਦੇਵ=ਸੁੰਦਰ ਹਨ ॥ ੫੯ ॥

ਫਿਰੈ ਚਕ੍ਰ ਚੇਦਹੂੰ ਪੂਰੀਅੰ ਮਧਿਆਣੰ ॥  
 ਇਸੇ ਕੋਣ ਬੀਅੰ ਫਿਰੈ ਆਇਸਾਣੰ ॥  
 ਕਹੇ ਕੁੰਟ ਕੋਨੈ ਬਿਖੈ ਭਾਜ ਬਾਚੈ ॥  
 ਸਭੰ ਸੀਸ ਕੇ ਸੰਗ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਨਾਚੈ ॥ ੬੦ ॥

ਪ੍ਰੇਮਸਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਚੇਕਰ ਚੇਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ਇਕੁਰ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਹੜਾ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਪ੍ਰੇਮਸਰ ਦੀ ਆਇਸਰਣੰ=ਆਗਯਾ ਨੂੰ ਫੇਰ ਭਾਵ ਮੋੜ ਦੇਵੇ । ਜੇਹੜਾ ਕੋਈ ਬਲ ਦੱਸੇ ਤਾਂ ਦੱਸੇ ਖਾਂ ਕੋਹੜੇ ਕੁੰਟ ਵਿਚ ਭੱਜ ਕੇ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰੇਮਸਰ ਨੱਚਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭ ਪ੍ਰੇਮਸਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ ॥ ੬੦ ॥

ਕਰੇ ਕੋਟ ਕੋਉ ਧਰੇ ਕੋਟ ਓਟੀ। ਬਚੇਗੇ ਨ ਕਿਉਹੂੰ ਕਰੈ ਕਾਲ ਚੋਟੀ ॥  
 ਲਿਖੰ ਜੰਤ੍ਰ ਕੇਤੋ ਪੜੰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋਟੰ ॥  
 ਬਿਨਾ ਸਰਨ ਤਾਂਕੀ ਨਹੀ ਔਰ ਓਟੰ ॥ ੬੧ ॥

ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨਾ ਜਤਨ ਕਰੇ ਪਰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਰੋੜਾਂ ਕਿਲੇ ਬਣਾਵੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਆਸਰੇ ਕਰ ਲਵੇ । ਫਿਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਲ ਨੇ ਜਰੂਰ ਚੋਟ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਕਰੋੜਾਂ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ ਲਵੇ ਬਿਨਾ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਬਚਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੬੧ ॥

ਲਿਖੰ ਜੰਤ੍ਰ ਥਾਕੇ ਪੜੰ ਮੰਤ੍ਰ ਹਾਰੇ ॥ ਕਰੇ ਕਾਲ ਤੇ ਅੰਤ ਲੈਕੈ ਬਿਚਾਰੇ ॥  
 ਕਿਤਿਓ ਤੰਤ੍ਰ ਸਾਧੇ ਜੁ ਜਨਮੰ ਬਿਤਾਇਓ ॥  
 ਭਏ ਫੋਕਟੰ ਕਾਜ ਏਕੈ ਨ ਆਇਓ ॥ ੬੨ ॥

ਕਈ ਜੰਤ੍ਰ ਲਿਖਦੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਕਈ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜਦੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਜਨਮ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਮਰਨ ਦੇ ਕਾਲ ਤਕ ਇਕੁਰ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰੇ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਕਾਲ ਨੇ ਲੈ ਕਰ ਕੇ ਓੜਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਕਈਆਂ ਨੇ ਟੂਣੇ ਸਾਧਨ ਵਿਚ ਜਨਮ ਗੁਜਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਉਤੇ ਦੱਸੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ, ਨਿਕੰਮੇ ਹੋ ਗਏ ਇਕ ਵੀ ਕੰਮ ਨ ਆਇਆ ॥ ੬੨ ॥

ਕਿਤੇ ਨਾਸ ਮੁੰਦੈ ਭਏ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥  
 ਕਿਤੇ ਕੰਠ ਕੰਠੀ ਜਟਾ ਸੀਸ ਧਾਰੀ ॥  
 ਕਿਤੇ ਚੀਰ ਕਾਨੰ ਜੁਗੀਸੰ ਕਹਾਯੰ ॥  
 ਸਭੇ ਫੋਕਟੰ ਧਰਮ ਕਾਮੰ ਨ ਆਯੰ ॥ ੬੩ ॥

ਕਈ ਨਾਸਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਕਈ ਵੇਰਾਗੀ ਹੋਕੇ ਕੰਠ=ਗਲ ਵਿਚ ਲਕੜ ਦੀ ਕੰਠੀ=ਮਾਲਾ ਪਾਈ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਕਈਆਂ ਸਿਰ ਉਤੇ ਜੜਾਂਵਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਹਨ । ਕਈ ਕੰਠਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜਕੇ ਵੱਡੇ ਜੋਗੀ ਕਹਾਇ ਹਨ । ਉਤੇ ਦੱਸੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਨਿਕੰਮੇ ਹਨ ਕੋਈ ਵੀ ਓਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਜੇ ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਨ ਭਾਵ ਮੁਕਤੀ ਆਦਕ ॥ ੬੩ ॥

ਮਧੂ ਕੀਟਭੰ ਰਾਛਸੇਸੰ ਬਲੀਅੰ ॥ ਸਮੈ ਆਪਨੀਕਾਲ ਤੇਉ ਦਲੀਅੰ ॥  
 ਭਏ ਸੁੰਭ ਨੈਸੁੰਭ ਸੁੰਦੰਤ ਬੀਜੰ ॥ ਤੇਉਕਾਲ ਕੀਨੇ ਪੁਰੇਜੇਪੁਰੇਜੰ ॥ ੬੪ ॥

ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਧੂ ਕੀਟਭ ਦੌਂਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਰੇ ਬਲੀ ਹੋਏ ਹਨ । ਆਪਣੇ ਅਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਾਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਲ ਸੁੱਟੇ ਹਨ । ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਸ਼ੋਣ ਬੀਜ ਦੇ ਦੌਂਤ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲ ਨੇ ਟੁਕੜੇ ੨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ॥ ੬੪ ॥

ਬਲੀ ਪ੍ਰਿਥੀਅੰ ਮਾਨਧਾਤਾ ਮਹੀਪੰ ॥ ਜਿਨੈਰੱਥ ਚੱਕ੍ਰਕੀਏ ਸਾਤਦੀਪੰ ॥  
 ਭੁਜੰਭੀਮ ਭਰਥੰ ਜਗੰ ਗੀਤ ਡੰਡਯੰ ॥  
 ਤਿਨੈ ਅੰਤ ਕੇ ਅੰਤ ਕੇ ਕਾਲ ਖੰਡਯੰ ॥ ੬੫ ॥

ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਮਾਨਧਾਤਾ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਬਲੀ ਰਾਜੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ । ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਚਕਰਾਂ=ਪਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਤ ਦੀਪ ਬਣ ਗਏ । ਭਾਵ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਬਣ ਗਏ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੀਮ ਸੈਨ ਤੇ ਭਰਤ ਆਦਕਾਂ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿਤ ਕੇ ਭੰਡਿਆ ਭਾਵ ਡੰਡ ਲਾਇਆ ਹੈ । ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਤਕ=ਜਮ ਰਾਜਾ ਨੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨੇ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਓੜਕ ਨੂੰ ਜੇਹੜੇ ਅੰਤ=ਅੰਤ ਚੁਕਣ ਵਾਲੇ ਸੀ ਓਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ ਜਮ ਨੇ ਕਰ ਦਿਤਾ ॥ ੬੫ ॥

ਜਿਨੈਦੀਪਦੀਪੰ ਦੁਹਾਈਫਿਰਾਈ ॥ ਭੁਜਾਦੰਡਦੈ ਛੋਣਿ ਛਤੰਛਿਨਾਈ ॥

ਕਰੇ ਜੱਗ ਕੋਟਿ ਜਸੰ ਅਨੇਕ ਲੀਤੇ ॥

ਵਹੈ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਬਲੀ ਕਾਲ ਜੀਤੇ ॥ ੬੬ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੀਪਕ ਵਿਚ ਅਪਣੀ ਦੁਹਾਈ ਫਿਰਾਈ ਹੈ। ਬਾਹਾਂ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਡੰਡ ਦੇਕੇ ਧਰਤੀ ਛੱਤੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਡਾ ਲਈ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਜੱਗ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜਸ ਖੱਟ ਲਏ ਹਨ। ਓਹ ਬੜੇ ੨ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ ਕਾਲ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਏ ਹਨ ॥ ੬੬ ॥

ਕਈ ਕੋਟਲੀਨੇ ਜਿਨੈਦੁਰਗ ਢਾਹੇ॥ ਕਿਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਨਕੇ ਸੈਨਗਾਹੇ॥

ਕਈ ਜੰਗ ਕੀਨੇ ਸੁਸਾਕੇ ਪਵਾਰੇ ॥

ਵਹੈ ਦੀਨ ਦੇਖੇ ਗਿਰੇ ਕਾਲ ਮਾਰੇ ॥ ੬੭ ॥

ਕਈ ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਕਿਲੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਲੇ ਢਾਹ ਸੁਟੇ। ਕਈ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਗਾਹ ਭਾਵ ਮੌੜ ਸੁਟੇ। ਕਈ ਸਾਕੇ ਪਵਾਰੇ= ਪਾਏ ਤੇ ਜੰਗ ਕੀਤੇ। ਓਹ ਗਰੀਬ ਕਾਲ ਦੇ ਮਾਰੇ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਦੇਖੇ ॥ ੬੭ ॥

ਜਿਨੈ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਕਰੀ ਕੋਟ ਜੁਗਯੰ ॥

ਰਸੰ ਆਨਰਸੰ ਭਲੀਭਾਂਤਿ ਭੁਗਿਯੰ॥ ਵਹੈ ਅੰਤਕੋ ਪਾਵਨਾਰੋ ਪਧਾਰੇ॥

ਗਿਰੇ ਦੀਨ ਦੇਖੇ ਹਠੀ ਕਾਲ ਮਾਰੇ ॥ ੬੮ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਜੁੱਗ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਸ ਵਾਲੇ ਤੇ ਨ ਰਸ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਮਿੱਠੇ ਖੱਟੇ ਭੋਗ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਭੋਗੇ ਭਾਵ ਖਾਣੇ ਖਾਏ। ਓਹ ਓੜਕ ਨੂੰ ਨੰਗੀਂ ਪੈਰੀਂ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਓਹ ਗਰੀਬ ਹਠੀ ਕਾਲ ਦੇ ਮਾਰੇ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਦੇਖੇ ਹਨ ॥ ੬੮ ॥

ਜਿਨੈ ਖੰਡੀਅੰ ਦੰਡ ਧਾਰੰ ਅਪਾਰੰ॥ ਕਰੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੂਰ ਚੇਰੇ ਦੁਆਰੰ॥

ਜਿਨੈ ਇੰਦ੍ਰ ਸੇ ਜੀਤਕੈ ਛੋਡ ਡਾਰੇ ॥

ਵਹੈ ਦੀਨ ਦੇਖੇ ਗਿਰੇ ਕਾਲ ਮਾਰੇ ॥ ੬੯ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਡੰਡ ਧਰ ਲਏ ਭਾਵ ਮਸੂਲ ਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਸੀ। ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਵਰਗੇ ਬੂਹੇ ਦੇ ਦਾਸ ਕਰ ਲਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਛੋਡ ਕੇ ਪਰੇ ਸੁਟਿਆ ਸੀ। ਓਹ ਗਰੀਬ ਮਾਰੇ ਕਾਲ ਦੇ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਦੇਖੇ ਹਨ ॥ ੬੯ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਜਿਤੇ ਰਾਮ ਹੁਏ ॥ ਸਭੈ ਅੰਤ ਮੁਏ ॥

ਜਿਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਹੈ ਹੈਂ ॥ ਸਭੈ ਅੰਤ ਜੈ ਹੈਂ ॥ ੭੦ ॥

ਜਿਤਨੇ ਰਾਮ ਹੋਏ ਹਨ, ਓੜਕ ਨੂੰ ਓਹ ਸਾਰੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਤਨੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਵਰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੭੦ ॥

ਜਿਤੇ ਦੇਵ ਹੋਸੀ ॥ ਸਭੈ ਅੰਤ ਜਾਸੀ ॥

ਜਿਤੇ ਬੋਧ ਹੈ ਹੈਂ ॥ ਸਭੈ ਅੰਤ ਛੈ ਹੈਂ ॥ ੭੧ ॥

ਜਿਤਨੇ ਦੇਵਤੇ ਹੋਣਗੇ, ਓਹ ਸਾਰੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਤਨੇ ਬੁਧ ਮਤ ਵਾਲੇ ਜੈਨੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਸਾਰੇ ਓੜਕ ਨੂੰ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੭੧ ॥

ਜਿਤੇ ਦੇਵ ਰਾਯੰ ॥ ਸਭੈ ਅੰਤ ਜਾਯੰ ॥

ਜਿਤੇ ਦਈਤ ਏਸੰ ॥ ਤਿਤਿਯੋ ਕਾਲ ਲੇਸੰ ॥ ੭੨ ॥

ਜਿਤਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇੰਦ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਓਹ ਸਾਰੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਤਨੇ ਦੰਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਓਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ੭੨ ॥

ਨਰਸਿੰਘਾਵਤਾਰੰ ॥ ਵਹੈ ਕਾਲ ਮਾਰੰ ॥

ਬਡੇ ਡੰਡਧਾਰੰ ॥ ਹਣਿਯੋ ਕਾਲ ਭਾਰੰ ॥ ੭੩ ॥

ਜੇਹੜਾ ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਵੱਡੇ ੨ ਦੇਡ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰੀ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ੭੩ ॥

ਦਿਜੰ ਬਾਵਨੇਯੰ ॥ ਹਣਿਯੋ ਕਾਲ ਤੇਯੰ ॥

ਮਹਾ ਮੱਛ ਮੁੰਡੰ ॥ ਫਧਿਓ ਕਾਲ ਝੁੰਡੰ ॥ ੭੪ ॥

ਜੇਹੜਾ ਬਾਵਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਮੱਛ ਦੇ ਸਿਰ ਵਾਲਾ ਜੇ ਮੱਛ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ਸੀ ਓਨੂੰ ਵੀ ਕਾਲ ਨੇ ਫਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਝੁੰਡ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ॥ ੭੪ ॥

ਜਿਤੇ ਹੋਇ ਬੀਤੇ ॥ ਤਿਤੇ ਕਾਲ ਜੀਤੇ ॥

ਜਿਤੇ ਸਰਨਿ ਜੈਹੈ ॥ ਤਿਤਿਯੋ ਰਾਖ ਲੈਹੈ ॥ ੭੫ ॥

ਜਿਤਨੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਗੁਜਰੇ ਹਨ, ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ੭੫ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਬਿਨਾ ਸਰਨ ਤਾਕੀ ਨ ਔਰੈ ਉਪਾਯੰ ॥

ਕਹਾ ਦੇਵ ਦਈਤੰ ਕਹਾ ਰੰਕ ਰਾਯੰ॥ ਕਹਾ ਪਾਤਸਾਹੰ ਕਹਾ ਉਮਰਾਯੰ॥

ਬਿਨਾ ਸਰਨ ਤਾਕੀ ਨ ਕੋਟੈ ਉਪਾਯੰ ॥ ੭੬ ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਰਨ ਬਿਨਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਦੇਵਤੇ ਦੈਂਤ, ਕੀ ਗਰੀਬ ਰਾਜੇ। ਕੀ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਵੱਡੇ ਬੂਹੇ ਵਾਲੇ ਅਮੀਰ। ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਰਨ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਉਪਾਉ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹਨ ॥ ੭੬ ॥

ਜਿਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੰ ਸੁ ਦੁਨੀਯੰ ਉਪਾਯੰ ॥

ਸਭੈ ਅੰਤਕਾਲੰ ਬਲੀ ਕਾਲਘਾਯੰ। ਬਿਨਾ ਸਰਨ ਤਾਕੀ ਨਹੀ ਔਰਓਟੰ।

ਲਿਖੇ ਜੰਤੂ ਕੇਤੇ ਪੜੇ ਮੰਤੂ ਕੋਟੰ ॥ ੭੭ ॥

ਜਿਤਨੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਿਕੇ ਵੱਡੇ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਓੜਕ ਵੇਲੇ ਬਲੀ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਆਸਰਾ ਛੁਟਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੇ ਜੰਤੂ ਨੂੰ ਤੇ ਕਿਤਨੇ ਮੰਤੂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨ ਪੜਦਾ ਹੋਵੇ ॥ ੭੭ ॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥

ਜਿਤੇ ਕਿ ਰਾਜ ਰੰਕਯੰ ॥ ਹਨੇ ਸੁ ਕਾਲ ਬੰਕਯੰ ॥

ਜਿਤੇਕ ਲੋਕ ਪਾਲਯੰ ॥ ਨਿਦਾਨ ਕਾਲ ਦਾਲਯੰ ॥ ੭੮ ॥

ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਰਾਜੇ ਗਰੀਬ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੰਕੇ=ਟੇਢੇ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ ਪਾਲ ਹਨ, ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਓੜਕ ਵੇਲੇ ਕਾਲ ਦਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੭੮ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਣਿ ਪਾਣਜੇ ਜਪੈ ॥ ਅਨੰਤ ਬਾਟ ਤੇ ਬਪੈ ॥

ਜਿਤੇਕ ਕਾਲ ਧਯਾਇ ਹੈ ॥ ਜਗਤਿ ਜੀਤ ਜਾਇ ਹੈ ॥ ੭੯ ॥

ਜਿਸਦੇ ਹਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਜਪਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਬਣੋਤਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਧਿਆਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੭੯ ॥

ਬਚਿਤ੍ਰ ਚਾਰ ਚਿਤ੍ਰਯੰ ॥ ਪਰਮਯੰ ਪਵਿਤ੍ਰਯੰ ॥

ਅਲੋਕ ਰੂਪ ਰਾਜਿਯੰ ॥ ਸੁਣੇ ਸੁ ਪਾਪ ਭਾਜਿਯੰ ॥ ੮੦ ॥

ਜਿਸਦੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਚਿੱਤ੍ਰਯੰ=ਟਿੱਕੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੱਡਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ। ਉਹ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਪਾਪ ਭੋਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੮੦ ॥

ਬਿਸਾਲ ਲਾਲ ਲੋਚਨੰ ॥ ਬਿਅੰਤ ਪਾਪ ਮੋਚਨੰ ॥

ਚਮਕ ਚੰਦ ਚਾਰੀਅੰ ॥ ਅਘੀ ਅਨੇਕ ਤਾਰੀਅੰ ॥ ੮੧ ॥

ਬੜੇ ਚੌੜੇ ਲਾਲ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ। ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨਾਂ ਦੀ ਮੂੰਹ ਦੀ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਸੁੰਦਰ ਲਿਸ਼ਕਾਰ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੮੧ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਜਿਤੇ ਲੋਕ ਪਾਲੰ ॥ ਤਿਤੇ ਜੇਰ ਕਾਲੰ ॥

ਜਿਤੇ ਸੂਰ ਚੰਦੰ ॥ ਕਹਾਂ ਇੰਦੁ ਬਿੰਦੰ ॥ ੮੨ ॥

ਜਿਤਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਰਾਜੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਾਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹਨ ਭਾਵ ਵੱਸ। ਜਿਤਨੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਦੀ ਇੰਦੁ ਬਾਵਨ ਔਤਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਾਲ ਦੇ ਵੱਸ ਹਨ ਭਾਵ ਕੀ ਹਨ ਸਾਰੇ ਮਰਨਗੇ ॥ ੮੨ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਫਿਰੈ ਚੋਦਹੰ ਲੋਕਯੰ ਕਾਲ ਚਕ੍ਰੰ। ਸਭੈ ਨਾਥ ਨਾਥੇ ਭ੍ਰਮੰ ਭਉਹ ਬਕ੍ਰੰ।

ਕਹਾਰਾਮਕ੍ਰਿਸਨੰ ਕਹਾਚੰਦ ਸੂਰੰ। ਸਭੈ ਹਾਥ ਬਾਧੇ ਖਰੇਕਾਲਹਜੂਰੰ। ੮੩ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਚੱਕਰ ਚੋਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਕ੍ਰੇ=ਟੇਢੀਆਂ ਭੋਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਕੇ ਭਾਵ ਫੇਰਕੇ ਸਾਰੇ ਨਾਥ=ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨੇ ਨੱਥ ਲਿਆ ਭਾਵ ਵੱਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਰਾਮ ਕੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਜੋ ਬਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਾਲ ਦੇ ਪਾਸ ਖੜੇ ਹਨ ॥ ੮੩ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥

ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਭਗਵਾਨ ਸੁ ਜਾਗਤ ਯਾ ਜਗ ਜਾਕੀ ਕਲਾ ਹੈ।

ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਵ ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਭਯੋ ਜੁਗੀਆ ਹੈ ॥

ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਸੁਰਾਸੁਰ ਗੰਧੂਬ ਜੱਛ ਭੁਜੰਗ ਦਿਸਾ ਬਿਦਿਸਾ ਹੈ ॥

ਔਰ ਸੁ ਕਾਲ ਸਬੈ ਬਸ ਕਾਲਕੇ ਏਕ ਹੀ ਕਾਲ ਅਕਾਲ ਸਦਾ ਹੈ ॥ ੮੪ ॥

ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਬਿਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਗਦੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਿਵ ਜੋਗੀ ਵੀ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਹੋਇਆ। ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਦੇਵਤੇ ਦੈਂਤ ਗੰਧਰਬ, ਜੱਛ ਮੱਧ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦਸੋਦਿਸਾਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਮੌਤ ਦੇ ਜਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋਕੇ ਮਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਆਂਦੇ ਹਨ ਇਕ ਅਕਾਲ, ਪੁਰਖ ਮੌਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥ ੮੪ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਨਮੋ ਦੇਵਦੇਵੰ ਨਮੋ ਖੜਗ ਧਾਰੰ॥ ਸਦਾ ਏਕ ਰੂਪੰ ਸਦਾ ਨਿਰਬਿਕਾਰੰ॥

ਨਮੋ ਰਾਜਸੰ ਸਾਤਕੰ ਤਾਮਸੇਅੰ॥

ਨਮੋ ਨਿਰਬਿਕਾਰੰ ਨਮੋ ਨਿਰਜੁਰੇਅੰ॥ ੮੫॥

ਹੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਤੇਵਤੇ ਤੇ ਖੰਡੇ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ । ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤੂੰ ਸਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹੈਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈਂ । ਰਜੋ ਤਮੋ ਸਤੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਤੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨ ਜੁੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੮੫ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਨਮੋ ਬਾਨ ਪਾਣੰ ॥ ਨਮੋ ਨਿਰਭਯਾਣੰ ॥

ਨਮੋ ਦੇਵ ਦੇਵੰ ॥ ਭਵਾਣੰ ਭਵੇਅੰ॥ ੮੬॥

ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰਾ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਤੇਰੇ ਹਥ ਵਿਚ ਬਾਣ ਹੈ । ਤੁਸੀਂ ਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ । ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਭਵਾਣੰ=ਹੁਣ ਤੇ ਭਵੇਅੰ=ਅਗੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੈਂ ਭਾਵ ਸਦਾ ਹੈਂ ॥ ੮੬ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਨਮੋ ਖਗ ਖੰਡੰ ਕ੍ਰਿਪਾਣੰ ਕਟਾਰੰ॥ ਸਦਾ ਏਕ ਰੂਪੰ ਸਦਾ ਨਿਰਬਿਕਾਰੰ॥

ਨਮੋ ਬਾਣ ਪਾਣੰ ਨਮੋ ਦੰਡ ਧਾਰਿਯੰ॥

ਜਿਨੈ ਚੋਦਹੂੰ ਲੋਕ ਜੋਤੰ ਬਿਥਾਰਯੰ॥ ੮੭॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਤਲਵਾਰ ਖੰਡਾ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਟਾਰੀ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਤੂੰ ਸਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹੈਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈਂ । ਹੱਥ ਵਿਚ ਬਾਣ ਤੇ ਡੰਡਾ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰਾ ਤੂੰ ਇਕਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈਂ । ਚੋਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਹਕਮ ਰੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਤੇਰਾ ਜੋਰ ਹੈ ਤੂੰ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਦੰਡ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥ ੮੭ ॥

ਨਮਸਕਾਰਯੰ ਮੇਰ ਤੀਰੰ ਤੁਫੰਗੰ॥ ਨਮੋ ਖਗ ਅਦਰੰ ਅਭੇਅੰ ਅਭੰਗੰ॥

ਗਦਾਯੰ ਗ੍ਰਿਸਟੰ ਨਮੋ ਸੈਹਥੀਅੰ ॥

ਜਿਨੈ ਤੁਲੀਯੰ ਬੀਰਬੀਯੋ ਨ ਬੀਯੰ॥ ੮੮॥

ਤਾਰਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਤਲਵਾਰ ਅਦਰੰ=ਚਾਨਣ ਰਕਨ

ਵਾਲੀ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਵੱਡੀ ਭਾਰੀ ਗਦਾ ਤੇ ਬਰਛੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬੀਯੋ=ਦੂਸਰਾ ਸੂਰਮਾ ਬੀਯੋ=ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ੮੮ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਨਮੋ ਚੰਕ੍ਰ ਪਾਣੰ ॥ ਅਭੂਤੰ ਭਯਾਣੰ ॥

ਨਮੋ ਉਗ੍ਰਦਾੜੰ ॥ ਮਹਾ ਗ੍ਰਿਸਟ ਗਾੜੰ ॥ ੮੯ ॥

ਚੱਕਰ ਆਪ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਆਪ ਦਾ ਅਸਚਰਜ ਭਰਾਵਾ ਰੂਪ ਹੈ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਉਗ੍ਰ=ਵੱਡੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਦਾੜਾਂ ਹਨ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਦਾੜਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਭਾਰੀਆਂ ਤਕੜੀਆਂ ਹਨ । ਗਾੜੰ=ਸੰਘਣੀਆਂ ॥ ੮੯ ॥

ਨਮੋ ਤੀਰ ਤੋਪੰ ॥ ਜਿਨੈ ਸਤ੍ਰ ਘੋਪੰ ॥

ਨਮੋ ਧੋਪ ਪੱਟੰ ॥ ਜਿਨੈ ਦੁਸ਼ਟ ਦਟੰ ॥ ੯੦ ॥

ਹੇ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਤੋਪ ਆਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਆਪਨੇ ਆਪਣੇ ਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਘੋਪੰ=ਬੰਨਿਆਂ ਛੁਪਾਇਆ ਮਾਰਿਆ ਹੈ । ਧੋਪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਪਟੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਜਿਸ ਆਪਨੇ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾੜਿਆ ਹੈ ॥ ੯੦ ॥

ਜਿਤੇ ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਮੰ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਤਾਮੰ ॥

ਜਿਤੇ ਅਸਤ੍ਰ ਭੇਯੰ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਤੇਯੰ ॥ ੯੧ ॥

ਜਿਤਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । ਉਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ਜਿਤਨੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਗੋਲੀ ਆਦਕ ਸਸਤ੍ਰ ਭੇਯੰ=ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇਯੰ=ਤਿਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥ ੯੧ ॥

ਸਵੈਯਾ ॥

ਮੇਰੁ ਕਰੋ ਤ੍ਰਿਣਤੇ ਮੁਹਿ ਜਾਹਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਤੋਸੇ ॥

ਭੂਲ ਛਿਮੋ ਹਮਰੀ ਪ੍ਰਭ ਆਪਨ ਭੂਲਨ ਹਾਰ ਕਹੂੰ ਕੋਊ ਮੋਸੇ ॥

ਸੇਵ ਕਰੀ ਤੁਮਰੀ ਤਿਨਕੇ ਸਭ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹ ਦੇਖੀਅਤ ਦੁਬ ਭਰੋਸੇ ॥

ਯਾ ਕਲਮੈ ਸਭ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨਕੋਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨਕੋਭਾਰੀ ਭਰੋਸੇ ॥ ੯੨ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਦਿਆਲਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ । ਆਪ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਘਾਹ ਦੀ ਤਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਵੱਡੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋ । ਆਪ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਹੇ ਮਾਲਕਾ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਭੁਲ ਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭੁਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਡੇ ਧਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੇਖੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਧਾਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਜੀ ਦੀ ਭਾਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਭਰੋਸਾ ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਰਖਿਆ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵਡੀਆਂ ਤਕੜੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੯੨ ॥

ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਸੇ ਕੋਟ ਨਿਸਾਚਰ ਜਾਹਿ ਛਿਨੇਕ ਬਿਖੈ ਹਨ ਡਾਰੇ ॥  
 ਧੂਮਰ ਲੋਚਨ ਚੰਡ ਐ ਮੁੰਡ ਸੇ ਮਾਹਖ ਸੇ ਪਲ ਬੀਚ ਨਿਵਾਰੇ ॥  
 ਚਾਮਰ ਸੇ ਰਣ ਚਿੱਫਰ ਸੇ ਰਕਤਿੱਛਨ ਸੇ ਝਟ ਦੈ ਝੜਕਾਰੇ ॥  
 ਐਸੋਸੁ ਸਾਹਿਬ ਪਾਇਕਹਾਂ ਪਰਵਾਰ ਰਹੀਇਹ ਦਾਸ ਤਿਹਾਰੇ ॥੯੩॥

ਜਿਸ ਕਿਰਪਾਨ ਧਾਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਵਰਗੇ ਸੂਰਮੇ ਦੌਂਤ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ ਹਨ। ਉਏ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇਤਾਂ ਵਾਲੇ ਧੂਮਰ ਦੌਂਤ, ਚੰਡ ਮੁੰਢ ਤੇ ਮਹਿਖੇ ਦੌਂਤ ਵਰਗੇ ਇਕ ਪਲ ਵਿਚ ਮਾਰਕੇ ਪਰੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ। ਚਾਮਰ ਤੇ ਚਿੱਫਰ ਦੌਂਤ ਵਰਗੇ ਲਹੂ ਵਰਗੇ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦੌਂਤ ਵਰਗੇ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਝੜ ਸੁੱਟੇ ਭਾਵ ਮਾਰ ਸੁੱਟੇ। ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਬਲੀ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਇਸ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਸ ਦੇ ਘਰ ਕੀ ਕਮੀ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ੯੩ ॥

ਮੁੰਡਹੁ ਸੇ ਮਧੁ ਕੀਟਭ ਸੇ ਮੁਰ ਸੇ ਅਘ ਸੇ ਜਿਨ ਕੋਟ ਦਲੇ ਹੈ ॥  
 ਓਟ ਕਰੀ ਕਬਹੁ ਨ ਜਿਨੈ ਰਣ ਚੋਟ ਪਰੀ ਪਗ ਦੈ ਨ ਟਲੇ ਹੈ ॥  
 ਸਿੰਧ ਬਿਖੈ ਜਿਨ ਬੂਡੇ ਨਿਸਾਚਰ ਪਾਵਕ ਬਾਣ ਬਹੈ ਨ ਜਲੇ ਹੈ ॥  
 ਤੇ ਅਸਿ ਤੋਰਬਿਲੋਕ ਅਲੋਕ ਸੁਲਾਜ ਕੋਛਾਡਿਕੈ ਭਾਜਿਚਲੇ ਹੈ ॥੯੪॥

ਮੁੰਡ ਤੇ ਮਧੁਕੈਟਭ ਵਰਗੇ ਮੁਰਦੌਂਤ ਅਘਾਸਰ ਦੌਂਤ ਵਰਗੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦਲ ਸੁੱਟੇ ਹਨ। ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਬਲੀ ਸੀ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਓਟ=ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੱਟਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਫਿਰ ਵੀ ਦੋ ਪੈਰ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ ਸਨ ਭਾਵ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਬਚੋਣ ਦਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿਛਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟੇ ਹਨ। ਜੇਹੜੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਡੁਬਦੇ ਸਨ ਦੌਂਤ ਤੇ ਅੱਗ ਦੇ ਬਾਣਾਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਜੇਹੜੇ ਨਹੀਂ ਕਦੀ ਸੜਦੇ ਸਨ। (ਅਲੋਕਕ=ਅਸਚਰਜ ਚਮਕ ਵਾਲੀ)। ਓਹ ਦੌਂਤ ਆਪ ਦੀ ਚਮਕਣ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਲੱਜਿਆ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ ॥ ੯੪ ॥

ਰਾਵਣ ਸੇ ਮਹਿ ਰਾਵਣ ਸੇ ਘਟ ਕਾਨਹੁ ਸੇ ਪਲ ਬੀਚ ਪਛਾਰੇ ॥

ਬਾਰਦ ਨਾਦ ਅਕੰਪਨ ਸੇ ਜਗ ਜੰਗ ਜੁਰੇ ਜਿਨ ਸਿਉ ਜਮ ਹਾਰੇ ॥  
 ਕੁੰਭ ਅਕੁੰਭ ਸੇ ਜੀਤ ਸਭੈ ਜਗ ਸਾਤਹੁ ਸਿੰਧ ਹਥੀਆਰ ਪਖਾਰੇ ॥  
 ਜੇ ਜੇ ਹੁਤੇ ਅਕਟੇ ਬਿਕਟੇ ਸੁਕਟੇ ਕਰ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਣਕੇ ਮਾਰੇ ॥੯੫॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਰਾਵਣ ਤੇ ਰਾਵਣ ਦੇ ਭਰਾ ਪਤਾਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵਰਗੇ ਕੁੰਭਕਰਨ ਵਰਗੇ ਪਲ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਬਾਰਦ=ਬਦਲ ਵਰਗੇ ਨਾਦ=ਅਵਾਜ ਵਰਗੇ ਮੇਘ ਨਾਦ ਆਦਿ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਵਣ ਦੇ ਅਕੰਪਣ ਪੁਤ੍ਰ ਵਰਗੇ ਜਿਨਾਂ ਨਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਕੇ ਜਮ ਰਾਜੇ ਵਰਗੇ ਹਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਕੁੰਭ ਵਰਗਿਆਂ ਨੇ ਜਿਤ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੱਤਾਂ ਸਮੁੰਦਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਧੋਤੇ ਆਖਦੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੇਹੜੇ ਇਕੁਰ ਦੇ ਨ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਕੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਓਹ ਕਿਰਪਾਨ ਧਾਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਕੱਟੇ ਗਏ ਹਨ ॥ ੯੫ ॥

\* ਜੋਕਹੁ ਕਾਲਕੇ ਭਾਜਕੇ ਬਾਚੀ ਅਤ ਤੋਕਿਹ ਕੁੰਟਕਹੋ ਭਜਿ ਜਈਯੈ ॥  
 ਆਗੇ ਹੁ ਕਾਲ ਧਰੈ ਅਸ ਗਾਜਤ ਛਾਜਤ ਹੈ ਜਿਹ ਤੇ ਨਸਿ ਅਈਯੈ ॥  
 ਐਸੋ ਨ ਕੈ ਗਯੋ ਕੋਈ ਸੁਦਾਵ ਰੇ ਜਾਹਿ ਉਪਾਵ ਸੋਘਾਵ ਬਚਈਯੈ ॥  
 ਜਾਤੇ ਨ ਛੂਟੀ ਐ ਮੂੜਕਹੁ ਹਸਤਾ ਕੀ ਨ ਕਿਉ ਸਰਣਾ ਗਤਿ ਜਈਯੈ ॥੯੬॥

ਜੇ ਕਿਤੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਭੱਜਕੇ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਏ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਚਹੁੰਆਂ ਕੁੰਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਹੜੀ ਕੁੰਟ ਵਿਚ ਭੱਜਕੇ ਜਾਈਏ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਜਾਈਏ ਓਥੇ ਅੱਗੇ ਹੀ ਕਾਲ ਤਲਵਾਰ ਲੈਕੇ ਫਬਾਕੇ ਗੱਜਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਨੱਸ ਆਈਏ ਭਾਵ ਨੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੁਰ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਕਾਲ ਦੀ ਸੱਟ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਈਏ। ਹੇ ਮੂਰਖ ਜਿਸ ਕਾਲ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਉਸਦੀ ਸ਼ਰਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨ ਜਾਈਏ ॥ ੯੬ ॥

[ਹੋਰਨਾਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਕਾਲ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ]  
 ਕ੍ਰਿਸਨ ਅੰ ਬਿਸਨ ਜਪੋ ਤੁਹਿ ਕੋਟਿਕਰਾ ਮਰਹੀ ਮਭਲੀ ਬਿਧਿ ਧਿਆਯੋ ॥  
 ਬ੍ਰਹਮ ਜਪਯੋ ਅਰ ਸੰਭ ਬਪਯੋ ਤਿਹ ਤੇ ਤਹਿ ਕੋ ਕਿਨਹੂ ਨ ਬਚਾਯੋ ॥  
 ਕੋਟ ਕਰੀ ਤਪਸਾ ਦਿਨ ਕੋਟਿਕ ਕਾਹੁ ਨ ਕੋਡੀ ਕੋ ਕਾਮ ਕਵਾਯੋ ॥  
 ਕਾਮਕਾਮੰਤੁ ਕਸੀਰੇ ਕੇ ਕਾਮਨ ਕਾਲਕੋਘਾਉ ਕਿਨਹੂ ਨ ਬਚਾਯੋ ॥੯੭॥

\* ਰਵਾਲਸਰ ਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਕਲ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਛ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ।



ਕਰੋੜਾਂ ਵਾਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਬਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਪਿਆ ਰਾਮ ਤੇ ਰਹੀਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪੂਜਣਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਕਾਲ ਤੋਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਦਿਨ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਤਪੱਸਯਾ ਸਾਧੀ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕਾਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਕੋਢੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਨ ਕਰਿਆ ਭਾਵ ਸਵਾਰਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਣਾ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਸੀਰੇ-ਧੇਲੇ ਦੇ ਕੰਮ ਨ ਆਏ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਕਾਲ ਦੇ ਫੱਟ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ ॥ ੯੭ ॥

\*ਕਾਹੇ ਕੇ ਕੂਰ ਕਰੈ ਤਪਸਾ ਇਨਕੀ ਕੋਊ ਕੋਡੀ ਕੇ ਕਾਮ ਨ ਐਹੈ॥  
ਤੋਹਿ ਬਚਾਇ ਸਕੈ ਕਹੁ ਕੈਸੇਕੈ ਆਪਨ ਘਾਵਬਚਾਇ ਨ ਐਹੈ॥  
ਕੋਪਕਰਾਲ ਕੀ ਪਾਵਕ ਕੁੰਡ ਮੈ ਆਪ ਟੰਗਿਓ ਤਿਮ ਤੋਹਿ ਟੰਗੈ ਹੈ॥  
ਚੇਤ ਰੇ ਚੇਤ ਅਜੋਜੀਅ ਮੈਜੜਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਬਿਨੁ ਕਾਮਨਐਹੈ॥੯੮॥

ਕਿਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਝੂਠਿਆਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਕ ਕੋਡੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਤਪੱਸਿਆ ਹੈ। ਭਲਾ ਤੂੰ ਦਸ ਖਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਸੱਟ ਬਚੋਣੀ ਔਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਡਰੋਣੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਅੱਗ ਦੇ ਕੁੰਡ (ਨਰਕ) ਵਿਚ ਜਿੱਕਰ ਆਪ ਟੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਓਸੇ ਤਰਾਂ ਤੈਨੂੰ ਫਸਾ ਦੇਣਗੇ। ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਇਹ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਕਾਲ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਔਣੇ ਭਾਵ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਜਮ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚੋਣਾ ਹੈ॥ ੯੮ ॥

ਤਾਹਿ ਪਛਾਨਤ ਹੈ ਨ ਮਹਾ ਪਸੁ ਜਾਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਿਹੂੰ ਪੁਰ ਮਾਹੀ॥  
ਪੂਜਤ ਹੈ ਪਰਮੇਸਰ ਕੈ ਜਿਹ ਕੈ ਪਰਮੈ ਪਰਲੋਕ ਪਰਾਹੀ॥  
ਪਾਪਕਰੋ ਪਰਮਾਰਥ ਕੈ ਜਿਹ ਪਾਪਨ ਤੇ ਅਤਿ ਪਾਪ ਲਜਾਹੀ॥  
ਪਾਇ ਪਰੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਜੜ ਪਾਹਨ ਮੈ ਪਰਮੇਸਰ ਨਾਹੀ॥੯੯॥

ਹੇ ਪਸੁ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕਰਕੇ ਪੂਜਦਾ ਹੈਂ ਓਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਪੁਲੋਕ ਦੇ ਸੁਖ ਤੋਂ ਪਰਾਈ-ਪਰੇ ਹੋਈਦਾ ਹੋ ਭਾਵ ਓਹ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮਾਰਥ ਰੂਪ ਭਾਵ

\*ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ। †ਇਕ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ, ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬।

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਮਿਲਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸਮਝਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਓਨਾਂ ਇਹਨਾਂ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਪਾਪ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਪੱਥਰ ਪੂਜਾ ਨਾਲੋਂ ਵਧਕੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਚਰਨੀ ਪਓ, ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੯੯ ॥

ਮੋਨ ਭਜੇ ਨਹੀ ਮਾਨ ਤਜੇ ਨਹੀ ਭੇਖ ਸਜੇ ਨਹੀ ਮੂੰਡ ਮੁਡਾਏ॥  
ਕੰਠ ਨ ਕੰਠੀ ਕਠੋਰ ਧਰੇ ਨਹੀ ਸੀਸ ਜਟਾਨ ਕੈ ਜੂਟ ਸੁਹਾਏ॥  
ਸਾਚੁ ਕਹੈਸੁਨ ਲੈਚਿਤ ਦੈ ਬਿਨੁ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਕੀ ਸਾਮ ਸਿਧਾਏ॥  
ਪ੍ਰੀਤਿਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਯਤ ਹੈਕ੍ਰਿਪਾਲ ਨ ਭੀਜਤ ਲਾਂਡਕਟਾਏ॥੧੦੦॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਚੁਪ ਕੀਤਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਭੇਖ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਮੁਨਾਉਣ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੰਠ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕੰਠੀ ਪੌਣ ਨਾਲ ਕਰੜਿਆਂ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਧਰਨ ਨਾਲ ਸਿਰ ਉਤੇ ਜੜਾਵਾਂ ਦੇ ਜੁੜਿਆਂ ਦੇ ਧਰਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸੁਹਾਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੱਚ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਚਿਤ ਦੇਕੇ ਸੁਣ ਲੈ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗਿਆਂ ਬਿਨਾਂ (ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਕਿਰਪਾਲੂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਲਿੰਗ ਦੇ ਕਟਾਉਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ ੧੦੦ ॥

ਕਾਗਦ ਦੀਪ ਸਭੈ ਕਰਕੈ ਅਰ ਸਾਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਕੀ ਮਸ ਕੈਹੋ॥  
ਕਾਟ ਬਨਾਸਪਤੀ ਸਗਰੀ ਲਿਖਬੇ ਹੂ ਕੇ ਲੇਖਨ ਕਾਜ ਬਨੈਹੋ॥  
ਸਾਰਸੁਤੀ ਬਕਤਾ ਕਰਕੈ ਜੁਗਕੋਟਿ ਗਨੇਸ ਕੇ ਹਾਥ ਲਿਖੈ ਹੋ॥  
ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਿਨਾ ਬਿਨਤੀ ਨਤਉਤੁਮ ਕੋਪ੍ਰਭੁਨੈਕ ਰਿਝੈਹੋ॥੧੦੧॥

ਸਾਰੇ ਸੱਤ ਦੀਪ ਕਾਗਜ਼ ਬਣਾਕੇ ਤੇ ਸੱਤਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਕਰੀਏ। ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਕੱਟ ਕੇ ਕਲਮ ਬਣਾਈਏ ਸੁਰਸੁਤੀ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਕਰਕੇ ਕਰੋੜਾਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਗਣੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਹਥ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਲਿਖਾਈਏ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਿਅੰਤ ਵਸਤੂਆਂ ਕੱਠੀਆਂ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਕਿਰਪਾਨ ਧਾਰਣ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਅਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਥੋੜ ਜੇਹਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ॥ ੧੦੧ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ

ਪ੍ਰਿਥਮ ਧਿਆਇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁਭ ਮਸਤ ॥ ੧ ॥ ਅਫਜੂ ॥

ਇਸ ਅਧਯਾਯ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਪਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ

ਦੀ ਉਪਮਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਅਧਯਾਯ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦਾ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਨਾਲ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਥਾਂ ਪੂਜਨੀਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ:-

ਅਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰ ਤੀਰ ॥

ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸੈਹਥੀ ਯਿਹੀ ਹਮਾਰੇ ਪੀਰ ॥

ਇਸ ਲਈ ਸਿਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਸਤਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੂਜਨੀਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਸੋ ਇਸ ਅਧਯਾਯ ਵਿਚ ਕਈਆਂ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਨਾਮ ਚੇਤੇ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਅਨੇਕਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਕੁਛਕੁ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ ਓਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਹੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ। ਜਿਸਤਰਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਆਦਮੀ ਪਾਸ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਾਈ ਬਾਪ ਹੋ ਸੋ ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਤਾਂ ਓਹ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਹੀ ਉਸਤਤਿ ਸਮਝੋ ਕਿਤੇ ਇਸਤੀ ਪਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਪੁਰਖ ਪਦ ਨਾਲ, ਕਿਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕਿਰਪਾ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਕੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾ ਸਾਜਦੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸਾਰਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ਠਾਕਰਦੁਆਰੇ ਆਦਿਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪੂਜ ਅਸਥਾਨ ਵਹਿ ਜਾਣੇ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਹਰੀ ਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿਕ ਪਰਮ ਪੂਜ ਅਸਥਾਨ ਵੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਸ਼ਹੰਦ ਬਾਬਾਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਰਗਿਆਂ ਹੀ ਬਚਾਏ। ਸੋ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਅਗੇ ਤਲਵਾਰ ਜੜ ਹੈ ਪਰ ਜੜ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕਰਕੇ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੇਹੜੇ ਵੈਰੀ ਚੇਤਨ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਜੜ ਵਸਤੂ ਤਲਵਾਰ ਜੜ ਬਣਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤਲਵਾਰ ਚੇਤਨ ਵਸਤੂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਕਾਲ ਪਦ ਨਾਲ ਚੇਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਕਾਲ ਕਰਨ ਭਾਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜੇ ਆਦਮੀ ਮੌਤ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵੀ ਚੇਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਨਾਲ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਭਵਜਲਾਂ ਤੋਂ ਆਦਮੀ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੈ ਜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਸੰਤ ਭਗਤ ਸੂਰਮਾ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਖ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭਗਤ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫੜਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਗੱਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ੇਰ ਜਾਪਦੇ

ਹਨ ਜੇ ਦੁਨੀਆ ਉਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਬਹਾਦਰ ਆਦਮੀ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਾਰੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸੋ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪੰਥ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦਾ ਦੇਸ ਰੱਖਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਦੁਖ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਉਸ ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਡਰੋਣਾ ਰੂਪ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਧਾਰਕੇ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕੀਤਾ ਸੋ ਸਿਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਵੀ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਅਧਯਾਯ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਜਗਾ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਕਰਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

॥ ਚੋਪਈ ॥

ਤੁਮਰੀ ਮਹਿਮਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ॥ ਜਾਕਾ ਲਹਿਓ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਰਾ॥  
ਦੇਵਦੇਵ ਰਾਜਨ ਕੇ ਰਾਜਾ॥ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ॥੧॥

ਤੁਹਾਡੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹੋ। ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਦਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ॥ ੧ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੂਕ ਉਚਰੈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਖਟ ਪਿੰਗ ਗਿਰਨ ਚੜ ਜਾਇ ॥

ਅੰਧ ਲਖੈ ਬਧਰੋ ਸੁਨੈ ਜੋ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਾਇ ॥ ੨ ॥

ਜੇ ਕਾਲ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੂਕ=ਗੰਗਾ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਿੰਗਲਾ ਆਦਮੀ ਪਹਾੜਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਨਾ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਬੋਲਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੨ ॥

ਚੋਪਈ ॥

ਕਹਾ ਬੁੱਧਿ ਪ੍ਰਭ ਤੁਛਹਮਾਰੀ ॥ ਬਰਨਿ ਸਕੈ ਮਹਿਮਾ ਜੁ ਤਿਹਾਰੀ ॥  
ਹਮ ਨ ਸਕਤ ਕਰ ਸਿਫਤ ਤੁਮਾਰੀ॥ ਆਪ ਲੇਹੁ ਤੁਮ ਕਥਾ ਸੁਧਾਰੀ॥੩॥

ਹੇ ਮਾਲਕ ! ਮੇਰੀ ਅਕਲ ਕੀ ਤੁੱਛ ਹੈ (ਭਾਵ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤਿ ਕਿਥੇ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ) ਜੇ ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਰਨ ਕਰ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਸਿਫਤ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਆਪ ਹੀ ਬਣਾ ਲਓ ॥ ੩ ॥

ਕਹਾ ਲਗੈ ਇਹ ਕੀਟ ਬਖਾਨੈ ॥ ਮਹਿਮਾ ਤੋਰ ਤੁਹੀ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨੈ ॥

ਪਿਤਾ ਜਨਮ ਜਿਮ ਪੂਤ ਨ ਪਾਵੈ॥ ਕਹਾ ਤਵਨ ਕਾ ਭੇਦ ਬਤਾਵੈ॥੪॥

ਇਹ ਦਾਸ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਦਸ ਸੱਕੇ ? ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਆਪ

ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਜਿੱਕਰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਨਮ ਪੁਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਉਸ ਦਾ ਭੇਦ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪਿਤਾ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ਪਤਾ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥

**ਤੁਮਰੀ ਪ੍ਰਭਾ ਤੁਮੈ ਬਨਿਆਈ ॥ ਅਉਰਨ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਤ ਬਤਾਈ ॥  
ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਤੁਮਹੂੰ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨੋ ॥ ਉਚ ਨੀਚ ਕਸ ਸਕਤ ਬਖਾਨੋ ॥ ੫ ॥**

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਭਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਬਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਮਾਲਕ ! ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਦੀ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਆਖ ਸਕੇ ॥ ੫ ॥

**ਸੇਸ ਨਾਗ ਸਿਰ ਸਹਸ ਬਨਾਈ ॥ ਦੈ ਸਹੰਸ ਰਸਨਾਹੁ ਸੁਹਾਈ ॥  
ਰਟਤ ਅਬ ਲਗੇ ਨਾਮ ਅਪਾਰਾ ॥ ਤੁਮਰੇ ਤਉ ਨ ਪਾਵਤ ਪਾਰਾ ॥ ੬ ॥**

ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿਰ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਉਨਾਂ ਉਤੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਜਬਾਨ ਸੋਭਨੀਕ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਉਨਾਂ ਜਬਾਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥

**ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਹਾਂ ਕੋਉ ਕਹੈ ॥ ਸਮਝਤ ਬਾਤ ਉਰਝ ਮਤਿਰਹੈ ॥  
ਸੂਛਮ ਰੂਪ ਨ ਬਰਨਾ ਜਾਈ ॥ ਬਿਰਧ ਸਰੂਪਹਿ ਕਰੋ ਬਨਾਈ ॥ ੭ ॥**

ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਰ ਕਿਥੇ ਕੋਈ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਗਲ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਅਕਲ ਫਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਡੁਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਨਿੱਕਾ ਰੂਪ ਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਮੋਟਾ ਰੂਪ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵ ਮੋਟੇ ੨ ਹਾਲ ਆਪ ਦੇ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ ॥ ੭ ॥

**ਤੁਮਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਜਬ ਗਹਿਹੋ ॥ ਛੋਰ ਕਥਾ ਸਬ ਹੀ ਤਬ ਕਹਿਹੋ ॥  
ਅਬ ਮੈ ਕਹੋ ਸੁ ਅਪਨੀ ਕਥਾ ॥ ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਉਪਜਿਯਾ ਜਥਾ ॥ ੮ ॥**

ਤੁਹਾਡੀ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਜਦੋਂ ਫੜਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਥਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤਦੋਂ ਉਹ ਕਥਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਭਾਵ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੀ ਜਾਪ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਆਦਕ ਉਪਮਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਛੱਡ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਕਥਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਜਿੱਕਰ ਸੋਢੀਆਂ ਦੀ ਬੰਸ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ। ੮।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਥਾ ਸੰਛੇਪਤੇ ਕਹੋ ਸੁ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ ॥

ਬਹੁਤ ਬਡੇ ਬਿਸਥਾਰ ਕੈ ਕਹਿਹੋ ਸਭੇ ਸੁਨਾਇ ॥ ੯ ॥

ਹੁਣ ਥੋੜੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਚਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਲਾ ਕੇ ਕਥਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਧਾਕੇ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਖਾਂਗਾ ॥ ੯ ॥

ਚੋਪਈ ॥

**ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਜਬ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਸਿਸਟਿ ਉਪਾਰਾ ॥  
ਕਾਲਸੈਣਪ੍ਰਿਥਮੈਦਇਓਭੂਪਾ ॥ ਅਧਿਕਅਤੁਲਬਲਿਰੂਪਅਨੂਪਾ ॥ ੧੦ ॥**

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਤਦੋਂ ਸੁਧ ਰੂਪ ਨੇ ਇਕ ਫੁਰਨੇ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਕਾਲਸੈਣ=ਬਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਬਲ ਅਤੋਲ ਤੇ ਅਧਕ ਹੈ ਤੇ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥

**ਕਾਲ ਕੇਤ ਦੂਸਰ ਭੂਅ ਭਇਓ ॥ ਕੂਰ ਬਰਸ ਤੀਸਰ ਜਗ ਠਯੋ ॥  
ਕਾਲਯੁਜ ਚਤੁਰਥ ਨਿਪੁ ਸੋਯੈ ॥ ਜਿਹੋ ਤੇ ਭਇਓ ਜਗਤ ਸਭ ਕੋਯੈ ॥ ੧੧ ॥**

ਦੂਸਰਾ ਕਾਲਕੇਤ=ਬ੍ਰਹਮਾ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਹੋਇਆ। ਤੀਸਰਾ ਕੂਰਬਰਸ=ਸ਼ਿਵਜੀ ਜਗਤ ਉਤੇ ਹੋਇਆ। ਚੌਥਾ ਕਾਲ ਯੁਜ=ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਭਾਵ ਮਹਾਂ ਬਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਰਾਜਾ ਸੋਠਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਤੋਂ ਸਭ ਕੋਈ ਜਗਤ ਜੀਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ॥ ੧੧ ॥

**ਸਹਸ ਰਾਛ ਜਾਕੇ ਸੁਭ ਸੋਯੈ ॥ ਸਹਸ ਪਾਦ ਜਾਕੈ ਤਨ ਮੋਯੈ ॥  
ਸੇਖ ਨਾਗ ਪਰ ਸੋਇਬੋ ਕਰੈ ॥ ਜਗਤਿਹ ਸੇਖ ਸਾਇ ਉਚਰੈ ॥ ੧੨ ॥**

ਜਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੁੰਦਰ ਨੇਤ੍ਰ ਸੋਭਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੈਰ ਮੋਹਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਉਤੇ ਸੋਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦਾ ਸੋਭਨੀਕ ਮਾਲਕ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੨ ॥

**ਏਕ\* ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਮੈਲ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ਤਾਤੇ ਮਧੁ ਕੀਟਭ ਤਨੁ ਧਾਰਾ ॥  
ਦੁਤੀਯ ਕਾਨਤੇ ਮੈਲੁ ਨਿਕਾਰੀ ॥ ਤਾਤੇਭਈ ਸਿਸਟਿ ਇਹਸਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥**

ਉਸ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਕੰਨ ਤੋਂ ਮੈਲ ਕੱਢੀ। ਉਸ ਮੈਲ ਤੋਂ ਮਧੁ

\*ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਹਾ ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੋਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵੇਖਿਆ, ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਮੈਲ ਕੱਢੀ ਤੇ ਦੋ ਦੋਂ ਤ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਡਰਿਆ ਤੇ ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਦੋਂ ਤ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨ ਲਗਾ ਜਦ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰਾ ਲੜਦਿਆਂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਦੋਂ ਤਾਂ ਆਖਿਆ ਇਹ ਮੁੰਡਾ ਕੱਲਾ ਬੜਾ ਤਕੜਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਦੋ ਜਣੇ ਹਾਂ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਵਰ ਮੰਗ, ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦਿਓ ਉਨਾਂ ਆਖਿਆ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਿਰਨਾ ਵੱਢੇ ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਟਾਂ ਉਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਵੱਢੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਮਿੱਝ ਦੀ ਚਿਕਨਤਾ ਨਾਲ ਮੇਦਨੀ=ਧਰਤੀ ਬਣ ਗਈ।

ਤੇ ਕੈਟਫ ਦੋ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਿਆ। ਫੇਰ ਦੂਸਰੇ ਕੰਨ ਤੋਂ ਮੈਲ ਕੱਢੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣ ਗਈ ॥ ੧੩ ॥

ਤਿਨਕੋ ਕਾਲ ਬਹੁਰ ਬਧ ਕਰਾ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਮੇਦ ਸਮੁੰਦ ਮੋ ਪਰਾ ॥  
ਚਿਕਨ ਤਾਸ ਜਲਪਰ ਤਿਰ ਰਹੀ ॥ ਮੇਧਾ ਨਾਮ ਤਬਹਿ ਤੇ ਕਹੀ ॥ ੧੪ ॥

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਓਨਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਮਾਰਨਾ ਕੀਤਾ। ਓਨਾਂ ਦੀ ਮਿਝ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਪੈ ਗਈ। ਉਸ ਮਿਝ ਦੀ ਚਿਕਨਤਾ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਤਰਨ ਲਗ ਪਈ। ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਮੇਦਨੀ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗ ਪਏ ॥ ੧੪ ॥

ਸਾਧ ਕਰਮ ਜੇ ਪੁਰਖੁ ਕਮਾਵੈ ॥ ਨਾਮ ਦੇਵਤਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੈ ॥  
ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਜੇਜਗਮੈ ਕਰਹੀ ॥ ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਤਿਨਕੋਸਭ ਧਰਹੀ ॥ ੧੫ ॥

ਓਨਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਦੈਂਤ ਕਿਉਂ ਪੈ ਗਿਆ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ }  
ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਜੰਮਦੇ ਹੀ ਲੜਨ ਲਗ ਪਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ }  
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੇ ਓਹ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਤ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ॥

ਜੇਹੜਾ ਆਦਮੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਮੋਂਦਾ ਹੈ। ਓਹ ਦੇਵਤਾ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਹੜਾ ਖੋਟੇ ਕੰਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਦੈਂਤ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਧਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਦੈਂਤ ਧਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੫ ॥

ਬਹੁ ਬਿਸਥਾਰ ਕਹ ਲਗੈ ਬਖਾਨੀਅਤ ॥

ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨ ਤੇਅਤਿ ਡਰੁ ਮਾਨੀਅਤ ॥ ਤਿਨਤੇ ਹੋਤ ਬਹੁਤ ਨਿਪ ਆਏ ॥  
ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਜਿਨ ਉਪਜਾਏ ॥ ੧੬ ॥

ਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਖਲਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿਥੋਂ ਆਖਾਂ ? ਗ੍ਰੰਥ ਵਧਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਮਹਾਂ ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਤੋਂ ਅਗੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਵਜੀ, ਪਰਚੇਤਾ ਤੇ ਪਰਚੇਤੇ ਤੋਂ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਆਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਭਾਵ ਉਸ ਰਾਜਾ ਨੇ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ੧੬ ॥

ਦਸ ਸਹੰਸ੍ਰ ਤਿਹਿ ਗ੍ਰਿਹੁ ਭਈ ਕੰਨਿਆ ॥

ਜਿਹ ਸਮਾਨ ਕਹਲਗੈ ਨਅੰਨਿਆ ॥ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਆਐਸੀ ਤਹੀ ਭਈ ॥  
ਤੇ ਸਭ ਬਿਆਹਿ ਨਰੇਸਨ ਦਈ ॥ ੧੭ ॥

ਉਸ ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਦੇ ਘਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕੰਨਿਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਓਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕਰਮਾਗਤੀ ਇੱਕੁਰ ਦੀ ਹੋਈ ਕਿ ਓਹ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੱਛ

ਪ੍ਰਜਾਪਤ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ॥ ੧੭ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਨਤਾਕਦਰੂ ਦਿਤਿਅਦਿਤ ਏਰਿਖ ਬਰੀ ਬਨਾਇ ॥

ਨਾਗ ਨਾਗ ਰਿਪ ਦੇਵ ਸਬ ਦਈਤ ਲਏ ਉਪਜਾਇ ॥ ੧੮ ॥

ਬਿਨਤਾ, ਕੱਦਰੂ, ਦਿੱਤੀ, ਅਦਿੱਤੀ ਇਹ ਚਾਰੇ ਕੱਸਪ ਰਿਖੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਵਿਆਹੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਬਿਨਤਾ\* ਦਾ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਗਰੜ ਅਤੇ ਕਦਰੂ ਤੋਂ ਸੱਪ, ਦਿੱਤੀ ਤੋਂ ਦੈਂਤ, ਅਦਿੱਤੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਲਏ ॥ ੧੮ ॥

ਚੌਪਈ ॥

ਤਾਤੇ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਕੋ ਧਰਾ ॥ ਜਾਤੇ ਬੰਸ ਪ੍ਰਚੁਰ ਰਵਿ ਕਰਾ ॥  
ਜੋਤਿਨ ਕੇਕਹਿ ਨਾਮਸੁਨਾਉ ॥ ਕਥਾ ਬਢਨਤੇਅਧਿਕ ਡਰਾਉ ॥ ੧੯ ॥

ਉਸ ਅਦਿੱਤੀ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਜਿਸ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਬੰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਓਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਆਖਕੇ ਸੁਣਾਵਾਂ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਥਾਂ ਵਧਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰ ਪਾਂਦਾ ਹਾਂ ॥ ੧੯ ॥

ਤਿਨਕੇ ਬੰਸ ਬਿਖੈ ਰਘੁ ਭਯੋ ॥ ਰਘੁਬੰਸਹਿ ਜਿਹ ਜਗਹਿ ਚਲਯੋ ॥

ਤਾਤੇ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੋਤ ਭਯੋ ਅਜਬਰਾਮਹਾਰਥੀ ਅਰੁਮਹਾ ਧਨੁਰ ਧਰਾ ॥ ੨੦ ॥

ਉਸ ਸੂਰਜ ਦੇ ਬੰਸ ਵਿਚ ਰਘੁ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਰਘੁ-ਬੰਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚਲਿਆ। ਉਸ ਰਘੁ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਜ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਰੇ ਧਨਖ ਬਾਣ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ॥ ੨੦ ॥

ਜਬ ਤਿਨ ਭੇਸ ਜੋਗ ਕੋ ਲਯੋ ॥ ਰਾਜ ਪਾਟ ਦਸਰਥ ਕੋ ਦਯੋ ॥

ਹੋਤ ਭਯੋਵਹਮਹਾ ਧਨੁਰਧਰਾਤੀਨ ਤ੍ਰਿਆਨਬਰਾਜਿਹ ਰੁਚਿਕਰਾ ॥ ੨੧ ॥

ਜਦੋਂ ਅਜ ਰਾਜਾ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਭੇਖ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਤਾਂ ਰਾਜ

\*ਬਿਨਤਾ ਨੇ ਕੱਸਪ ਰਿਖੀ ਜੀ ਦੀ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੱਸਪ ਰਿਖੀ ਜੀ ਨੇ ਬਿਨਤਾ ਨੂੰ ਦੋ ਆਂਡੇ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਮਗਰੋਂ ਤੋੜ ਦੇਵੀਂ। ਬਿਨਤਾ ਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਬਰਸ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਸਮਝਕੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਆਂਡਾ ਭੰਨ ਸੁਟਿਆ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਅਰਣ ਪਿੰਗਲਾ ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੇ ਰਥ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਆਂਡਾ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਪਿਛੋਂ ਭੰਨਿਆਂ ਤਾਂ ਗਰੜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਜੇਹੜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਦਾ ਬਾਹਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਿੰਘਾਸਨ ਦਸਰਥ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤਾ । ਓਹ ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਬੜਾ ਧਨੁਖ ਚੁਕਣ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ । ਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਤਿਨਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਕੁਸ਼ਲਿਆਂ, ਸੁਖਿੰਤ੍ਰਾਂ, ਕੇਕਈ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀਆਂ ॥ ੨੧ ॥

ਪ੍ਰਿਥਮ ਜਯੋ ਤਿਹ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰਾ ॥ ਭਰਥ ਲੱਛਮਣ ਸਤ੍ਰੁ ਬਿਦਾਰਾ ॥  
ਬਹੁਤ ਕਾਲਤਿਨਰਾਜਕਮਾਯੋ ॥ ਕਾਲ ਪਾਇਸੁਰਪੁਰਹਿਸਿਧੋਯੋ ॥ ੨੨ ॥

ਕੁਸ਼ਲਿਆ ਰਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਦਸਰਥ ਨੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ । ਦੂਸਰੀਆਂ ਤੋਂ ਭਰਥ, ਲੱਛਮਣ, ਸਤ੍ਰੁ ਬਿਦਾਰਾ=ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਤ੍ਰੁਘਨ ਹੋਇਆ । ਓਨਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਰਾਜ ਕੀਤਾ । ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ੨੨ ॥

ਸੀਆ ਸੁਤ ਬਹੁਰਭਏ ਦੁਇਰਾਜਾ ॥ ਰਾਜਪਾਟ ਉਨਹੀ ਕਉ ਛਾਜਾ ॥  
ਮਦ੍ਰੁ ਦੇਸ ਏਸੁਰਜ ਬਰੀਜਬਾ ॥ ਭਾਂਤਿਭਾਂਤਿ ਕੇ ਜੋਗ ਕੀਏ ਤਬਾ ॥ ੨੩ ॥

ਫੇਰ ਸੀਤਾ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਾਜੇ ਹੋਏ । ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਓਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲਹੂ ਤੇ ਕੁਸ਼ੁ ਨੂੰ ਸੋਹਿਣਾ ਛਾਦਾ=ਫਬਿਆ ਭਾਵ ਲੱਗਾ । ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਦੇ ਏਸੁਰਜ=ਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆਂ ੨ ਕੰਨਿਆਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜੋਗ ਕੀਤੇ ॥ ੨੩ ॥

ਤਹੀ ਤਿਨੇ ਬਾਧੇ ਦੁਇ ਪੁਰਵਾ ॥ ਏਕ ਕਸੂਰ ਦੁਤੀਅ ਲਹੁਰਵਾ ॥  
ਅਧਿਕਪੁਰੀਤੇਦੋਉ ਬਿਰਾਜੀ ॥ ਨਿਰਖ ਲੰਕ ਅਮਰਾਵਤਿ ਲਾਜੀ ॥ ੨੪ ॥

ਤਿਸ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਵਿਚ ਓਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੰਨੇ । ਕੁਸ਼ੁ ਨੇ ਕਸੂਰ ਤੇ ਲਊ ਨੇ ਲਾਹੌਰ । ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਸੋਹਿਣੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ । ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਖ=ਵੇਖਕੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਲੰਕਾ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੁਰੀ ਵੀ ਲੱਜਿਆ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀ ਹਾਂ ॥ ੨੪ ॥

ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਤਿਨ ਰਾਜ ਕਮਾਯੋ ॥ ਜਾਲ ਕਾਲ ਕੇ ਅੰਤ ਫਸਾਯੋ ॥  
ਤਿਨਤੇ ਪੁਤ੍ਰੁ ਪੋਤ੍ਰੁ ਜੇ ਵਏ ॥ ਰਾਜ ਕਰਤ ਇਹ ਜਗ ਕੋ ਭਏ ॥ ੨੫ ॥

ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਓਨਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ । ਓੜਕ ਨੂੰ ਕਾਲ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੀ ਛਾਹੀ ਵਿਚ ਫਸਾ ਲਿਆ । ਓਨਾਂ ਲਊ ਕੁਸ਼ੁ ਤੋਂ ਜੇਹੜੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੋਤਰੇ ਹੋਏ । ਓਹ ਵੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ੨੫ ॥ ਵਲੇ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ।

ਕਹਾ ਲਗੇ ਤੇ ਬਰਨ ਸੁਨਾਉਂ ॥ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਨ ਸੰਖਯਾ ਪਾਉਂ ॥  
ਹੋਤ ਚਹੂੰ ਜੁਗ ਮੈ ਜੇ ਆਏ ॥ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਨ ਜਾਤ ਗਨਾਏ ॥ ੨੬ ॥

ਮੈਂ ਓਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਸੁਣਾਵਾਂ । ਓਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ

ਗਿਣਤੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸੱਕਦਾ । ਜੇਹੜੇ ਚਹੂੰਆਂ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਲੰਕੇ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਓਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੨੬ ॥  
ਜੋ ਅਬ ਤਉ ਕਿਰਪਾ ਬਲ ਪਾਉਂ ॥ ਨਾਮ ਜਥਾ ਮਤਿ ਭਾਖਸੁਨਾਉਂ ॥  
ਕਾਲ ਕੇਤ ਅਰਕਾਲਰਾਇਭਨ ॥ ਜਿਨਤੇ ਭਏ ਪੁਤ੍ਰੁ ਘਰ ਅਨਗਨਾ ॥ ੨੭ ॥

ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਜੋਰ ਪਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਕਲ ਅਨੁਸਾਰ ਓਨਾਂ ਦਾ ਬੋੜਾ ਜਹਿਆ ਸਮਾਚਾਰ ਆਖ ਕੇ ਸੁਣਾਂਦਾ ਹਾਂ । ਲਊ ਦੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਕਾਲ ਰਾਇ ਤੇ ਕੁਸ਼ੁ ਦੇ ਤਖਤ ਉਤੇ ਕਾਲ ਕੇਤ ਭਨ=ਆਖਿਆ ਹੈ । ਜਿਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਪੁਤ੍ਰੁ ਹੋਏ ॥ ੨੭ ॥

ਕਾਲ ਕੇਤ ਭਯੋ ਬਲੀ ਅਪਾਰਾ ॥ ਕਾਲ ਰਾਇ ਜਿਨ ਨਗਰ ਨਿਕਾਰਾ ॥  
ਭਾਜ ਸਨੌਢ ਦੇਸ ਤੇ ਗਏ ॥ ਤਹੀ ਭੂਪਜਾ ਬਿਆਹਤ ਭਏ ॥ ੨੮ ॥

ਕੁਸ਼ੁ ਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਕਾਲ ਕੇਤ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਹੋਇਆ । ਜਿਸ ਕਾਲ ਕੇਤ ਨੇ ਲਊ ਦੀ ਕੁਲ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਰਾਇ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ । ਇਹ ਕਾਲ ਰਾਇ ਆਪ ਭੱਜ ਕੇ ਸਨੌਢ ਦੇਸ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ । ਓਥੇ ਜਾਕੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇਕ ਲੜਕੀ ਵਿਆਹੁਦਾ ਹੋਇਆ ॥ ੨੮ ॥

ਤਿਹ ਤੇ ਪੁਤ੍ਰੁ ਭਯੋ ਜੋ ਧਾਮਾ ॥ ਸੋਢੀ ਰਾਇ ਧਰਾ ਤਿਹ ਨਾਮਾ ॥  
ਬੰਸ ਸਨੌਢ ਤਾ ਦਿਨ ਤੇ ਥੀਆ ॥ ਪਰਮਪਵਿਤ੍ਰੁ ਪੁਰਖਜੂ ਕੀਆ ॥ ੨੯ ॥

ਉਸ ਲੜਕੀ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਜੇਹੜਾ ਪੁਤ੍ਰ ਘਰ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੋਢੀ ਰਾਏ ਰੱਖਿਆ । ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੋਢ ਬੰਸ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਮਹਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹ ਬੰਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਤਾਤੇ ਪੁਤ੍ਰੁ ਪੋਤ੍ਰੁ ਹੁਇ ਆਏ ॥ ਤੇ ਸੋਢੀ ਸਭ ਜਗਤ ਕਹਾਏ ॥

ਜਗਮੈ ਅਧਿਕਜੁ ਭਏ ਪੁਸਿੱਧਾ ॥ ਦਿਨ ਦਿਨ ਤਿਨ ਕੇ ਧਨ ਕੀ ਬਿੱਧਾ ॥ ੩੦ ॥

ਉਸ ਸੋਢੀ ਰਾਏ ਤੋਂ ਜੇਹੜੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੋਤਰੇ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਓਹ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਕਹਾਏ । ਸੋਢੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ । ਦਿਨ ੨ ਓਨਾਂ ਦਾ ਧਨ ਵਧਿਆ ॥ ੩੦ ॥

ਰਾਜ ਕਰਤ ਭਏ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ਦੇਸ ਦੇਸ ਕੇ ਜੀਤ ਨਿਪਾਰਾ ॥  
ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਤਿਹ ਧਰਮ ਚਲਾਯੋ ॥ ਅੱਤੁ ਪੱਤੁ ਕਹਸੀ ਸਦੁ ਰਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥

ਬਹੁਤ ਤਰਾਂ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ । ਦੇਸਾਂ ੨ ਦੇ ਆਕੀਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਥਾਂ ਥਾਂ ਧਰਮ ਚਲਾਇਆ। ਚੌਰ ਛੱਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਿਰ ਉਤੇ ਝੁਲਾਇਆ ॥ ੩੧ ॥

ਰਾਜਸੂਅ ਬਹੁ ਬਾਰਨ ਕੀਏ ॥ ਜੀਤ ਜੀਤ ਦੇਸੇਸੁਰ ਲੀਏ ॥

ਬਾਜ ਮੇਧ ਬਹੁਬਾਰਨ ਕਰੇ ॥ ਸਕਲ ਕਲੁਖਨਿਜ ਕੁਲ ਕੇ ਹਰੇ ॥ ੩੨ ॥

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਰਾਜਸੂਅ=ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣਾ ਜੇਹੜੇ ਰਾਜੇ ਆਕੇ ਹੋਣੇ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਓਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਅੱਗ ਵਿਚ ਪੈਣੀਆਂ ਇੱਕੁਰ ਦੇ ਜੱਗ ਕੀਤੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਸੀ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਿਆ । ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਘੋੜੇ ਦਾ ਜੱਗ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨ ਫੜਿਆ ਤਾਂ ਓਹ ਜਗ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ । ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ॥ ੩੨ ॥

ਬਹੁਰ ਬੰਸ ਮੈ ਬਢੇ ਬਿਖਾਧਾ ॥ ਮੇਟ ਨ ਸਕਾ ਕੋਊ ਤਿਹ ਸਾਧਾ ॥

ਬਿਚਰੇ ਬੀਰ ਬਨੈਤੁ ਅਖੰਡਲ ॥ ਗਹਿ ਗਹਿ ਚਲੇ ਭਿਰਨ

ਰਨ ਮੰਡਲ ॥ ੩੩ ॥

ਫਿਰ ਲਊ ਕੁਸ਼ੁ ਦੀ ਵੰਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਝਗੜਾ ਵਧ ਗਿਆ । ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਆਦਮੀ ਉਸ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਨ ਕਰ ਸਕਿਆ ਜਾਂ ਉਸ ਝਗੜੇ ਨੂੰ ਸਾਧਾ=ਸਾਧ ਭਾਵ ਵੰਸ ਕਰਕੇ ਹਟਾ ਨ ਸਕਿਆ । ਬਨੈਤ=ਬਣਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਬਣ ੨ ਕੇ ਸੂਰਮੇ, ਅਖੰਡਲ=ਇੰਦਰ ਵਾਂਗੂੰ ਗੱਜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ੨ ਕੇ ਜੰਗ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰ ਪਏ ਹਨ ॥ ੩੩ ॥

ਧਨੁ ਅਰੁ ਭੂਮਿ ਪੁਰਾਤਨ ਬੈਰਾ ॥ ਜਿਨਕਾ ਮੂਆ ਕਰਤ ਜਗ ਘੇਰਾ ॥

ਮੋਹ ਬਾਦ ਹੰਕਾਰ ਪਸਾਰਾ ॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਜੀਤਾ ਜਗ ਸਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥

ਦੌਲਤ, ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੈਰ ਬਣਿਆਂ ਆਇਆ ਹੈ । ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਕਰਦਾ ਮਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ । ਘੇਰਾ=ਘੇਰਨਾ । ਧਨ ਧਰਤੀ ਨੇ ਹੀ ਮੋਹ ਝਗੜਾ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ੩੪ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਧਨ ਧਨ ਧਨ ਕੋ ਭਾਖੀਐ ਜਾਕਾ ਜਗਤੁ ਗੁਲਾਮੁ ॥

ਸਭ ਨਿਰਖਤ ਯਾਕੋ ਫਿਰੈ ਸਬ ਚਲ ਕਰਤ ਸਲਾਮ ॥ ੩੫ ॥

ਧਨ ਨੂੰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਆਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਜਿਸਦਾ ਦਾਸ ਹੈ । ਸਾਰੇ ਇਸ ਧਨ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਤੁਰ ਤੁਰ ਕੇ ਧਨ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ ॥ ੩੫ ॥

ਕਾਲ ਨ ਕੋਊ ਕਰਨ ਸੁਮਾਰਾ ॥ ਬੈਰ ਬਾਦ ਅਹੰਕਾਰ ਪਸਾਰਾ ॥

ਲੋਭ ਮੂਲ ਇਹਿ ਜਗ ਕੋ ਹੂਆ ॥

ਜਾਸੋ ਚਾਹਤ ਸਭੈ ਕੋ ਮੂਆ ॥ ੩੬ ॥

ਕਾਲ ਦਾ ਕੋਈ ਓੜਕ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸੱਕਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਾਲ ਨੇ ਵੈਰ, ਝਗੜੇ, ਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਇਸ ਜਗਤ ਨੂੰ ਧਰ ਤੋਂ ਹੀ ਲੋਭ ਹੋਇਆ । ਜਿਸ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥ ੩੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸੁਭ ਬੰਸ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ

ਦੁਤੀਆ ਧਿਆਉ ॥ ੨ ॥ ਅਫਜੂ ॥ ੧੩੭ ॥

[ ਦੂਸਰੇ ਧਿਆ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ ]

ਕਾਲ ਧੁਜ, ਕਾਲ ਸੈਨ, ਕਾਲ ਕੇਤ, ਕ੍ਰੂਰਬਧ ਰਾਜੇ ਪਹਿਲੇ ਹੋਏ । ਕਾਲ ਧੁਜ ਨੇ ਇਕ ਕੰਨ ਤੋਂ ਮੈਲ ਕੱਢੀ । ਉਸ ਮੈਲ ਤੋਂ ਮਧ ਕੈਟਭ ਦੇ ਦੈਂਤ ਬਣਾਏ । ਕਾਲ ਧੁਜ ਨੇ ਮਧ ਕੈਟਭ ਨੂੰ ਬੜਾ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਓਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮਿੱਝ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਬਣਾਈ । ਦੂਸਰੇ ਕੰਨ ਤੋਂ ਮੈਲ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਈ । ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਛ ਪਰਜਾ ਪਤ ਹੋਇਆ । ਦੱਛ ਪਰਜਾ ਪਤ ਦੇ ਘਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ । ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਦਿੱਤੀ, ਬਿਨਤਾ ਕੱਦਰੂ, ਅਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਚਾਰ ਕੰਨਿਆਂ ਰਿਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗਰੜ, ਸੱਪ, ਦੈਂਤ, ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ।

ਅਦਿੱਤੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਸੂਰਜ ਹੋਇਆ । ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਸੂਰਜ ਬੰਸ ਤੁਰਿਆ । ਰਘੁ, ਅਜ, ਦਸਰਥ ਹੋਏ । ਦਸਰਥ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਇਸਤੀਆਂ ਸਨ । ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੰਮੇ । ਵੱਡੇ ਰਾਮ ਚੰਦ ਜੀ ਸਨ । ਰਾਮ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਸੀਤਾ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਲਊ ਕੁਸ਼ੁ ਹੋਏ । ਲਊ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਕੁਸ਼ੁ ਨੇ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਰ ਬੰਨਿਆ । ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪੀਹੜੀਆਂ ਮਗਰੋਂ ਲਊ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉੱਤੇ ਕਾਲ ਰਾਇ ਬੈਠਾ । ਕੁਸ਼ੁ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਲਕੇਤ ਨੇ ਸੰਭਾਲਿਆ । ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਲੜ ਪਏ । ਓੜਕ ਨੂੰ ਕਾਲਰਾਇ ਨੇ ਕਾਲਕੇਤ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਤਾ । ਕਾਲਕੇਤ ਅਪਣੀ ਫੌਜ ਸਮੇਤ ਅਮਰ ਕੋਟ (ਸਨੌਢ ਦੇਸ) ਵਿਚ ਜਾ ਵੱਸਿਆ । ਸਨੌਢ ਦੇਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅਪਣੀ ਧੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦਿਤੀ । ਇਸ ਕੰਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸੋਢੀ ਰਾਇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਇਆ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੋਢੀ ਖੱਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ । ਸੋਢੀ ਰਾਇ ਆਪਣੇ ਨਾਨੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ । ਸੋਢੀ ਰਾਇ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਗਤ ਰਾਇ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਇ ਹੋਏ ।

ਸੋਢੀ ਰਾਏ ਅਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਅਮਰਕੋਟ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾਕੇ ਆਪ ਜਗਤ ਰਾਏ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਅਪਣੇ ਪਿਓ ਦਾ ਵੈਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ । ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੱਸਕੇ ਲੋਭ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੂਚਨ ਕਰਾਇਆ ਜਿਸ ਲੋਭ ਵਿਚ ਪੈਕੇ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਦਗਧ ਹੋਗਿਆ ਹੈ ।

## ਤੀਸਰਾ ਧਿਆ

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਰਚਾਬੈਰਬਾਦੰਬਿਧਾਤੇਅਪਾਰੰ॥ਜਿਸੈਸਾਧਸਾਕਿਓ ਨ ਕੋਉ ਸੁਧਾਰੰ॥  
ਬਲੀ ਕਾਮਰਾਯੰ ਮਹਾਲੋਭਮੋਹੰ॥ਗਯੋਕਉਨਬੀਰੰਸੁਯਾਤੇ ਅਲੋਹੰ॥੧॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਬਿਅੰਤ ਵੈਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਰਚਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸੰਭਾਲ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਕਾਮ ਬਲੀ, ਮੋਹ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਲੋਭ ਨੇ ਜਿਸ ੨ ਉਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅਪਣਾ ਜੋਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕੇਹੜਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਲੋਹੇ=ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਦਾਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥ ੧ ॥

ਤਹਾਂ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਬਕੈ ਆਪ ਮੱਧੰ॥

ਉਠੈ ਸਸਤ੍ਰੁ ਲੈ ਲੈ ਮਚਾ ਜੁਧ ਸੁੱਧੰ॥

ਕਹੂੰ ਖਪਰੀ ਖੋਲ ਖੰਡੋ ਅਪਾਰੰ॥

ਨਚੈ ਬੀਰ ਬੈਤਾਲ ਡਉਰੁ ਡਕਾਰੰ॥ ੨॥

ਆਪ, ਤਹਾਂ=ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਬੰਕੇ=ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ, ਬਕੈ=ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਆਪੇ ਵਿਚ ਵੰਗਾਰਦੇ ਹਨ। ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਉਠੇ ਹਨ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਜੰਗ ਮੱਚਿਆ ਹੈ। ਕਤੇ ਖਪਰੀ=ਤਲਵਾਰਾਂ, ਖੋਲ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੋਪ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖੰਡੇ ਲੈਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਭੈਰੋ ਬੀਰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਭੂਤਨੇ ਨੱਚਦੇ ਤੇ ਡਕਾਰ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਡੌਰੂ ਵਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੨ ॥

ਕਹੂੰ ਈਸ ਸੀਸੰ ਪੁਐ ਰੁੰਡ ਮਾਲੰ॥

ਕਹੂੰ ਡਾਕ ਡਉਰੁ ਕਹੂੰਕੰ ਬਿਤਾਲੰ॥

ਚਲੀ ਚਾਵਡੀ ਅੰਕਿਲੰ ਕਾਰ ਕੰਕੰ॥

ਗੁਥੀ ਲੁਥ ਜੁਥੰ ਬਹੋ ਬੀਰ ਬੰਕੰ॥ ੩॥

ਕਿਤੇ ਸਿਵਜੀ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਡਾਕ=ਡੈਣ ਕਿਤੇ ਡੌਰੂ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਭੂਤਨੇ ਕਹੂੰਕੰ=ਬੋਲਦੇ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਕੰ=ਕਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਚਾਵਡੀਅੰ=ਇੱਲਾਂ, ਚਵੀ=ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਤੇ ਕੰਕੰ=ਕਾਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਜੁਥੰ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਗੁਥੀ=ਗੁੰਨੀ ਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਮਲੀ ਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਤੇ

ਬੰਕੇ=ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ ਬਹੇ ਰੁੜਦੇ ਭਾਵ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥ ੩ ॥

ਪਰੀ ਕੁਟ ਕੁਟੇ ਰੁਲੇ ਤਛ ਮੁਛੰ॥

ਰਹੇ ਹਾਥ ਡਾਰੇ ਉਭੈ ਉਰਧ ਮੁਛੰ॥

ਕਹੂੰ ਖੋਪਰੀ ਖੋਲ ਖਿੰਗੀ ਖਤੰਗੰ॥

ਕਹੂੰ ਖਤੀਯੰ ਖਗ ਖੇਤੰ ਨਿਖੰਗੰ॥ ੪ ॥

ਬੜੀ ਕੁਟ ਉਤੇ ਕੁਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਵੱਢੇ ਟੁੱਕੇ ਰੁਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਉਭੇ=ਦੋਵੇਂ ਹਥ ਉਰਧ=ਉਪਰ ਨੂੰ ਮੁੱਛਾਂ ਵਲ ਡਾਰੇ=ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਲਵਾਰ, ਟੋਪ, ਖਿੰਗੀ=ਧਨੁਖ, ਖਤੰਗੀ=ਬਾਣ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਖੇਤ=ਜੰਗ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਭੱਥੇ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੪ ॥

ਚਵੀ ਚਾਂਵਡੀ ਡਾਕਨੀ ਡਾਕ ਮਾਰੈ॥

ਕਹੂੰ ਭੈਰਵੀ ਭੂਤ ਭੈਰੋਂ ਬਕਾਰੈ॥

ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬੈਤਾਲ ਬੰਕੇ ਬਿਹਾਰੈ॥

ਕਹੂੰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ਹਸੇ ਮਾਸ ਹਾਰੈ॥ ੫ ॥

ਕਿਤੇ ਇੱਲਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਕਿਤੇ ਡੈਣਾਂ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ। ਕਿਤੇ ਭੈਰੋਂ ਦੀ ਭੈਰਵੀ=ਸ਼ਕਤੀ ਭੂਤਨੇ ਭੈਰੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਬਵੰਜਾ ਬੀਰ, ਭੂਤਨੇ, ਬੰਕ=ਵੰਗੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਭੂਤਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਤ ਰਲਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹੱਸਦੇ ਹਨ ॥ ੫ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਮਹਾਂਬੀਰ ਗੱਜੇ ॥ ਸੁਣੇ ਮੇਘ ਲੱਜੇ ॥

ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਗਾਢੇ ॥ ਮੰਡੇ ਰੋਸ ਬਾਢੇ ॥ ੬ ॥

ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬੱਦਲ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਗੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਵੱਡੇ ਤਕੜੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਗੱਡਕੇ। ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਜਾਂ ਮੰਡੇ=ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੬ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਣੰ ਕਟਾਰੰ ॥ ਭਿਰੇ ਰੋਸ ਧਾਰੰ ॥

ਮਹਾ ਬੀਰ ਬੰਕੰ ॥ ਭਿਰੇ ਭੂਮ ਹੰਕੰ ॥ ੭ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਣਾਂ ਕਟਾਰਾਂ, ਗੁੱਸਾ ਧਰਕੇ ਭਾਵ ਭਿੜਦੇ ਭਾਵ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਹਿੱਕ ਦਿਤੀ ਭਾਵ ਹਿਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ॥ ੭ ॥  
ਮਚੈ ਸੂਰ ਸਸਤ੍ਰੰ ॥ ਉਠੀ ਝਾਰ ਅਸਤ੍ਰੰ ॥

## ਤੀਸਰਾ ਧਿਆ

ਭਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਰਚਾਬੈਰਬਾਦੰਬਿਧਾਤੇਅਪਾਰੰ॥ਜਿਸੈਸਾਧਸਾਕਿਓ ਨ ਕੇਉ ਸੁਧਾਰੰ॥  
ਬਲੀ ਕਾਮਰਾਯੰ ਮਹਾਲੋਭਮੋਹੰਗਯੋਕਉਨਬੀਰੰਸੁਯਾਤੇ ਅਲੋਹੰ॥੧॥

ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਨੇ ਬਿਅੰਤ ਵੈਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਰਚਾ ਦਿਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸੰਭਾਲ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਕਾਮ ਬਲੀ, ਮੋਹ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਲੋਭ ਨੇ ਜਿਸ ੨ ਉਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅਪਣਾ ਜੋਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕੇਹੜਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਅਲੋਹੇ=ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਕੇ ਦਾਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥ ੧ ॥

ਤਹਾਂ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਬਕੈ ਆਪ ਮੱਧੰ॥

ਉਠੈ ਸਸਤ੍ਰੁ ਲੈ ਲੈ ਮਚਾ ਜੁਧ ਸੁਧੰ॥

ਕਹੂੰ ਖਪਰੀ ਖੋਲ ਖੰਡੇ ਅਪਾਰੰ॥

ਨਚੈ ਬੀਰ ਬੈਤਾਲ ਡਉਰੁ ਡਕਾਰੰ॥ ੨॥

ਆਪ, ਤਹਾ=ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਵਿਚ, ਬੰਕੇ=ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ, ਬਕੈ=ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵੰਗਾਰਦੇ ਹਨ। ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਉਠੇ ਹਨ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਜੰਗ ਮੱਠਿਆ ਹੈ। ਕਤੇ ਖਪਰੀ=ਤਲਵਾਰਾਂ, ਖੋਲ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੋਪ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਖੰਡੇ ਲੈਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਭੈਰੋ ਬੀਰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਭੂਤਨੇ ਨੱਚਦੇ ਤੇ ਡਕਾਰ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਡੌਰੂ ਵਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੨ ॥

ਕਹੂੰ ਈਸ ਸੀਸੰ ਪੁਐ ਰੁੰਡ ਮਾਲੰ॥

ਕਹੂੰ ਡਾਕ ਡਉਰੁ ਕਹੂੰਕੰ ਬਿਤਾਲੰ॥

ਚਲੀ ਚਾਵਡੀ ਅੰਕਿਲੰ ਕਾਰ ਕੰਕੰ॥

ਗੁਥੀ ਲੁਥ ਜੁਥੰ ਬਹੋ ਬੀਰ ਬੰਕੰ॥ ੩॥

ਕਿਤੇ ਸਿਵਜੀ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਤੇ ਡਾਕ=ਡੈਣ ਕਿਤੇ ਡੌਰੂ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਭੂਤਨੇ ਕਹੂੰਕੰ=ਬੋਲਦੇ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਕੰ=ਕਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਚਾਵਡੀਅੰ=ਇੱਲਾਂ, ਚਵੀ=ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਤੇ ਕੰਕੰ=ਕਾਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਜੁਥੰ=ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਗੁਥੀ=ਗੁੰਨੀ ਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਮਲੀ ਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਤੇ

ਬੰਕੰ=ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ ਬਹੋ ਰੁੜਦੇ ਭਾਵ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥ ੩ ॥

ਪਰੀ ਕੁਟ ਕੁਟੰ ਰੁਲੇ ਤਛ ਮੁਛੰ॥

ਰਹੇ ਹਾਥ ਡਾਰੇ ਉਭੈ ਉਰਧ ਮੁਛੰ॥

ਕਹੂੰ ਖੋਪਰੀ ਖੋਲ ਖਿੰਗੀ ਖਤੰਗੀ॥

ਕਹੂੰ ਖਤੰਗੀ ਖਗ ਖੇਤੰ ਨਿਖੰਗੀ॥ ੪ ॥

ਬੜੀ ਕੁੱਟ ਉਤੇ ਕੁੱਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਵੱਢ ਟੁੱਕੇ ਰੁਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਉਭੇ=ਦੋਵੇਂ ਹਥ ਉਰਧੰ=ਉਪਰ ਨੂੰ ਮੁੱਛਾਂ ਵਲ ਡਾਰੇ=ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਲਵਾਰ, ਟੋਪ, ਖਿੰਗੀ=ਧਨੁਖ, ਖਤੰਗੀ=ਬਾਣ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਖੇਤ=ਜੰਗ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਭੱਥੇ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੪ ॥

ਚਵੀ ਚਾਵਡੀ ਡਾਕਨੀ ਡਾਕ ਮਾਰੈ॥

ਕਹੂੰ ਭੈਰਵੀ ਭੂਤ ਭੈਰੋਂ ਬਕਾਰੈ॥

ਕਹੂੰ ਬੀਰ ਬੈਤਾਲ ਬੰਕੇ ਬਿਹਾਰੰ॥

ਕਹੂੰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ਹਸੇ ਮਾਸ ਹਾਰੰ॥ ੫ ॥

ਕਿਤੇ ਇੱਲਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਕਿਤੇ ਡੈਣਾਂ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ। ਕਿਤੇ ਭੈਰੋਂ ਦੀ ਭੈਰਵੀ=ਸ਼ਕਤੀ ਭੂਤਨੇ ਭੈਰੋਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਬਵੰਜਾ ਬੀਰ, ਭੂਤਨੇ, ਬੰਕ=ਵਿੰਗੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਭੂਤਨਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਤ ਰਲਕੇ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਸਦੇ ਹਨ ॥ ੫ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਮਹਾਂਬੀਰ ਗੱਜੇ ॥ ਸੁਣੇ ਮੇਘ ਲੱਜੇ ॥

ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਗਾਢੇ ॥ ਮੰਡੇ ਰੋਸ ਬਾਢੇ ॥ ੬ ॥

ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬੱਦਲ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕੀ ਗੱਜਦਾ ਹਾਂ। ਵੱਡੇ ਤਕੜੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਗੱਡਕੇ। ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਕੇ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਜਾਂ ਮੰਡੇ=ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੬ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਣੰ ਕਟਾਰੰ ॥ ਭਿਰੇ ਰੋਸ ਧਾਰੰ ॥

ਮਹਾ ਬੀਰ ਬੰਕੰ ॥ ਭਿਰੇ ਭੂਮ ਹੰਕੰ ॥ ੭ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਣਾਂ ਕਟਾਰਾਂ, ਗੁੱਸਾ ਧਰਕੇ ਭਾਵ ਭਿੜਦੇ ਭਾਵ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਮੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਹਿੱਕ ਦਿਤੀ ਭਾਵ ਹਿਲਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ॥ ਮਚੇ ਸੂਰ ਸਸਤ੍ਰੰ ॥ ਉਠੀ ਝਾਰ ਅਸਤ੍ਰੰ ॥



ਕ੍ਰਿਪਾਣਿ ਕਟਾਰੀ ॥ ਪਰੀ ਲੋਹ ਮਾਰੀ ॥ ੮ ॥

ਸੂਰਮੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਮੱਚਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਗਾਹ ਕੇ ਸੁਟਣ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਝਾੜ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾਣਾਂ ਕਟਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ॥ ੮ ॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥

ਹਲੱਬੀ ਜੁਨੱਬੀ ਸਰੋਹੀ ਦੁਧਾਰੀ ॥ ਬਹੀ ਕੋਪ ਕਾਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣਿ ਕਟਾਰੀ ॥  
ਕਹੂੰ ਸੈਹਬੀਅੰ ਕਹੂੰ ਸੁੱਧ ਸੇਲੀ ॥ ਕਹੂੰ ਸੇਲਸਾਂਗੀ ਭਈ ਰੇਲ ਪੇਲੀ ॥ ੯ ॥

ਹੱਲਬ ਜੁਨੱਬ ਦੇਸ ਦੀਆਂ ਦੁਧਾਰੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ। ਕਾਤੀ=ਛੁਰੀਆਂ, ਕ੍ਰਿਪਾਣਾਂ, ਕਟਾਰੀਆਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਬਹੀ=ਵਹਿ ਗਈਆਂ ਭਾਵ ਫਿਰ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਿਤੇ ਬਰਛੀਆਂ ਤੇ ਚੰਗੇ ਤਿੱਖੇ ਨੇਜੇ ਮਾਰੇ। ਕਿਤੇ ਨੇਜਿਆਂ ਸਾਗਾਂ=ਬਰਛਿਆਂ ਦੀ ਧੱਕੇ ਧੱਕੀ ਹੋਈ ॥ ੯ ॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ ॥

ਸਰੋਖ ਸੂਰ ਸਾਜਿਅੰ ॥ ਬਿਸਾਰ ਸੰਖ ਬਾਜਿਅੰ ॥

ਨਿਸੰਕ ਸਸਤ੍ਰ ਮਾਰਹੀ ॥ ਉਤਾਰ ਅੰਗ ਡਾਰਹੀ ॥ ੧੦ ॥

ਸੂਰਮੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਸਾਜ ਭਾਵ ਕਰਕੇ। ਸੰਕਾ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਨਿਸੰਕ ਹੋਕੇ ਸਸਤ੍ਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਹਥਿਆਰ ਮਾਰਕੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹ ਕੇ ਪਰੇ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ॥ ੧੦ ॥

ਕਛੂ ਨ ਕਾਨ ਰਾਖਹੀਂ ॥ ਸੁ ਮਾਰ ਮਾਰ ਭਾਖਹੀਂ ॥

ਸੁ ਹਾਂਕ ਹਾਠ ਰੇਲਯੰ ॥ ਅਨੰਤ ਸਸਤ੍ਰ ਝੇਲਯੰ ॥ ੧੧ ॥

ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੁਛ ਕੁਸ਼ਾਮਤ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਹਠ ਨਾਲ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਕੇ ਐਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਰੇਲ=ਧੱਕਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਹਥਿਆਰ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੧ ॥

ਹਜਾਰ ਹੂਰ ਅੰਬਰੰ ॥ ਬਿਰੁੱਧ ਕੈ ਸ੍ਰਯੰਬਰੰ ॥

ਕਰੂਰ ਭਾਤਿ ਡੋਲਹੀ ॥ ਸੁ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬੋਲਹੀ ॥ ੧੨ ॥

ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਰੀਆਂ ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਿਰੁੱਧ=ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਸੁਅੰਬਰ ਕਰਕੇ ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੂਰਮੇ ਡਰੋਣੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਰ ਲਓ ਮਾਰ ਲਓ ਬੋਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੨ ॥

ਕਹੂੰ ਕਿ ਅੰਗ ਕੱਟੀਅੰ ॥ ਕਹੂੰ ਸੁ ਰੋਹ ਪੱਟੀਅੰ ॥

ਕਹੂੰ ਸੁ ਮਾਸ ਮੁੱਛੀਅੰ ॥ ਗਿਰੇ ਸੁ ਤੱਛ ਮੁੱਛੀਅੰ ॥ ੧੩ ॥

ਕਿਸੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਅੰਗ ਵੱਢੇ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਾਲ ਪੁੱਟੇ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਾਸ ਛਿੱਲਿਆ ਗਿਆ। ਵੱਢੇ ਟੁੱਕੇ ਹੋਏ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਹਨ ॥ ੧੩ ॥

ਢਮੱਕ ਢੋਲ ਢਾਲਯੰ ॥ ਹਰੋਲ ਹਾਲ ਢਾਲਯੰ ॥

ਝਟਾਕ ਝਟ ਬਾਹੀਅੰ ॥ ਸੁ ਬੀਰ ਸੈਨ ਗਾਹੀਅੰ ॥ ੧੪ ॥

ਢੋਲਾਂ ਤੇ ਢਾਲਾਂ ਦੀ ਢਾਂ ਢਾਂ ਕਰਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰੋਲ=ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਡੰਡ ਰੋਲੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਝਟਾਕ ਕਰਕੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਮੇ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹੁੰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥ ੧੪ ॥

ਨਵੰ ਨਿਸਾਣ ਬਾਜਿਅੰ ॥ ਸੁ ਬੀਰ ਧੀਰ ਗਾਜਿਅੰ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਬਾਣ ਬਾਹੀ ॥ ਅਜਾਤ ਅੰਗ ਲਾਹੀ ॥ ੧੫ ॥

ਨਵੇਂ ਧੌਸੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਧੀਰਜ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਪਾਣਾਂ, ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਖਲੋਂਦੇ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਜਾਣੇ ਹੀ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ ॥ ੧੫ ॥

ਬਿਰੁੱਧ ਕ੍ਰੁੱਧ ਰਾਜਿਯੰ ॥ ਨ ਚਾਰ ਪੈਰ ਭਾਜਿਯੰ ॥

ਸੰਭਾਰ ਸੰਸਤ੍ਰ ਗਾਜਿਹੀ ॥ ਸੁਨਾਦ ਮੇਘ ਲਾਜਹੀ ॥ ੧੬ ॥

ਬਿਰੁੱਧ=ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਰਜੌਂਦੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੈਰੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਪੈਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੱਲਦੇ ਹਨ। ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ। ਓਨਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣਕੇ ਬੱਦਲ ਵੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੧੬ ॥

ਹਲੰਕ ਹਾਕ ਮਾਰਹੀ ॥ ਸਰੱਕ ਸਸਤ੍ਰ ਝਾਰਹੀ ॥

ਭਿਰੈ ਬਿਸਾਰਿ ਸੋਕਿਯੰ ॥ ਸਿਧਾਰ ਦੇਵ ਲੋਕਿਯੰ ॥ ੧੭ ॥

ਹਿੱਲਕੇ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਸਰੱਕ=ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਮਰਨ ਦੇ ਸ਼ੋਕ ਨੂੰ ਭੁਲਾਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ। ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੧੭ ॥

ਰਿਸੇ ਬਿਰੁੱਧ ਬੀਰਯੰ ॥ ਸੁਮਾਰ ਝਾਰਿ ਤੀਰਯੰ ॥

ਸਬਦ ਸੰਖ ਬੱਜਿਯੰ ॥ ਸੁ ਬੀਰ ਧੀਰ ਸੱਜਿਯੰ ॥ ੧੮ ॥

ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਝਾੜ=ਝੜੀ ਲਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੰਖਾਂ ਦੇ ਸਬਦ ਵੱਜਦੇ ਹਨ। ਧੀਰਜ ਵਾਲੇ ਜੋਧੇ ਸੱਜਦੇ ਹਨ ॥ ੧੮ ॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

ਤੁਰੀ ਸੰਖ ਬਾਜੇ ॥ ਮਹਾ ਬੀਰਸਾਜੇ ॥

ਨਚੇ ਤੁੰਦ ਤਾਜੀ ॥ ਮਚੇ ਸੂਰ ਗਾਜੀ ॥ ੧੯ ॥

ਤੂਤੀਆਂ ਸੰਖ ਵੱਜੇ । ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਸਜਦੇ ਹਨ । ਤਿੱਖੇ ਘੋੜੇ ਨੱਚਦੇ  
ਹਨ । ਹਠ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਭੁੜਕਦੇ ਹਨ ॥ ੧੯ ॥

ਝਿਮੀ ਤੇਜ ਤੇਰੀ ॥ ਮਨੋ ਬਿਜ ਬੇਰੀ ॥

ਉਠੈ ਨੱਦ ਨਾਦੰ ॥ ਧੁਨੰ ਨਿਬਿਖਾਦੰ ॥ ੨੦ ॥

ਤਿੱਖੀ ਤੇਗ ਤਲਵਾਰ ਚਮਕੀ ਹੈ । ਮਾਨੋ ਇਹ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ  
ਚਮਕਦੇ ਚੱਲੀ ਹੈ । ਵੱਡੇ ਨਦ=ਧੌਂਸਿਆਂ ਦੇ ਅਵਾਜ ਉੱਠਦੇ ਹਨ । ਜਿਨਾਂ  
ਦੀ ਅਵਾਜ ਲਗਾਤਾਰ ਹੈ ॥ ੨੦ ॥

ਤੂਟੈ ਖਗ ਖੋਲੀ ॥ ਮੁਖੰ ਮਾਰ ਬੋਲੀ ॥ ਧਕਾ ਧੀਕ ਧੱਕੀ ॥ ਗਿਰੇ ਹੱਕ ਬੱਕੀ ॥ ੨੧ ॥

ਖੰਡੇ ਟੋਪ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ । ਮੂੰਹੋਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ਧੱਕਿਆਂ ਦੀ  
ਧੱਕੋਧੱਕੀ ਹੈ । ਹੋਰਾਨ ਹੋਕੇ ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ ॥ ੨੧ ॥

ਦਲੰ ਦੀਹ ਗਾਹੰ ॥ ਅਧੋ ਅੰਗ ਲਾਹੰ ॥

ਪ੍ਰਯੋਘੰ ਪ੍ਰਹਾਰੰ ॥ ਬਕੈ ਮਾਰ ਮਾਰੰ ॥ ੨੨ ॥

ਵੱਡਾ ਦਲ ਗਾਹ ਸੁੱਟਿਆ । ਅਧੋ ੨ ਅੰਗ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਹਨ । ਪ੍ਰਯੋਗ=  
ਵੇਖਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ਮਾਰ ਮਾਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ॥ ੨੨ ॥

ਨਦੀ ਰਕਤ ਪੂਰੰ ॥ ਫਿਰੀ ਗੈਣ ਹੂਰੰ ॥

ਗਜੈ ਗੈਣ ਕਾਲੀ ॥ ਹਸੀ ਖੱਪ ਰਾਲੀ ॥ ੨੩ ॥

ਲਹੂ ਦੀ ਨਦੀ ਪੂਰੀ ਗਈ । ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪਰੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ । ਦੇਵੀ  
ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਦੀ ਹੈ । ਖੱਪਰ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੱਸਦੀ ਹੈ ॥ ੨੩ ॥

ਮਹਾ ਸੂਰ ਸੋਹੰ ॥ ਮੰਡੇ ਲੋਹ ਕ੍ਰੋਹੰ ॥

ਮਹਾਂ ਗਰਬ ਗਜਿਯੰ ॥ ਧੁਨੰ ਮੇਘ ਲਜਿਯੰ ॥ ੨੪ ॥

ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ । ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਵਾਂਗ ਲਾਲ ਹੋਕੇ ਮੰਡੇ=  
ਜੁੜਦੇ ਹਨ । ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ । ਓਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ ਸੁਣਕੇ ਬੱਦਲ  
ਲੱਜਿਆ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥

ਛਕੇ ਲੋਹ ਛਕੀ ॥ ਮੁਖੰ ਮਾਰ ਬਕੀ ॥ ਮੁਖੰ ਮੁਛ ਬੰਕੀ ॥ ਭਿਰੇ ਛਾਡ ਸੰਕੀ ॥ ੨੫ ॥

ਸੂਰਮੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਛਕੰ=ਸਜੋਟ ਨਾਲ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਤੇ ਫਬਦੇ ਹਨ ।  
ਮੂੰਹੋਂ ਮਾਰੋ ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ਮੂੰਹਾਂ ਉਤੇ ਟੇਢੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਹਨ । ਨਿਸੰਗ  
ਹੋਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ॥ ੨੫ ॥

ਹਕੰਹਾਰ ਬਾਜੀ ॥ ਘਿਰੀ ਸੈਣ ਸਾਜੀ ॥

ਚਿਰੇ ਚਾਰ ਢੂਕੇ ॥ ਮੁਖੰ ਮਾਰ ਕੂਕੇ ॥ ੨੬ ॥

ਅਵਾਜ ਤੇ ਅਵਾਜ ਵੱਜਦੀ ਹੈ । ਸਜੀ ਹੋਈ ਸੈਨਾਂ ਘੋਰਾ ਘੱਤ ਕੇ  
ਖੜੋਤੀ ਹੋਈ ਹੈ । ਚਿੜੇ ਭਾਵ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਕੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਪਾਸ ਆ  
ਢੁਕੇ ਹਨ । ਮੂੰਹੋਂ ਮਾਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ॥ ੨੬ ॥

ਰੁਕੇ ਸੂਰ ਸੰਗੀ ॥ ਮਨੋ ਸਿਧਿ ਗੰਗੀ ॥

ਢਹੇ ਢਾਲ ਢੁਕੰ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਣੰ ਕੜਕੰ ॥ ੨੭ ॥

ਸੂਰਮੇ ਬਰਛਿਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕੁਰ ਰੁਕੇ ਭਾਵ ਵਿਨੁ ਤੇ ਛਿੱਲੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿ  
ਔਧਰ ਓਧਰ ਕਿਤੇ ਹਿੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਮਾਨੋ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਉਤੇ ਸਿੱਧ  
ਸਮਾਧੀ ਲਾਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਢਾਲਾਂ ਦੇ ਢੱਕਣਾਂ ਦਾ ਢਹੇ=ਆਸਰਾ ਲੈਕੇ ਤਲਵਾਰਾਂ  
ਨੂੰ ਕੜਕਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੨੭ ॥

ਹਕੰ ਹਾਕ ਬਾਜੀ ॥ ਨਚੇ ਤੁੰਦ ਤਾਜੀ ॥

ਰਸੰ ਰੁਦ੍ ਪਾਗੇ ॥ ਭਿਰੇ ਰੋਸ ਜਾਗੇ ॥ ੨੮ ॥

ਹਾਕ ਤੇ ਹਾਕ ਵੱਜਦੀ ਹੈ । ਤੇਜ ਘੋੜੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ । ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਰਸ  
ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਜਾਗਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ॥ ੨੮ ॥

ਗਿਰੇ ਸੁਧ ਸੇਲੰ ॥ ਭਈ ਰੇਲ ਪੇਲੰ ॥

ਪਲੰਹਾਰ ਨਚੇ ॥ ਰਣੰ ਬੀਰ ਮਚੇ ॥ ੨੯ ॥

ਤਿੱਖਿਆਂ ਨੇਜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਹਨ । ਧੱਕੋਧੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।  
ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ । ਰਣ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਚਿੜਦੇ ਹਨ ॥ ੨੯ ॥

ਹਸੇ ਮਾਸ ਹਾਰੀ ॥ ਨਚੇ ਭੂਤ ਭਾਰੀ ॥

ਮਹਾ ਢੀਠ ਢੂਕੇ ॥ ਮੁਖੰ ਮਾਰ ਕੂਕੇ ॥ ੩੦ ॥

ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਹੱਸਦੇ । ਵੱਡੇ ਭੂਤ ਨੱਚਦੇ । ਵੱਡੇ ਹਠੀਏ ਲੜਨ ਨੂੰ  
ਨੇੜੇ ਢੁਕੇ । ਮੂੰਹੋਂ ਮਾਰ ਬੋਲਦੇ ॥ ੩੦ ॥

ਗਜੈ ਗੈਣ ਦੇਵੀ ॥ ਮਹਾ ਅੰਸ ਭੇਵੀ ॥

ਭਲੇ ਭੂਤ ਨਾਚੰ ॥ ਰਸੰ ਰੁਦ੍ ਰਾਚੰ ॥ ੩੧ ॥

ਦੇਵੀ ਅਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੱਜੀ । ਜੇਹੜੀ ਅਭੇਵੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਅੰਸ=ਹਿੱਸਾ ਭਾਵ  
ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਹੈ । ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਭੂਤਨੇ ਨੱਚੇ । ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਰਸ ਵਿਚ ਰਚਕੇ ॥ ੩੧ ॥

ਭਿਰੇ ਬੈਰ ਰੁੱਝੈ ॥ ਮਹਾ ਜੋਧ ਜੁੱਝੈ ॥

ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਗਾਢੇ ॥ ਬਜੇ ਬੈਰ ਬਾਢੇ ॥ ੩੨ ॥

ਵੈਰ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ । ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਜੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਲੜਾਈ ਦਾ ਗਾਹੜਾ ਭਾਵ ਡੂੰਘਾ ਝੰਡਾ ਗੱਡਕੇ । ਚੰਗੀਤਰਾਂ ਵੈਰ ਨੂੰ ਵਧਾਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੱਜਦੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ॥ ੩੨ ॥

**ਗਜੰ ਗਾਹ ਬਾਧੇ ॥ ਧਨੁਰਬਾਣ ਸਾਧੇ ॥**

**ਬਹੇ ਆਪ ਮੱਧੰ ॥ ਗਿਰੈ ਅੱਧ ਅੱਧੰ ॥ ੩੩ ॥**

ਗਜਗਾਹ (=ਜੇਹੜੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਗਾਹਾਂ ਪਿਛਾਹਾਂ ਚੌਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਓਹ) ਬੱਧੇ ਪਏ ਹਨ । ਧਨੁਖ ਬਾਣ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂ ਸਾਧੇ ਹੋਏ ਹਨ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜਾਂ ਰੁੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਬੇਓੜਕੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਅੱਧੇ ੨ ਹੋਕੇ ਟੁਕੜੇ ਡਿਗਦੇ ਹਨ ॥ ੩੩ ॥

**ਗਜੰ ਬਾਜ ਜੁਝੈ ॥ ਬਲੀਬੈਰ ਰੁਝੈ ॥**

**ਨਿਭੈ ਸਸਤੁ ਬਾਹੈ ॥ ਉਭੈ ਜੀਤ ਚਾਹੈ ॥ ੩੪ ॥**

ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਮਾਰੇ ਗਏ । ਬਲੀ ਸੂਰਮੇ ਵੈਰ ਕਰਕੇ ਫਸੇ ਪਏ ਹਨ । ਨਿਰਭੈ ਹੋਕੇ ਹਥਿਆਰ ਵਾਂਹਦੇ ਹਨ । ਦੋਵੇਂ ਜਿੱਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥ ੩੪ ॥

**ਗਜੇ ਆਨ ਗਾਜੀ ॥ ਨਚੇ ਤੁੰਦ ਤਾਜੀ ॥**

**ਹਕੰ ਹਾਕ ਬੱਜੀ ॥ ਫਿਰੈ ਸੈਨ ਭੱਜੀ ॥ ੩੫ ॥**

ਸੂਰਮੇ ਆਕੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ । ਤਿੱਖੇ ਘੋੜੇ ਨੱਚਦੇ ਹਨ । ਹਾਕ ਤੇ ਹਾਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ । ਫੌਜਾਂ ਭੱਜੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥ ੩੫ ॥

**ਮਦੰ ਮਤ ਮਾਤੇ ॥ ਰਸੰ ਰੁਦ੍ਰ ਰਾਤੇ ॥**

**ਗਜੰ ਜੂਹ ਸਾਜੇ ॥ ਭਿਰੇ ਰੋਸ ਬਾਜੇ ॥ ੩੬ ॥**

ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਕੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਰਸ ਵਿਚ ਆਕੇ ਰੱਤੇ ਪਏ ਹਨ । ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ ਬਣਾਕੇ ਪਏ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭੱਜ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ॥ ੩੬ ॥

**ਝਮੀ ਤੇਜ ਤੇਗੰ ॥ ਘਣੰ ਬਿਜ ਬੇਗੰ ॥**

**ਬਹੇਬਾਰ ਬੈਰੀ ॥ ਜਲੰ ਜਯੋ ਗੀਰੀ ॥ ੩੭ ॥**

ਤੇਜ ਤਲਵਾਰ ਇੱਕੁਰ ਚਮਕਦੀ ਹੈ । ਮਾਨੋ ਜਿੱਕੁਰ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ । ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਵੇਲੇ ਇੱਕੁਰ ਵਹੀਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਕੁਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਉਤੇ ਕਾਲ ਜੁਲਾਹਾ ਜਾਨਵਰ ਝਪਟਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ॥ ੩੭ ॥

**ਆਪੋ ਆਪ ਬਾਹੰ ॥ ਉਭੈ ਜੀਤ ਚਾਹੰ ॥**

**ਰਸੰ ਰੁਦ੍ਰ ਰਾਤੇ ॥ ਮਹਾਂਮਤ ਮਾਤੇ ॥ ੩੮ ॥**

ਆਪਸ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਂਦੇ ਹਨ । ਦੁਪਾਸਿਓ ਜਿੱਤ ਲੋੜਦੇ ਹਨ । ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਰਸ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਬਹੁਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੩੮ ॥

ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥

**ਮਚੇ ਬੀਰ ਬੀਰੰ ਅਭੂਤੰ ਭਯਾਣੰ ॥ ਬਜੀ ਭੇਰ ਭੁੰਕਾਰੁ ਧੁਕੇ ਨਿਸਾਣੰ ॥**  
**ਨਵੰਨਦ ਨੀਸਾਣ ਗਜੇ ਗਹੀਰੰ ॥ ਫਿਰੈ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡੰ ਤਨੰ ਤਛ ਤੀਰੰ ॥ ੩੯ ॥**

ਸੂਰਮਿਆਂ ਨਾਲ ਸੂਰਮੇ ਲੜਦੇ, ਅਭੂਤੰ=ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਡਰੋਣੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਭੇਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਭੁੰਕਾਰਾਂ ਵੱਜਦੀਆਂ ਹਨ । ਨੀਸਾਣ=ਢੋਲ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਧੁੰਕ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ । ਨਵੀਆਂ ਨਦ=ਅਵਾਜਾਂ ਨਾਲ ਧੌਸੇ, ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੇ ਗੱਜਦੇ ਹਨ । ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਅਵਾਜਾਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਕਿਤੇ ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਟੁਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਕਿਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਛਿੱਲੇ ਹੋਏ ਸਰੀਰ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥ ੩੯ ॥

**ਬਹੈ ਖਗ ਖੇਤੰ ਖਿਆਲੰ ਖਤੰ ॥ ਰੁਲੇ ਤੱਛ ਮੁਛੰ ਮਹਾ ਜੋਧ ਜੰਗੰ ॥**  
**ਬੰਧੇਬੀਰਬਾਨਾਂਬਡੇ ਐਂਠਿ ਵਾਰੇ ॥ ਘੁਮੈਲੋਹਘੁੰਟੇਮਨੋਮਤਵਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥**

ਕਿਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਖੰਡੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਕਿਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੂਰਮੇ ਛਿੱਲੇ ਤੇ ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਰੁਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਜੇਹੜੇ ਵੱਡੀ ਆਕੜ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਹਨ ਓਨਾਂ ਨੇ ਬਾਣ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਘੁੰਟੇ ਭਾਵ ਸੋਨਧ ਬੱਧ ਹੋਏ ਇੱਕੁਰ ਘੇਰਨੀਆਂ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਕੁਰ ਮਸਤ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥ ੪੦ ॥

**ਉਠੀ ਕੂਹ ਜੂਹੰ ਸਮਰਸਾਰ ਬਜਿਯੰ ॥ ਕਿਧੋ ਅੰਤਕੇ ਕਾਲ ਕੇ ਮੇਘ**  
**ਗਜਿਯੰ ॥ ਭਈ ਤੀਰ ਭੀਰੰ ਕਮਾਣੰ ਕੜਕਿਯੰ ॥ ਬਜੇ ਲੋਹ**  
**ਕੋਹੰ ਮਹਾਂ ਜੰਗਿ ਮੱਚਿਯੰ ॥ ੪੧ ॥**

ਬਹੁਤੀ ਵੱਡੀ ਅਵਾਜ ਉੱਠਦੀ ਹੈ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੋਹਾ ਵੱਜਦਾ ਭਾਵ ਚੱਲਦਾ ਹੈ । ਮਾਨੋ ਪੁਲੇ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਬੱਦਲ ਗੱਜਦਾ ਹੈ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਭੇੜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਮਾਣਾ ਕੜਕਦੀਆਂ ਹਨ । ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਲੈਕੇ ਜੰਗ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਇੱਕੁਰ ਵੱਡਾ ਜੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੪੧ ॥

**ਬਿਰੱਚੇ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਜੋਧਾ ਜੁਆਣੰ ॥ ਖੁਲੇ ਖੰਗ ਖੱਤੀ ਅਭੂਤੰ**  
**ਭਯਾਣੰ ॥ ਬਲੀ ਜੁੱਝ ਰੁੱਝੈ ਰਸੰ ਰੁਦ੍ਰ ਰੱਤੇ ॥ ਮਿਲੇ ਹੱਥ ਬੱਖੰ**  
**ਮਹਾ ਤੇਜ ਤੱਤੇ ॥ ੪੨ ॥**

ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਜੁਆਨ ਜੋਧੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । ਸੂਰਮੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲੀਆਂ ਭਾਵ ਨੰਗੀਆਂ ਕਰਕੇ ਅਸਚਰਜ ਤੇ ਡਰੋਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਰਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਬਲੀ ਸੂਰਮੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਫਸੇ ਪਏ ਹਨ । ਹਥ ਵੱਖੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਭਾਵ ਬੜੀਆਂ ਦਰਦਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਖਿਚਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ॥ ੪੨ ॥

**ਝਮੀ ਤੇਜ ਤੇਰੀ ਸੁ ਰੋਸੰ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਰੁਲੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡੰ ਉਠੀ ਸਸਤੁਝਾਰੀ॥  
ਬਬਕੰਤਬੀਰੰਭਭਕੰਤਘਾਯੀ॥\* ਮਨੋਜੁਧਇੰਦ੍ਰਜੁਟਿਓ ਬਿਧਰਾਯੀ॥੪੩॥**

ਤੇਜ ਚਮਕਣ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ਧੜ ਨਾਲੋਂ ਸਿਰ ਵੱਖ ਹੋਕੇ ਰੁਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਗੀ ਹੋਈ ਉਠਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਝਾੜ ਉੱਠਦੀ ਹੈ । ਸੂਰਮੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਘਾਹ ਇੱਕੁਰ ਤਕ ਤਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਿਤਰਾਸਰ ਦੌਂਤ ਨਾਲ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੁਟਿਆ ਭਾਵ ਬਹੁਤਾ ਜੁੱਧ ਹੈ ॥ ੪੩ ॥

**ਮਹਾਂਜੁਧ ਮੱਚਿਯੀ ਮਹਾਂ ਸੂਰਗਾਜੇ॥ ਆਪੋ ਆਪ ਮੈ ਸਸਤੁ ਸੋਂ ਸਸਤੁ ਬਾਜੇ॥  
ਉਠੇ ਝਾਰ ਸਾਂਗੀ ਮਚੇ ਲੋਹ ਕ੍ਰੀਹੀ॥ ਮਨੋ ਖੇਲ ਬਾਸੰਤ ਮਾਹੰਤ ਸੋਹੀ॥੪੪॥**

ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਜੰਗ ਮੱਚਿਆ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਗੱਜੇ । ਆਪਸ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਵਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਬਰਛਿਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਉਠੀ ਭਾਵ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਹਥਿਆਰ ਲੰਕੇ ਇੱਕੁਰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭੁੜਕਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋਂ ਹੇਲੀ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ੨ ਸੂਰਮੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ ॥ ੪੪ ॥

\* ਇਕ ਦਿਨ ਇੰਦ੍ਰ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਪਤਿ ਗੁੱਸੇ ਹੋਗਿਆ । ਦੌਂਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਬ੍ਰਿਖਪਰਭਾ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹਿਆ । ਇੰਦਰ ਭੱਜਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਸ ਗਿਆ । ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਤਿਸ਼ਟਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਸ ਘੱਲਿਆ । ਤਿਸ਼ਟਾ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਸ਼੍ਵ ਰੂਪ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ । ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਸ਼੍ਵ ਰੂਪ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਕੇ ਜੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗਾ । ਇਕ ਦਿਨ ਚੋਰੀ ੨ ਦੌਂਤਾਂ ਨੇ ਬਿਸ਼੍ਵ ਰੂਪ ਨੂੰ ਉਲਟੀ ਮਤ ਦੇ ਦਿਤੀ । ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਬਿਸ਼੍ਵ ਰੂਪ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿਤਾ । ਬਿਸ਼੍ਵ ਰੂਪ ਦੇ ਪਿਓ ਤਿਸ਼ਟਾ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਬੜਾ ਗੁੱਸਾ ਲੱਗਾ ਉਸਨੇ ਅਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਇਕ ਦੌਂਤ ਬ੍ਰਿਤਰਾਸਰ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇੰਦਰ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਘੱਲਿਆ । ਇੰਦ੍ਰ ਭੱਜਕੇ ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਪਾਸ ਗਿਆ । ਬਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਦਧੀਚ ਰਿਖੀ ਪਾਸ ਘੱਲਿਆ । ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਦਧੀਚ ਰਿਖੀ ਦੇ ਹੱਠਾਂ ਦਾ ਧਨੁਖ ਬਾਣ ਬਣਾਕੇ ਬ੍ਰਿਤਰਾਸਰ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ।

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥

**ਜਿਤੇ ਬੈਰ ਰੁੱਝੀ॥ ਤਿਤੇ ਅੰਤਜੁੱਝੀ॥ ਜਿਤੇ ਖੇਤ ਭਾਜੇ॥ ਤਿਤੇ ਅੰਤਲਾਜੇ॥੪੫॥**

ਜਿਤਨੇ ਕੁ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਏ । ਉਤਨੇ ਹੀ ਓੜਕ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਰ ਗਏ । ਜਿਤਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜੇ ਹਨ । ਓਹ ਓੜਕ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ੪੫ ॥

**ਤੁਟੇ ਦੇਹ ਬਰਮੀ॥ ਛੁਟੀ ਹਾਥ ਚਰਮੀ॥ ਕਹੂੰ ਖੇਤ ਖੇਲੀ॥ ਗਿਰੇ ਸੂਰਟੇ ਲੀ॥੪੬॥**

ਸਰੀਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੰਜੋਆਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ । ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਢਾਲਾਂ ਛੁੱਟ ਗਈਆਂ । ਕਿਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੋਪ ਪਏ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਮਰਕੇ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਹਨ ॥ ੪੬ ॥

**ਕਹੂੰ ਮੁੱਛ ਮੁੱਖੀ॥ ਕਹੂੰ ਸਸਤੁ ਸੁੱਖੀ॥ ਕਹੂੰ ਖੇਲ ਖੱਗੀ॥ ਕਹੂੰ ਪਰਮ ਪੱਗੀ॥੪੭॥**

ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਮੁੱਛਾਂ ਡਿੱਗੀਆਂ ਹਨ । ਕਿਤੇ ਹਥਿਆਰ ਸੱਖਣੇ ਪਏ ਹਨ । ਕਿਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਟੋਪ ਕਿਤੇ ਖੰਡੇ, ਕਿਤੇ ਵਡੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ॥ ੪੭ ॥

**ਗਹੇ ਮੁੱਛ ਬੰਕੀ ॥ ਮੰਡੇ ਆਨ ਹੰਕੀ ॥**

**ਢਕਾ ਢੁਕ ਢਾਲੰ ॥ ਉਠੇ ਹਾਲ ਚਾਲੰ ॥੪੮॥**

ਬੰਕੀ=ਟੇਢੀਆਂ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਭਾਵ ਮੁੱਛਾਂ ਉੱਤੇ ਹਥ ਫੇਰਕੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਹੰਕੀ=ਹੰਕਾਰੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮੰਡੇ=ਆ ਆਕੇ ਡੱਟੇ ਹੋਏ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ । ਢਾਲਾਂ ਦੀ ਢਕਾ ਢੁਕ ਅਵਾਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਡੰਡ ਰੋਲੀ ਉੱਠਦੀ ਹੈ ॥ ੪੮ ॥

ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ ॥

**ਖੁਲੇ ਖੱਗ ਖੂਨੀ ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਖੇਤੀ॥ ਨਚੇ ਬੀਰ ਬੈਤਾਲਯੰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੰ ॥**

**ਬਜੇ ਡੰਕ ਡਉਰੂ ਉਠੇ ਨਾਦ ਸੰਖੀ॥ ਮਨੋ ਮੱਲ ਜੁਟੇ ਮਹਾਂ ਹੱਥ ਬੱਖੀ॥੪੯॥**

ਵੱਡਿਆਂ ੨ ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਖੂਨੀ ਖੰਡੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਖੁੱਲੇ ਪਏ ਹਨ । ਬਵੰਜਾ ਬੀਰ, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਬਿਤਾਲ ਸੰਗਿਆ ਵਾਲੇ ਭੂਤ ਨੱਚਦੇ ਹਨ । ਡੰਕਿਆਂ ਦੇ ਡੰਕੇ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਸੰਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਠਦੇ ਹਨ । ਇੱਕੁਰ ਸੂਰਮੇ ਮਰਦੇ ਹਨ ਜਿੱਕੁਰ ਵੱਡੇ ਭਲਵਾਨ ਜੁੱਟ ਕੇ ਹੱਥ ਵੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੪੯ ॥

ਛਪੇ ਛੰਦ

**ਜਿਨ ਸੂਰਨ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਬਲ ਸਾਮੁਹਿ ਹੈ ਮੰਡਿਯੋ ॥**

**ਤਿਨ ਸੁਭਟਨ ਤੈ ਏਕ ਕਾਲ ਕੋਉ ਜੀਅਤ ਨ ਛੱਡਿਯੋ ॥**

**ਸਭ ਖੱਤੀ ਖਗ ਖੰਡ ਖੇਤ ਤੇ ਭੂਮੰਡਪ ਆ ਹੁੱਟੇ ॥**